

วารสารวิชาการ

สิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๕๐)

๑. ศ.เสนห์ จามริก
๒. ผศ.จรัส คินฐาภิรักษ์
๓. คุณหญิงจันทน์ สันตะบุตร
๔. นางสาวนัยนา สุภาพิ่ง
๕. ศ.เกียรติคุณ ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี
๖. นายวสันต์ พานิช
๗. ผศ.สุทิน นพเกตุ
๘. นางสุนี ไชยรส
๙. นายสุรสิทธิ์ โกศลนาวัน
๑๐. คุณหญิงอัมพร มีสุข
๑๑. นางสาวอากร วงษ์สังข์

วารสารวิชาการ

ISSN 1685-8077

สิทธิมนุษยชน

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒

เมษายน-มิถุนายน ๒๕๔๖

Thailand Human Rights Journal

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ฉบับเด็ก เยาวชน ครอบครัว

สายใยและหัวใจแห่งสังคม

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
Office of the Human Rights Commission of Thailand

วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชน Thailand Human Rights Journal

ISSN 1685-8077

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

- วารสารวิชาการรายสามเดือน เพื่อเป็นเวทีที่คนและเสนองค์ความรู้ใหม่ จากผลการศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน
- เป็นสื่อสาธารณะเพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน
- ความคิดเห็นในวารสารเป็นของผู้เขียน มีใช้ของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- การนำเนื้อหาในวารสารไปอ้างอิงหรือเผยแพร่ โปรดอ้างแหล่งข้อมูล

บรรณาธิการอำนวยการ
ชูชัย ศุภวงศ์

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ
ฉลาดชาย รมิตานนท์
อุทัย ดุลยเกษม

บรรณาธิการบริหาร
ชลธิรา สัตยาวัดนา

บรรณาธิการประจำฉบับ : ฉบับเด็ก เยาวชน ครอบครัว
สายใยและหัวใจแห่งสังคม
ชลธิรา สัตยาวัดนา

กองบรรณาธิการ
กมล กมลตระกูล
ทริศ เบเกอร์
จริญ โยษณานันท์
จักรกฤษณ์ ควรพจน์
ชลธิรา สัตยาวัดนา
โชคชัย สุทธาเวช
วไล ณ ป้อมเพชร
อัจฉรา ฉายากุล

ประสานงานกองบรรณาธิการ
ชูสิทธิ์ เจริญพร
มณีนันท์ ประกัน
วิษณุณี โอชา
สุขพงศ์ คหวงศ์อนันต์

ศิลปกรรม
ประพาส สาริกานนท์

พิสูจน์อักษร
สิริลักษณ์ จันทรวงศ์

© สงวนลิขสิทธิ์

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔๒๒ ถนนพญาไท (เชิงสะพานหัวช้าง)
เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๒๑๕-๒๕๗๓
โทรศัพท์เพื่อร้องเรียน ๑๓๗๗
E-mail : hrjournal@nhrc.or.th

สำนักงานกองบรรณาธิการ

ศูนย์ไทย-เอเชียศึกษา สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต
๕๒/๓๔๗ เมืองเอก พหลโยธิน ปทุมธานี ๑๒๐๐๐
โทรศัพท์ : ๐-๒๕๕๗-๒๒๐๐ ต่อ ๑๑๔๐, ๕๖๘๖
โทรสาร : ๐-๒๕๕๗-๒๒๐๐ ต่อ ๑๓๖๓, ๕๖๘๕
E-mail : cholthira@rangsit.rsu.ac.th

โรงพิมพ์ อูษาการพิมพ์ กรุงเทพฯ

๑๗๘/๒๕-๒๖ ซอยวุฒิพันธ์ ถนนราชปรารภ พญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

สารบัญ

เปิดเล่ม/ซูซึ สุทวงศ์	๑
บทบรรณาธิการ	
สิทธิเด็กและเยาวชน คือฐานรากที่มั่นคงของสถาบันครอบครัว และโครงสร้างสังคมที่ยั่งยืนของชาติ/ชสริรา ศักยวัฒน์	๓
บทความวิจัย	
สถานภาพความเป็นบุคคลตามกฎหมาย ผู้สิทธิการมีสัญชาติของเด็ก ที่มีปัญหาในการพิสูจน์ตน/พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร	๑๑
บทความ	
ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บในเด็ก/อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์	๓๗
ปัญหาการดำเนินคดีกับชาวต่างประเทศ ที่ทำความผิดทางเพศกับหญิงและเด็กในประเทศไทย/สุตารัตน์ เสรีวัฒน์	๕๕
เกมคอมพิวเตอร์และผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ในสังคมไทย/พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร	๖๗
กระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับเด็กกระทำความผิด/ คณะอนุกรรมการด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว	๘๓
สิทธิการเข้าถึงพลังงานกับการเพิ่มขีดการพัฒนาเด็กและเยาวชน/ พรทิพย์ภา ประทุมรัตน์ เกอร์	๘๕
“ปิ่นที่ผมแบกกับตัวผมเอง สูงเท่ากันเลยครับ” : ทหารเด็กในพม่า/คริส เบเกอร์	๑๐๑
บทความงาน	
รายงานผลการดำเนินงานโครงการเฝ้าระวังและตรวจสอบสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนเรือนจำและทัณฑสถาน/วิรัชดา สุทธยาคม	๑๑๕
การประชุมประจำปีว่าด้วยความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชน ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ครั้งที่ ๑๑/อัจฉรา มาฮากุล	๑๓๗
สิทธิมนุษยชนศึกษา	
การบูรณาการคุณธรรมสิทธิมนุษยชนสู่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๕ : กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม/วไล ฒ บ่อมเพชร	๑๔๑

แนะนำงานวิจัย

- สิทธิสวัสดิการในอ้อมกอดของการคุ้มครองทางสังคม/ไพรัช สุทธาเวช ๑๕๓
- ชีวิตแรงงานเด็กทำงานบ้าน โครงการวิจัยของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก/
เข็มพร วิรุณพันธุ์ ๑๗๑

แนะนำหนังสือ/สื่อสิทธิมนุษยชน

- หนังสือ : เส้นทางสู่สิทธิมนุษยชนศึกษา/สุวรรณ สภาอานันท์ ๑๘๓
- ความเห็นทั่วไปและข้อเสนอทั่วไปที่รับรองโดยองค์กรกฎหมายระหว่างประเทศ
ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน/อัจฉรา ฉายากุล ๑๙๑
- วิทัศน์ : สารคดีชุดสิทธิเด็ก/ธัญญา ใจดี ๑๙๕
- โฮมเพจ : เว็บไซต์เพื่อเด็ก และเยาวชน/สุธีร์คนธ์ เจริญพร ๑๙๕

เวทีสิทธิ

- “ผมคือออทิสติก”/อนงค์นาถ หาญณรงค์ ๒๐๕
- ผลกระทบของระบบการศึกษาไทยที่มีต่อเด็ก/กมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี ๒๒๓

จินตกรรมสิทธิมนุษยชน

- เสียงเพรียกจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแห่งโลก/คริส เบเกอร์ ๒๒๓
- คำเตือน/เดือนจิต นวรงค์ ๒๓๕

แนะนำผู้เขียน

๒๓๕

ท้ายเล่ม

- บรรณาธิการประจำฉบับ/ชลธิรา สัตยาวัฒนา ๒๔๕

ถ้อยแถลงจาก บรรณาธิการอำนวยการ

ชูชัย สุกวงศ์

เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชน ฉบับนี้ เป็นฉบับเด็ก เยาวชน ครอบครัว สุขใจ และหัวใจแห่งสังคม สืบเนื่องมาจาก การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อจัดทำแผน ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๒-๑๓ มกราคม ๒๕๕๕ นั้น ได้มีการกำหนดจุดเน้นหลัก หรือกลุ่ม เป้าหมายหลัก หรือพื้นที่หลักที่สำคัญ (Focus Areas) ไว้ ๕ กลุ่ม/พื้นที่ด้วยกัน หนึ่งในจำนวนนั้น คือ เรื่องเด็ก เยาวชน และครอบครัว

ต่อมาคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้ตั้งกลไกเพื่อดำเนินงาน เรื่องสิทธิของเด็ก เยาวชน และครอบครัว คือ **คณะอนุกรรมการด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว** มี คุณหญิงจันทน์ สันตะบุตร เป็นประธาน

คณะอนุกรรมการฯ ได้เล็งเห็นว่า เรื่องสิทธิของเด็ก เยาวชน และครอบครัว เป็น เรื่องที่สำคัญและมีขอบเขตกว้างขวางมาก จึงได้ระดมสมองกันหลายครั้งจนได้กลุ่ม เป้าหมายที่สำคัญ ๖ กลุ่ม ได้แก่ **เด็กในกระบวนการยุติธรรม ความรุนแรงในเด็ก แรงงาน เด็กไร้รัฐ การสร้างความปลอดภัยและป้องกันอุบัติเหตุในเด็ก รวมทั้ง เด็กกับสื่อ**

คณะอนุกรรมการฯ ได้วางเป้าหมายในการดำเนินงานด้วยการสร้างความรู้ใน กลุ่มเป้าหมายดังกล่าว โดยได้ตั้งโจทย์ หรือคำถามเพื่อการศึกษาถึง ๑๕ คำถามด้วยกัน เพื่อไปแสวงหาคำตอบหรือหาความรู้ต่อไป เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปสู่การเคลื่อนไหวทาง วิชาการและสังคม ให้เกิดการตระหนักรู้อย่างกว้างขวาง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงใน ที่สุด

วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชน ฉบับที่สองนี้ จึงได้เริ่มเปิดพื้นที่ทางวิชาการ เพื่อให้องค์ความรู้ในด้านนี้ได้เป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวาง โดยเน้นความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติที่เป็นจริง และสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัย บทความทางวิชาการ หรือรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ล้วนเป็นการศึกษาวิเคราะห์จากการทำงานจริงทั้งสิ้น

บทความวิจัย เรื่อง “สถานภาพความเป็นบุคคลตามกฎหมาย สู่สิทธิการมีสัญชาติของเด็กที่มีปัญหาในการพิสูจน์ตน” เกิดจากการที่ รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาณูจนะจิตรา สายสุนทร และคณะฯ ได้ลงไปคลุกคลีกับปัญหา ทำงานไปแก้ปัญหาไป ควบคู่กับการศึกษาวิจัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนางานหรือการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หรือบทความทางวิชาการ เรื่อง “ผลิตภัณฑ์อันตรายที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บในเด็ก” โดย คุณหมออศิศศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์ ก็เป็นการศึกษาสถานการณ์จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เป็นข่าวทางสื่อมวลชนเป็นระยะๆ ได้นำมาศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเสนอทางออกอย่างเป็นรูปธรรม

หรือการนำเสนอบทความว่าด้วย “กระบวนการยุติธรรม ทางเลือกสำหรับเด็ก กระทำความคิด” ตลอดจนรายงานผลการดำเนินงานของ คณะอนุกรรมการด้านเด็ก เยาวชนและครอบครัว ใน โครงการเฝ้าระวังและตรวจสอบสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน เรือนจำ และทัณฑสถาน ก็ล้วนแต่ต้องอาศัยการรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องทันกาล แล้วนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบทั้งสิ้น

สถานการณ์ด้านสิทธิเด็ก เยาวชน และครอบครัว นับวันจะทวีความสลับซับซ้อน และยากต่อการแก้ปัญหา ปัญหาที่ยากและซับซ้อนเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบ ทั้งสิ้น ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยวิธีการแบบเดิมแต่เพียงอย่างเดียว เช่น การประชาสัมพันธ์ การทำบุญทำทาน เป็นต้น มีแต่ต้องอาศัยข้อมูลองค์ความรู้ที่ครบถ้วน อีกทั้งอาศัยเครือข่ายในลักษณะพหุภาคี ตลอดจนระดมการสนับสนุนจากสังคม จากทุกภาคส่วน จึงสามารถคลี่คลายสถานการณ์ที่ยากและซับซ้อนดังกล่าวได้.

สิทธิเด็กและเยาวชน คือ ฐานรากที่มั่นคงของสถาบันครอบครัว และโครงสร้างสังคมที่ยั่งยืนของชาติ

ชลธิรา สัตยารัตนา

การพัฒนาแบบองค์รวมโดย ที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “เศรษฐกิจพอเพียง” ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ ซึ่งกำลังมีผลบังคับใช้อยู่ในขณะนี้ เน้นที่การศึกษาค่อนข้างมาก

แต่การพัฒนาคนนั้น จิตสำนึก จริยธรรม มโนธรรม ความเอื้ออาทรต่อผู้คนรอบข้าง และสรรพสิ่ง ย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

“เด็ก เยาวชน ครอบครัว” เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของโครงสร้างทางสังคม การใดๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว จะมีผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวม การป้องกัน แก้ไข และพัฒนา เด็ก เยาวชน และครอบครัว ที่ดำเนินการอยู่และดำเนินการไปแล้วยังไม่อาจครอบคลุมเพียงพอที่จะแก้ปัญหาทุกด้านที่กำลังเผชิญอยู่ได้ เพราะต่างหน่วยงานต่างดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของตน ขาดการประสานความร่วมมือกันอย่างจริงจัง

ปัญหาเด็ก เยาวชน และครอบครัว ในปัจจุบันยังคงสะสมพอกพูน ผลการปฏิบัติการใดๆ อันเกี่ยวเนื่องกับการแก้ไขปัญหาเด็ก เยาวชน และครอบครัว ยังไม่เป็นที่น่าพอใจนัก ผู้ที่ทำหน้าที่ในการพิทักษ์สิทธิเด็ก มักจะเน้นประเด็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปัญหาการถูกทารุณกรรม องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ที่ตั้งขึ้นมามักมีงานถนัดมือและตกเป็นฝ่ายถูกกระทำ จึงมักเป็นการแก้ไขปัญหาเด็กที่ปลายเหตุ เช่น การที่เด็กถูกทารุณกรรมทางเพศและได้รับการช่วยเหลือออกมาจากสถานที่ต่างๆ เด็กจะได้รับความเวทนาเห็นใจและแก้ไขใน

บางส่วน แต่ชีวิตเด็กที่จะต้องเผชิญต่อไปนั้น ยังไม่มีความแจ่มชัด หรือมีหลักประกันความมั่นคงใดๆ ทั้งสิ้น

เด็กและเยาวชนไทยไม่มีทางเลือกหรือทางออกที่แจ่มใสจากปัญหาพื้นฐานที่กำลังประสบ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการอยู่รอด ในการได้รับความคุ้มครอง ในการพัฒนาการศึกษา และในการมีส่วนร่วมที่จะแสดงความคิดเห็น ส่วนใหญ่ต้องรอการหยิบยื่นจากผู้ใหญ่และผู้นำที่มีอำนาจการตัดสินใจระดับนโยบาย ที่มักจะกำหนดนโยบายสวยหรู ทว่าขาดการคำนึงถึงผลกระทบและวิธีคิดแบบองค์รวม

โลกาภิวัตน์กับข้อแลกเปลี่ยนที่ไม่คุ้มกัน

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าในระดับโลก ภูมิภาค หรือท้องถิ่น และไม่ว่าจะเป็น ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในลักษณะที่ระบบต่างๆ ล้วนมีความเชื่อมโยงถึงกันอย่างสลับซับซ้อน จึงควรหันมาเน้นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ ยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และขยายกระบวนการมีส่วนร่วมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ประสบการณ์ตรงของประเทศต่างๆ ที่กำลังพัฒนาและประเทศโลกที่สาม ก็คือเมื่อประเทศประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศนั้นก็ต้องสูญเสียสิ่งอื่นๆ ไปเป็นการแลกเปลี่ยน ยิ่งความรวดเร็วของการพัฒนาเศรษฐกิจยิ่งสูงขึ้น ข้อแลกเปลี่ยนของประชาชนส่วนใหญ่ ก็ยิ่งหนักหน่วง นำมาซึ่งความสูญเสียด้านต่างๆ ของภาคประชาชน อาทิ บัณฑิตอ่อนปึ้งมีพึ่งได้จากรัฐ เพราะรัฐเก็บภาษีอากรจากรายได้ แต่เมื่อนโยบายของประเทศมุ่งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและโทรคมนาคม งบประมาณแผ่นดินก็ถูกนำไปใช้ในการลงทุนสำหรับนักธุรกิจพ่อค้า โดยสนับสนุนงบประมาณเพื่อการสร้างถนน ทางด่วน สนามบิน โรงแรม อาคารสูง สนามกอล์ฟ รีสอร์ท เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนที่ทำการเพื่อการคนรวย โดยเฉพาะต่างชาติ เพื่อจะได้มีเงินทุนไหลเข้ามาจากต่างชาติ งบประมาณแผ่นดินที่จะพัฒนาคน ตามความต้องการของบัณฑิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยา รักษาโรค การศึกษา และสิ่งจำเป็นอื่นๆ กลับกระจายไม่ทั่วถึงเพราะความจำกัดของงบประมาณแผ่นดิน การแลกกัน (trade-off) จึงเกิดขึ้น ผู้ได้เปรียบกลับเป็นผู้ที่มีผลประโยชน์ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคม เหนือกว่าผู้เสียเปรียบใน

ทุกๆ ด้าน ช่องว่างระหว่างรายได้ของคนสองกลุ่มจะขยายตัวขึ้นจนไม่อาจจะมีหนทางใดที่จะเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและการเมือง เช่น ประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงสังคมของหลายประเทศที่ได้ผ่านมาแล้ว

การสร้างสรรค์สังคมไทยเพื่อให้ต้องผ่านความเจ็บปวดและความรุนแรงเช่นที่ประเทศอื่นต้องประสบ อาจทำได้ถ้าร่วมกันสร้างสรรค์ “วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน” ให้กลายเป็นวัฒนธรรมของชาติเพื่อนำไปสู่รูปแบบของ “สังคมไทยที่พึงประสงค์” เพื่อให้ก่อเกิดเป็น “สังคมที่เข้มแข็งและมีดุลยภาพ” เป็นทั้ง “สังคมคุณภาพ” “สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้” และ “สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน”

การพัฒนาโดยให้มนุษย์เป็นศูนย์กลาง หมายถึง ความอาทรต่อเพื่อนมนุษย์โดยยึดโยง “วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน” ให้เป็นแกนกลางของการพัฒนา

เด็กในวันนี้ แท้จริงคือ ประชากรโลก ที่เกินความสามารถของธรรมชาติที่จะเลี้ยงดูได้

ความเป็นจริงอันโหดร้ายนี้ควรจะเป็นสังขรณ์ที่โน้มนำให้มนุษย์หันมาเอื้ออาทรต่อกัน เพื่อการแก้ปัญหาในระยะยาวไกล เพื่อตอบโต้กับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ถั่งโถมเข้ามาทำลายวิถีชีวิตเกื้อกูลและเอื้ออาทรของชุมชน ซึ่งแท้ที่จริงก็คือรากฐานของวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน

สำนักสาธารณะกับการปฏิรูปการศึกษา

การสร้างสำนักสาธารณะ น่าจะเป็นยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยผ่านการปฏิรูปการศึกษา

การกระจายอำนาจการศึกษาสู่ท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ โดยพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในเด็กและเยาวชน ให้คำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น น่าจะเป็นการเดินทางเพื่อความยั่งยืน เพราะปัญหาสิทธิมนุษยชนเกิดจากการที่มนุษย์ไม่ได้ตระหนักถึงสิทธิของผู้อื่น เอาตนเองเป็นที่ตั้ง การสร้างสำนักการเรียนรู้ที่จะไม่เอาเปรียบผู้อื่น และรู้จักพิทักษ์สิทธิของตนเองที่จะไม่ถูกเอาเปรียบ แต่มิใช่การเห็นแก่ตัว หากเป็นการอยู่กันอย่างสมานฉันท์และเอื้ออาทร ไม่เอารัดเอาเปรียบ ทั้ง

มนุษย์และธรรมชาติ ดำเนินวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง พึ่งตนเองได้ โดยกินอยู่และใช้จ่ายแต่พอเหมาะ น่าจะนำซึ่งความพอดีและสมดุล

หลักสูตรและตำราใหม่เพื่อนำไปสู่การพัฒนา จิตสำนึกสาธารณะและวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน เพื่อตอบสนองการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งกระจายการศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ควรจะเป็นอันดับแรกๆ ที่จะต้องมีความร่วมมืออย่างรีบด่วนระหว่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับกระทรวงศึกษาธิการ โดยการประสานและดำเนินการบูรณาการโดยอนุกรรมการหรือคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง การจัดอบรมเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูอาจารย์ยังเป็นการจำเป็นรีบด่วนเพื่อที่จะสร้างเนื้อหาการศึกษา แบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ และกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เหมาะสมสอดคล้องต้องกัน เพื่อให้ทั้งครูและเด็ก ต่างรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันบนพื้นฐานของวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน

ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่มีต่อเด็กและเยาวชนหญิง

ปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนหญิงมีมากมาย และมีความรุนแรงเชิงโครงสร้างอย่างยิ่ง อาทิกรณีที่มีการวิเคราะหว่า “โครงการรัฐมีบบังคับให้เด็กผู้หญิงค้าประเวณี” ภาคีต่อต้านการค้าเด็กและผู้หญิงระบุว่า ที่ผ่านมาโครงการขนาดใหญ่ของรัฐมีบบังคับทางอ้อมให้เด็กและผู้หญิงเข้าสู่การค้าประเวณี เพราะทำให้ชุมชนยากจนลง มีหนี้สิน มีการอพยพโยกย้ายถิ่น เด็กและผู้หญิงถูกล่อลวงได้ง่ายขึ้น การประชุมของภาคีต่อต้านการค้าเด็กและผู้หญิงแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ร่วมกันจัดตั้งหมู่บ้านนำร่องปลอดการค้าเด็กและผู้หญิงจำนวน ๒๕๐ หมู่บ้าน ได้มีการนำเสนอกรณีตัวอย่างของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐจนกระทั่งต้องเข้าสู่การค้าเด็กและผู้หญิง ตลอดจนมีข้อเสนอแนะต่อการแก้ปัญหาดังกล่าว และได้ใช้วิธีปกป้องคุ้มครองร่วมกันโดยการทำงานเป็นเครือข่าย ๕ จังหวัดภาคเหนือตอนบน มีเป้าหมายในการทำงานคือเสริมให้องค์กรชุมชนเข้มแข็ง สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าเด็กและผู้หญิง มีการตั้งเป้าหมายปลอดการค้าเด็กและผู้หญิงระยะแรก ๒๕๐ หมู่บ้าน และจะมีการขยายเป็น ๑,๐๐๐ หมู่บ้าน ในระยะต่อไป

มีการศึกษาคณะตัวอย่างจาก ๔ พื้นที่ ได้แก่

๑. ชุมชนรอบโรงไฟฟ้าถ่านหินลิกไนต์ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

๒. ชุมชนที่ถูกอพยพออกจากเขตอุทยานแห่งชาติดอยหลวง จังหวัดลำปาง มาอยู่ในพื้นที่รองรับการอพยพที่ อำเภอผาซ้อ จังหวัดลำปาง

๓. ชุมชนในพื้นที่ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้รับผลกระทบจากการส่งเสริมปลูกพืชเชิงเดี่ยว ทดแทนการปลูกฝิ่นของโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน

๔. ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการก่อสร้างเขื่อนปากมูล

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุที่ทำให้เด็กและผู้หญิงต้องเข้าสู่การค้าประเวณีเป็นเพราะโครงการพัฒนาของรัฐ เช่น การส่งเสริมการปลูกพืชเชิงเดี่ยว การสร้างเขื่อน ทำให้ชุมชนยากจนลง มีหนี้สิน เด็กและผู้หญิงต้องแบกรับภาระของครอบครัวจึงจำเป็นต้องค้าประเวณี นอกจากนี้การอพยพโยกย้ายถิ่นก็ทำให้ชุมชนถูกกลืนได้ง่ายขึ้น เช่น การย้ายชาวเขาเผ่าเข้า มูเซอ ออกจากเขตอุทยานแห่งชาติดอยหลวงมาอยู่ในพื้นที่รองรับที่อำเภอผาซ้อ จังหวัดลำปาง

ผู้ประสานงานองค์กรเครือข่ายเยาวชนชาวเขาสัมพันธ์ ซึ่งติดตามปัญหาผลกระทบที่เกิดจากโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน เรียกร้องให้รัฐเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย โดยการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถจัดการชีวิตความเป็นอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาและการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

ผู้ประสานงานมูลนิธิผู้หญิงกล่าวถึงปัญหาของชุมชนผาซ้อที่ต้องถูกอพยพโยกย้ายออกจากเขตอุทยานแห่งชาติดอยหลวง ทำให้เด็กหนุ่มสาวในหมู่บ้านถูกกลืนไป และปัญหานี้ถูกหมักหมมมานานถึง ๘ ปีแล้ว ภาครัฐจึงควรสร้างมาตรการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กเพื่อยุติการแสวงหาผลประโยชน์จากเด็ก และต้องดำเนินการตาม พ.ร.บ. คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอย่างจริงจังเพื่อแก้ปัญหา

ผู้ป่วยโรคเอดส์เด็ก กับสิทธิที่จะได้รับการประกันสุขภาพ

โครงการนำร่อง “การพัฒนาระบบบริการและติดตามผลการรักษาผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยโรคเอดส์เด็ก ด้วยยาต้านไวรัสเอดส์” จังหวัดเชียงใหม่ ในปี ๒๕๔๖ สามารถให้ยาต้านไวรัสแก่เด็กติดเชื้อเอชไอวีได้จำนวน ๗๐ คน และเด็กยังสามารถตรวจหาการระดับภูมิคุ้มกัน (ซีดี ๔) ในเม็ดเลือดขาวโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

ตัวเลขระบุว่า ในภาคเหนือ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย รับได้จำนวน ๔๐ คน โรงพยาบาลนครพิงค์จำนวน ๑๕ คน และโรงพยาบาลอำเภอสันป่าตอง ๑๕ คน เงื่อนไขการพิจารณาให้ยาด้านไวรัสแก่เด็กคือ ต้องมีระดับภูมิคุ้มกันน้อยกว่า ๒๐% อาการทั่วไปอยู่ในขั้นที่สามารถรับประทานยาได้ และไม่มีประวัติแพ้สารส่วนประกอบของยา แต่ในภาพรวมนั้น โครงการนาร่องฯ ให้ยาด้านไวรัสแก่เด็ก จะต้องรอรับที่จะประกันสุขภาพของผู้ป่วยโรคเอดส์เด็กทั้งประเทศจำนวน ๑,๔๐๐ คน เฉพาะภาคเหนือซึ่งประกอบด้วย ๖ จังหวัด ได้ให้บริการเด็กที่ป่วยเป็นโรคเอดส์เพียงจำนวน ๑๗๐ คน แบ่งเป็น จ.เชียงใหม่ ๗๐ คน จ.ลำปาง ๒๐ คน จ.ลำพูน ๑๕ คน จ.พะเยา ๓๐ คน จ.แม่ฮ่องสอน ๑๕ คน และที่ จ.เชียงราย ๒๐ คน ขณะที่จำนวนเด็กอายุต่ำกว่า ๑๕ ปีที่ติดเชื้อเอดส์ในพื้นที่ ๖ จังหวัดมีจำนวนรวมถึง ๔,๑๔๐ คน

นับเป็นเรื่องที่น่าอินดีที่มีโครงการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ยังต้องมีการผลักดันให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ทุกคนได้รับยาด้านไวรัส เพราะยังมีผู้ติดเชื้อเอชไอวีอยู่เป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับสิทธิดังกล่าว โครงการนี้ถือเป็นก้าวแรกในการผลักดันยาด้านไวรัสเข้าสู่หลักประกันสุขภาพ อันเป็นผลมาจากที่เครือข่ายผู้ติดเชื้อผลักดันให้กระทรวงสาธารณสุขผลิตและแจกยาด้านไวรัสให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวี

การให้ยาด้านไวรัสแก่เด็กนั้น ควรเปิดให้ชุมชน กลุ่มผู้ป่วย หรือองค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมดูแลเด็กด้วย โดยเฉพาะปัญหาด้านจิตใจ สังคม และคอยเฝ้าสังเกตอาการเพื่อเป็นข้อมูลให้กับแพทย์ด้วย ถือเป็นการพัฒนาระบบบริการและติดตามผลการรักษา แม้ว่าการให้เด็กได้รับยาด้านไวรัสจะให้ผลดีคือ ผู้ปกครองมีเวลาประกอบอาชีพมากขึ้น สุขภาพของเด็กดีขึ้นส่งผลให้เด็กไม่เป็นที่รังเกียจในหมู่เพื่อนทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน แต่จะต้องไม่ลืมให้ความสำคัญกับจิตใจของเด็ก ต้องให้เด็กได้ค่อยๆ ปรับตัวเรียนรู้ เข้าใจปัญหาความเป็นมา ยอมรับความเป็นจริง และปรับตัวที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างสร้างสรรค์

วัยรุ่นสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับสังคมได้

เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นสัจธรรมว่า เด็กและเยาวชน เป็นสิ่งที่มีพลังและสร้างสรรค์อย่างยิ่ง ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เด็กนักเรียนวัยรุ่นที่ตำบลบ้านเสาธง อำเภอร่อนพิบูลย์ รวมกลุ่มแคะหนังทำพวงกุญแจเป็นอาชีพเสริมหลังเลิกเรียน

ป้องกันปัญหายาเสพติด ทำให้ชุมชนมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ผลัดกันทำหน้าที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นก็เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวและกิจการโรงแรม ปัจจุบันการรวมกลุ่มกะหนึ่งทำพวงกุญแจเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน ได้มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กะหนึ่งออกมาหลากหลายรูปแบบ เป็นที่นิยมของผู้ประกอบการจากกรุงเทพฯ ที่มาสั่งซื้อผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ เด็กวัยรุ่นดังกล่าวเรียนรู้อาชีพการกะหนึ่งจาก “ลุงสือ สุวรรณณี” จากศูนย์หัตถกรรมกะหนึ่งชุมชนตำบลเสาธง ลุงสือจะสอนชาวบ้านและนักเรียนโดยไม่คิดค่าสอน ปรัชญาของลุงสือคือ ดำรงอาชีพกะหนึ่งให้อยู่ชั่วลูกหลาน ช่วงเย็นหลังเลิกเรียนจะมีเด็กนักเรียนชายหญิงมาจับกลุ่มนั่งเรียนกะหนึ่ง ต่อมากลุ่มนักเรียนจึงเริ่มกะหนึ่งเป็นอาชีพ เช่น กะหนึ่งเป็นพวงกุญแจ และขายส่งให้แก่ศูนย์หัตถกรรมดังกล่าว กลุ่มสามารถกะหนึ่งมีรายได้เข้ากลุ่มถึงเดือนละ ๕,๐๐๐ บาท การรวมกลุ่มดังกล่าวทำให้พัฒนาการอำเภอร้อนพิบูลย์สนใจ ให้เงินทุนส่งเสริมอาชีพกะหนึ่งให้เกิดรูปธรรมชัดเจนขึ้น เงินทุนที่ได้จากหน่วยงานราชการนี้ ทางกลุ่มนำไปเป็นเงินทุนหมุนเวียนซื้อหนังสือพิมพ์ออกจากโรงงาน ทำให้กลุ่มสามารถพัฒนาอาชีพได้อย่างยั่งยืน

กิจกรรมการรวมกลุ่มอันสร้างสรรค์ของวัยรุ่นทำให้ความเป็นชุมชนมีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน สมาชิกในชุมชนก็ใกล้ชิดกัน ส่วนวัยรุ่นเมื่อรวมกลุ่มกันกะหนึ่งเป็นอาชีพเสริมก็ทำให้ป้องกันปัญหายาเสพติดได้

วัฒนธรรมเกลือและเอื้ออาทรต่อกัน ยังจะสามารถขยายผลสร้างรูปการณ์ใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นได้ในสังคมไทย แม้นในกลุ่มวัยรุ่นที่ขึ้นชื่อว่า “แฉ่งตัวเปรี้ยว มั่วสุมกันฟังคอนเสิร์ต” ฯลฯ ขอแต่ให้ผู้ใหญ่ให้ความเข้าใจ ก็จะสามารถเจาะค้นหา “ความเป็นมนุษยชน” ที่แสนจะน่ารักของวัยรุ่น สามารถสร้าง “ตัวแบบ” ของความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ได้อย่างเหลือคณานับ

ความบริสุทธิ์ใจของเด็กและเยาวชน คือ หัวใจของความเป็นมนุษย

สิ่งนี้คือพื้นฐานของ “วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน” ที่ไม่พึงถูกทำลาย โดย “ผู้ใหญ่” บางคน และบางครั้ง ที่หัวใจแห่งความเป็นมนุษย์ถูกบดบังด้วย มายาคติอคติ และอวิชชา

จากงานวิจัยเกี่ยวกับสิทธิในสถานะบุคคล ตามกฎหมาย สู่สิทธิการมีสัญชาติของเด็ก ที่มีปัญหาในการพิสูจน์ตน

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร

ความเบื้องต้น

บทความที่จะเขียนต่อไปนี้เป็นบทความที่จะนำเสนอถึง “องค์ความรู้” ของงานวิจัยของ “นักวิชาการคนหนึ่ง” ที่เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ทำงานบนหอคอยงาช้างด้วย “องค์ความรู้ทางกฎหมายที่สวงามทางทฤษฎีฝรั่ง” มาสู่วันที่ทำงานบน “แผ่นดินของประเทศไทย” ด้วย “องค์ความรู้ทางกฎหมายแบบฝรั่งผสมไทย”^๑

โดยเริ่มต้นของเรื่อง เหตุผลที่เข้ามาทำงานนี้ก็มิใช่เพียงคำว่า เมื่อต้องสอนกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ก็จะต้องทำวิจัยในขอบเขตของวิชานี้^๒ แต่โดยประสบการณ์ในการทำงานวิจัยในลักษณะดังกล่าว^๓ ผู้เขียนได้พบว่า เด็กเป็นบุคคลธรรมดาคนหนึ่งที่มีประสบปัญหาอย่างมากในการพิสูจน์ “สิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย” จนถูกรับกวนสิทธิตามกฎหมายธรรมชาติที่จะได้รับการเคารพสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์^๔

การจำแนกปัญหาสถานะบุคคลที่เด็กเผชิญในประเทศไทย

เพื่อประโยชน์ในการนำเสนอในหน้ากระดาษที่มีไม่มากนักในที่นี้ ผู้เขียนจึงขอจำแนกปัญหาสถานะบุคคลที่เด็กในประเทศไทยมักจะต้องเผชิญออกเป็น ๔ ปรากฏการณ์^๕ กล่าวคือ

- (๑) กรณีของเด็กไร้รากเหง้า
- (๒) กรณีของเด็กกำพร้าที่เกิดในประเทศไทยโดยไม่ทราบตัวบุพการี

(๓) กรณีของเด็กซึ่งเป็นบุตรของคนไร้รัฐหรือคนไร้สัญชาติ และ

(๔) กรณีของเด็กซึ่งมีสัญชาติไทยแต่ถูกปฏิเสธสิทธิในสัญชาติไทยโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

(๑) ปัญหาสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยของเด็กไร้รากเหง้าในประเทศไทย

สภาพปัญหา

ปัญหาแรกและเป็นปัญหาที่ร้ายแรงมากสำหรับเด็กในประเทศไทย ก็คือ ปัญหาความไร้รากเหง้า กล่าวคือ ไม่อาจทราบว่าได้เกิดในประเทศไทยหรือไม่ ? และไม่อาจทราบได้ว่า บิดา มารดาของเด็กมีสัญชาติไทยหรือไม่ ?

โดยข้อเท็จจริงดังกล่าว จะเห็นว่า เราไม่อาจทราบได้ว่า เด็กมีความสัมพันธ์โดยหลักดินแดนโดยการเกิดกับรัฐใด ? หรือมีความสัมพันธ์โดยหลักบุคคลโดยการเกิดกับรัฐใด ?

ความไร้สัญชาติของเด็ก : ผลกระทบจากความไร้รากเหง้าของเด็ก

โดยหลักกฎหมายสัญชาติทั่วไปที่นานาประเทศยอมรับ บุคคลย่อมมีสัญชาติโดยการเกิดของรัฐที่มีจุดเกาะเกี่ยวโดยการเกิดกับตน กล่าวคือ

ในประการแรก บุคคลย่อมได้สัญชาติโดยการเกิดโดยหลักสืบสายโลหิตจากรัฐเจ้าของสัญชาติของบิดามารดาของบุคคลดังกล่าว ซึ่งวิธีการได้มาซึ่งสัญชาติดังกล่าวย่อมเป็นไปโดยผลอัตโนมัติของกฎหมาย เพราะสายโลหิตนั้นเป็นเรื่องของธรรมชาติ เมื่อมนุษย์มีความเป็นธรรมชาติ ความเกี่ยวพันระหว่างมนุษย์โดยหลักสืบสายโลหิตจึงขึ้นอยู่กับธรรมชาติ มนุษย์ด้วยกันจะมาสั่งเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ เมื่อบิดาเป็นนก ลูกก็ย่อมเป็นนก เมื่อบิดาเป็นคนสัญชาติไทย ลูกก็ย่อมได้รับสิ่งที่บิดามีอยู่ตามธรรมชาติของเรื่อง นั่นก็คือ สัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิตจากบิดา^๑ การถอนสัญชาติของบุคคลที่ได้สัญชาติโดยหลักสืบสายโลหิตจึงทำไม่ได้ เสมือนโลหิตที่ไม่อาจจะนำออกจากร่างกายของมนุษย์ได้จนหมดสิ้นโดยไม่ทำลายชีวิตของมนุษย์^๒

และในประการที่สอง บุคคลย่อมได้สัญชาติโดยการเกิดโดยหลักดินแดนจากรัฐเจ้าของดินแดนอันเป็นที่เกิดของบุคคล ซึ่งวิธีการได้มาซึ่งสัญชาติดังกล่าวอาจจะเป็นไปโดยผลอัตโนมัติของกฎหมาย หรือโดยผลของการร้องขอ ทั้งนี้เป็นไปตามที่

กำหนดในกฎหมายภายในของรัฐเจ้าของสัญชาติ ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับดินแดนของรัฐย่อมมิใช่เรื่องตามธรรมชาติ จึงย่อมเป็นไปตามอำเภอใจของรัฐเจ้าของดินแดน^๔

ในกรณีของเด็กไร้รากเหง้า เราไม่อาจทราบได้ว่า รัฐใดมีจุดเกาะเกี่ยวที่แท้จริงกับเด็ก เราจึงไม่อาจกำหนดสัญชาติโดยการเกิดของเด็กได้ โดยผลของเรื่อง เด็กจึงตกเป็น “คนไร้สัญชาติ” และหากไม่มีการอนุญาตให้ “สิทธิเข้าเมืองและสิทธิอาศัย” แก่เด็กจากรัฐเจ้าของดินแดนที่มีการพบตัวเด็ก เด็กก็จะตกเป็น “คนไร้ภูมิลำเนา” อีกด้วย และทำให้เด็กตกเป็น “คนไร้รัฐ” ในที่สุด

แต่อย่างไรก็ตาม เด็กไร้สัญชาติอาจไม่ “ไร้รัฐ” (Stateless) หากปรากฏต่อไปว่า มีรัฐใดรัฐหนึ่งยังยอมรับให้ “สิทธิอาศัย” แก่เด็กนั้น ทั้งนี้ เพราะการได้รับอนุญาตให้มีสิทธิอาศัยในดินแดนของรัฐใด ก็ย่อมหมายความว่า รัฐนั้นยินยอมที่จะมีสถานะเป็น “รัฐเจ้าของดินแดนอันเป็นภูมิลำเนาของบุคคลนั้น” (State of Domicile) เด็กนั้นจึงอาจตั้งบ้านเรือนอยู่ในดินแดนของรัฐนั้นได้ เด็กจึงมีภูมิลำเนาตามกฎหมายมาหาชนอยู่ในรัฐนั้น อันทำให้เด็กนั้นมีสิทธิที่จะร้องขอลงรายการสถานะบุคคลของตนในทะเบียนราษฎร (Civil Registration) ของรัฐนั้นได้ อันมีความหมายต่อไปว่า เด็กนั้นย่อมมีสถานะเป็น “ราษฎร” หรือ “พลเมือง” หรือ “citizen” หรือ “people” ของรัฐที่ยอมรับให้สิทธิอาศัยแก่เขานั่นเอง แม้ว่า เด็กจะไร้สัญชาติ แต่เขาย่อมไม่ใช่ “คนไร้รัฐ” (Stateless Persons) ข้อเสียประการเดียวที่ได้รับ ก็คือ เขาจะเป็นคนต่างด้าวในสายตาของทุกประเทศบนโลก

ความไร้รัฐของเด็ก : ผลกระทบของความไร้รากเหง้าและความไร้สิทธิอาศัยในรัฐใดเลยบนโลก

ดังนั้น เมื่อปรากฏว่า เด็กไม่มีข้อเท็จจริงอันชี้ถึงรากเหง้าของตนเอง เด็กก็ไม่สามารถได้สัญชาติของรัฐใดเลย และเมื่อเด็กไม่ได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่ในประเทศใด เด็กก็จะตกเป็นคนไร้รัฐ (Stateless Persons) เด็กจึงไม่อาจตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในประเทศใดเลยบนโลก เป็นคนต่างด้าว (Aliens) สำหรับทุกรัฐ และเป็นคนเข้าเมืองผิดกฎหมายสำหรับทุกรัฐ เป็นคน “เถื่อน” เป็นคนผิดกฎหมายสำหรับทุกดินแดน

แนวคิดในการจัดการปัญหาสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยให้แก่เด็กไร้รากเหง้าในประเทศไทย

ในปัจจุบัน แม้ประเทศไทยจะยอมรับอนุสัญญาระหว่างประเทศหลายฉบับที่ผูกพันให้ประเทศไทยต้องยอมรับให้สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแก่เด็กโดยไม่เลือกปฏิบัติจากสัญชาติหรือเชื้อชาติหรือสถานะอื่นใด ๆ แต่ก็ปรากฏมีเด็กไร้รัฐในประเทศไทยจำนวนไม่น้อย เด็กดังกล่าวมักประสบปัญหาในการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานบางประการ ตลอดจนถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายประการ^๑

เพื่อแก้ปัญหาความไร้รากเหง้า อันเป็นข้อเท็จจริงพื้นฐานของเด็กที่ไม่อาจรู้ได้ ในความเป็นจริง เราจึงต้องตั้งข้อสันนิษฐานทางกฎหมาย ซึ่งปัญหาที่ตามมา ก็คือ จะใช้ข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณหรือโทษต่อเด็ก ซึ่งมีความเป็นไปได้ใน ๓ ลักษณะ กล่าวคือ

... การตั้งข้อสันนิษฐานว่า เด็กเกิดจากบิดามารดาซึ่งเป็นคนสัญชาติไทย

เมื่อไม่อาจทราบว่ บิดามารดาของเด็กมีสัญชาติไทยหรือไม่ เด็กจึงไม่อาจมีสัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิตจากรัฐไทย ทั้งนี้ เว้นแต่เราจะตั้งข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณต่อเด็กมากที่สุด

ดังนั้น หากสันนิษฐานว่า เด็กเกิดจากบิดามารดาซึ่งเป็นคนสัญชาติไทย ก็จะสรุปได้ว่า เด็กมีสัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิตโดยผลอัตโนมัติของกฎหมาย ซึ่งในกรณีนี้จะเป็นคุณต่อเด็กมากที่สุด

... การตั้งข้อสันนิษฐานว่า เด็กเกิดในประเทศไทย

และเมื่อไม่อาจทราบว่ เด็กเกิดในประเทศไทยหรือไม่ เด็กจึงไม่อาจพึงเป็นญาติได้โดยไม่มีข้อโต้แย้งว่า เด็กย่อมได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดนจากรัฐไทย ทั้งนี้ เว้นแต่จะตั้งข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณต่อเด็กมากที่สุด

ในกรณีไม่ทราบถึงสถานที่เกิดของเด็กไร้รากเหง้าหากจะตั้งข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณที่สุดต่อเด็กในสถานการณ์นี้ ก็จะต้องถือเอาว่า เด็กเกิดในประเทศไทย ดังนั้น โดยผลของเรื่อง เด็กก็จะได้รับการยอมรับว่า อาจมีสัญชาติไทยโดยหลักดินแดน แต่การได้สัญชาตินี้จะเกิดขึ้นโดยผลอัตโนมัติของกฎหมาย หรือโดยคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับว่า บุพการีของเด็กเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองไทยในลักษณะถาวรหรือไม่ถาวร ?

แต่ปัญหาต่อไป ก็คือ แล้วจะตั้งข้อสันนิษฐานต่อไปว่า บิดามารดาของเด็กเป็นคนต่างด้าวที่มีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทยหรือไม่ ? ซึ่งมีความเป็นไปได้ ๒ ทิศทาง กล่าวคือ

หากจะตั้งข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณต่อเด็กมากกว่าก็ต้องตั้งข้อสันนิษฐานต่อไปว่า บิดามารดาของเด็กเป็นคนต่างด้าวที่มีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย เด็กก็จะได้รับการยอมรับว่า อาจได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดนโดยการเกิดโดยผลอัตโนมัติของกฎหมาย

หากจะตั้งข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณต่อเด็กน้อยกว่า ก็จะต้องตั้งข้อสันนิษฐานต่อไปว่า บิดามารดาของเด็กเป็นคนต่างด้าวที่ไม่มีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย เด็กก็จะได้รับการยอมรับให้มีสิทธิที่จะร้องขอสัญชาติไทยโดยหลักดินแดนโดยการเกิดเท่านั้น การได้สัญชาติไทยในลักษณะนี้ย่อมเป็นไปตามคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยภายใต้หลักเกณฑ์การให้สัญชาติที่กำหนดโดยคณะรัฐมนตรี ซึ่งทำให้สัญชาตินี้เป็น “สัญชาติไทยโดยหลักดินแดนโดยผลของคำสั่งของกระทรวงมหาดไทย”

ในสถานการณ์ที่เด็กไม่ได้รับการยอมรับว่า มีสัญชาติไทย หรือได้รับอนุญาตให้อยู่อาศัยในประเทศไทย เด็กย่อมได้รับการยอมรับว่า มีภูมิภานาตาม “กฎหมายเอกชน” ในประเทศไทย เพราะพบตัวในประเทศไทย ซึ่งทำให้สถานะบุคคลของเด็กตามกฎหมายเอกชนย่อมเป็นไปตามกฎหมายไทย อันทำให้รัฐไทยมีสถานะเป็นรัฐเจ้าของภูมิภานาตามกฎหมายเอกชนของเด็ก^{๑๐} กล่าวคือ ปัญหาการเริ่มต้นสภาพบุคคล ปัญหาความสามารถทางกฎหมาย และปัญหาการสิ้นสุดสภาพบุคคล ย่อมตกอยู่ภายใต้กฎหมายแห่งไทย อันได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล

... ความคืบหน้าของนโยบายในการแก้ปัญหาสถานะบุคคลที่สอดคล้องกฎหมายแก่เด็กไร้รากเหง้า

ขอให้ตระหนักว่า แม้ว่า เด็กในสถานการณ์ที่ไร้รากเหง้าจะได้รับความเห็นใจจากสังคมไทยมากที่สุด แต่แนวนโยบายของฝ่ายบริหารในเรื่องนี้ กลับชัดเจนน้อยที่สุด การแก้ไขปัญหามักจะใช้กระบวนการที่เกิดขึ้นโดยอัยอาศัยไมตรี มิได้มีการวางระเบียบกฎเกณฑ์อย่างชัดเจนสำหรับให้คนทุกคนเรียนรู้และปฏิบัติได้ ข้อเสนอทางฝ่ายวิชาการจึงอยู่ในจุดที่ฝ่ายปฏิบัติควรมีแนวคิดที่เป็นกลาง ให้เหตุผลได้ และมีขั้นตอนปฏิบัติที่ชัดเจน

นอกจากนั้น แม้เด็กไร้รากเหง้าพบมากทั้งในเขตเมือง และชนบท แต่โดยเหตุที่เด็กในสถานการณ์นี้มีใช้กลุ่มที่มีจำนวนมากมายัก จึงไม่ได้รับความสนใจจากองค์กรพัฒนาเอกชนในระดับระหว่างประเทศมากเท่าเด็กซึ่งเป็นชนกลุ่มที่ไร้รัฐและ

ไร้สัญชาติตามแนวชายแดนไทยซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

อย่างไรก็ตาม เด็กไร้รากเหง้าได้รับความสนใจอย่างมากจากคณะอนุกรรมการศึกษาหามาตรการในการแก้ไขปัญหาเด็กไร้สัญชาติตามคำสั่งคณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา ที่ ๓/๒๕๕๕ ณ วันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ในการแสวงหารูปแบบนโยบายที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหาให้แกเด็กในสถานการณ์นี้ ตลอดจนในการแสวงหารูปแบบของความช่วยเหลือทางกฎหมายที่ควรให้แก่เด็กไร้รากเหง้า^{๑๑}

ปัญหาสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยของเด็กกำพร้าที่เกิดในประเทศไทยโดยไม่ทราบตัวบุพการี

สภาพปัญหา

ปัญหาที่สองสำหรับเด็กในประเทศไทย ก็คือ ปัญหาของเด็กกำพร้าที่เกิดในประเทศไทยโดยไม่ปรากฏตัวบุพการี ในสถานการณ์นี้ เราทราบว่า เด็กเกิดในประเทศไทย แต่เราไม่อาจทราบได้ว่า บิดามารดาของเด็กมีสัญชาติไทยหรือไม่?

โดยข้อเท็จจริงดังกล่าว จะเห็นว่า เราทราบได้ว่า เด็กมีความสัมพันธ์โดยหลักดินแดนโดยการเกิดกับรัฐไทย แต่เราไม่ทราบว่า เด็กมีความสัมพันธ์โดยหลักบุคคลโดยการเกิดกับรัฐใด?

โดยข้อเท็จจริงดังกล่าว ผลก็คือ เด็กไม่อาจพิสูจน์ได้ว่า ตนมีสัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิตหรือไม่ ทั้งนี้ เพราะไม่อาจทราบแม้กระทั่งว่า บุพการีเป็นใคร จึงไม่ทราบว่า มีสัญชาติไทยหรือไม่ และเด็กไม่อาจพิสูจน์ได้ว่า ตนมีสัญชาติไทยโดยหลักดินแดนโดยผลของอัตโนมติหรือไม่ ทั้งนี้ เพราะไม่อาจทราบแม้กระทั่งว่า บุพการีเป็นคนต่างด้าวหรือไม่ และเข้าเมืองไทยมาในลักษณะถาวรหรือไม่ ดังนั้น คำตอบของปัญหานี้ จึงขึ้นอยู่กับคำตอบข้อสันนิษฐานในข้อเท็จจริงที่เราไม่ทราบแน่ของเด็กอีกครั้งหนึ่ง

ความไร้สัญชาติของเด็ก : ผลกระทบจากความรู้บุพการี

ดังที่ได้กล่าวถึงแล้วว่า โดยหลักกฎหมายสัญชาติทั่วไปที่นานาประเทศยอมรับ บุคคลย่อมมีสัญชาติโดยการเกิดของรัฐที่มีจุดเกาะเกี่ยวโดยการเกิดกับตน

แต่ในกรณีของเด็กกำพร้าที่เกิดในประเทศไทยเราไม่อาจทราบว่า รัฐใดมีจุดเกาะ

เกี่ยวเนื่องกับการเกิดโดยหลักบุคคลกับเด็ก เราจึงไม่อาจกำหนดสัญชาติโดยการเกิดโดยหลักสืบสายโลหิตของเด็กได้

ปัญหาต่อไป ก็คือ เด็กอาจได้สัญชาติไทยโดยการเกิดโดยหลักดินแดนหรือไม่ ?

โดยหลักกฎหมายสัญชาติไทย บุคคลย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิดโดยหลักดินแดน หากปรากฏว่า (๑) เด็กเกิดในประเทศไทยจากบิดามารดาที่มีสิทธิอาศัยอยู่ถาวรในประเทศไทย หรือ (๒) เด็กเกิดในประเทศไทยก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๘ จากบิดามารดาที่เกิดในประเทศไทย

จะเห็นว่า โดยข้อเท็จจริง เราไม่อาจทราบว่ บิดามารดาเป็นคนต่างด้าวหรือไม่ ? และถ้าเป็นคนต่างด้าว บิดามารดาของเด็กได้รับอนุญาตให้มีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทยหรือไม่ ? หรือเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทยก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือไม่ ?

โดยผลของเรื่อง เด็กอาจตกเป็น “คนไร้สัญชาติ” หากมีการตั้งข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษต่อเด็ก กล่าวคือ ถือว่า บิดามารดาของเด็กไม่ได้รับอนุญาตให้มีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย เด็กจึงไม่อาจได้สัญชาติแม่โดยหลักดินแดน และหากไม่มีการอนุญาตให้ “สิทธิเข้าเมืองและสิทธิอาศัย” แก่เด็กจากรัฐเจ้าของดินแดนที่มีการพบตัวเด็ก เด็กก็จะตกเป็น “คนไร้ภูมิสำเนา” อีกด้วย และทำให้เด็กตกเป็น “คนไร้รัฐ” ในที่สุด เช่นกัน

แนวคิดในการจัดการปัญหาสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยให้แก่เด็กกำพร้าโดยไม่ทราบตัวบุพการี

เพื่อแก้ปัญหาคำถามไร้บุพการีของเด็กกำพร้าในประเทศไทยซึ่งไม่ทราบว่าใครเป็นบุพการี เราจึงต้องตั้งข้อสันนิษฐานทางกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับบุพการีหรือลักษณะการเข้าเมืองของบุพการี ซึ่งมีความเป็นไปได้ใน ๓ ลักษณะ กล่าวคือ

... การตั้งข้อสันนิษฐานว่า เด็กเกิดจากบิดามารดาซึ่งเป็นคนสัญชาติไทย

เมื่อไม่อาจทราบว่ บิดามารดาของเด็กมีสัญชาติไทยหรือไม่ เด็กจึงไม่อาจมีสัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิตจากรัฐไทย ทั้งนี้ เว้นแต่เราจะตั้งข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณต่อเด็กมากที่สุด

ดังนั้น หากสันนิษฐานว่า เด็กเกิดจากบิดามารดาซึ่งเป็นคนสัญชาติไทย ก็จะสรุปได้ว่า เด็กมีสัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิตโดยผลอัตโนมัติของกฎหมาย ซึ่ง

ในกรณีนี้จะเป็นคุณค่าเด็กมากที่สุด

... การตั้งข้อสันนิษฐานว่า เด็กเกิดจากบิดามารดาซึ่งเป็นคนต่างด้าวที่มีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย

ในกรณีที่ไม่ต้องการจะใช้ข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณค่ามากที่สุด ก็อาจตั้งข้อสันนิษฐานกลางๆ ว่า เด็กเป็นบุตรของคนต่างด้าว แต่เพื่อให้เด็กได้รับผลร้ายมากเกินไป ก็ควรจะสันนิษฐานว่า บุพการีของเด็กเป็นคนต่างด้าวที่มีสิทธิอาศัยถาวรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง เพื่อที่เด็กจะได้สถานะเป็น “คนสัญชาติไทยโดยหลักดินแดนโดยผลอัตโนมัติของกฎหมาย” แต่รัฐไทยก็มีอำนาจที่จะถอนสัญชาติของเด็กนี้ได้ หากต่อมาเด็กมีการกระทำที่เป็นภัยต่อรัฐและสังคม หรือละทิ้งประเทศไทย หรือละเลยสัญชาติไทย^{๑๒}

... การตั้งข้อสันนิษฐานว่า เด็กเกิดจากบิดามารดาซึ่งเป็นคนต่างด้าวที่ไม่มีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย

หากจะตั้งข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณค่าเด็กน้อยลงไปอีกก็จะตั้งข้อสันนิษฐานต่อไปว่า บิดามารดาของเด็กเป็นคนต่างด้าวที่ไม่มีสิทธิอาศัยถาวรในประเทศไทย เด็กก็จะได้รับการยอมรับให้มีสิทธิที่จะร้องขอสัญชาติไทยโดยหลักดินแดนโดยการเกิดเท่านั้น การได้สัญชาติไทยในลักษณะนี้ย่อมเป็นไปตามคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยภายใต้หลักเกณฑ์การให้สัญชาติที่กำหนดโดยคณะรัฐมนตรี ซึ่งทำให้สัญชาตินี้เป็น “สัญชาติไทยโดยหลักดินแดนโดยผลของคำสั่งของกระทรวงมหาดไทย”

แต่อย่างไรก็ตาม ในลักษณะเดียวกันกับเด็กไร้รากเหง้า แม้เด็กกำพร้าที่เกิดในประเทศไทยโดยไม่ทราบตัวบุพการีนี้จะไม่ได้รับการยอมรับว่า มีสัญชาติไทย หรือได้รับอนุญาตให้อาศัยในประเทศไทย เด็กย่อมได้รับการยอมรับว่า มีภูมิภานาตามกฎหมายเอกชนในประเทศไทย เพราะพบตัวในประเทศไทย ซึ่งทำให้สถานะบุคคลของเด็กตามกฎหมายเอกชนย่อมเป็นไปตามกฎหมายไทย ซึ่งเป็นรัฐเจ้าของภูมิภานาตามกฎหมายเอกชนของเด็ก^{๑๓}

จะเห็นว่า เด็กที่เกิดในประเทศไทย ย่อมมีความสัมพันธ์ทางดินแดนกับประเทศไทยมากกว่าเด็กที่ไร้รากเหง้า แม้เด็กไม่รู้จักบิดามารดาแต่เด็กรู้จักแผ่นดินเกิด อันได้แก่แผ่นดินไทย เด็กนั้นมี “รากของชีวิตอยู่ในประเทศไทย” กล่าวคือ บ้านของเด็กนั้นอยู่ในประเทศไทย เพียงแต่รัฐไทยมิได้ตระหนักถึงปัญหาควมไร้สัญชาติของเด็กและ

ปัญหาความไร้ภูมิคุ้มกันตามกฎหมายมหาชนของเด็ก เด็กจึงไม่มีตัวตนในสายตาของกฎหมาย

จึงเป็นข้อเสนอที่เป็นคุณค่าต่อเด็กน้อยที่สุด แต่ก็น่าจะเอื้อให้จุดเริ่มต้นของการแก้ปัญหาให้แก่เด็กเกิดได้ในความเป็นจริงอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มต้นให้สิทธิอาศัยชั่วคราวก่อน ไม่ว่าจะถือว่าเด็กเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองถูกหรือผิดกฎหมายก็ตาม การให้สิทธิอาศัยชั่วคราว ก็เพียงพอที่จะทำให้เด็กได้รับการยอมรับให้มีสถานะเป็น “ราษฎรอยู่ชั่วคราว” เด็กนั้นก็จะมีสิทธิร้องขอลงรายการสถานะบุคคลในทะเบียนบ้านตามกฎหมายไทย^{๔๔} และมีสิทธิทราบเท่าที่เขายังไม่อาจพบผู้เป็นบุพการี เขาไม่ได้สัญชาติไทยในสถานการณ์นี้ แต่เด็กจะได้รับสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย เด็กจะได้รับเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลตามกฎหมายไทย อุปสรรคในการใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในประเทศไทยจะเป็นไปได้โดยไม่ต้องเผชิญกับอุปสรรคมากนัก แม้จะยังคงมีบ้างก็ตาม

และในช่วงเวลาต่อมา ซึ่งความไว้วางใจว่าเด็กนั้นย่อมมีชีวิตที่เป็นคุณค่าแผ่นดินไทย อันหมายถึงเด็กนั้นมีความกลมกลืนกับสังคมไทยอย่างเรียบร้อยแล้ว ทางสังคมและวัฒนธรรม ก็คอยมีนโยบายให้สัญชาติไทยแก่เด็ก ซึ่งก็มีความเป็นไปได้ในทางกฎหมายที่มีอยู่แล้วที่จะยอมรับเด็กกำพร้าในสถานการณ์นี้ในฐานะ “คนสัญชาติไทย” ซึ่งวิธีการอย่างนี้ บุตรหลานของเขาจะไม่มีโอกาสที่จะต้องเป็นคนไร้รัฐคนไร้สัญชาติอย่างที่บุพการีต้องประสบชะตากรรม^{๔๕}

วันนี้ ขอเพียงฝ่ายบริหารซึ่งมีหน้าที่เริ่มต้นเรื่อง คือ กระทรวงมหาดไทยริเริ่มนโยบายเพื่อเด็กที่ไร้รัฐไร้สัญชาติเพราะไร้บุพการีทั้งที่เกิดในประเทศไทย แม้เป็นการเริ่มต้นจากจุดที่น้อยที่สุด เพื่อไปถึงจุดที่เป็นคุณค่าที่สุดต่อเด็ก

อย่างไรก็ตาม เด็กกลุ่มนี้ก็ได้รับความสนใจอย่างมากเช่นเดียวกันจากคณะอนุกรรมการศึกษาหามาตรการในการแก้ไขปัญหาเด็กไร้สัญชาติตามคำสั่งคณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา ที่ ๓/๒๕๕๕ ณ วันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งคณะกรรมการฯ ต้องการจะแสวงหารูปแบบนโยบายที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหาให้แก่เด็กในสถานการณ์นี้ ตลอดจนแสวงหารูปแบบในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เด็ก

ปัญหาสถานะบุคคลที่เกิดแก่เด็กอันเนื่องมาจากความไร้รัฐ และความไร้สัญชาติของบิดามารดาของเด็ก

สภาพปัญหา

ปัญหาความไร้รัฐของเด็กอาจเกิดขึ้นโดยข้อเท็จจริง หรืออาจเกิดขึ้นโดยข้อกฎหมาย จะเห็นว่า กรณีของเด็กไร้รากเหง้าและเด็กกำพร้าที่เกิดในประเทศไทยนั้น ย่อมเป็นเรื่องที่มีสาเหตุมาจาก “ความไม่รู้ในข้อเท็จจริง” ว่าใครคือบุพการีของเด็ก? ประการหนึ่ง หรือความไม่รู้ในข้อเท็จจริงว่า เด็กเกิดในดินแดนของประเทศใด?

ในข้อเท็จจริงของเด็กที่เป็นบุตรของคนไร้สัญชาตินั้น ย่อมเป็นปัญหาข้อกฎหมาย มิใช่ปัญหาที่ว่า เราไม่ทราบข้อเท็จจริงอันเป็นมูลฐานแห่งสิทธิของเด็ก

จะเห็นว่า เมื่อบิดามารดาไม่มีสัญชาติและสิทธิอาศัยในดินแดนของประเทศใดเลย บิดามารดาจึงไม่มีความผูกพันทางการเมืองกับดินแดนของรัฐใดเลย บิดามารดาจึงไม่มีชื่อในทะเบียนบ้านของนานารัฐในประชาคมโลก เด็กจึงมีสถานะเป็น “คนไร้รัฐ” เฉกเช่นบุพการี

ดังนั้น ปัญหาจึงมิใช่เป็นปัญหาความไม่รู้แน่ชัดในข้อเท็จจริงอันเป็นมูลฐานแห่งสิทธิของเด็ก แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากวิกฤตการณ์ในชีวิตของบุพการีที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก

ในปัจจุบัน เราพบเด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสถานะบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมายไทยอย่างมากมายในพื้นที่ตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่า ทั้งนี้ ด้วยความขัดแย้งระหว่างชนชาติต่างๆ ในประเทศพม่า^{๒๖} เป็นเหตุให้คนไร้สัญชาติคนไร้รัฐในพม่าเป็นจำนวนมากที่อพยพหลบภัยเข้ามาอยู่ในประเทศไทย พวกเขาไม่มีจุดเกาะเกี่ยวกับประเทศไทยโดยการเกิด จึงเป็นธรรมดาที่เขาจะไม่ได้สัญชาติไทย และครบที่เขายังมีได้รับอนุญาตให้อาศัยอยู่ในประเทศไทย พวกเขาจึงจะมีสถานะเป็นคนไร้รัฐในประเทศไทย

ความไร้รัฐและความไร้สัญชาติของเด็ก : ผลกระทบจากความไร้รัฐและความไร้สัญชาติของบุพการี

ผลที่เกิดแก่เด็กซึ่งเป็นบุตรของคนไร้สัญชาติและคนไร้รัฐที่เกิด “นอก” ประเทศไทย ก็ย่อมส่งผลให้ “อดีตเด็กและเด็ก” เป็นคนต่างด้าวและไร้รัฐไร้สัญชาติอยู่ต่อไป ในกรณีของเด็กที่เกิด “ใน” ประเทศไทยจากคนไร้สัญชาติและคนไร้รัฐที่เกิด

“นอก” ประเทศไทยนั้น หากบิดาและมารดาเป็นคนไร้รัฐที่เข้ามาในประเทศไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองตั้งแต่วันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ “อดีตเด็กและเด็ก” ก็มีสถานะเป็นคนต่างด้าวและไร้รัฐไร้สัญชาติอยู่ต่อไปตามอนุพการี

แต่ในกรณีของเด็กที่เป็นบุตรที่เกิด “ใน” ประเทศไทยจากอนุพการีไร้สัญชาติและคนไร้รัฐที่เกิด “ใน” ประเทศไทยนั้น เฉพาะแต่ “อดีตเด็กและเด็ก” ที่เกิดในประเทศไทยก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ เท่านั้นที่กฎหมายไทยในวันนี้ยอมรับว่า พวกเขามีสิทธิเข้าไทยโดยผลอัตโนมัติของกฎหมาย ทั้งนี้ เพราะฝ่ายนิติบัญญัติของรัฐไทยตระหนักในความกลมกลืนกับสังคมไทยของบุคคลที่เกิดในประเทศไทยเป็นรุ่นที่สามนับแต่บิดามารดาได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทย^{๑๑} แต่เด็กที่เกิดตั้งแต่วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นมา กลับไม่ได้รับการยอมรับให้ได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดนโดยผลอัตโนมัติของกฎหมาย การได้สัญชาติไทยขึ้นอยู่กับนโยบายของฝ่ายบริหาร ซึ่งจะต้องมีขึ้นในรูปของมติคณะรัฐมนตรี^{๑๒} กรณีนี้จึงอาจเกิดการเลือกปฏิบัติระหว่างบุคคลที่เกิดจากอนุพการีเดียวกัน แต่เกิดกันคนละเวลา^{๑๓}

แนวคิดในการจัดการปัญหาสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยให้แก่เด็กที่ตกเป็นคนไร้รัฐหรือคนไร้สัญชาติในประเทศไทย

เพื่อแก้ปัญหาความไร้รัฐของเด็กไร้รัฐเพราะเกิดจากบิดามารดาที่เป็นคนไร้รัฐในประเทศไทย เราจึงต้องสำรวจข้อกฎหมาย ซึ่งอาจใช้ในการจัดการปัญหาความไร้รัฐให้แก่เด็กในสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งพบว่า ปรากฏมีกฎหมายที่เอื้อต่อการจัดการปัญหาความไร้รัฐของเด็กไร้รัฐในประเทศไทยได้นั้นมีอยู่ด้วยกัน ๓ ลักษณะ กล่าวคือ

(๑) การจัดการปัญหาความไร้รัฐและความไร้สัญชาติของเด็กโดยการให้สิทธิอาศัยชั่วคราว^{๑๔}

(๒) การจัดการปัญหาความไร้รัฐและความไร้สัญชาติของเด็กโดยการให้สิทธิอาศัยถาวร^{๑๕}

(๓) การจัดการปัญหาความไร้รัฐและความไร้สัญชาติของเด็กโดยการให้สัญชาติ^{๑๖}

จะเห็นว่ากรณีก็เป็นไปในลักษณะที่เป็นไปได้ในส่วนที่เกี่ยวกับเด็กกำพร้าที่เกิด

ในประเทศไทยโดยไม่ทราบว่าเป็นบุพการี^{๒๓}

... ความคืบหน้าของนโยบายของรัฐไทยในการแก้ปัญหาสิทธิในสถานะบุคคลที่สอดคล้องกฎหมายให้แก่เด็กที่เป็นบุตรของคนไร้รัฐและคนไร้สัญชาติในประเทศไทยแต่ละต้องสังเกตต่อไปว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุตรของคนไร้รัฐคนไร้สัญชาตินี้ แนวนโยบายของรัฐค่อนข้างจะชัดเจนกว่าใน ๒ กรณีแรกมาก มีมติคณะรัฐมนตรีหลายฉบับที่มีมาอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกัน^{๒๔} อันทำให้เกิดความเป็นไปได้ที่องค์กรพัฒนาเอกชนจะเข้าทำงานเพื่อขอจัดปัญหาให้แก่เด็กไร้รัฐและเด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย แต่ปัญหาก็อยู่ที่อุปสรรคและความล่าช้าในการแปลงนโยบายสู่ความเป็นจริงในทางปฏิบัติ ตัวอย่างที่ชัดเจนก็คือ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ รัฐไทยมีนโยบายที่จะให้สถานะบุคคลที่สอดคล้องกฎหมายไทยแก่ “ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า” ซึ่งเป็นคนไร้สัญชาติที่รัฐไทยได้ให้สิทธิอาศัยชั่วคราวในประเทศไทยมาตั้งแต่ราวปี พ.ศ. ๒๕๑๘ บุคคลกลุ่มดังกล่าวมักถูกเรียกว่า บุคคลที่ถือบัตร “สีชมพู” ซึ่งในปัจจุบัน ๓ ปีผ่านไป ก็ยังมิได้มีการบวนการแปลงนโยบายให้เกิดผลอย่างจริงจัง เด็กซึ่งเป็นบุตรของบุคคลในสถานการณ์นี้จึงได้รับผลร้ายจากวิกฤตการณ์ชีวิตที่บุพการีประสบ พวกเขาจึงไร้สัญชาติต่อไป แม้รัฐไทยมีนโยบายที่จะให้สถานะบุคคลตามกฎหมายที่ดีกว่าแก่เขาแล้วก็ตาม^{๒๕}

จะเห็นว่า ประเทศไทยมีกฎหมายและนโยบายจำนวนมากในการจัดการปัญหาคนไร้รัฐในสถานการณ์ต่างๆ ในการตรวจสอบกฎหมายไทยที่มีลักษณะที่ทั้งเป็นคุณและเป็นโทษต่อเด็กไร้รัฐในสถานการณ์นี้^{๒๖} บางฉบับได้รับความชื่นชมว่าเป็นกฎหมายและนโยบายเพื่อขอจัดความไร้รัฐให้แก่เด็กในประเทศไทย^{๒๗} บางฉบับได้รับการกล่าวหาว่าเป็นกฎหมายและนโยบายเพื่อสร้างความไร้รัฐให้แก่เด็กในประเทศไทย^{๒๘}

ยังมีความจำเป็นจะต้องมีการศึกษาเพื่อผลักดัน “กฎหมายและนโยบาย” ที่ประเทศไทยเคยได้ใช้และยังใช้อยู่ในการจัดการปัญหาความไร้รัฐที่เกิดแก่เด็กในประเทศไทย^{๒๙}

ขอให้สังเกตว่า เด็กที่ประสบปัญหาสถานะบุคคลตามกฎหมายเพราะบุพการีเป็นคนไร้รัฐหรือคนไร้สัญชาตินั้น มักเป็นเด็กในกลุ่มชาติพันธุ์ และมักเป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในชนบท อีกทั้งยังมีความด้อยโอกาสทั้งในทางการศึกษาและเศรษฐกิจ และมักได้รับผลกระทบด้านลบจากอคติของคนในสังคม

ปัญหาสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยของเด็ก ซึ่งมีสัญชาติไทยแต่ถูกปฏิเสธสิทธิในสัญชาติไทย

สภาพปัญหา

ปรากฏการณ์แห่งปัญหาที่สี่ที่เด็กและเยาวชนเผชิญในประเทศไทย ก็คือ ปรากฏการณ์ของเด็กที่เป็นบุตรของคนสัญชาติไทยที่ถูกปฏิเสธสิทธิในสัญชาติไทย โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐไทยเอง

ภายใต้กฎหมายไทยว่าด้วยสัญชาติไทยของบุคคลธรรมดา เป็นสิ่งที่ชัดเจนว่า เด็กย่อมมีสัญชาติไทยโดยผลอัตโนมัติของกฎหมาย หากว่ามีข้อเท็จจริงที่กฎหมายกำหนดอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (๑) เกิดจากบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีสัญชาติไทย
- (๒) เกิดจากมารดาที่มีสัญชาติไทย
- (๓) เกิดในประเทศไทยก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ จากบิดามารดาที่เกิดในประเทศไทย และ
- (๔) เกิดในประเทศไทยจากบิดาและมารดาที่มีสิทธิอาศัยอยู่ถาวรในประเทศไทย

จะเห็นว่าย่อมเป็นการยากที่บุคคลที่มีจุดเกาะเกี่ยวโดยการเกิดกับประเทศไทย จะตกเป็นคนไร้สัญชาติ แต่ในความเป็นจริง ปัญหาดังกล่าวก็เกิดขึ้นบ้างในสังคมไทย

ในประสบการณ์ของผู้เขียน มีเด็กจำนวนไม่น้อยที่ประสบปัญหาการพิสูจน์สถานะบุคคลตามกฎหมาย ทั้งที่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนว่า พวกเขานั้นมีสถานะเป็น “คนสัญชาติไทยโดยการเกิด” และทั้งที่มีพยานหลักฐานของพวกเขาคือพยานหลักฐานที่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด แต่พวกเขาก็ไม่ได้รับการลงรายการสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรเลย หรือแม้ได้รับการลงรายการสัญชาติ ก็ถูกลงไว้ในฐานะคนต่างด้าว ทั้งที่เขามีสัญชาติไทยตามกฎหมาย กรณีดังกล่าวเกิดขึ้นค่อนข้างมากกับบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภูเขาของประเทศไทยซึ่งทางราชการเรียกบุคคลในสถานการณ์ดังกล่าวว่า “บุคคลบนพื้นที่สูง”^{๑๐}

ในประสบการณ์ทำงานวิจัยและการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย มีปรากฏการณ์เสมอว่า บุคคลซึ่งมีสัญชาติไทยตามกฎหมาย และมีพยานหลักฐานตามกฎหมายที่ฟังได้ว่า มีสัญชาติไทย ตกเป็นคนต่างด้าวในสายตาของส่วนราชการ

ที่ปฏิเสธความเป็นคนสัญชาติไทย สาเหตุนั้นค่อนข้างหลากหลาย^{๓๓}

จะเห็นว่า ในสถานการณ์ที่บุคคลธรรมดาซึ่งไม่ได้มีจุดเกาะเกี่ยวกับรัฐต่างประเทศใดเลยนอกจากประเทศไทยถูกปฏิเสธสิทธิในสัญชาติไทย พวกเขาจึงตกเป็นคนไร้สัญชาติโดยการกระทำของประเทศไทย ซึ่งเป็นรัฐเดียวที่มีความสัมพันธ์โดยข้อเท็จจริงกับเอกชน บุคคลในสถานการณ์นี้อาจจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ได้ หรือเป็นเด็กที่เกิดในประเทศแต่มีบุพการีซึ่งเป็นคนไร้สัญชาติเพราะถูกรัฐไทยปฏิเสธสิทธิในสัญชาติไทย

... ความไร้สัญชาติของเด็ก : ผลกระทบจากการที่รัฐไทยปฏิเสธสิทธิของเด็กและบุพการีในสัญชาติไทย

ผลที่เกิดแก่เด็กในสถานการณ์นี้ ก็คือ เด็กย่อมตกเป็นคนไร้สัญชาติไปจนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่า มีสัญชาติไทยตามกฎหมาย

แต่ในกรณีที่พิสูจน์สถานะบุคคลตามกฎหมายไทยแล้ว ยุติว่า เด็กไม่มีสัญชาติไทยตามกฎหมาย เด็กก็ย่อมตกเป็นคนต่างด้าวและไร้สัญชาติอยู่ต่อไป^{๓๔}

... แนวคิดในการจัดการปัญหาสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยให้แก่เด็กที่ตกเป็นคนไร้รัฐหรือคนไร้สัญชาติในประเทศไทย

ในวันนี้ ดูเหมือนทางปฏิบัติของกรมการปกครองจะเป็นว่า เมื่อการพิสูจน์สถานะบุคคลตามกฎหมายไทย ไม่ได้รับการยอมรับจากเจ้าหน้าที่อำเภอหรือเขตบุคคลก็จะถูกถือเป็นคนต่างด้าว ดังที่เห็นในกรณีของชาวบ้านแม่อาว ๑,๒๔๓ คน ซึ่งถูกถอนชื่อออกจากทะเบียนราษฎรไทย ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕^{๓๕} ฝ่ายปกครองไทยปิดให้หน้าที่ในการพิสูจน์ทราบสถานะบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมายไทย เป็นหน้าที่ของบุคคลที่ถูกฝ่ายปกครองกล่าวหาว่า เป็นคนต่างด้าว ซึ่งกรณีเป็นไปได้ยาก ต้องใช้เงินในการจ้างผู้เชี่ยวชาญอย่างมาก

ในกรณีของคนยากไร้ ก็จะต้องร้องขอความช่วยเหลือจากสภานายความ ซึ่งก็ได้ตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อดูแลเรื่องนี้ กล่าวคือ คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนด้านชนชาติ ผู้ไร้สัญชาติ และผู้พลัดถิ่น ตามคำสั่งสภานายความที่ ๒๘๕/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔

แต่อย่างไรก็ตาม กรณีดังกล่าวอาจแก้ไขได้โดยการใช้สิทธิทางศาลเพื่อฟ้องให้ส่วนราชการนั้นยอมรับสิทธิในสัญชาติไทย ดังจะเห็นตัวอย่างจากกลุ่มญวนอพยพ^{๓๖}

หรือกลุ่มเชื้อชาติจีน^{๕๕} ซึ่งได้เข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทยตั้งแต่ก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐ ก็เคยใช้หนทางนี้

การแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยให้แก่เด็กในสถานการณ์นี้ก็อยู่ในความสนใจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังจะเห็นว่า งานดังกล่าวอยู่ในขอบเขตของงานใน ๒ คณะอนุกรรมการ กล่าวคือ

(๑) คณะอนุกรรมการเพื่อการศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ตามคำสั่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ ๑๗/๒๕๔๕ ณ วันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ และ

(๒) คณะอนุกรรมการด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว ตามคำสั่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ ๕๔/๒๕๔๕ ณ วันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ งานในคณะอนุกรรมการแรกจะนำไปสู่การแก้ปัญหาให้แก่ครอบครัวของเด็ก ในขณะที่งานในคณะอนุกรรมการคณะที่สองน่าจะเป็นการแก้ปัญหาให้แก่ตัวเด็กเอง

... ความคืบหน้าของนโยบายรัฐไทยในการแก้ปัญหาสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยให้แก่บุคคลสัญชาติไทยที่ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิเสธสิทธิในสัญชาติไทย

กรมการปกครองในบางสมัย ก็มีความสนใจที่จะผลักดันเพื่อแก้ปัญหาของบุคคลสัญชาติไทย ที่ถูกเจ้าหน้าที่ของตปฐเสธสิทธิในสัญชาติไทย จนกระทั่งมีความพยายามที่จะผลักดันระเบียบพิเศษเพื่อการนี้^{๕๖} กล่าวคือ ระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการพิจารณาการสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูง พ.ศ. ๒๕๔๓ แต่ในชุดต่อมา กล่าวคือ ในพ.ศ. ๒๕๔๖ กลับมีแนวคิดในกรมการปกครองเองที่จะยกเลิกระเบียบฉบับนี้ ทั้งนี้งานจัดปัญหาสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยให้แก่บุคคลในพื้นที่สูงที่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายแต่ถูกปฏิเสธสิทธิในสัญชาติไทยยังไม่แล้วเสร็จลง การกระทำดังกล่าวจะทำให้ปัญหาคนสัญชาติไทยที่ตกหล่นทางทะเบียนราษฎรจะค้างค้ำต่อไปในอนาคต

บทส่งท้าย

อุปสรรคที่ทำให้เด็กและเยาวชนในประเทศไทยตกอยู่ในสถานการณ์ของ “บุคคลที่ไม่อาจพิสูจน์ตน (Unidentified Person)” โดยการศึกษาเอกสารและโดยประสบการณ์ที่ได้รับเองในระหว่างที่ร่วมผลักดันกระบวนการแก้ปัญหาให้แก่บุคคลที่

มีปัญหาในการพิสูจน์สถานะบุคคลตามกฎหมายของประเทศไทย พบว่า อุปสรรคของงานดังกล่าวมีข้อที่ควรตั้งข้อสังเกตหลายประการ กล่าวคือ

... บุคคลที่เกี่ยวข้องไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสัญชาติ

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ผู้เขียนได้มอบหมายให้สำรวจสาเหตุแห่งปัญหาที่ทำให้บุคคลสัญชาติไทยไม่ได้รับการลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนราษฎรไทย ผู้เขียนจึงพบว่า ปัญหาของเรื่องเกิดจากความไม่รู้ในกฎหมายสัญชาติของบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดสัญชาติไทยของบุคคลธรรมดาในประเทศไทย ทั้งนี้ จะเห็นว่า ปัญหาความไม่รู้กฎหมายเกิดขึ้นต่อบุคคลทั้งในภาคราชการ ภาควิชาการ และภาคประชาชน ในสถานการณ์ดังกล่าว กระบวนการแก้ไขปัญหาก็เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การแก้ไขปัญหานี้จะเป็นจริงได้ดีที่สุด ก็คือ การสอนให้บุคคลในปัญหาตระหนักในกฎหมายที่เอื้อให้เขาได้สิทธิในสัญชาติ ในปัจจุบัน กระบวนการเรียนรู้ด้านสิทธิจึงกลายเป็นโครงการที่องค์กรทุนด้านพัฒนาสังคมต่างก็ให้ความสำคัญอย่างมาก เพราะการที่ชาวบ้านและชุมชนมีความรู้ในเรื่องของเขาเอง กระบวนการแก้ปัญหาก็จะไม่หยุดชะงักลง อาจจะช้า แต่ก็จะไม่ล้มเลิกไปเพียงเพราะหมดงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน

... บุคคลที่เกี่ยวข้องไม่มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอันเป็นเป้าหมายของการพิสูจน์สัญชาติ

นอกจากนั้น ปัจจัยที่ตามมาเพิ่มเติมในปัญหาความไม่รู้กฎหมายของเด็กและครอบครัวของเด็กเอง รวมตลอดถึงคนที่เข้ามาดูแลเด็ก ก็คือ ปัญหาอคติที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐมีต่อเด็ก จะเห็นว่า ในหลายพื้นที่ เด็กจะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนจากเจ้าหน้าที่ว่า เป็นคนต่างด้าว หรือเป็นภัยต่อรัฐและสังคม ทั้งนี้ โดยไม่มีข้อเท็จจริงใดๆ เลยที่อาจสรุปได้ว่า เด็กนั้นเป็นภัยต่อรัฐและสังคม

การปรับทัศนคติของฝ่ายข้าราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการรับพิจารณาปัญหาสถานะบุคคลของเด็กจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก และเร่งด่วน

... ปัญหาการพิสูจน์สัญชาติของบุคคลในบางสถานการณ์เป็นปัญหาที่ยากจะทำในระยะเวลาอันสั้นเนื่องจากความซับซ้อนของปัญหา

ในอีกส่วนหนึ่งของปัญหา ก็คือ การเข้าใจในความซับซ้อนของสถานการณ์

ที่จะต้องพิสูจน์ การพิสูจน์ความเกาะเกี่ยวระหว่างรัฐและเอกชนเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงเมื่อเกิดขึ้นเมื่อหลายสิบปีก่อน การพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงว่าครบตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายและนโยบายกำหนดเป็นสิ่งที่ทำได้ยากมาก จะต้องอาศัยบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในการพิสูจน์ทราบตัวบุคคลทั้งในแง่นิติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา หรือประวัติศาสตร์ ความไม่เข้าใจในสถานการณ์ของปัญหา ก็จะทำให้มีการตัดสินใจที่ผิดพลาด ซึ่งนำความเสียหายที่ใหญ่หลวงมาสู่เด็กและเยาวชนที่ถูกหว่า เป็นคนต่างด้าว อาทิ กรณีที่อำเภอแม่ฮ่องสอนซื้อชาวบ้าน ๑,๒๕๓ คนออกจากทะเบียนราษฎรคนสัญชาติไทย โดยที่ยังมิได้พิจารณาปัญหาของชาวบ้านและชุมชนซึ่งอาศัยอยู่ใกล้เคียงเจ็บช้ำแสนระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่า^{๑๑}

นอกจากนั้น ในความซับซ้อนของปัญหายังอาจนำไปสู่การแทรกซ้อนของปัญหาการทุจริตประพฤติกมิชอบของหลายฝ่ายในการนำเอาบุคคลที่ไม่ได้มีสถานะบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมาย มาสวมสิทธิของบุคคลที่มีสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมาย หรือที่เรียกกันในภาษาชาวบ้านว่า “การสวมตัวบุคคล”

การแก้ไขปัญหามาตรานการณ์ข้างต้นนี้ต้องการการทำงานที่มีแผนปฏิบัติการที่เป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อปิดช่องของการทุจริตและความผิดพลาด อีกทั้งยังจะต้องมีการนำองค์ความรู้ในสหสาขาวิทยาการเข้ามาใช้ในการพิสูจน์สิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยของเด็ก

... ปัญหาการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อยืนยันสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยของเด็ก

ข้อที่พึงสังเกตอีก ก็คือ เอกชนที่มีการร้องขอความยุติธรรมต่อศาลนั้น มักเป็นคนที่ฐานะทางเศรษฐกิจกลางหรือดี รวมถึงมีการศึกษาในระดับที่ดี จำนวนคดีก็ไม่มากนัก และเอกชนที่ร้องขอ ก็มักได้รับความยุติธรรมจากศาลเสมอ แม้กฎหมายลายลักษณ์อักษรในเรื่องนั้นจะไม่ชัดเจนและมีแนวคิดตลอดจนเนื้อหาที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ดังนั้น นักวิชาการซึ่งทำหน้าที่หลักในการสอนกฎหมายในห้องเรียนจึงไม่อาจทราบได้เลยว่า มีคนอีกจำนวนไม่น้อยในประเทศไทยที่ทนทุกข์ทรมานในชะตากรรมที่ถูกปฏิเสธ “สิทธิ” ในสถานะบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมายไทย โดยที่พวกเขาเหล่านั้นมีจุดเกาะเกี่ยวที่แท้จริงกับประเทศไทย

ในราวปี พ.ศ. ๒๕๓๕ หลายคนได้อ่านงานวิจัยของผู้เขียน และได้มาปลูกให้ผู้เขียนได้ตระหนักถึงสถานการณ์ “คนไร้รัฐ” และ “คนไร้สัญชาติ” ที่เกิดแก่มนุษย์ในสังคมไทยกลุ่มหนึ่ง โดยข้อเท็จจริง พวกเขาจะย่อมจะได้รับสิทธิในสถานะบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมายไทย เพราะพวกเขานั้นมีความสัมพันธ์ที่แท้จริงกับประเทศไทย แต่พวกเขาอาจจนและไร้การศึกษา พวกเขาไม่อาจเดินทางเข้ามาได้จนถึงประตูศาลยุติธรรมด้วยตัวของเขาเอง หากเราจะให้ความยุติธรรมแก่พวกเขา เราเองต่างหากที่จะต้องเดินทางไปหาเขา แล้วเราซึ่งเป็นนักวิชาการเชิงทฤษฎีจะทำไหมล่ะ?

...ปัญหาผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนต่อเด็กที่ถูกปฏิเสธสิทธิในสถานะบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมายไทย

ประสบการณ์ในการทำงานวิจัยเกี่ยวกับสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยทำให้ผู้เขียนรายงานพบว่า เด็กจำนวนไม่น้อยประสบอุปสรรคที่จะได้รับการพัฒนา ด้วยเหตุที่เขาเหล่านั้นไม่ได้รับการยอมรับว่า มีสถานะบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมายไทย หรืออาจจะไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐใดเลยในโลกให้มีสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย^{๑๔}

โดยที่ยังไม่อาจพิสูจน์สถานะบุคคลให้แก่เด็กได้ จึงมีข้อเสนอในระดับเฉพาะหน้า ก็คือ มาตรการที่เอื้อต่อความเป็นไปได้ที่เด็กที่มีปัญหาในการพิสูจน์ตนจะได้รับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน อันได้แก่

- (๑) สิทธิในการมีเอกสารพิสูจน์
- (๒) สิทธิในการศึกษา
- (๓) สิทธิในสุขภาพอนามัยดี
- (๔) สิทธิในการทำงาน และ
- (๕) สิทธิในการก่อตั้งครอบครัว

ในการตรวจสอบสถานการณ์ของประเทศไทย เด็กซึ่งไม่อาจพิสูจน์ทราบสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยจำนวนข้างมากถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเข้าสู่สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานดังกล่าวมา และพบว่า ผู้ที่มีกละเมิดสิทธิของเด็ก ก็คือ องค์การภาคีรัฐไทยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ โดยเข้าใจว่า กฎหมายไทยปฏิเสธสิทธิมนุษยชนดังกล่าวหากบุคคลไม่มีเอกสารพิสูจน์ตนที่ออกโดยรัฐไทย ซึ่งความเป็นจริง กฎหมายไทยไม่ได้จำกัดหรือขจัดสิทธิดังกล่าวเลย เนื่องจากสิทธิทั้งหมดเป็นสิทธิอันเกิดแก่มนุษย์ทุกคนตามธรรมชาติ กรณีที่เกิดขึ้นกับเด็กอย่างมาก ก็คือ การปฏิเสธสิทธิของเด็กที่จะ

ศึกษาและได้รับวุฒิบัตรการศึกษา

การแก้ไขปัญหาก็คงเป็นไปในลักษณะที่คล้ายกับกรณีอื่นๆ กล่าวคือ ต้องปรับทัศนคติให้แก่คนที่อยู่รอบตัวเด็ก ต้องให้การศึกษาแก่คนที่อาสาเข้ามาดูแลเด็ก และต้องแสวงหาแนวคิดในการสร้างความเข้าใจแก่ผู้นำในบ้านเมืองที่จะสร้างนโยบาย ที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาก็แก่เด็ก

... ปัญหาความขาดแคลนซึ่งอาสาสมัครที่จะเข้าให้ความช่วยเหลือเด็กเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในสถานะบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมายไทย

ในวันนี้ ยังกล่าวไม่ได้ว่า ประเทศไทยจะไร้ซึ่งเด็กไร้สัญชาติและเด็กไร้รัฐ แต่ก็พอกล่าวได้ว่า ในวันนี้ มี “ยา” ที่อาจจะนำไปรักษา “โรค” แห่งความไร้รัฐและความไร้สัญชาติให้แก่เด็กได้อย่างแน่นอน เพียงแต่ในวันนี้ ยังมี “อาสาสมัคร” ไม่เพียงพอที่จะนำ “ยา” ที่ค้นพบไปรักษาโรคดังกล่าวให้แก่เด็กในสถานการณ์ที่เจ็บปวดนี้ได้

การเข้ามาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะองค์กรตามกฎหมายรัฐธรรมนูญน่าจะเป็นกลไกที่สร้างความเข้มแข็งและความเจริญเติบโตให้แก่การทำงานด้านสิทธิมนุษยชน

ในหลายประเทศ การเกิดขึ้นขององค์กรอิสระซึ่งมีที่มาจากภาคประชาชนแต่ได้รับอำนาจตามกฎหมายสูงสุดของประเทศดังเช่น “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” ได้นำมาซึ่งการปรับเปลี่ยนอย่างเฉียบพลันต่อสถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชน เราก็คงหวังให้ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นสำหรับประเทศไทยด้วยเช่นกัน

...แนวคิดที่เป็นจริงในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในสถานะบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมายไทย

ในยุคที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประเทศไทยและองค์การพหุของรัฐไทยทั้งมวลคงไม่อาจนิ่งเฉยต่อปัญหาความไร้รัฐของมนุษย์

โดยวิวัฒนาการของวิชานิติศาสตร์สมัยใหม่การแก้ปัญหาคำไรรัฐของบุคคลเป็นสิ่งที่ทำได้โดยการยอมรับให้สัญชาติของรัฐใดรัฐหนึ่งบนโลก หรือโดยการให้สิทธิอาศัยในรัฐใดรัฐหนึ่งบนโลก

แต่อย่างไรก็ตาม จะต้องยอมรับความเป็นจริงว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะแจก

สัญญาชาติไทยให้แก่คนไร้รัฐทุกคนที่ปรากฏตัวในประเทศไทย โดยหลักทั่วไปในกฎหมายระหว่างประเทศ สัญชาติเป็นเครื่องแสดงความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างรัฐและเอกชน การให้สัญชาติไทยแก่คนไร้รัฐคนใดได้นั้น ก็จะต้องปรากฏว่า คนไร้รัฐผู้นั้นได้มีข้อเท็จจริงที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่แท้จริงกับประเทศไทยแล้ว ดังนั้น การให้สัญชาติไทยแก่เด็กที่มีปัญหาในการพิสูจน์ตนตามกฎหมายไทยนั้นย่อมเป็นมาตรการที่เป็นไปได้ในสถานการณ์ในอนาคตที่เด็กนั้นจะต้องพิสูจน์ความผูกพันกับแผ่นดินไทยให้ได้จนชัดเจน^{๗๐}

เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนของเด็กและเยาวชนในสังคมไทยซึ่งตกอยู่ในปัญหาการพิสูจน์สถานะบุคคลที่ขัดด้วยกฎหมายไทย ข้อที่น่าจะยอมรับกันเบื้องต้นก็คือ การให้สิทธิอาศัยในประเทศไทยอันจะนำมาซึ่งสถานะบุคคลที่ขัดด้วยกฎหมายไทยอันพอสมควรแก่ความเป็นไปได้ในการพัฒนาของเด็ก นั่นก็คือ สิทธิขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก^{๗๑}

ท้ายที่สุด ผู้เขียนก็หวังว่า เด็กและเยาวชนในวันนี้ที่เผชิญปัญหาการพิสูจน์ตนตามกฎหมายไทยจะไม่ถูกทอดทิ้งให้ตกอยู่ในปัญหานี้ จนพวกเขาโตเป็นผู้ใหญ่ และบุตรของเขาจะไม่ต้องตกอยู่ในปัญหาเช่นเดียวกับพวกเขาในวัยเยาว์ ผู้เขียนมีความหวังว่า ตนเองและสังคมไทยจะรู้สึกทุกข์และเจ็บปวดได้เท่ากับเด็กและเยาวชนที่ตกในความทุกข์และความเจ็บปวดที่ถูกปฏิเสธสิทธิในสถานะบุคคลที่ขัดด้วยกฎหมายเพียงเพราะพวกเขาไม่มีรากเหง้า หรือไม่มีบุพการี หรือบิดามารดาเป็นคนไร้รัฐหรือไร้สัญชาติ หรือบิดามารดาถูกสงสัยว่าเป็นคนต่างด้าวหากมันเป็นอย่างที่ผู้เขียนหวัง คงจะไม่มีเด็กและเยาวชนในสังคมไทยที่ตกในความทุกข์และความเจ็บปวดเช่นนั้น

เชิงอรรถ

- (๑) ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ จึงได้ตั้งชื่อบทความนี้ว่า “จากงานวิจัยเกี่ยวกับสิทธิในสถานะบุคคล ตามกฎหมายผู้สิทธิการมีสัญชาติของเด็กที่มีปัญหาในการพิสูจน์ตน” ผู้เขียนหวังว่า บางทีบทความนี้จะนำมาซึ่ง “อาสาสมัครที่จริงจังและจริงใจ” อีกสักจำนวนเพื่อทำงานจัดปัญหา ความไร้รัฐและความไร้สัญชาติให้แก่เด็ก และเด็กในประเทศไทยก็จะเจ็บปวดน้อยลงด้วย ปัญหาในลักษณะนี้
- (๒) ซึ่งหมายถึงจะต้องทำการศึกษาวิจัยในเนื้อหา ๔ ลักษณะ ดังต่อไปนี้ (๑) การจัดสรรเอกชน ในทางระหว่างประเทศ (๒) สถานภาพของเอกชนในทางระหว่างประเทศ (๓) การชักกัน แห่งกฎหมาย และ (๔) กระบวนการวิธีรับข้อพิพาทของเอกชนในทางระหว่างประเทศ
- (๓) โปรดดูรายชื่อผลงานทางวิชาการดังกล่าวใน [http:// www.archanwell.com](http://www.archanwell.com)
- (๔) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. ทศนะของนักกฎหมายต่อปัญหาการได้สัญชาติไทย ในปัจจุบัน, บทความเสนอต่อการสัมมนาเรื่อง “กฎหมายสัญชาติ : ปัญหาและแนวทางแก้ไข” ซึ่งจัดขึ้นโดยความร่วมมือขององค์กรของรัฐและเอกชนหลายหน่วยงานในวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๔ ที่ห้องรางทอง โรงแรมบางกอกพาเลซ ประตูน้ำ, ๓๑ น.; บุตรของหญิงไทยและชายต่างด้าวจะมีสัญชาติไทยหรือไม่?, ใน : วารสารสตรีทัศน์, ๗ (๒๕๓๔) ๓, ๒๘-๓๐.; สิทธิของเด็กที่จะมีสัญชาติไทย, ใน : ความรู้กฎหมายเยาวชนเพื่อเยาวชน, หนังสือจัดทำในงานโครงการเผยแพร่กฎหมายเยาวชนเพื่อเยาวชนเนื่องในวันเยาวชนแห่งชาติปี พ.ศ. ๒๕๓๔, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น.๑๐๐-๑๑๒.; ฎีกาวิเคราะห์: คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔๘/๒๕๓๓ ว่าด้วยสัญชาติไทยของบุตรของผู้ถูกถอนสัญชาติไทยโดย ปว.๓๓๗, ใน : วารสารนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์, ๒๑ (๒๕๓๔) ๒, ๒๔๘-๒๕๓.; ฎีกาวิเคราะห์ : คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๐๑/๒๕๓๕, ใน : หนังสือชื่อ “กฎหมายสัญชาติไทย : หลักกฎหมายที่เปลี่ยนแปลง”, กทม., สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๖, น.๑๓๓-๑๕๓.; ฎีกาวิเคราะห์ที่ ๑๔๕๐/๒๕๓๖ สัญชาติไทยของบุตรของมารดาซึ่งถูกถอนสัญชาติไทยโดยประกาศ ของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๓๗ และบิดาไทย ภายหลังวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕, ใน : วารสารนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์, ๒๔ (๒๕๓๗) ๓, ๖๓๒-๖๕๓.
- (๕) ข้อสรุปนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานภายใต้โครงการวิจัย ๒ โครงการ กล่าวคือ (๑) โครงการศึกษาผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนต่อคนไร้สัญชาติในประเทศไทย สังกัดกองทุน ศาสตราจารย์ คนึง ภาไชย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ (๒) โครงการ วิจัยเรื่องการปรากฏตัวของคนไร้สัญชาติและคนไร้รัฐในประเทศไทย : แนวคิดและมาตรการ ในการจัดการปัญหาที่ขอบด้วยกฎหมายระหว่างประเทศ สังกัดโครงการบริการสังคม คณะ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- (๖) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. วิวัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยการได้สัญชาติไทย โดยหลักสืบสายโลหิตจากบิดา, ใน : รพี, ๔๑, หนังสือที่ระลึกวันรพีประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๑

จัดทำโดย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, กทม., ๒๕๕๑, น.๖๘-๗๘.

- (๗) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. กระบวนการของรัฐในการควบคุมคนไทยที่มีองค์ประกอบต่างด้าว, บทความเพื่อหนังสือพิมพ์ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ของคณะกรรมการเนติบัญญัติ สมัยที่ ๕๐
- (๘) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. สถานภาพของคนไทยโดยหลักดินแดน, งานวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการวิจัยเสริมหลักสูตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕, วิวัฒนาการของแนวความคิดว่าด้วยสัญชาติไทยโดยหลักดินแดน, บทความเสนอในงานธรรมศาสตร์วิชาการประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๗, ๕๒ หน้า
- (๙) นางสาวอัญชลี กิจชนไพญ์, นางสาวอรรพร รอดสังวาลย์, นางสาวสุวรรณณี เข็มเจริญ, นางสาวอารยา ชินวรโกลม และ รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนต่อคนไร้สัญชาติในประเทศไทย, รายงานผลการวิจัยภายใต้โครงการศึกษาของกองทุนศาสตราจารย์ คณิง ภาไชย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เสนอต่อการประชุมวิชาการเรื่อง “งานวิจัยของประเทศไทยด้านการย้ายถิ่นระหว่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์” วันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ เวลา ๕.๐๐ น. ถึง ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปก-รำไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- (๑๐) มาตรา ๑๐ แห่ง พ.ร.บ. ว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งบัญญัติว่า “ความสามารถและความไร้ความสามารถของบุคคลย่อมเป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของบุคคลนั้น” ประกอบกับมาตรา ๖ วรรค ๔ แห่ง พ.ร.บ. ว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งบัญญัติว่า “สำหรับบุคคลผู้ไร้สัญชาติ ให้ใช้กฎหมายภูมิสำเนาของบุคคลนั้นบังคับ ถ้าภูมิสำเนาของบุคคลนั้นไม่ปรากฏ ให้ใช้กฎหมายของประเทศซึ่งบุคคลนั้นมีถิ่นที่อยู่บังคับ”
- (๑๑) โปรดศึกษาจากรายงานคณะอนุกรรมการศึกษาหามาตรการในการแก้ไขปัญหาเด็กไร้สัญชาติตามคำสั่งคณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา
- (๑๒) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. กระบวนการของรัฐในการควบคุมคนไทยที่มีองค์ประกอบต่างด้าว, บทความเพื่อหนังสือพิมพ์ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ของคณะกรรมการเนติบัญญัติ สมัยที่ ๕
- (๑๓) มาตรา ๑๐ แห่ง พ.ร.บ. ว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งบัญญัติว่า “ความสามารถและความไร้ความสามารถของบุคคลย่อมเป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของบุคคลนั้น” ประกอบกับมาตรา ๖ วรรค ๔ แห่ง พ.ร.บ. ว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งบัญญัติว่า “สำหรับบุคคลผู้ไร้สัญชาติ ให้ใช้กฎหมายภูมิสำเนาของบุคคลนั้นบังคับ ถ้าภูมิสำเนาของบุคคลนั้นไม่ปรากฏ ให้ใช้กฎหมายของประเทศซึ่งบุคคลนั้นมีถิ่นที่อยู่บังคับ”
- (๑๔) มาตรา ๓๔ แห่ง พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ ประกอบกับมาตรา ๑๗ แห่ง พ.ร.บ. กนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒
- (๑๕) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. การยอมรับให้คนต่างด้าวผสมกลมกลืนในสังคมไทย : ข้อสำรวจกฎหมาย ปัญหา และทางเลือกนโยบาย (งานวิจัยเสนอต่อ สกว. ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐);

สัญญาชาติไทยโดยการแปลงสัญญาชาติ (งานวิจัยเสนอต่อสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓)

- (๑๖) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. กลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า : ตัวอย่างของมาตรการจัดการปัญหาคนไร้รัฐที่ประเทศไทยใช้ในการจัดการปัญหาคนไร้สัญชาติของชนกลุ่มน้อยจากประเทศพม่าที่กลมกลืนแล้วกับสังคมและวัฒนธรรมไทย, บทความเพื่อหนังสือที่ระลึกวันประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕, ๑๐ น. และในห้องเรียนกฎหมายสิทธิมนุษยชนของ <http://www.archanwell.com>
- (๑๗) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. สถานภาพของคนไทยโดยหลักดินแดน (งานวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการวิจัยเสริมหลักสูตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕); การยอมรับให้คนต่างด้าวผสมกลมกลืนในสังคมไทย : ข้อสำรวจกฎหมาย ปัญหา และทางเลือกนโยบาย (งานวิจัยเสนอต่อ สกว. ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐), สถานภาพในทางกฎหมายของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, (งานวิจัยเสนอต่อ สกว. ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑)
- (๑๘) มาตรา ๗ ทวิ วรรค ๒ แห่ง พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ประกอบด้วยมาตรา ๑๑ วรรค ๒ แห่ง พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕
- (๑๙) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. กฎหมายสัญชาติไทย : ผลกระทบต่อทั้งผู้ที่เกิดก่อนและหลังวันที่กฎหมายฉบับใหม่มีผลบังคับใช้, กทม., สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๓๕, ๕๒ น.; ใน : เอกสารส่งเสริมวิชาการตำรวจ, ๒๕ (๒๕๓๖) ๓๒๔, ๗๒-๘๐; การแก้ไขกฎหมายสัญชาติไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕, งานเขียนเพื่อสถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการ, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, กระทรวงยุติธรรม, ๒๕๓๕, ๕๕ น.; ใน : บทปัจฉิม, ๔๕ (๒๕๓๖) ๒, ๑-๔๔; ใน : เอกสารส่งเสริมวิชาการตำรวจ, ๒๕ (๒๕๓๖) ๓๒๔, ๑๗-๕๕; ใน : หนังสือชื่อ “กฎหมายสัญชาติไทย : หลักกฎหมายที่เปลี่ยนแปลง”, กทม., สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๖, น.๑๗-๘๘; ผลของกฎหมายสัญชาติใหม่ต่อผู้เกิดก่อนวันที่กฎหมายใหม่มีผลบังคับใช้, ใน : หนังสือพิมพ์ในโอกาสครบ ๑๐ ปี ของวิทยาลัยราชวชิรวิทย์ ๒๕๓๖, ๔๔ น..
- (๒๐) อาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๗ และมาตรา ๓๔ แห่ง พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒
- (๒๑) อาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๗ ประกอบกับมาตรา ๔๐-๕๑ แห่ง พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒
- (๒๒) มาตรา ๗ ทวิ วรรค ๒ แห่ง พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ประกอบด้วยมาตรา ๑๑ วรรค ๒ แห่ง พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕
- (๒๓) รายงานของคณะกรรมการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาให้สถานภาพให้สถานภาพบุคคลบนพื้นที่สูงตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ ตามคำสั่งคณะกรรมการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาให้สถานภาพให้สถานภาพบุคคลบนพื้นที่สูงตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ ๑/๒๕๔๒ ลงวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

- (๒๔) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. สถานภาพในทางกฎหมายของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, (งานวิจัยเสนอต่อ สกว. ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑); สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ (งานวิจัยเสนอต่อสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓); ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, ใน : รายงานการศึกษาของคณะกรรมการการวิสามัญศึกษาปัญหาสิทธิมนุษยชน ซึ่งแต่งตั้งโดยมติของที่ประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๐ (สมัยสามัญทั่วไป) เมื่อวันศุกร์ที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๒, เขียนเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓, ๓๑ หน้า และในห้องเรียนกฎหมายสิทธิมนุษยชนของ <http://www.archanwell.com>
- (๒๕) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. หนึ่ง-อดีตคนไร้สัญชาติในอนาคต, บทความพิเศษใน <http://www.bannok.com>, ๒๕๔๔; บทความพิเศษใน <http://www.archanwell.com>, ๒๕๔๔
- (๒๖) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. รวมบทบัญญัติแห่งกฎหมายไทยว่าด้วยสัญชาติไทยของบุคคลธรรมดาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน, กทม., สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๕, ๘๖ น. ในปัจจุบัน เป็นการพิมพ์ครั้งที่ ๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕
- (๒๗) มาตรา ๔๘ แห่ง พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๔๕๓ และ มาตรา ๑๗ แห่ง พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒
- (๒๘) อาทิ ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๓๗ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ และมาตรา ๗ ทวิ วรรค ๓ แห่ง พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งถูกแก้ไขและเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕
- (๒๙) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. รายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์, เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการประสานงานด้านสังคม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, วันพุธที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕, ๕ น. และในห้องเรียนกฎหมายสิทธิมนุษยชนของ <http://www.archanwell.com>
- (๓๐) ปรากฏเป็นข้อเท็จจริงว่า ชาวเขาซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนว่า ดนเกิดในประเทศไทยจากบรรพบุรุษที่เกิดในประเทศไทย ซึ่งตามกฎหมายไทย ย่อมมีสัญชาติไทยตามกฎหมาย โดยไม่ต้องร้องขอ แต่เมื่อไม่อาจได้รับการรับรองจากผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอก็จะไม่ยอมลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนราษฎรให้แก่ชาวเขาในสถานการณ์นี้ ซึ่งแนวปฏิบัติในลักษณะนี้ได้นำมาซึ่งโอกาสที่ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกค่ารับรองจากชาวเขาที่ต้องการเรียกร้องสิทธิในสัญชาติไทย
- (๓๑) รายงานคณะกรรมการการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาให้สถานภาพให้สถานภาพบุคคลบนพื้นที่สูงตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ ตามคำสั่งคณะกรรมการการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาให้สถานภาพให้สถานภาพบุคคลบนพื้นที่สูงตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ ๑/๒๕๔๒ ลงวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒
- (๓๒) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. การยอมรับให้คนต่างด้าวผสมกลมกลืนในสังคมไทย : ข้อสำรวจกฎหมาย ปัญหา และทางเลือกนโยบาย (งานวิจัยเสนอต่อ สกว. ในปี พ.ศ.

๒๕๕๐), สถานภาพในทางกฎหมายของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, (งานวิจัยเสนอต่อ สกว. ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑)

- (๓๓) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. ความไร้สัญชาติของชาวบ้านท่าดอน : ปัญหาและแนวทางการแก้ไข, บทความเพื่อตรวจสอบสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยของชาวบ้านท่าดอน, เอกสารประกอบการยื่นกระหู่ของนางเตือนใจ ดีเทศน์ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงราย ต่อที่ประชุมวุฒิสภาเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เพื่อถามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, ส.น. และในห้องเรียนกฎหมายสิทธิมนุษยชนของ <http://www.archanwell.com>
- (๓๔) ฎีกาวิเคราะห์ : คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๘๕/๒๕๓๓ ว่าด้วยสัญชาติไทยของบุตรของผู้ถูกถอนสัญชาติไทยโดย ปว.๓๓๓, ใน : วารสารนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์, ๒๑ (๒๕๓๔) ๒, ๒๘๔-๒๘๓.
- (๓๕) หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๖๗/๒๕๓๘, ใน : คำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ. ๒๕๓๘ เล่มที่ ๑๐, สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, กระทรวงยุติธรรม, น.๑๖๔-๑๗๓.
- (๓๖) รายงานของคณะกรรมการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาให้สถานภาพให้สถานภาพบุคคลบนพื้นที่สูงตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๒ ตามคำสั่งคณะกรรมการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาให้สถานภาพให้สถานภาพบุคคลบนพื้นที่สูงตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ที่ ๑/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒.
- (๓๗) พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. ความไร้สัญชาติของชาวบ้านท่าดอน : ปัญหาและแนวทางการแก้ไข, บทความเพื่อตรวจสอบสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยของชาวบ้านท่าดอน, เอกสารประกอบการยื่นกระหู่ของนางเตือนใจ ดีเทศน์ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงราย ต่อที่ประชุมวุฒิสภาเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เพื่อถามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, ส.น. และในห้องเรียนกฎหมายสิทธิมนุษยชนของ <http://www.archanwell.com>
- (๓๘) ซึ่งก็ได้ใน ๓ สถานการณ์ กล่าวคือ (๑) สิทธิในสถานะของ “คนสัญชาติไทย” (๒) สิทธิในสถานะของ “คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย” และ (๓) สิทธิในสถานะของ “คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้อยู่อาศัยอยู่โดยชอบด้วยกฎหมาย” แม้จะเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายก็ตาม
- (๓๙) ดังจะเห็นจากตัวอย่างของประสบการณ์ที่ประเทศไทยมีนโยบายในราว พ.ศ. ๒๕๕๗ ขอมอบให้สิทธิอาศัยชั่วคราวโดยไม่ยอมให้สิทธิเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแก่กลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติที่อพยพหนีภัยการเมืองจากประเทศจีนมาอาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย และมาบรรลุลิขณนโยบายให้สัญชาติไทยใน พ.ศ. ๒๕๖๗ และ พ.ศ. ๒๕๓๕
- (๔๐) อันได้แก่ (๑) สิทธิในการศึกษา (๒) สิทธิในสุชนามัคดี (๓) สิทธิที่จะไม่ถูกส่งออกไปนอกประเทศไทยอันเป็นภัยต่อชีวิตและร่างกาย (๔) สิทธิในการก่อตั้งครอบครัวที่ชอบด้วยกฎหมายไทย (๕) สิทธิในการประกอบอาชีพอย่างสุจริต และ (๖) สิทธิในการเข้ากระบวนการยุติธรรมเมื่อถูกละเมิดสิทธิ

ผลิตภัณฑ์อันตราย ที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บในเด็ก

อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์

การบาดเจ็บ (Injury) เป็นสาเหตุการตายในเด็กไทย

จากการศึกษาการตายของเด็กไทยของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี พบว่าในปัจจุบันการบาดเจ็บเป็นสาเหตุการตายในเด็กไทย การศึกษาจากใบมรณะบัตรในปี ๒๕๕๒* พบว่าเด็กไทยอายุ ๑-๑๔ ปีเสียชีวิตจากอุบัติเหตุและการบาดเจ็บจำนวน ๒,๕๖๑ ราย คิดเป็นอัตราการตาย ๒๑.๕/๑๐๐,๐๐๐ หรือร้อยละ ๓๕ ของการตายทั้งหมด การจมน้ำเป็นสาเหตุ พบว่ามีเด็กตายจากการจมน้ำจำนวน ๑,๓๘๗ ราย (ร้อยละ ๕๖.๘ ของการบาดเจ็บ) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็กเล็ก คิดเป็นอัตราการตาย ๑๐.๕/๑๐๐,๐๐๐ สาเหตุอันดับที่สองคือการตายจากการจราจร (transport injuries) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็กโต พบว่ามีเด็กตายจากการจราจร ๕๕๑ ราย (ร้อยละ ๓๒) คิดเป็นอัตราการตาย ๖.๕/๑๐๐,๐๐๐ สาเหตุอื่นๆ ที่พบได้ตามมาคือ การตกจากที่สูง สารพิษ กระแสไฟฟ้า สิ่งแปลกปลอมอุดตัน ไซไฟ น้ำร้อนลวก สิ่งของหล่นทับหรือกระแทก สัตว์กัด ถูกทำร้าย และอื่นๆ

การบาดเจ็บทำให้เด็กต้องมารับการรักษาพยาบาลเป็นจำนวนมาก

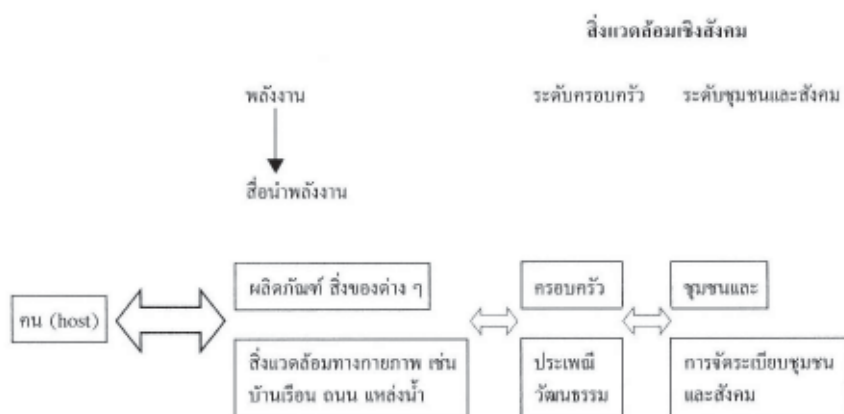
จากการศึกษาพบว่าเมื่อพบเด็กตายจากอุบัติเหตุ ๑ ราย จะมีเด็กบาดเจ็บต้องรับการรักษาตัวในโรงพยาบาล ๕๐ ราย และมีเด็กบาดเจ็บต้องมารับการรักษาตัวในห้องฉุกเฉิน ๗๕๐ ราย ดังนั้นในแต่ละปีที่มีเด็กตายด้วยการบาดเจ็บกว่า ๓,๐๐๐ ราย จะประมาณได้ว่ามีเด็กที่ได้รับการรักษาตัวไว้ในโรงพยาบาลด้วยเรื่องการบาดเจ็บประมาณ ๑,๕๐๐,๐๐๐ รายต่อปี และได้รับการรักษาที่ห้องฉุกเฉินปีละ ๒๐๐,๐๐๐ ราย"

ดังนั้นการบาดเจ็บจึงเป็นปัญหาสำคัญต่อสุขภาพเด็กทั้งเชิงความรุนแรงและเชิงปริมาณ ซึ่งทุกส่วนของสังคมจะต้องมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การบาดเจ็บเกิดจากพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมเสี่ยง (Risky behavior and risky environment)

การบาดเจ็บเกิดจากการกระทำโดยพลังงาน (energy) ชนิดต่างๆ ต่อร่างกาย" พลังงานสามารถเข้าสู่ร่างกายได้โดยผ่านผลิตภัณฑ์และโครงสร้างทางกายภาพรูปแบบต่างๆ โดยมีสาเหตุจากความไม่สมดุลของปฏิสัมพันธ์ (unbalanced interaction) ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น ดังแสดงในรูปที่ ๑

รูปที่ ๑ แสดงความสัมพันธ์ของคน พลังงาน และสิ่งแวดล้อมอันเป็นสาเหตุของการบาดเจ็บ

เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมเสี่ยง

เนื่องด้วยเด็กเป็นวัยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ในทุกส่วนของสังคมที่จะต้องให้การดูแลและจัดการกับสิ่งแวดล้อมเสี่ยงรอบตัวเด็ก ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก^๑ (convention on the rights of the child) ได้กล่าวถึงสิทธิเด็กที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวเพื่อให้เกิดความปลอดภัยไว้ดังนี้

ส่วนที่ ๑

ข้อ ๓

- ในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็ก ไม่ว่าจะกระทำโดยของรัฐหรือเอกชน หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก
- รัฐภาคีรับที่จะประกันให้มีการคุ้มครองและการดูแลแก่เด็กเท่าที่จำเป็นสำหรับความอยู่ดีของเด็ก โดยคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดา หรือบุคคลอื่นที่รับผิดชอบเด็กนั้นตามกฎหมายด้วย
- รัฐภาคีจะประกันว่า สถาบัน การบริการ และการอำนวยความสะดวกที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการดูแลหรือการคุ้มครองเด็กนั้นจะเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้โดยหน่วยงานที่มีอำนาจ โดยเฉพาะในด้านความปลอดภัยและสุขภาพ

ข้อ ๖

- รัฐภาคีจะประกันอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ ให้มีการอยู่รอด และการพัฒนาของเด็ก

ข้อ ๑๘

- เพื่อความมุ่งประสงค์ในการให้หลักประกัน และส่งเสริมสิทธิที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ รัฐภาคีจะให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่บิดามารดา และผู้ปกครองตามกฎหมาย ในอันที่จะปฏิบัติความรับผิดชอบของตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และจะประกันให้มีการพัฒนาสถาบันการอำนวยความสะดวก และการบริการต่างๆ สำหรับการดูแลเด็ก

ข้อ ๑๕

- รัฐภาคีจะดำเนินการที่เหมาะสมทั้งปวง ด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคม และการศึกษา ในอันที่จะคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้ง หรือ การปฏิบัติโดยประมาท การปฏิบัติที่ผิดหรือการแสวงหาผลประโยชน์ รวมถึงการกระทำอันมิชอบทางเพศขณะอยู่ในความดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นใดซึ่งเด็กนั้นอยู่ในความดูแล

ข้อ ๒๔

- รัฐภาคียอมรับในสิทธิของเด็กที่ได้รับมาตรฐานสาธารณสุขที่สูงที่สุดเท่าที่จะหาได้ และสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับบำบัดรักษาความเจ็บป่วย และการฟื้นฟูสุขภาพ รัฐภาคีจะพยายามดำเนินการที่จะประกันว่าไม่มีเด็กคนใดถูกกลั่นแกล้งสิทธิในการรับบริการดูแลสุขภาพเช่นว่านั้น
- รัฐภาคีจะมีการปฏิบัติตามซึ่งสิทธินี้เพิ่มเติมที่และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะดำเนินการที่เหมาะสม ดังนี้
 - ก) ลดการเสียชีวิตของทารก และเด็ก
 - ข) ประกันให้มีการให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ที่จำเป็น และการดูแลสุขภาพแก่เด็กทุกคน โดยเน้นการพัฒนาการดูแลสุขภาพขั้นปฐม
 - จ) ประกันว่าทุกส่วนของสังคม โดยเฉพาะบิดามารดาและเด็ก จะได้รับ ข้อมูล ข่าวสาร และเข้าถึงการศึกษา และการสนับสนุนให้ใช้ความรู้พื้นฐานในเรื่องโภชนาการและสุขภาพเด็ก เรื่องประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา เรื่องอนามัยและสุขภาพจิตสภาพแวดล้อม และเรื่อง การป้องกันอุบัติเหตุ
- รัฐภาคีจะดำเนินการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพทั้งปวง เพื่อที่จะขจัดทางปฏิบัติดั้งเดิมที่เป็นผลร้ายต่อสุขภาพของเด็ก

การจัดการความเสี่ยงและสร้างเสริมความปลอดภัย โดยการควบคุมผลิตภัณฑ์อันตราย

การจัดการความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บทั้งด้านพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นงานที่ต้องการผู้มีส่วนร่วมจากหลายสาขาวิชาชีพ (multidisciplinary) ไม่สามารถดำเนินงานได้สำเร็จโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง อีกทั้งจะต้องจัดการแบบหลายมิติ (multidimensional approach) จึงจะประสบความสำเร็จ

การควบคุมผลิตภัณฑ์อันตรายเป็นวิธีหนึ่งซึ่งจะนำไปสู่สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยแก่เด็ก ในการควบคุมผลิตภัณฑ์อันตรายแต่ละชนิดนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายสาขาวิชาชีพ และต้องการการจัดการในหลายมิติ เช่น มีความเกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้ เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชน เกี่ยวข้องกับการควบคุมมาตรฐาน เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค เกี่ยวข้องกับกลไกการตลาด เป็นต้น

ขั้นตอนการควบคุมผลิตภัณฑ์อันตราย ประกอบด้วย

๑. การประเมินความเสี่ยง (risk assessment) ของผลิตภัณฑ์^๕ ซึ่งมีวิธีการดังนี้

- ค้นหาตัวผลิตภัณฑ์อันตรายที่ก่อเหตุ (hazardous product identification)
- ประเมินความสัมพันธ์ของบุคคลและผลิตภัณฑ์ (exposure assessment)
- กำหนดคุณลักษณะของความเสี่ยงที่เกิดขึ้น (risk characterization) โดยแบ่งกลุ่มของผลิตภัณฑ์อันตราย (hazardous product) ออกเป็น ๔ แบบ^๖ คือ
 - ◆ แบบที่ ๑ (type I) คือผลิตภัณฑ์มีอันตราย ไม่คุ้มกับประโยชน์ที่ได้ในการใช้
 - ◆ แบบที่ ๒ (type II) คือผลิตภัณฑ์มีอันตรายโดยตัวเอง แต่ยังมีประโยชน์ในการใช้เพียงพอ
 - ◆ แบบที่ ๓ (type III) คือผลิตภัณฑ์มีอันตรายเมื่อมีการใช้ผิดวิธี
 - ◆ แบบที่ ๔ (type IV) คือผลิตภัณฑ์มีอันตรายเมื่อมีการชำรุดเสียหาย

หรือเสื่อมสภาพ

๒. การจัดการความเสี่ยง (risk management) ดำเนินการได้โดย

- กำจัดผลิตภัณฑ์ออกจากตลาด ในกรณีที่มันเป็นผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดอันตราย แบบที่ ๑
- เปลี่ยนแปลงรูปร่างผลิตภัณฑ์ ในกรณีที่มันเป็นผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดอันตราย แบบที่ ๒
- ใช้พร้อมอุปกรณ์เสริมความปลอดภัยในกรณีที่มันเป็นผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดอันตราย แบบที่ ๒
- ใช้โดยจำกัดลักษณะผู้ใช้ ในกรณีที่มันเป็นผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดอันตราย แบบที่ ๒-๓
- ใช้พร้อมกับการให้การศึกษาหรือคำเตือนแก่ผู้บริโภค ในกรณีที่มันเป็นผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดอันตราย แบบที่ ๒-๔

จะเห็นได้ว่าการดำเนินการจัดการความเสี่ยงดังกล่าวนี้ประกอบด้วยวิธีการทั้ง

๓ E คือ

Education คือให้การศึกษา Environmental modification คือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบผลิตภัณฑ์ และการใช้อุปกรณ์เสริมความปลอดภัย Enforcement คือการออกกฎหมาย ส่วนจะเลือกใช้วิธีใด ผู้บริโภค ผู้ผลิต หรือผู้ให้บริการต้องรับผิดชอบในสัดส่วนอย่างไรขึ้นกับว่าผลิตภัณฑ์นั้นจัดอยู่ในผลิตภัณฑ์อันตรายแบบใด

ตัวอย่างการประเมินและจัดการความเสี่ยง

ตัวอย่างที่ ๑ : เครื่องเล่นและสนามเด็กเล่น^{๔๒}

๑. ค้นหาผลิตภัณฑ์อันตราย

๑.๑ การศึกษาจากห้องฉุกเฉิน ของโรงพยาบาลในกรุงเทพมหานครในปี ๒๕๔๓ พบการบาดเจ็บจากเครื่องเล่นต่างๆ ในสนามเด็กเล่น คิดเป็นร้อยละ ๑.๔๗ ของการบาดเจ็บทั้งหมดในเด็กอายุน้อยกว่า ๑๕ ปีที่มีการตรวจที่ห้องฉุกเฉิน เมื่อประมาณการทั้งประเทศคาดว่าจะมีเด็กบาดเจ็บจากเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นปีละ ๓๔,๐๗๕ ราย การบาดเจ็บชนิดนี้มักเกิดขึ้นในเด็กอายุ ๕-๑๒ ปี สาเหตुर้อยละ ๔๔ เกิดจากกระดานล้ม ร้อยละ ๓๓ เกิดจากชิงช้า นอกจากนั้นเกิดจากเครื่องป็นปาย

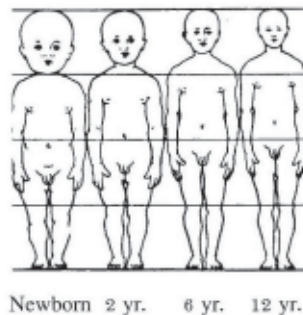
๑.๒ การรายงานการเสียชีวิตจากสื่อ

๒. การประเมินความเสี่ยง

- สาเหตุส่วนใหญ่ของการบาดเจ็บจากเครื่องเล่นคือการพลัดตก หกล้ม พบถึงร้อยละ ๗๐ ของการบาดเจ็บ
- ๘ ใน ๑๐ รายของผู้บาดเจ็บรุนแรงทั้งการบาดเจ็บที่ศีรษะและการเกิดกระดูกหักเกิดจากสนามที่มีพื้นสนามไม่เหมาะสม
- สาเหตุสำคัญอื่นๆ ของการบาดเจ็บ คือการชนกระแทกกับ เครื่องเล่นที่มีการเคลื่อนไหว การวิ่งชนเครื่องเล่น ถูกขอบที่คม ของเครื่องเล่นบาด ขื่นหรือสอดอวัยวะต่างๆ เข้าไปในช่อง รูของ เครื่องเล่น เกิดการติดค้างหรือถูกหนีบทับ
- สำหรับเด็กที่เสียชีวิตจากเครื่องเล่น พบว่า การพลัดตกเป็นสาเหตุ ที่พบบ่อย ร้อยละ ๗๕ ของเด็กกลุ่มนี้ตกจากเครื่องเล่นที่สูงและ กระแทกถูกพื้นผิวที่แข็ง ก่อให้เกิดการบาดเจ็บที่ศีรษะ และมี เลือดออกภายในสมอง
- อีกสาเหตุที่สำคัญ คือการขาดอากาศหายใจจากการบีบรัดคอและ หลอดลม (strangulation) ลักษณะที่พบ เช่น สี่ระยะคิดใน

(hip joint) จุดศูนย์กลางของร่างกายจะลดต่ำลงมาอยู่ที่กระดูกหัวหน้าหรือประมาณจุดกลางลำตัว เมื่ออายุประมาณ ๑๐ ปี ดังรูป

รูปแสดงสัดส่วนศีรษะและลำตัวของเด็กเปรียบเทียบกับผู้ใหญ่

- ขนาดศีรษะที่ใหญ่และหนัก ทำให้เมื่อมีการปลดตกจากที่สูง ศีรษะเด็กมักตกเป็นส่วนนำและกระแทกกับพื้นก่อนส่วนอื่นของร่างกาย
- การบาดเจ็บจากการเล่นมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาการของกล้ามเนื้อ และการพัฒนาการของการเรียนรู้ เช่น เด็กอายุ ๒ ปี สามารถเดินขึ้นบันไดได้ และเป็นวัยต่อต้าน ไม่เข้าใจเหตุผล มีการเลียนแบบสิ่งที่ได้พบเห็น ดังนั้น การกระโดดหรือปลดตกจากกระดานลื่นจึงเกิดขึ้นได้ง่ายกว่า หรือเด็กอายุมากกว่า ๖ ปี มีความแข็งแรงมากขึ้น การประสานงานของกล้ามเนื้อได้ดีขึ้น ชนิดเครื่องเล่นที่มีความซับซ้อนมากจึงต้องถูกจัดให้เหมาะสมตามพัฒนาการของเด็กโต แต่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็กเล็กได้เช่นกัน

๓. การจัดการความเสี่ยง

๓.๑ ได้จัดประชุมหน่วยงานที่รับผิดชอบภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ นักการเมืองและสื่อมวลชน เพื่อประเมินความรุนแรงของปัญหาในมุมมองของหน่วย

งานต่างๆ และหาข้อตกลงในการจัดการความเสี่ยง ในเดือนสิงหาคม ๒๕๕๕

๓.๒ ในเดือนตุลาคม ๒๕๕๕ นักวิชาการจากหลายสาขา เช่น คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ ฝ่ายสวัสดิการสังคมกรุงเทพมหานคร มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก และตัวแทนผู้ผลิตเครื่องเล่นหลายบริษัทได้ร่วมกันศึกษาข้อกำหนดเบื้องต้นของอุปกรณ์เครื่องเล่นสนาม วัสดุการเลือกใช้ และการจัดเตรียมพื้นที่สนามเด็กเล่น และรายละเอียดย่อยของอุปกรณ์ปืนปาย อุปกรณ์เคลื่อนไหว ชิงช้า กระดานลื่น และเครื่องเล่นชุดรวม รวมทั้งแนวทางของการติดตั้ง ตรวจสอบ บำรุงรักษา และผู้ดูแลเด็กในสนามเด็กเล่น ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- การป้องกันการบาดเจ็บจากเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่น จะต้องประกอบด้วยเครื่องเล่นที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับอายุของเด็ก สนามที่สามารถดูดซับพลังงานเพื่อลดการบาดเจ็บจากการตก การติดตั้งที่ถูกวิธี การตรวจสอบและบำรุงรักษา และมีผู้ดูแลเด็กในขณะที่เล่น
- เครื่องเล่นปลอดภัย
 - ◆ อุปกรณ์เครื่องเล่นสนามต้องได้รับการออกแบบให้เหมาะสมกับอายุและพัฒนาการเด็ก โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ เด็กก่อนวัยเรียน (อายุ ๒-๕ ปี) และเด็กในวัยเรียน (อายุ ๕-๑๒ ปี)
 - ◆ เพื่อป้องกันการบาดเจ็บจากการตกและก่อให้เกิดการบาดเจ็บที่รุนแรงของศีรษะและสมอง ระยะความสูงจากพื้นสนามถึงพื้นยกระดับของเครื่องเล่นสนาม สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนไม่ควรเกิน ๑.๒๐ เมตร และสำหรับเด็กวัยเรียนไม่ควรเกิน ๑.๘๐ เมตร
 - ◆ ในกรณีเครื่องเล่นสำหรับวัยก่อนเรียน มีความสูงของพื้นยกระดับที่มีความสูงมากกว่า ๕๐ เซนติเมตร หรือเครื่องเล่นสำหรับเด็กวัยเรียนที่มีความสูงมากกว่า ๗๕ เซนติเมตร จะต้องมียารันตกหรือผองกันตก
 - ◆ การออกแบบบันได และราวบันไดชนิดต่างๆ ต้องคำนึงถึงระยะ

ก้าว ระยะไหน การกำมือเพื่อขีดยื่นตัวของเด็กในวัยต่างๆ

- ◆ เพื่อป้องกันศีรษะติดและกีดขวางหายใจ ช่องต่างๆ ต้องเล็กเกินกว่าศีรษะจะลอดเข้าไปได้หรือใหญ่พอที่ศีรษะไม่เข้าไปติดค้าง คือ ช่องต้องมีขนาดน้อยกว่า ๕ เซนติเมตร หรือมากกว่า ๒๓ เซนติเมตร
- ◆ เพื่อป้องกันการที่เท้าหรือขาเข้าไปติด พื้นที่ดินหรือวงจะต้องมีช่องว่างไม่เกิน ๓ เซนติเมตร เพื่อไม่ให้เท้าหรือขาเข้าไปติด
- ◆ เพื่อป้องกันนิ้วเข้าไปติด โดยการหย่อยหรือลอด จะต้องไม่มีช่องว่างที่อยู่ขนาด ๐.๕ เซนติเมตร ถึง ๑.๒ เซนติเมตร
- ◆ เพื่อป้องกันการบาดเจ็บจากการชนกระแทกอุปกรณ์เคลื่อนไหว เช่น ชิงช้า ที่นั่งต้องทำด้วยวัสดุที่ไม่แข็ง
- ◆ นอต-สกรูที่ใช้ในการยึดเครื่องเล่นสนาม จะเป็นระบบกันคลาย ต้องออกแบบให้ซ่อนหัวนอต หรือปลายตัดหัวนอตที่มีส่วนยื่นไม่เกิน ๘ มิลลิเมตร
- ◆ วัสดุที่ใช้ต้องไม่เป็นพิษและมีสารโลหะหนักเจือปนไม่เกินกว่าค่ามาตรฐานในของเล่น
- พื้นสนามปลอดภัย
 - ◆ พื้นสนามเป็นปัจจัยความปลอดภัยที่สำคัญมากที่สุด พื้นสนามที่ดีต้องประกอบด้วยวัสดุอ่อนนุ่ม ดูดซับพลังงานได้ คือ ทราย โดยที่พื้นทรายต้องมีความหนาไม่น้อยกว่า ๒๐ เซนติเมตร สำหรับเครื่องเล่นสูงไม่เกิน ๑.๒๐ เมตร หากเครื่องเล่นสูงเกินกว่าที่กำหนด พื้นทรายต้องมีความหนาไม่น้อยกว่า ๓๐ เซนติเมตร นอกจากนั้นพื้นสนามที่คืออาจทำมาด้วยยางสังเคราะห์ หรือวัสดุอื่นที่มีการทดสอบแล้ว พื้นสนามที่เป็นพื้นแข็ง เช่น ซีเมนต์ อิฐสนาม ก้อนกรวด ขางมะคอย ทรายอัดแข็ง พื้นหญ้าธรรมชาติ จะมีความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บศีรษะอย่างรุนแรง
 - ◆ พื้นที่พักผ่อน ต้องคำนึงถึง การวางผัง ความหนาแน่น พื้นที่ดิน

ว่าง ทิศทางของเครื่องเล่นและการใช้งาน ระยะห่างของเครื่องเล่น และชนิดของเครื่องเล่น

- ◆ การออกแบบพื้นที่ปลอดภัย ต้องคำนึงพื้นที่การตก ระยะว่างอิสระ และพื้นที่การสัญจร
- ◆ พื้นที่การตก ต้องไม่มีสิ่งกีดขวางอันจะก่อให้เกิดอันตรายเมื่อเด็กตกจากเครื่องเล่น โดยควรเป็น ๑.๕๐ เมตร โดยรอบเครื่องเล่น ที่มีพื้นที่กระดับสูงน้อยกว่าหรือเท่ากับ ๑.๕๐ เมตร หากสูงเกินกว่า ๑.๕๐ เมตร พื้นที่การตกควรเป็น ๑.๘๐ เมตร โดยรอบ
- การติดตั้ง เครื่องเล่นสนามนั้นต้องสามารถรับแรงสูงสุดที่กระทำต่อตำแหน่งที่ออกแบบสำหรับใช้งาน ต้องไม่เกิดการพลิกคว่ำเอียงเลื่อน หรือเคลื่อนตัวได้ ความแข็งแรงในการยึดหรือฝังฐานของเครื่องเล่นสนามถือเป็นหัวใจสำคัญในการติดตั้ง เครื่องเล่นสนามแต่ละชนิดจะถูกออกแบบฐานรากที่มีขนาดความลึกที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับน้ำหนักและแรงที่กระทำในเครื่องเล่นสนามนั้นๆ
- การตรวจสอบและบำรุงรักษาให้มีการตรวจสอบสนามเด็กเล่นและอุปกรณ์เครื่องเล่นสนามทุกวัน และตรวจสอบพร้อมบันทึกเป็นหลักฐานทุก ๓ เดือนโดยเจ้าหน้าที่ในสถานที่ที่ทำการติดตั้ง และมีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญทางวิศวกรรมตรวจสอบและบันทึกเป็นหลักฐานทุก ๑ ปี ควรเป็นระเบียบปฏิบัติในส่วนการปกครองท้องถิ่น
- ผู้ดูแลเด็ก ต้องมีการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กให้มีความรู้ในการเล่น การใช้เครื่องเล่น การระวังการบาดเจ็บ และการปฐมพยาบาล สัดส่วนผู้ดูแลเด็กกับจำนวนเด็กเล็กเท่ากับ ๑ : ๒๐ และผู้ดูแลเด็กกับจำนวนเด็กโตเท่ากับ ๑ : ๕๐
- ต้องมีการจัดหลักสูตรการอบรมเจ้าหน้าที่ติดตั้งและตรวจสอบสนามเด็กเล่น และผู้ดูแลเด็กในขณะที่เล่น โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓.๓ การขยายผลการศึกษาสู่การปฏิบัติดังนี้

ได้นำเสนอผลการศึกษานี้ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนดังนี้

- กระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อให้สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม พิจารณาดำเนินการเป็นมาตรฐานควบคุม
- สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค ได้เสนอต่อผู้ผลิต เพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินการผลิตตามข้อกำหนดจากการศึกษา และให้จัดทำคำแนะนำแก่ผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วย วิธีการติดตั้ง วิธีการเล่น ประโยชน์ที่จะได้รับจากการเล่น และข้อควรระวัง รวมทั้งมีการจัดบริการการตรวจสอบและการให้คำแนะนำภายหลัง การติดตั้ง ในกรณีที่ต้องมีอะไหล่ วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในการติดตั้งและการบำรุงรักษา ควรจัดให้ผู้บริโภคตามความจำเป็น
- กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้โรงเรียนต่างๆ ดำเนินการปรับปรุงสนามเด็กเล่นเดิมให้เป็นสนามเด็กเล่นปลอดภัย รวมทั้งมีการบันทึกและรายงานการบาดเจ็บจากสนามเด็กเล่น
- กระทรวงมหาดไทยและกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นมีความรู้ในเรื่องสนามเด็กเล่นปลอดภัย และสนับสนุนให้มีการสร้างต่อไป
- กระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้เกิดระบบรายงานการบาดเจ็บจาก เครื่องเล่นในสนามเด็กเล่น และร่วมสร้างความรู้ ความตระหนักแก่ประชาชน
- สื่อสารมวลชน เพื่อร่วมรายงานการบาดเจ็บจากเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่น และสร้างความรู้ ความตระหนักแก่ประชาชน

๓.๔ การศึกษาเพิ่มเติม

- การศึกษาสถานภาพของสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นในโรงเรียน และชุมชนทั่วประเทศ เพื่อให้ทราบขนาดของปัญหาและเพิ่มเติมข้อมูลในการประเมินความเสี่ยง

- การจัดทำสนามเด็กเล่นตัวอย่างและศึกษาเรื่องการลงทุนอุปสรรค ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการป้องกันการบาดเจ็บ
- การจัดทำหลักสูตรและการอบรมตัวอย่าง สำหรับผู้ติดตั้งตรวจสอบสนามเด็กเล่น และผู้ดูแลเด็กในสนามเด็กเล่น และศึกษาเรื่องการลงทุน อุปสรรค ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการป้องกันการบาดเจ็บ

ตัวอย่างที่ ๒ : เตี้ยงในโรงพยาบาล^๔

๑. การค้นหา

๑.๑ การรายงานจากสื่อ

มีการรายงานการเสียชีวิตเด็ก ๑ รายจากโรงพยาบาลเอกชนเมื่อเดือน พฤษภาคม ๒๕๕๖ ซึ่งสาเหตุเกิดจากการตกเตียงและศีรษะติดค้างที่ราวกันตก

๒. การประเมินความเสี่ยง

๒.๑ การรายงานจากต่างประเทศ

- การตายและบาดเจ็บจากเตียงและราวกันตก (bedrail) ในโรงพยาบาล

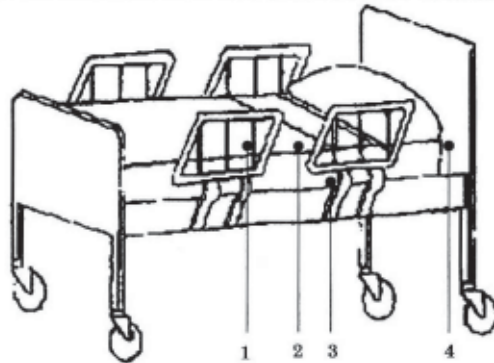
ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าการใช้เตียงในโรงพยาบาลรวมแล้ว ประมาณ ๒.๕ ล้านเตียง ตั้งแต่ปี ๑๙๘๕-๑๙๙๙ Food and Drug Administration ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับรายงานการติดค้างของศีรษะและคอ (entrapment of head and neck) จากราวกันตกด้านข้างของเตียงโรงพยาบาลจำนวน ๓๗๑ ครั้ง ในจำนวนนี้

- ◆ เสียชีวิต ๒๒๘ ราย
- ◆ บาดเจ็บ ๘๗ ราย
- ◆ ศีรษะติดค้างแต่ไม่ได้รับบาดเจ็บ ๕๖ ราย
- ◆ ผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ สดิสสัน เด็กอายุน้อยกว่า ๒ ปี

Consumer Product Safety Commission ของสหรัฐอเมริกา United Kingdom Department of Health ของประเทศอังกฤษ และ Canadian Health Protection Branch ได้รายงานการบาดเจ็บในลักษณะคล้ายคลึงกัน

จากรายงานทั้งหมดนี้ พบว่าการติดค้างของศีรษะและคอ เกิดขึ้นได้ในช่องว่าง ๔ แบบคือ

๑. ช่องว่างระหว่างซี่ในรางกันตกชุดเดียวกัน
๒. ช่องว่างระหว่างชุดของรางกันตก
๓. ช่องว่างระหว่างขอบล่างของราวกันตกกับขอบเบาะที่นอน
๔. ช่องว่างระหว่างผนังด้านศีรษะหรือเท้า ราวกันตกและเบาะที่นอน

● การตายและบาดเจ็บในเด็กจากราวกันตก (portable bedrails)

ราวกันตก (portable bedrail) เป็นเครื่องมือที่ใช้ติดตั้งข้างเตียงสำหรับผู้ใหญ่เพื่อให้เด็กใช้ได้โดยจะป้องกันมิให้เด็กตกจากเตียง ใช้ได้สำหรับเด็กอายุ ๒-๕ ปี ซึ่งเป็นวัยที่สามารถปีนเข้าออกเตียงได้เอง ราวกันตกนี้มีใช้ทั้งในบ้าน โรงพยาบาล และสถานเลี้ยงดูเด็ก

อันตรายจากราวกันตกนี้คือการติดค้างของศีรษะและคอ (entrapment of head and neck) ตั้งแต่ปี ๑๙๕๐ เป็นต้นมา ในสหรัฐอเมริกามีการรายงานเด็กที่เสียชีวิตจากราวกันตกนี้ ๑๔ ราย

- ◆ ๑๑/๑๔ รายที่ตายเป็นเด็กอายุน้อยกว่า ๒ ปี
- ◆ ๑๐/๑๔ ราย เกิดขึ้นเมื่อการติดตั้งราวกันตกไม่พอดีกับเบาะที่นอน ทำให้เกิดช่องว่างที่ตัวเด็กจะลอดได้แต่ศีรษะติดค้าง (หมายเลข ๓ ในรูปที่ ๑)
- ◆ ๒/๑๔ ราย เกิดขึ้นที่ช่องว่างระหว่างผนังด้านศีรษะหรือเท้าและราวกันตก (หมายเลข ๔ ในรูปที่ ๑)

- ◆ ๑/๑๔ ราย เกิดขึ้นที่ช่องว่างระหว่างราว (หมายเลข ๑ ในรูปที่ ๑)
- ◆ ๑-๑๔ ราย เกิดขึ้นในลักษณะแขวนคอกับส่วนอื่นของราวกันตก

การตายและบาดเจ็บจากเตียงเด็ก (cribs)

U.S. Consumer Product Safety Commission (CPSC) ได้รายงานการบาดเจ็บจากการใช้เตียงเด็กในประเทศสหรัฐอเมริกาถึงปีละกว่า ๑๑,๐๐๐ ราย เป็นการตายประมาณปีละ ๒๖.๗ ราย สาเหตุที่สำคัญของการตายคือการติดค้างของศีรษะที่ลอดผ่านซี่ราว (slat) หรือลอดผ่านรูบนผนังศีรษะและเท้า (headboard and footboard) การกดทับใบหน้าจมูกในช่องว่างระหว่างเบาะที่นอนกับราวกันตก การแขวนคอซึ่งเกิดจากเสื้อผ้า สร้อยคอ หรือสายคล้องหัวนมดูดเล่นที่เกี่ยวกับส่วนอื่นของมูมเสา ๔ ด้าน การตกเตียงลงบนกองผ้า ดูกพลาสติกและกดทับการหายใจ

Entrapment in footboard

Cornerposts should project no more than 1/16 inch above end panel.

Decorative knobs present entanglement hazard to child climbing out of crib.

● การตายในเด็กจากการนอนเตียงผู้ใหญ่

U.S. Consumer Product Safety Commission (CPSC) ยังได้รายงานการตายในเด็กอายุน้อยกว่า ๒ ปีจำนวน ๑๘๐ รายในช่วงตั้งแต่ มกราคม ๑๙๙๙ ถึงธันวาคม ๒๐๐๑ ซึ่งมีสาเหตุจากการนอนบนเตียงผู้ใหญ่

- ◆ ร้อยละ ๕๘ อายุน้อยกว่า ๑ ปี
- ◆ ร้อยละ ๕๕ อายุน้อยกว่า ๓ เดือน
- ◆ ร้อยละ ๕๘ มีสาเหตุการตายมาจากการขาดอากาศหายใจ ในจำนวนนี้
 - ๑๒๒ ราย เกิดจากการติดค้างของศีรษะ (entrapment)
 - ๓๘ ราย เกิดการติดค้างของศีรษะระหว่างเตียงกับกำแพง เตียงกับวัสดุอื่น หรือติดค้างที่บริเวณแผ่นเตียงเหนือศีรษะและปลายเท้า
 - ๑๕ ราย ตายในท่านอนคว่ำ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวข้องกับหมอน ผ้าห่มที่ใช้
 - ๑๓ ราย เสียชีวิตเกิดจากการกดการหายใจโดยผ้าห่ม หมอน
 - ๑๒ ราย เกิดจากการตกเตียง ในจำนวนนี้ ๙ รายยังเป็นการขาดอากาศหายใจ เช่น เกิดจากการตกลงไปที่กองเสื้อผ้า ถุงพลาสติก อีก ๓ รายตกลงไปในถังน้ำขนาด ๕ แกลลอน
 - ๓๕ ราย ไม่มีรายละเอียด
- ◆ ๕๘ ราย เกิดจากการถูกนอนทับ

Entrapment between bed & wall

Entrapment between bed & object

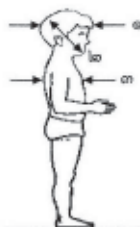

๒.๒ การประเมินศีรษะกลไกการขนาดเจ็บกับการพัฒนาการเด็ก

เนื่องจากตัวอย่างเหตุการณ์ของการติดก้างของศีรษะและคอที่ทำให้เสียชีวิตนั้นเป็นการที่ลำตัวเด็กด้าน anteroposterior chest depth ผ่านช่องว่างไปได้แต่ศีรษะไม่ผ่าน ซึ่งขนาดที่กว้างที่สุดของศีรษะคือความยาว chin to crown ซึ่งจะติดก้างในระยะความกว้างนี้ได้หากเด็กก้มหน้าหรือหากเด็กพยายามเงยหน้าระยะกว้างที่อาจทำให้เกิดการติดก้างได้คือระยะของ anteroposterior head length ติดก้างดังนั้นการออกแบบช่องรูอื่นๆ ของเฟอร์นิเจอร์หรือเครื่องเล่นต่างๆ นั้น มีข้อแนะนำให้หลีกเลี่ยงช่องรูที่มีขนาดอยู่ระหว่าง ๕-๒๓ เซนติเมตร ซึ่งเป็นช่องรูที่ก่อให้เกิดการติดก้างของศีรษะในเด็กที่เริ่มเคลื่อนที่ได้ดี (ตั้งแต่ ๖ เดือนขึ้นไป) จนถึงเด็กโต

หน่วยเป็นเซนติเมตร

		อายุ ๐-๓ เดือน	อายุ ๑๒-๑๘ เดือน	อายุ ๑๘-๒๔ เดือน	อายุ ๓๖-๔๘ เดือน
๑. ความกว้างของศีรษะด้านหน้าหลัง	ค่าเฉลี่ย	๑๓.๕	๑๖.๘	๑๗.๒	๑๗.๘
	P ๕	๑๒.๘	๑๕.๕	๑๖.๒	๑๖.๕
	P ๙๕	๑๔.๖	๑๗.๖	๑๘.๒	๑๘.๕
๒. ความกว้างจากกางจุดยอดศีรษะ (chin to crown length)	ค่าเฉลี่ย	๑๖.๑	๑๕.๓	๑๕.๘	๒๑.๑
	P ๕	๑๔.๘	๑๔.๒	๑๔.๖	๑๕.๕
	P ๙๕	๑๗	๒๐.๕	๒๑.๐	๒๒.๔
๓. ความกว้างของทรวงอกด้านหน้าหลัง	ค่าเฉลี่ย	๕.๕	๑๑.๗	๑๒.๒	๑๓.๔
	P ๕	๔	๑๐.๐	๑๐.๘	๑๒.๒
	P ๙๕	๑๐.๖	๑๒.๕	๑๓.๗	๑๕.๓

๓. การจัดการความเสี่ยง

๓.๑ นำเสนอข้อแนะนำการใช้เตียงอย่างปลอดภัยสำหรับเด็ก

- เด็กอายุ ๒ ปีแรกควรจัดให้องนอนเตียงเด็ก (crib) เท่านั้น ความปลอดภัยที่สำคัญของเตียงเด็ก (crib)
 - ◆ เตียงเด็กต้องมีราวกันตกที่มีซี่ราวห่างกันไม่เกิน ๒ ซม.
 - ◆ ราวกันตกจะต้องมีตัวยึดที่ดี เด็กไม่สามารถเห็นซี่ราวให้เคลื่อนไหวได้เอง
 - ◆ เบาะที่นอนต้องพอดีกับเตียงและไม่มีช่องว่างระหว่างเบาะกับราวกันตก
 - ◆ มุมเสาทั้ง ๔ มุมต้องเรียบ มีส่วนนูนได้ไม่เกิน ๑.๕ มม.
 - ◆ ผนังเตียงด้านศีรษะและเท้าต้องไม่มีการติดตั้งแฉกให้เกิดร่องรู หากเป็นลักษณะซี่ราวต้องมีระยะห่างไม่เกิน ๖ ซม.
 - ◆ เมื่อเด็กอายุ ๒ ปีหรือความสูง เกินกว่า ๘๕ ซม. จะมีความเสี่ยงต่อการปีนราวกันตกและตกจากที่สูงได้
- เตียงผู้ใหญ่ที่มีราวกันตกให้ใช้เมื่อใดเกินกว่าที่จะอยู่ในเตียงเด็กหรือ อายุมากกว่า ๒ ปี และสามารถปีนขึ้นลงเตียงได้เอง
 - ◆ ราวกันตกจะต้องถูกออกแบบมา ไม่ให้มีช่องรูที่อยู่ระหว่าง ๕-๒๓ ซม.
 - ◆ ซี่ราวของราวกันตกสำหรับเด็กควรเป็นแบบซี่ราวถี่ที่มีระยะห่างไม่เกิน ๕ ซม.
 - ◆ ช่องว่างระหว่างราวกันตกกับผนังศีรษะและเท้า ไม่มีช่องว่างระหว่าง ๕-๒๓ ซม.
 - ◆ ช่องว่างระหว่างราวขอบล่างกับขอบเบาะที่นอน ต้องไม่มีช่องว่างเกินกว่า ๕ ซม. เมื่อกดทับเบาะที่นอนแล้ว
 - ◆ ต้องใช้ราวกันตกทั้งสองด้าน การวางเตียงด้านหนึ่งติดกำแพงโดยไม่มีราวกันตก มีความเสี่ยงของการติดค้างของศีรษะจากช่องว่างระหว่างเตียงกับกำแพงหรือเบาะที่นอนกับกำแพง
 - ◆ ราวกันตกต้องไม่มีส่วนยื่นที่จะเกี่ยวรั้งได้

- ◆ ให้มีรายการการตรวจสอบเตียง รวากันคก และเบาะที่นอน ใน
วงรอบการตรวจสอบสภาพปรกติ
- ◆ ต้องตรวจสอบช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่าง โครงเตียง เบาะที่นอน
รวากันคก ผนักหัวเตียงและปลายเท้า ว่าศีรษะและลำตัว
ของผู้ป่วยไม่สามารถรอดไปได้อยู่เสมอ เนื่องจากการใช้งาน
อาจทำให้รวากันคก หรือเบาะที่นอนเปลี่ยนสภาพได้เกิด
ช่องว่างที่มีความเสี่ยงได้
- ◆ การเปลี่ยนเบาะที่นอนจากเตียงทุกครั้งตรวจสอบดูว่าเบาะ
ที่นอนนั้นมีขนาดพอดีที่จะไม่เกิดช่องว่างที่จะเกิดการติด
ค้างของศีรษะได้ ทั้งในยามปรกติหรือเมื่อมีการกดทับที่นอน
- ◆ สำหรับผู้ป่วยในกลุ่มเสี่ยงต้องมีการเฝ้าดูเป็นพิเศษและตรวจ
สภาพเตียงอยู่อย่างสม่ำเสมอ ไม่เลือกใช้รวากันคกที่ก่อให้เกิด
ช่องว่างที่มีความเสี่ยงต่อการติดค้างของศีรษะได้

๓.๒ จัดประชุมกลุ่มสหวิชาชีพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร
โรงพยาบาล ผู้ผลิต สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค มาตรฐานอุตสาหกรรม ราชวิทยาลัย
กุมารแพทย์ องค์การอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข สถาบันพัฒนาคุณภาพ
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เป็นต้น เพื่อผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่อไป

สรุป

การบาดเจ็บเป็นปัญหาใหญ่ที่บั่นทอนสุขภาพเด็ก เด็กมีสิทธิที่จะได้อยู่ใน
สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยเพื่อจะรอดพ้นจากการบาดเจ็บเหล่านั้น การควบคุม
ผลิตภัณฑ์อันตรายที่เด็กต้องใช้ในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยที่สำคัญ การ
ประเมินความเสี่ยงผลิตภัณฑ์เป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การจัดการความเสี่ยงของ
ผลิตภัณฑ์นั้น ดังนั้น ผลิตภัณฑ์ที่เด็กต้องใช้ทุกคนจะต้องได้รับการประเมินความ
เสี่ยงและจัดการตามสมควรเพื่อลดความเสี่ยงนั้นลง ส่วนจะเลือกใช้วิธีการจัดการ
ความเสี่ยงแบบใด ผู้บริโภค ผู้ผลิต หรือผู้ให้บริการต้องรับผิดชอบในสัดส่วนอย่างไร
ขึ้นกับผลการประเมินความเสี่ยงและจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์อันตรายนั้น

เชิงอรรถ

- (๑) อติศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. รายงานสิ่งแวดล้อมและผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บในเด็กไทย, ศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก, ๒๕๔๕.
- (๒) Plitponkarn A, Reuangarnjanasate S, Thanjira S. **Pediatric injuries in emergency room, Ramathibodi Hospital.** J Med Assoc Thai (supplement) 1999; 82: s168-172; Gallagher SS, Finison K, Guyer B, Goodenough S. **The incidence of injuries among 87,000 Massachusetts children and adolescents: results of the 1980-81 State-wide Childhood Injury Prevention Program Surveillance System.** Am J Public Health 1984;74:1340-7; McClure RJ, Burnside J. **The Australian Capital Territory Injury Surveillance and Prevention Project.** Acad Emerg Med 1995; 2: 529-34.
- (๓) Andersson R, Menckel E. **On the prevention of accidents and injuries: A comparative analysis of conceptual frameworks.** Accid Anal and Prev 1995; 27: 757-68.
- (๔) อนุสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- (๕) Rivara FP, Berger LR. **Consumer product hazards: setting priorities for research and regulatory action.** Am J Public Health 1980; 70: 701-4.
- (๖) Australian Consumers' Council. **Safety in the market: Product safety for the year 2000.** Australian Government Publishing Service, 1994.
- (๗) ศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก. **รายงานข้อกำหนดด้านความปลอดภัยของสนามเด็กเล่น : อุปกรณ์เครื่องเล่น การติดตั้ง การบำรุงรักษา ผู้ดูแลการเล่น.** คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี, ๒๕๔๕.
- (๘) ศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก. **รายงานข้อเสนอแนะความปลอดภัยในการใช้เตียงสำหรับเด็กในโรงพยาบาล.** คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี, ๒๕๔๖.

ปัญหาการดำเนินคดีกับชาวต่างประเทศ ที่ทำความผิดทางเพศกับหญิงและเด็ก ในประเทศไทย

สุดารัตน์ เสรีวิวัฒน์

การศึกษาปัญหาเรื่องเด็กถูกกระทำทางเพศที่เน้นถึงผู้กระทำที่เป็นชาวต่างชาติ เพิ่งมาเริ่มทำกันเมื่อราวปี พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยมีการศึกษาปัญหา “การค้าประเวณีเด็ก กับธุรกิจท่องเที่ยวในเอเชีย” ซึ่งมีงานศึกษาของประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และศรีลังกา ซึ่งสรุปได้ชัดว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างที่เป็นอยู่ในขณะนั้น เป็นปัจจัยเอื้อที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้ธุรกิจการค้าประเวณีเด็กขยายตัว และในบางกรณีเป็นสาเหตุให้เกิดการนำเด็กๆ เข้ามาสู่ธุรกิจทางเพศในหลายรูปแบบ ทั้งการค้าประเวณี สลอลามกเด็ก และการอนาจารเด็กชาย

การกระทำต่อเด็กทางเพศนั้น บางกรณีเป็นการกระทำโดยปัจเจกบุคคล เป็นการกระทำที่ไม่ซับซ้อน เข้ามาในเมืองไทยในฐานะนักท่องเที่ยว หรือนักธุรกิจ แล้วติดต่อหาเด็กจากคนกลาง หรือ “เอเยนต์” ผู้จัดหา ซึ่งมีตั้งแต่คนขับรถแท็กซี่จากสนามบินดอนเมือง จนถึงพนักงานยกกระเป๋า หรือพนักงานเสิร์ฟอาหารในโรงแรม ตั้งแต่ทัวร์ไกด์ ไปจนถึงคนเดินถนนตามแหล่งบันเทิงยามราตรี ไม่ว่าจะเป็นถนนชนิยะ พัฒน์พงษ์ หรือสีลม เป็นต้น แม้กระทั่งเด็กๆ เข้าไปเสนอตัวเองโดยเฉพาะตามแหล่งท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อในทางนี้ โดยเฉพาะที่พัทยา หรือหาดป่าตองของภูเก็ต จากนั้นก็มีการกระทำต่อเด็กซึ่งมีหลายรูปแบบ และอาจผนวกด้วยการถ่ายรูปภาพ หรือบันทึกวิดีโอไว้ด้วยบางกรณีเป็นการกระทำในลักษณะเป็นเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรม เช่น การจัดหาเด็กไว้รับคณะ “เซ็กซ์ทัวร์” หรือการท่องเที่ยวทางเพศ ซึ่งก็จะมีบริษัททัวร์จากต่างประเทศติดต่อกับบริษัททัวร์ภายในประเทศ และมักจะมีทั้งคนไทย

และคนต่างชาติทำธุรกิจร่วมกันในทั้งสองประเทศ ยิ่งกว่านั้น ในบางกรณีการจัดหาเด็กให้เพื่อสนองทางเพศแก่ผู้ใหญ่ ได้กระทำในที่ที่ยากแก่การเอาผิด ไม่ว่าจะเป็นจากประเทศใดประเทศหนึ่ง เช่น ในเรือสำราญที่จอดอยู่ในเขตน่านน้ำสากล เป็นต้น บางกรณีเป็นการกระทำเด็กทางเพศ แล้วบันทึกเทปวิดีโอไว้ เพื่อนำไปใช้ในธุรกิจสื่อลามกเด็ก ซึ่งจะแพร่หลายในหมู่นักนิยมมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก โดยเฉพาะในประเทศแถบสแกนดิเนเวีย และสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นธุรกิจลับพันทันแลหือรัฐที่เดียว

นอกจากนั้นยังมีชาวต่างชาติอีกจำนวนหนึ่งได้อาศัยสถานการณ์ที่ประเทศไทยส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และให้ “นักท่องเที่ยว” เดินทางเข้า-ออกประเทศไทยได้โดยง่าย เข้ามาในเมืองไทยและหางานทำในไทยโดยเป็นครูสอนภาษาอังกฤษ หรือตั้งโรงเรียนสอนภาษาขึ้น และใช้โอกาสที่ได้มีความใกล้ชิดเด็ก กระทำเด็กทางเพศเรื่อยมา

ปัญหาการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมเพื่อเอาผิดกับคนต่างชาติที่กระทำทางเพศต่อเด็ก นับว่ายังมีอุปสรรคมากมายหลายด้าน สรุปได้ดังนี้

การปล่อยตัวชั่วคราว

- ชาวต่างชาติที่ถูกจับกุม และได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว มักจะหนีประกัน แล้วหลบหนีออกนอกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการประกันตัวชั้นพนักงานสอบสวน หรือการประกันตัวชั้นศาลก็ตาม ผลคือคดีนั้นต้องยุติลงโดยไม่สามารถนำผู้กระทำผิดมาเข้ากระบวนการยุติธรรมในศาลไทยได้ เด็กผู้เสียหายจะไม่ได้ได้รับความยุติธรรมเลยทั้งๆ ที่เด็กบางรายได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจและอารมณ์มาก ๆ โดยเฉพาะกรณีที่เด็ก ซึ่งไม่เคยถูกกระทำมาก่อน ถูกนายหน้าหลอกพาไปให้คนต่างชาติเหล่านั้น โดยไม่รู้ว่าจะถูกกระทำทางเพศ
- ในกรณีนี้ แม้ประเทศไทยจะมีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับบางประเทศแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถหวังได้ว่าประเทศของผู้ต้องหา จะส่งตัวผู้ต้องหามาให้ขึ้นศาลไทย ด้วยเหตุผลหลายประการ อาจจะมีบางที่บางประเทศสามารถลงโทษคนของคนที่ไปทำผิดทางเพศต่อเด็กในประเทศอื่นแล้วหนีกลับประเทศได้ เพราะได้แก้ไขกฎหมายเพื่อคุ้มครองเด็กให้ดีขึ้น แม้

กระนั้นก็ตาม ค่าใช้จ่ายในการจัดแปลสำนวนคดีให้เป็นภาษาสากล ค่าใช้จ่ายในการรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมตามคำขอของประเทศอื่นเหล่านั้น ทำให้รัฐทั้งสองฝ่ายต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก โดยเฉลี่ยประมาณคดีละ ๕-๕ แสนบาท ซึ่งไม่คุ้มกับเงินค่าประกันที่รัฐยึดไว้เมื่อผู้ต้องหาหนี ซึ่งส่วนมากจะจ่ายค่าประกันด้วยเงินสดประมาณ ๕๐,๐๐๐- ๒๐๐,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นบาทถึงสองแสนบาท)

- การที่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ปลอมตัวชั่วคราวชาวต่างชาติ โดยรับเงินประกันไว้ แล้วยึดเงินเมื่อผู้ต้องหาหลบหนี ทำให้คนในกระบวนการยุติธรรมในประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเหล่านั้นมีข้อกังขาว่า รัฐบาลไทยต้องการได้เงินเข้าประเทศ จึงให้ผู้ต้องหาได้รับการปลอมตัวชั่วคราวโดยแลกกับเงินจำนวนหนึ่งทั้งๆ ที่มีแนวโน้มสูงว่าผู้ต้องหาต่างชาติส่วนใหญ่เหล่านั้นมักจะหลบหนีออกนอกประเทศ ข้อกังขานี้ ถูกยกขึ้นถามผู้แทนของไทยในการประชุมระดับสากลหลายกรณี
- ด้วยบทกฎหมายในพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ยังมีข้อต้องแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการสกัดผู้ที่ได้รับการปลอมตัวชั่วคราวหรือการให้ประกัน ไม่ว่าจะเป็นการประกันในชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นอัยการ หรือในชั้นศาลก็ตาม ไม่ให้หนีออกนอกประเทศไปได้ ในปัจจุบันแม้เจ้าพนักงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจะรู้ว่าชาวต่างชาติคนนั้น ได้รับการปลอมตัวชั่วคราว ก็ยังไม่อาจกักตัวไว้ได้หากพบว่าเขากำลังผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองขาออกเพื่อจะเดินทางไปต่างประเทศ นอกจากจะได้รับหนังสือแจ้งว่ามีกรให้ประกันโดยมีเงื่อนไข “ห้ามออกนอกประเทศ” ซึ่งในบางกรณีบุคคลประเภทนี้ ก็ยังสามารถหลบหนีออกนอกประเทศไทยได้โดยช่องทางอื่น ที่ไม่ต้องผ่านด่านตรวจคนเข้าเมือง

การประสานงานกลไกกระบวนการยุติธรรม

- ในกรณีที่ผู้ต้องหาชาวต่างชาติได้รับการปลอมตัวชั่วคราวและหลบหนีประกันออกนอกประเทศ จนมีการออกหมายจับด้วยแล้วนั้น ก็ยังมีช่องโหว่ในการประสานงานและประสานข้อมูล จนกระทั่งเกิดกรณีที่ผู้ต้องหา

ชาวต่างชาติผู้นั้นเดินทางเข้าออกในประเทศไทยอีกหลายครั้งเสมือนหนึ่งไม่มีหมายจับใดๆ เลย ตัวอย่างที่เพิ่งเกิด ได้แก่ กดีนายเดมวีนเย่ (Demeunier) ชาวเบลเยียม ถูกจับเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๓๘ ข้อหากระทำอนาจารเด็กอายุไม่เกิน ๑๕ ปี ได้รับการประกันตัวและหลบหนีไป แต่กลับพบว่านายเดมวีนเย่ ได้เดินทางเข้า-ออกเมืองไทยหลายครั้ง สามครั้งล่าสุดคือ ออกจากเมืองไทยวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๑, ต่อมา เข้ามาอีกเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๔๑ และออกไปวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๔๑ กลับเข้ามาครั้งสุดท้ายวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๔ และกลับออกไปได้ในวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๔๕ ทั้งๆ ที่มีการพยายามประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจของเบลเยียมกับทางสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองของไทยเพื่อจับกุมผู้ต้องหารายนี้ช่วงที่เข้ามาครั้งสุดท้าย จะเห็นได้ว่าผู้ต้องหาคนนี้เดินทางเข้าออกประเทศไทยโดยไม่มีปัญหาเลย แม้จะมีการออกหมายจับแล้วก็ตาม ประเด็นอยู่ที่ว่า เมื่อทางพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีออกหมายจับแล้วจัดส่งให้ผู้ใด และมีกระบวนการอย่างไรกับหมายจับนั้น กระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ทำกันอย่างไรในเรื่องนี้

- ในกรณีที่ศาลเป็นผู้อนุมัติการปล่อยตัวชั่วคราวหรือการประกันตัว โดยมีเงื่อนไขว่าห้ามออกนอกประเทศ กระบวนการส่งข้อมูลของการให้ประกันตัวโดยมีเงื่อนไขยังล่าช้าไม่ทันการณ์ เพราะผู้ต้องหายังสามารถหลบหนีออกนอกประเทศได้ โดยผ่านการตรวจที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองคอนเมือง ตัวอย่างเช่นคดีของนาย Mario Giavani ชาวสวิส อาชีพเป็นสจ๊วตสวิสแอร์ ถูกจับเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๓๘ จนกระทั่งมาถึงคดีของนาย Nicholas Bredimus ชาวอเมริกันที่ถูกจับที่เชียงรายเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ข้อหาอนาจารเด็กอายุไม่เกิน ๑๕ ปี ทั้งคู่ได้หนีออกนอกประเทศไปหลังจากได้ประกันตัวระหว่างการฝากขังที่ศาล (สำหรับนายเบรดิมีส ต่อมาถูกจับที่สหรัฐอเมริกาและถูกศาลเมืองดัลลัสตัดสินพิพากษาเมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ ลงโทษจำคุก ๕ ปี)

การประสานงานด้านข้อมูล

- ข้อมูลเกี่ยวกับชาวต่างชาติที่เป็นครู ทั้งที่มีประวัติอาชญากรในประเทศอื่นแล้วเข้ามาทำงานเป็นครูในไทย และพวกที่ยังไม่มีประวัติอาชญากร แต่ก็เข้ามาทำอาชีพครูในไทย ในประเทศไทยนั้น มีการส่งเสริมให้นักเรียนฝึกทักษะด้านภาษาอย่างกว้างขวางทั้งในระบบและนอกระบบ และมักจะเน้นครูที่เป็นเจ้าของภาษา ผู้ที่มีอาชีพสอนภาษา จึงเป็นที่ต้องการในตลาดทั้งในโรงเรียนรัฐโรงเรียนเอกชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนนานาชาติทั้งหลาย ครูสอนภาษาอังกฤษจากประเทศอังกฤษหลายคนที่มีประวัติเคยถูกจำคุกในประเทศอังกฤษคดีอาชญากร และถูกห้ามทำอาชีพครูในประเทศอังกฤษ หรืออาชีพอื่นที่ต้องเกี่ยวข้องกับเด็ก ได้เข้ามาสมัครเป็นครูสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย โดยที่คนในเมืองไทยรวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนจะไม่ได้รับรู้ข้อมูลดังกล่าวเลย และไม่มีความเข้มงวดให้มีการตรวจสอบประวัติก่อนการว่าจ้างด้วย ตัวอย่างเช่น กรณีของ เดวิด ฮ. เรย์มอนด์ ว. และ สตีเฟน บ. ทั้งสามเป็นชาวอังกฤษ คนแรกเคยมีอาชีพครู ทั้งสามคนมีประวัติอาชญากร ถูกตัดสินลงโทษจำคุกที่อังกฤษ ข้อหาอนาจารเด็ก และเมื่อพ้นโทษแล้ว ยังถูกห้ามทำงานเป็นครู หรืองานที่ต้องเกี่ยวข้องกับเด็ก เมื่อเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ต่างก็ได้งานเป็นครูในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมาก ๓ แห่งในกรุงเทพฯ สตีเฟน นั้น ขณะทำงานเป็นครูที่โรงเรียน (ชาย) มีชื่อแห่งหนึ่ง ได้ถูกจับข้อหาอนาจาร (เด็กชายที่เป็นนักเรียนของตน และเด็กในวัดโกลาเมก) และข้อหา ผลิต เผยแพร่ วิดีโอลามก อัยการสั่งไม่ฟ้อง เพราะหลักฐานพยานบุคคลไม่พอ ผู้มีอาชีพครูบางคนซึ่งยังไม่พบประวัติอาชญากร แต่มาถูกจับในไทย ด้วยข้อหาอนาจารเด็กอายุไม่เกิน ๑๕ ปี นั้น
- หลายกรณีได้รับการประกัน และหลบหนีออกนอกประเทศไปได้ เช่น มาร์นิคซ์ บ. ครูชาวเบลเยียม ถูกจับที่พัสดุข้อหาอนาจารเด็ก(ชาย) แล้วได้รับการประกันตัวขึ้นพนักงานสอบสวน ต่อมาถูกจับที่ประเทศเบลเยียม และตัดสินลงโทษจำคุก และห้ามทำอาชีพสอนหนังสืออีก ๑๐ ปี
- หลายกรณีมีการดำเนินคดีในประเทศไทย

กรณีที่ถูกตัดสินจำคุกที่เมืองไทย เช่น ไคราซาบุโร คเมยามา ครูชาวญี่ปุ่น ถูกจับที่ เชียงใหม่ และตัดสินจำคุก 5 ปีฐานข่มขืนเด็ก(หญิง) อายุ ๑๐ ขวบ ; ถูกจับที่ขอนแก่น ข้อหาพรากผู้เยาว์เพื่อการอนาจาร และ (เด็กชาย ๕ คน) จำคุก ๕๐ ปี

เคนนิส เอ็ม โจนส์ ชาวอังกฤษ เกษสอนภาษาที่กรุงเทพฯ แล้วไปทำงานร้านคอมพิวเตอร์ที่ขอนแก่น ถูกจับที่ขอนแก่นและตัดสินจำคุก ๕๐ ปี ฐานใช้กำลังประทุษร้าย และพรากผู้เยาว์เพื่อการอนาจาร (เด็กชาย ๕ คน) รวม ๑๐ กระบะ

เจมส์ เฟรเซอร์ คาร์ลิง ชาวอังกฤษ เป็นครูสอนภาษาตามโรงเรียนนานาชาติในหลายประเทศ ถูกจับที่ภูเก็ตข้อหากระทำอนาจารเด็กอนาจารเด็ก อายุไม่เกิน ๑๕ ปี (เด็กชาย ๕ คน ซึ่งมีอายุต่ำกว่า ๑๐ ปี รวม ๕ คน)ศาลจังหวัดภูเก็ตพิพากษาจำคุก ๓๓ ปี

พอล สตีเฟ่น ว. ครูชาวอเมริกัน ได้งานเป็นครูสอนที่โรงเรียนนานาชาติแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ถูกจับที่พัทยา ข้อหาอนาจารเด็ก(ชาย) โดยตำรวจเฉพาะกิจจากชลบุรี แต่ในสำนวนสอบสวนของเจ้าพนักงานท้องที่หลักฐานพยานบุคคลไม่พอเพียง อัยการชลบุรีสั่งไม่ฟ้อง

โจเซฟ ค. ครูชาวออสเตรเลียวัย ๖๖ ปี ถูกจับที่พัทยา ข้อหาอนาจารเด็ก (ชาย) อายุต่ำกว่า ๑๕ ปีศาลยกฟ้อง

- ข้อมูลเกี่ยวกับชาวต่างชาติที่มีอาชีพอื่น ทั้งที่มีประวัติอาชญากรรมและไม่มีแล้วเข้ามาทำธุรกิจทางเพศด้านต่างๆ ในไทย

มีบุคคลบางพวกที่มีรายได้อยู่ด้วยการจัดหาเด็กและหญิงให้เป็นวัตถุทางเพศของผู้อื่น รวมทั้งลงมือกระทำทางเพศต่อเด็กและหญิงนั้น แล้วยังทำธุรกิจต่อเนื่องโดยการรับนักท่องเที่ยว และบันทึกวิดีโอไว้เพื่อจำหน่าย เผยแพร่ต่อไป ซึ่งเป็นธุรกิจที่ทำรายได้มหาศาลในภาวะการณ์ของโลกปัจจุบัน ดังเช่นกรณี แบร์น นีเรนซ์ ชาวเยอรมัน ซึ่งทำผิดข้อหา ผลิต เพื่อจำหน่ายและเผยแพร่วัตถุลามกอนาจาร (มีเครือข่ายทำการค้าเรื่อน้อย่างกว้างขวางในประเทศเยอรมัน) ถูกศาลแขวงดลิ่งชันตัดสินจำคุก ๖ เดือน (ระหว่างเดือนกันยายน ๒๕๓๕-มีนาคม ๒๕๓๖) เมื่อพ้นโทษแล้วถูกตำรวจเยอรมันพากลับไปลงโทษที่เยอรมันอีก จากนั้นเพียง ๓ เดือนก็กลับเข้าเมือง

ไทยและดำเนินธุรกิจดังกล่าวอีก จนถูกจับอีกครั้งในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ข้อหาอนาจารเด็กชาย ๔ คน และผลิตเพื่อจำหน่ายวัตถุลามก (สื่อลามกเด็ก) ถูกพิพากษาลงโทษจำคุกโดยศาลอาญามุขบุรีเป็นเวลา ๔๓ ปีเศษ (รวมการเพิ่มโทษ ๑ ใน ๓ ด้วย) นิเรนซ์ อุตธรรม์ และ ภู่กา จนเหลือ จำคุกเพียง ๔ ปีเศษ

อีกคดีหนึ่งเป็นคดีของ *ซูนิโอะ ซามาซากิ* ชาวญี่ปุ่น ผู้ผลิตวิดีโอสื่อลามกกรายใหญ่ของญี่ปุ่น ถูกฆาตกรรมที่จังหวัดเชียงใหม่ ดำรวจตรวจพบสื่อลามกจำนวนสองตู้เหล็กใหญ่ที่ห้องพักของผู้ตาย ซึ่งมีสื่อลามกเด็กและชุดนักเรียนอนุบาล รวมอยู่ด้วยโดยหาคำอธิบายไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ไม่มีเจ้าหน้าที่บ้านเมืองคนใด ให้ความสนใจกับขบวนการอาชญากรรมข้ามชาติที่อยู่เบื้องหลังสื่อลามกเหล่านั้นเลย คงสนใจแต่เพียงคดีฆาตกรรมซึ่งสามารถจับตัวฆาตกรมาให้ศาลลงโทษได้เป็นผลสำเร็จเท่านั้น

นอร์เบิร์ต วอยท์ ชาวเยอรมัน ถูกจับพร้อมกับนายหน้าคนไทย คือนายวิจิต ในข้อหาเป็นธุระจัดหาเด็กเพื่อการอนาจาร วอยท์เป็นผู้จัดหาเด็กให้แก่ภัตตาคาร นักธุรกิจ และนักการเมืองชาวเยอรมันที่มาท่องเที่ยวทางเพศในเมืองไทย การจับกุมวอยท์ได้ ทำให้มีการขยายผลจับกุมชาวเยอรมันอีกร่วม ๒๐ คนในเวลาต่อมา ในข้อหาเกี่ยวกับการกระทำทางเพศต่อเด็ก และสื่อลามกเด็ก

ประเด็นการทำธุรกิจทางเพศ โดยคนต่างชาติในไทย น่าจะมีหน่วยงานที่ให้ความสนใจ และทำงานเรื่องนี้เป็นพิเศษ เพราะเจ้าของกิจการ และสถานบริการหลายคนมีประวัติอาชญากรจากประเทศของตน และบางคนยังมีหมายจับสากลด้วย ซึ่งคนเหล่านี้ยังคงอาศัยอยู่ในเมืองไทย ทำธุรกิจใหญ่โตได้อย่างไม่สะทกสะท้านหรือหวั่นเกรงกฎหมายใดๆ ทำงานสะดวกสบาย ตลอดจนมีเครือข่ายโยงใยเป็นองค์กรอาชญากรรมทั้งกับคนไทยและคนต่างชาติด้วยกันเอง ทั้งในท้องถิ่นและที่เหนือไปกว่านั้น นอกจากนี้ยังมีการใช้ประเทศไทยเป็นฐาน แล้วเข้าไปดำเนินธุรกิจผิดกฎหมายในประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

ดังนั้น การจะให้แค่เพียงเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นฝ่ายตำรวจหรือฝ่ายปกครองดำเนินการสืบจับและปราบปราม คงไม่เป็นผลเท่าใด เพราะปัญหาอุปสรรคที่มีอยู่ ยิ่งใหญ่กว่าระดับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหลายเท่าตัว

ข้อเสนอแนะ

- น่าจะได้มีนโยบายของรัฐดูแลปัญหานี้อย่างจริงจัง และหลายหน่วยงานต้องมาร่วมมือกัน เพราะเป็นปัญหาที่กระทบกับเด็กในสังคมเราโดยตรง เด็กชายที่ถูกกระทำทางเพศเช่นนี้ พบว่าส่วนใหญ่ จะเติบโตขึ้นด้วยทัศนคติผิดๆ ในเรื่องเพศ และยังกลักลับกลายเป็นผู้กระทำผู้อื่นต่อไปอีก
- แม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะได้จัดตั้งหน่วยที่ดูแลปัญหาประเภทที่เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Organized Crime) ขึ้นมาแล้ว และโดยเฉพาะมีงานพิทักษ์เด็ก เยาวชน และ สตรี (พดส.ดร) แต่ก็ดูเหมือนจะยังไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ยังขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงานอย่างมาก
- น่าจะมีหน่วยกลางที่ได้รับมอบอำนาจและหน้าที่ให้ดูแลเรื่องปัญหาการละเมิดทางเพศ และปัญหาธุรกิจทางเพศอย่างจริงจังทั้งระบบ ตลอดทุกขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม เพื่อมุ่งแก้ปัญหาจริง ๆ มิใช่เพียงแค่แสดงการจับกุมเท่านั้น แต่กระบวนการของคดี หรือผลของคดี ออกมาเพียงสั่งไม่ฟ้อง หรือยกฟ้อง หรือรอลงอาญา เท่านั้น

นอกจากนี้ หน่วยนี้ควรจะประสานงานกับหน่วยงานต่างประเทศให้เกิดผลดีขึ้น เช่น ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของสถานทูตต่างๆ อย่างใกล้ชิด เป็นต้น ทั้งนี้ ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยหน่วยงานตำรวจสากลของไทยและสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ก็ต้องปรับปรุงเรื่องข้อมูลและการปฏิบัติการให้มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ด้วย

อนึ่งหน่วยงานกลางนี้ น่าจะเป็นจุดประสานข้อมูลของคดี ขั้นตอนและกลไกต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วย

เกมคอมพิวเตอร์และผลกระทบต่อเด็ก และเยาวชนในสังคมไทย

พันธุทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร
สมา โคมลสิงห์

ความเบื้องต้น

ทำไมเกมคอมพิวเตอร์จึงส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของมนุษย์มากนัก? เกมคอมพิวเตอร์เป็นคุณหรือเป็นโทษต่อเด็กกันแน่? เกมคอมพิวเตอร์นำไปสู่การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของเด็กและเยาวชน? หรือนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนของเด็กและเยาวชน?

บทความนี้มุ่งที่จะตรวจสอบสถานการณ์โดยทั่วไปเกี่ยวกับผลกระทบที่เกมคอมพิวเตอร์มีต่อเด็กและเยาวชนในสังคมไทย เหตุผลที่เลือกเอา “เกมคอมพิวเตอร์” เป็นเป้าหมายของการศึกษา ก็เพราะเกมคอมพิวเตอร์เป็น “นวัตกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ” อันหนึ่ง ซึ่งส่งผลกระทบทั้งบวกและลบต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ความเข้าใจในสถานการณ์อันเกี่ยวกับเกมคอมพิวเตอร์ย่อมจะนำไปสู่ความเข้าใจในปัญหาอื่นๆ ที่นวัตกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศอาจก่อให้เกิดแก่นมนุษย์ในสังคม

สถานการณ์อันเกี่ยวกับเกมคอมพิวเตอร์มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ชัดเจนในประเทศไทย ก็เพราะเกมคอมพิวเตอร์เป็นนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่มีผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างมาก ดังนั้น การจัดการที่ผิดพลาดอาจหมายถึงในประการแรก เป็นการปิดกั้นมิให้สิ่งที่ดีเกิดแก่เด็กและเยาวชนในสังคมไทย หรือในทางกลับกัน อาจหมายความว่า เป็นการละเลยที่จะป้องกันภัยร้ายที่จะเกิดแก่พวกเขาเหล่านั้น

บทความนี้ยังมีข้อบทความเพื่อนำเสนอข้อสรุปของงานวิจัย* หากแต่เป็นเพียง

บทความที่มีเป้าหมายที่จะนำเสนอรายงานการตรวจสอบสถานการณ์อื่นเกี่ยวกับเกมคอมพิวเตอร์ในสังคมไทย ๒ ลักษณะ กล่าวคือ (๑) ผลกระทบของสิ่งนี้ต่อเด็กและเยาวชน และ (๒) แนวคิดและมาตรการเพื่อจัดการผลกระทบดังกล่าว

การตรวจสอบผลกระทบของเกมคอมพิวเตอร์ ต่อเด็กและเยาวชนในสังคมไทย

แม้เกมคอมพิวเตอร์จะเป็นนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่มีผลกระทบต่อสังคมมนุษย์มาตราบเกิดพัฒนาการของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในประชาคมโลก^๑ แต่สำหรับประเทศไทย ก็เพียงในช่วงสองสามปีที่ผ่านมาเท่านั้น ที่มีการกล่าวถึงปัญหาผลกระทบของเกมคอมพิวเตอร์ต่อมนุษย์ในสังคมไทยอย่างมาก จนเป็นประเด็นถกเถียงในสาธารณชนถึงโทษและประโยชน์ของสิ่งนี้ต่อเด็กและเยาวชน^๒ ซึ่งน่าจะมีเหตุผล ๕ ประการสำหรับปรากฏการณ์นี้

๑. เกมคอมพิวเตอร์ : ของแถมทางเทคโนโลยีสำหรับมนุษย์ในสังคมไทย

สังเกตได้ว่า เกมคอมพิวเตอร์เป็นโปรแกรมที่พบเป็นของแถมมาในคอมพิวเตอร์แต่ละเครื่อง เมื่อราคาของคอมพิวเตอร์ได้ถูกลงเรื่อยๆ จนกลายเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ได้โดยทั่วไปสำหรับการเก็บและส่งข้อมูลข่าวสาร มนุษย์ในสังคมไทยจึงมีความคุ้นชินกับคอมพิวเตอร์มากขึ้น การเล่นเกมคอมพิวเตอร์จึงเข้ามาในชีวิตประจำวันของคนในสังคมไทยที่ใช้คอมพิวเตอร์มากขึ้น

นอกจากนั้น ในวันนี้ เกมคอมพิวเตอร์ได้ไปปรากฏตัวเป็นของแถมในโทรศัพท์มือถือซึ่งได้กลายเป็นอุปกรณ์การสื่อสารที่มีราคาไม่แพงและเป็นที่ยอมรับของมนุษย์ในสังคมไทย ปริมาณของมนุษย์ที่คุ้นชินกับเกมคอมพิวเตอร์จึงมากขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า เกมคอมพิวเตอร์ที่เป็นของแถมในคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือ นั้น อาจมิใช่สิ่งที่ผู้ใหญ่นิยมมากนัก แต่เป็นสิ่งที่เด็กสนใจมากและได้บริโภคเกมนั้นอย่างจริงจังและหลงใหล^๓ และอาจจะเข้าถึงเกมมากกว่าที่จะเข้าถึงประโยชน์ประการอื่นๆ ที่อยู่ในเกมคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือด้วยซ้ำไป

ในด้านบวก เกมคอมพิวเตอร์จึงส่งผลกระทบให้เด็กได้มีโอกาสในการทำความรู้จักและสร้างความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีสารสนเทศโดยผ่านเกมคอมพิวเตอร์

ที่เป็นของแต่มั่นเอง โดยจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เกมคอมพิวเตอร์ที่แต่มั่นนี้ได้ทำหน้าที่ “ส่งเสริมสิทธิของเด็กที่จะได้รับการพัฒนาทางเทคโนโลยี” เป็น “สิทธิทางการศึกษา” ที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้าครอบงำระบบการแสวงหาความรู้ของสังคม

ตัวอย่างแรกของศักยภาพของเด็กไทยที่จะสร้างสรรค์เกมคอมพิวเตอร์ก็คือ โครงการวิทยาศาสตร์ “เรื่องตะลุยกอวกาศ” นั้น เป็นผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ของโรงเรียนประจักษ์สรรวิทยา จังหวัดชลบุรี^๖ ที่ส่งเข้าประกวดในโครงการที่จัดขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่างสมาคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศึกษาไทย กับบริษัท เทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น (มหาชน) จำกัด เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของเด็กระดับประถม โดยมุ่งให้นักเรียนที่เข้าร่วมได้รับการฝึกฝน การทำงานเป็นทีม การคิดสร้างสรรค์ สามารถนำทักษะทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในชีวิต โดยเฉพาะโครงการของนักเรียนมีพัฒนาการที่น่าสนใจ คณะผู้จัดเล็งเห็นว่า ปัจจุบัน เด็กไทยส่วนใหญ่จะชอบใช้คอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะจะใช้กับการเล่นเกมเป็นหลัก ดังนั้น เด็กจึงน่าจะมีการพัฒนาเกมคอมพิวเตอร์ ที่สามารถสร้างเสริมความรู้ให้กับเด็กๆ เยาวชนได้ไปในตัว นอกเหนือจากการเล่นเกมเพื่อความบันเทิง^๗

แต่อย่างไรก็ตาม ในทางลบ เมื่อเกมคอมพิวเตอร์สร้างความบันเทิงให้แก่มนุษย์ได้ ดังนั้น มนุษย์ โดยเฉพาะเด็ก จึงมีพฤติกรรมเสพติดเกมจนไม่มีเวลาเหลืออยู่ให้แก่งิจกรรมอื่นในชีวิต ตัวอย่างของผลเสียจากการเสพติดเกมคอมพิวเตอร์ ก็คือ ผลเสียต่อสุขภาพกาย เพราะผู้เสพติดเกมมักจะไม่วางใจใส่กับการกินอาหารหรือการไปห้องน้ำตามที่สมควรแก่ร่างกายมนุษย์ ดังนั้น ผู้เล่นเกมซึ่งไม่มีวิจารณญาณจึงมักจะมีปัญหาสุขภาพเสื่อมเสียหลังจากภาวะการฉุดฉีกเกม ขอให้สังเกตว่า ผู้ที่เป็นโรคติดเกมมากที่สุด และได้รับผลเสียทางสุขภาพจากการติดเกมมากที่สุด ก็คือ เด็กวัยเยาว์มากหรือเด็กที่มีปัญหาในการควบคุมตนเอง เพราะเด็กในสภาวะการฉุดฉีกกล่าวมักจะขาดจิตสำนึกที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องต่อตนเองหรือผู้อื่น^๘

นอกจากนั้น มีปรากฏเช่นกันว่า เกมมีเนื้อหาที่โน้มมนำพฤติกรรมของผู้เล่นให้ก่อภัยต่อตนเองหรือบุคคลอื่นหรือสังคมโดยรวม^๙ เกมคอมพิวเตอร์ในสถานการณ์นี้ก็มีโทษสิ่งที่ก่อคุณประโยชน์ต่อมนุษย์ แต่เป็นภัยต่อมนุษย์

ในแงุ่มที่ติดลบของเกมคอมพิวเตอร์นั้นกรณีไม่น่าจะเป็นห่วงมากนักหาก

ผู้เล่นเกมเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักเลือกเล่นแต่เกมที่เป็นคุณหรือหยุดเล่นเกมเมื่อมีกิจกรรมอื่นที่ต้องทำ แต่กรณีนี้ย่อมเป็นตรงกันข้าม กล่าวคือ สังคมน่าจะมีความห่วงใยมากที่สุด หากผู้เล่นเกมคือเด็กในวัยเยาว์หรือเด็กในสภาวะจิตใจที่สับสนซึ่งไม่อาจรู้สึกถึงความผิดถูกเหมาะสมของการกระทำของตนเอง ในแง่มุมนี้ เกมคอมพิวเตอร์จึงเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อโอกาสที่เด็กจะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือเด็กจะถูกครอบงำจิตสำนึกให้มีแนวคิดและศักยภาพที่จะละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่น

จะเห็นว่า โดยมุมมองทางการศึกษาพัฒนาของเกมคอมพิวเตอร์ เกมคอมพิวเตอร์จึงเป็นนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่เอื้อต่อโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาให้ผู้เล่นได้รับทั้งคุณและโทษต่อภูมิความรู้ของมนุษย์แต่ละคนและแต่ละสังคมมนุษย์ เมื่อพิจารณาคูณค่าของเกมคอมพิวเตอร์ ก็คงเปรียบเทียบได้กับคุณค่าของธาตุทั้ง ๔ ของธรรมชาติ กล่าวคือ ดิน น้ำ ลม และไฟ ซึ่งก็ให้ทั้งคุณประโยชน์ต่อมนุษย์และอาจสร้างความเสียหายให้ในวินาทีต่อมา หากกระบวนการจัดการสิ่งดังกล่าวมิได้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

๒. เกมคอมพิวเตอร์ : สินค้าเทคโนโลยีสำหรับมนุษย์ในสังคมไทย

โดยมุมมองทางเศรษฐกิจ เกมคอมพิวเตอร์ได้กลายมาเป็นวัตถุแห่งการพาณิชย์ มีการนำเอาเกมคอมพิวเตอร์ดังแต่ในรูปแบบง่าย ๆ จนถึงซับซ้อนอย่างมาก มาสร้างเป็นสินค้าเพื่อสร้างความบันเทิงให้กับมนุษย์มากขึ้น เกมดังกล่าวจะปรากฏตัวในรูปของ “ของเล่น”

เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อนและไม่แพงนัก เกมคอมพิวเตอร์จึงเป็นสินค้าที่แพร่หลายเข้ามาในสังคมไทยอย่างไม่ยากนัก ในไม่ช้า จึงเห็นเกมคอมพิวเตอร์ปรากฏเป็น “ของเล่นเทคโนโลยี” สำหรับเด็กไทยจำนวนมาก อาทิ ตู้เกมคอมพิวเตอร์ในศูนย์การค้าต่างๆ ที่เป็นของเล่นสาธารณะที่เด็กทุกคนเข้าไปเล่นได้ด้วยเงินเล็กน้อยที่พ่อแม่ให้มาเป็นค่าขนม หรือเครื่องเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่ขายในราคาไม่แพงและเชื่อมต่อกับโทรทัศน์ได้ในร้านขายสินค้าเทคโนโลยีโดยทั่วไป

ในสถานการณ์นี้ เกมคอมพิวเตอร์จึงเป็นสินค้าโดยตรงในตลาด มิใช่ของแถมอีกต่อไป ผลก็คือ มนุษย์ในสังคมไทยกลุ่มหนึ่งเริ่มบริโภคเกมคอมพิวเตอร์ในชีวิตประจำวันมากขึ้น และมากกว่า “กระดานหมากรุก” ซึ่งเป็นเกมในจารีตประเพณี

ไทยเสียอีก ในขณะที่มีมนุษย์อีกกลุ่มหนึ่งได้เริ่มใช้เกมคอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพและแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อเลี้ยงชีพหรือมากไปจนถึงสะสมความร่ำรวยทางเศรษฐกิจ

เป็นข้อสังเกตที่ไม่ต้องพิสูจน์มากนักว่า มูลค่าจำนวนข้างมากของสินค้าเทคโนโลยีประเภทเกมคอมพิวเตอร์ ก็คือ เด็กและเยาวชนในสังคมไทยนั่นเอง และพ่อค้าส่วนใหญ่ ก็คือ ผู้ใหญ่ในสังคมไทยนั่นเอง

ในด้านบวก เกมคอมพิวเตอร์ได้กลายมาเป็น “ทรัพยากร” สำหรับมนุษย์ที่จะใช้ทำมาหากินเลี้ยงชีพ เกิดงานใหม่หลายลักษณะในสังคมมนุษย์ ผู้สร้างสรรค์เกมก็ได้รับการรับรองจากกฎหมายของนานารัฐ จนถึงในระดับของกฎหมายระหว่างประเทศให้เป็น “เจ้าของสิทธิ” ในการใช้ประโยชน์เกมคอมพิวเตอร์ที่ตนสร้างสรรค์ขึ้น กล่าวคือ เป็น “ทรัพย์สินทางปัญญา” (Intellectual Property) แม้มีใช้ทรัพย์สินที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ กฎหมายก็ยอมรับให้ทรัพย์สินทางปัญญามีตัวตนในสายตากฎหมายและใช้ประโยชน์ได้ บุคคลอื่นก็จะละเมิดมิได้ เกมคอมพิวเตอร์ที่แพร่หลายและเป็นที่นิยมพอสมควรจึงมีมูลค่าไม่น้อยไปกว่าที่ดินจำนวน ๑ ไร่เสียอีก หรือเครื่องเพชรน้ำดีสักหนึ่งชุด โดยแนวคิดที่ตกตะกอนอย่างมากในเรื่องนี้ ทั้งกฎหมายของนานารัฐและกฎหมายระหว่างประเทศต่างก็ยอมรับให้เกมคอมพิวเตอร์เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย สิทธิในเกมคอมพิวเตอร์จึงค่อนข้างจะได้รับการคุ้มครองในทางระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาในความสัมพันธ์ระหว่างเกมคอมพิวเตอร์และเด็ก จึงมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่เล่นเกมคอมพิวเตอร์จนบรรลุถึงความสามารถที่จะสร้างสรรค์เกมคอมพิวเตอร์ชิ้นใหม่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนเอง และเมื่อเขาเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ เขาก็จะมีชีวิตที่เต็มไปด้วยความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ ในแง่นี้ เกมคอมพิวเตอร์จึงเป็นบันไดสำหรับเด็กที่จะเข้าสู่การบริโภคสิทธิในทางเศรษฐกิจ เกมคอมพิวเตอร์ในแง่มุมทางเศรษฐกิจจึงเป็นหนทางหนึ่งในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะมนุษย์ที่เป็นเด็ก เพราะพวกเขาเหล่านี้ใช้ชีวิตอยู่กับเกมคอมพิวเตอร์จนคุ้นชินและเชี่ยวชาญในสิ่งนี้

ด้านลบของการใช้เกมคอมพิวเตอร์เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจมีหรือไม่? จะเห็นได้โดยทั่วไปว่า ปรากฏมีการนำเอาเนื้อหาของเรื่องลามกอนาจารหรือรุนแรง

มาใช้เป็นเนื้อหาของเกมคอมพิวเตอร์เพื่อการพาณิชย์ เกมในลักษณะนี้ผิดกฎหมาย
ราคาถูก สนองตอบต่อจิตสำนึกหยานกร้านของมนุษย์ได้มาก เกมคอมพิวเตอร์ใน
ลักษณะนี้จึงขายดีมากและยากแก่การป้องกันและปราบปราม

เด็กได้รับผลกระทบด้านร้ายนี้หรือไม่? ปรากฏอยู่เสมอว่า เด็กกลุ่มหนึ่งได้
บริโภคสารสนเทศด้านร้ายบนอินเทอร์เน็ตซึ่งอาจจะเป็นเกมคอมพิวเตอร์หรือโปรแกรม
บันเทิงอื่นในธรรมชาติที่คล้ายกันและมีพฤติกรรมที่กลายเป็นอาชญากรในชีวิตจริงเช่น
ใช้ความรุนแรงต่อบุคคลอื่น หรือมีการกระทำความผิดเป็นการละเมิดทางเพศต่อบุคคลอื่น
ทั้งนี้โดยเลียนแบบตัวละครที่ปรากฏในเกมคอมพิวเตอร์ ส่วนเด็กอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้
กลายเป็นผู้ประกอบการธุรกิจผิดกฎหมาย ใช้ความกุนจีนและความเชี่ยวชาญที่ตนมีใน
การสร้างสรรคเกมที่มีเนื้อหาเลวร้ายและขายแก่บุคคลอื่น ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็คือเด็ก
ด้วยกัน เด็กกลุ่มหลังนี้จึงกลายเป็นอาชญากรทางเศรษฐกิจที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มี
ศักยภาพในการขยายธุรกิจที่เลวร้ายให้มีขนาดและความร้ายแรงมากขึ้นในสังคมไทย
ในวันนี้ เราเห็นเครือข่ายอาชญากรรมเศรษฐกิจบนอินเทอร์เน็ตที่หนาแน่นและยาก
ต่อการปราบปราม^{๑๑} และในเครือข่ายนี้ เราเห็นเด็กและเยาวชนทั้งในฐานะอาชญากร
และเหยื่อ

ในลักษณะที่เกิดขึ้น เกมคอมพิวเตอร์จึงกลับมามีบทบาทกลายเป็นปัจจัยในการ
สร้างและสนับสนุนการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้ร้ายแรงและกว้างขวางขึ้นในสังคมไทย
และเหยื่อโดยส่วนใหญ่ ก็คือ เด็กและเยาวชน

โดยสรุป จะเห็นว่า แม้ในแง่มุมเศรษฐกิจ เกมคอมพิวเตอร์ก็มีแง่มุมทั้งลบ
และบวกในเวลาเดียวกันต่อเด็กและเยาวชนในสังคมไทย

๓. เกมคอมพิวเตอร์ : ชุมชนอิเล็กทรอนิกส์สำหรับมนุษย์ในสังคมไทย

ในแง่มุมที่สามซึ่งเป็นแง่มุมทางสังคม เกมคอมพิวเตอร์ได้นำไปสู่โอกาสที่
มนุษย์จะสร้างชุมชนใหม่ขึ้นระหว่างกัน ชุมชนที่เกิดขึ้นมีจำนวนมหาศาลโดยไม่อาจ
นับจำนวนได้^{๑๒} และมีความแนบแน่นทางจิตใจระหว่างกัน เพราะมีศูนย์กลางแห่งจิตใจ
ที่เป็นหนึ่งเดียว ก็คือ เกมคอมพิวเตอร์ที่ตนถนัด

เนื่องจากมีนโยบายที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างจริงจังจากรัฐบาลในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา ทำให้การเข้าสู่อินเทอร์เน็ตเป็นไปได้ง่ายและ

ไม่เพียงพอไปสำหรับมาตรฐานการครองชีพในสังคมไทย ซึ่งผลพวงต่อมา ก็คือ เกมคอมพิวเตอร์ก็ได้รับการพัฒนาให้สามารถเล่นได้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) หรือเครือข่ายอินทราเน็ต (Intranet)

เกมคอมพิวเตอร์ในวิวัฒนาการช่วงนี้จึงมีใช้กิจกรรมที่มนุษย์เล่นได้คนเดียว กับคอมพิวเตอร์เครื่องเดียวอีกต่อไป แต่ยังเป็นกิจกรรมที่มนุษย์ยังสามารถเล่นได้หลายคนระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ในเครือข่ายเดียวกันซึ่งอาจอยู่ภายในบริเวณเดียวกันหรือห่างกัน ทั้งนี้โดยมีเทคโนโลยีในการเชื่อมต่อที่ไม่แพงและแพร่หลาย กล่าวคือ Modem หรือ Lan

การเล่นเกมนี้อาจมีใช้เรื่องระหว่างคนกับคอมพิวเตอร์อีกต่อไป แต่เป็นเรื่องระหว่างคนกับคน ซึ่งอาจจะอยู่ในที่เดียวกัน หรือคนละที่กัน หรือซึ่งอาจจะรู้จักกันมาก่อนหรือไม่รู้จักกันก็ได้ หรือที่สำคัญที่สุดหากพิจารณาในประวัติศาสตร์และประสบการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ผู้เล่นเกมจะไม่อาจรู้ได้อย่างแน่นอนว่า ผู้เล่นเกมด้วยกันมีลักษณะดังที่ได้ให้ข้อมูลต่อกันจริงหรือไม่ มายาคติได้แทรกเข้ามาเป็นบรรยากาศในเกมคอมพิวเตอร์อีกปัจจัยหนึ่ง

ขอให้สังเกตว่า การปรากฏตัวของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศในสังคมไทยได้ส่งผลกระทบต่อเกมคอมพิวเตอร์อย่างมาก กล่าวคือ เกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์ (Online Computer Game) ได้ปรากฏตัวขึ้นมาในสังคมไทยเคียงข้างกับเกมคอมพิวเตอร์ที่ไม่ออนไลน์ (Offline Computer Game) อันได้แก่ เกมที่เล่นโดยไม่ต้องเชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ปัญหาที่ต้องถามต่อมา ก็คือ เกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ในลักษณะที่แตกต่างไปจากเกมคอมพิวเตอร์ที่ไม่ออนไลน์หรือไม่?

เกมคอมพิวเตอร์ทั้งที่ไม่ออนไลน์และออนไลน์ย่อมเป็น “จุดเชื่อมต่อระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยี” อย่างปฏิเสธมิได้อยู่แล้ว กล่าวคือ มนุษย์ที่เล่นเกมย่อมมีความคุ้นชินกับคอมพิวเตอร์ และใช้คอมพิวเตอร์ได้ในระดับหนึ่ง ความสามารถที่จะเข้าสู่เกมคอมพิวเตอร์จึงหมายถึงความสามารถที่จะเข้าถึงสิทธิในการพัฒนาตนเองในทางเทคโนโลยี

แต่เฉพาะเกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์เท่านั้นที่สามารถนำพามนุษย์ให้ก้าวข้ามจากโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่โลกแห่งความเสมือนจริง กล่าวคือ เกมคอมพิวเตอร์

ได้กลายเป็น “ชุมชนของมนุษย์บนอินเทอร์เน็ต (Human Community on Internet)”^{๗๖} เป็นชุมชนของมนุษย์ในโลกเสมือนจริง (Virtual World)^{๗๗} มิใช่ชุมชนในโลกแห่งความเป็นจริง” (Real World) ทั้งนี้ เพราะเหตุว่า การเล่นเกมคอมพิวเตอร์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตย่อมเปิดโอกาสให้มนุษย์คนหนึ่งสามารถเล่นเกมนับร่วมกับมนุษย์อีกคนหนึ่งหรือหลายคนในอีกสถานที่หนึ่ง และโดยที่ไม่รู้จักกันมาก่อน ตัวตนของผู้เล่นเกมนั้นอาจถูกสร้างขึ้นให้แตกต่างไปจากความเป็นจริง^{๗๘} จะเห็นว่า เกมคอมพิวเตอร์ที่เล่นกันขึ้นมาจึงเป็นพฤติกรรมของมนุษย์จริงๆ แต่ความรู้ของมนุษย์ที่มีต่อกันและกันอาจมิใช่สิ่งที่เป็ความจริง ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้อาจจะส่งผลทางบวกหรือลบ ก็ได้

เมื่อพิจารณาวิวัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างเกมคอมพิวเตอร์และมนุษย์ก็จะสรุปได้ว่า เกมคอมพิวเตอร์ย่อมเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยี และหากเป็นกรณีของเกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์เชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เกมคอมพิวเตอร์ก็เป็บบนได้อันหนึ่งที่เอื้อให้มนุษย์ก้าวเข้าสู่โลกแห่งความเสมือนจริงในอินเทอร์เน็ตได้ และสร้างความสัมพันธ์กับมนุษย์คนอื่นในอินเทอร์เน็ต

ในด้านบวกของผลกระทบของเกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์ต่อมนุษย์ การเข้าสู่เกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์ย่อมหมายความว่า มนุษย์ผู้เล่นเกมไม่เพียงแต่มีโอกาสที่จะใช้คอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่ยังมีโอกาสที่จะสร้างความคุ้นชินในการใช้อินเทอร์เน็ตอีกด้วย การบริโภคสัักยภาพทางเทคโนโลยีจึงเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าผู้เล่นเกมคอมพิวเตอร์ไม่ออนไลน์

ขอตั้งข้อสังเกตอีกครั้งว่า ประชากรส่วนใหญ่ที่ก้าวเข้ามาเล่นเกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์ในทุกสังคมมนุษย์บนโลก ก็คือ เด็กและเยาวชน ดังนั้น เมื่อเด็กเข้ามาสู่เกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์ เด็กก็จะมีสัักยภาพที่จะใช้ประโยชน์ทั้งคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งทั้งสองสัักยภาพนี้จะเอื้อให้เด็กมีสัักยภาพในทางเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งมีประโยชน์ทั้งในเรื่องการศึกษาและการประกอบอาชีพในเวลาต่อไป

ในวันนี้ ชุมชนบนอินเทอร์เน็ตที่ถูกสร้างขึ้นโดยความรักในเกมคอมพิวเตอร์ ปรากฏขึ้นมากมายแล้วในสังคมไทย ดังจะเห็นการปรากฏตัวของชุมชนดังกล่าวในการเล่นเกมนคอมพิวเตอร์ออนไลน์ในแค่ server ของบริษัทผู้ดูแลเกม (Game

administrator Company)^{๓๕} หรือในกระดานข่าวของเว็บไซต์ใหญ่ ๆ ที่พูดคุยกันถึงเกมคอมพิวเตอร์ อาทิ กระดานข่าวเกมของ www.pantip.com^{๓๖} หรือของ www.sanook.com^{๓๗}

ในการเข้าไปศึกษากิจกรรมของมนุษย์ในชุมชนผู้รักเกมคอมพิวเตอร์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เราได้เห็นการแลกเปลี่ยนทั้งความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างสมาชิกของชุมชน และความเข้าใจในปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจากเกมคอมพิวเตอร์^{๓๘} จนกระทั่งกระบวนการควบคุมมิให้มีการนำเกมคอมพิวเตอร์ไปใช้ในด้านร้ายต่อสังคม^{๓๙}

ดังจะเห็นมาแล้วว่า เกมคอมพิวเตอร์ซึ่งไม่ออนไลน์ก็ส่งผลกระทบในเชิงส่งเสริมสิทธิของมนุษย์ โดยเฉพาะสิทธิของเด็กและเยาวชนในการศึกษาพัฒนาตนในทางเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมตลอดถึงสิทธิในทางเศรษฐกิจ ซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงแห่งชีวิตของเด็กนั้นในทางทรัพย์สินและอาชีพ และเมื่อเกมคอมพิวเตอร์นั้นได้มีลักษณะที่ออนไลน์เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ผลกระทบด้านดีของเกมคอมพิวเตอร์ก็ยิ่งทวีความเป็นประโยชน์อย่างสูงสุด (Maximization of Good Impacts) ต่อเด็กและเยาวชน

ในส่วนด้านลบของเกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์นั้น ปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดก็น่าจะมาจากปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ตก็มาเพิ่มพูนเป็นปัญหาของเกมคอมพิวเตอร์ อาทิ ปัญหาพฤติกรรมเสพติดอินเทอร์เน็ต และปัญหาความรุนแรงและความลามกอนาจารของเนื้อหาในอินเทอร์เน็ต

โดยที่เกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์นำไปสู่โอกาสที่จะปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกัน และเป็นเกมที่ไม่มีตอนจบของเรื่อง ผู้เล่นจึงมีอาการเสพติดเกมได้มากกว่าเกมคอมพิวเตอร์ไม่ออนไลน์หรือกิจกรรมอื่นในอินเทอร์เน็ต

นอกจากนั้น ด้วยการสร้างกติกาให้ผู้เล่นเกมได้มีพฤติกรรมที่สามารถชื่นชมชัยชนะของตนเองในการเล่นเกมนโดยการสะสมคะแนนหรือรางวัลในรูปแบบต่างๆ ทำให้การเสพติดเกมมีความรุนแรงและจริงจังมากขึ้น แม้เนื้อหาของเกมจะไม่น่าลามกอนาจารหรือรุนแรง มนุษย์ที่เล่นเกมก็มีอาการเสพติดเกมจนตัดตนเองขาดออกจากกิจกรรมอื่นในชีวิตแต่เด็กย่อมได้รับความเสียหายที่มากกว่าผู้ใหญ่^{๔๐} อาทิ เด็กจำนวนไม่น้อยที่เสพติดเกมจนมีปัญหาครอบครัว หรือเสียการเรียน หรือถูก

หลุดลวงออกไปจากอินเทอร์เน็ตจนเป็นเหตุให้เสียชีวิตหรือเพียงทรัพย์สิน หรือถูกทำร้ายร่างกายหรือถูกละเมิดทางเพศจากบุคคลที่พบในเกมที่ออนไลน์

ในส่วนของเกมคอมพิวเตอร์ที่เนื้อหาของเกมอาจสร้างพฤติกรรมด้านลบต่อผู้เล่นนั้น^{๓๐} ก็ได้ถูกระบุโดยนักวิชาการและสื่อมวลชนในทุกสังคมเสมอว่า เป็นสาเหตุของการกระทำที่ผิดกฎหมายและผิดศีลธรรมของผู้เล่นเกมต่อบุคคลอื่นในโลกแห่งความเป็นจริง

จึงสรุปได้ว่า แม้ในมุมมองทางสังคมก็ตาม เกมคอมพิวเตอร์ก็ยังมีทวิลักษณ์ กล่าวคือ ทั้งเป็นคุณและเป็นโทษต่อมนุษย์ในสังคมไทย โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชน ดังนั้น มาตรการในการจัดการย่อมต้องมีลักษณะที่ซับซ้อน มิใช่มองด้านเดียวจนไม่เกิดผลดีที่สุดต่อเด็ก

๔. เกมคอมพิวเตอร์ : โอกาสของรัฐบาลไทยในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

จะต้องตระหนักต่อไปว่า เกมคอมพิวเตอร์ได้กลายมาเป็นโอกาสของรัฐบาลที่จะผลักดันการขยายตัวทางเศรษฐกิจในประเทศของตนอีกด้วย ไม่ว่าเกมคอมพิวเตอร์นั้นจะเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่สร้างสรรค์ขึ้นภายในประเทศ หรือเป็นสิ่งที่นำเข้าจากต่างประเทศ

สำหรับประเทศไทยเอง เรามีทั้งเกมคอมพิวเตอร์ที่สร้างสรรค์ขึ้นภายในประเทศไทยเอง^{๓๑} หรือเป็นสิ่งที่นำเข้าจากต่างประเทศ^{๓๒}

เกมคอมพิวเตอร์อาจสร้างความหมุนเวียนทางเศรษฐกิจได้ในวงจรถูกกว้างใหญ่มาก จะเห็นอย่างน้อย เกมคอมพิวเตอร์อาจเป็นจุดเริ่มต้นของวงจรธุรกิจใ
๘ ระดับด้วยกัน อันเริ่มต้นจาก (๑) ธุรกิจผลิตตัวเกมคอมพิวเตอร์ (๒) ธุรกิจให้บริการและดูแลระบบออนไลน์ (๓) ธุรกิจให้บริการ server อันเป็นที่ตั้งของเกมออนไลน์ (๔) ธุรกิจเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกมคอมพิวเตอร์ ตัวอย่างเช่น ในปัจจุบันปรากฏมีการทำวารสารหรือนิตยสารเกี่ยวกับเกมคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะเจาะจง นอกจากนั้น ในทุกหนังสือพิมพ์รายวัน จะมีคอลัมน์เกี่ยวกับเกมคอมพิวเตอร์ อาทิ เดลินิวส์ ผู้จัดการ (๕) ธุรกิจจัดจำหน่ายเกมคอมพิวเตอร์ (๖) ธุรกิจค้าปลีกเกมคอมพิวเตอร์ (๗) ธุรกิจอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ (Internet Cafe) ซึ่งให้บริการเกมคอมพิวเตอร์ และ (๘) ธุรกิจคุ้มครองการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอันเกี่ยวกับ

เกมคอมพิวเตอร์

ในแง่มุมนี้ก็เป็นเรื่องของเศรษฐกิจ ประโยชน์ของเกมคอมพิวเตอร์ในสถานการณ์นี้จึงส่งผลไปถึงความร่ำรวยทางเศรษฐกิจของประเทศชาติ ซึ่งเมื่อรัฐได้บรรลุถึงความสำเร็จที่จะสร้างวงจรธุรกิจเกมคอมพิวเตอร์ที่เป็นของตนได้ รัฐนั้นก็ย่อมได้รับผลตอบแทนเป็นตลาดแรงงานที่เกิดขึ้นภายในประเทศเงินรายได้เข้าสู่ประเทศรวมไปถึงการหมุนตัวของธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

ถ้ามองในมุมมองแบบบริโภคนิยม วัตถุนิยมและทุนนิยม สิ่งของเกมคอมพิวเตอร์ได้ก่อให้เกิดขึ้น ก็คือ ความเจริญทางวัตถุแก่สังคมเท่านั้น มนุษย์ทั้งหมดไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ย่อมได้รับผลของเศรษฐกิจระดับมหภาคที่ดีขึ้น แต่ท่ามกลางบรรยากาศที่ทุกคนมีเงินเดือนดีและมีงานทำ อาจจะมีปัญหาในเชิงสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นแก่สังคม ซึ่งเป็นด้านลบของการขยายตัวของเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากความนิยมของคนในสังคมไทยที่จะบริโภคเกมคอมพิวเตอร์อย่างจริงจังในชีวิต

จะเห็นว่า ประโยชน์และโทษของเกมคอมพิวเตอร์ อันเป็นทวิลักษณ์ซึ่งขัดแย้งกันของสิ่งนี้ในฐานะปัจจัยเอื้อต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจนั้น ก็ชัดเจนอีกเช่นกัน

๕. เกมคอมพิวเตอร์ : โอกาสในการรักษาวัฒนธรรมไทยท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมต่างชาติ

ท่ามกลางเกมคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ก็ยังมีเกมคอมพิวเตอร์จำนวนมากที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยเด็กและเยาวชนไทย โดยใช้เรื่องราวไทยจากประวัติศาสตร์ไทยหรือกีฬาไทย^{๒๔} ตัวอย่างก็คือ บังระจัน (Bangrajan)^{๒๕}

โดยสรุปจากการตรวจสอบสถานการณ์โดยรวมเกี่ยวกับเกมคอมพิวเตอร์ แล้วย่อมไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่า เกมคอมพิวเตอร์เป็นสิ่งที่ดีและร้ายสำหรับมนุษย์ ดังนั้น ปัญหาในขั้นตอนนี้ ก็คือ อะไรคือแนวคิดในการจัดการเกมคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมและถูกต้องสำหรับเด็กในสังคมไทย?

โดยหลักการ หากเกมคอมพิวเตอร์เป็นโทษต่อมนุษย์ในแง่มุมใด แนวคิดที่เหมาะสมและถูกต้อง ก็คือ การปิดกั้นมิให้ความเป็นโทษของเกมนั้นเกิดขึ้นได้ใน

สังคมไทยเลวหรือน้อยที่สุด แต่ปัญหาที่ตามมา ก็คือ มาตรการที่จะทำให้แนวคิดดังกล่าวเป็นจริงได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์เช่นใด? ในทางตรงข้าม หากเกมคอมพิวเตอร์เป็นคุณค่ามนุษยชนในแง่ใด แนวคิดที่เหมาะสมและถูกต้อง ก็ย่อมได้แก่ การส่งเสริมให้ความเป็นคุณค่าของเกมนั้นเกิดขึ้นได้ในสังคมไทยอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งมากที่สุด แต่ปัญหาที่ตามมาในเรื่องวิธีการอีกเช่นกัน กล่าวคือ มาตรการที่จะทำให้แนวคิดดังกล่าวเป็นจริงได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์เช่นใด?

สำหรับประเทศไทยเองนั้น ก็ปรากฏมีนโยบายและแผนเพื่อการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีแนวคิดและโอกาสที่จะใช้ศักยภาพที่จะสร้างสรรค์เกมคอมพิวเตอร์เช่นกันในหลายหน่วยงานทั้งในภาคราชการ^{๒๖} ภาควิชาการ^{๒๗} หรือภาคประชาชน^{๒๘} นอกจากนั้น ก็ยังปรากฏให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างหลายภาคส่วนของสังคมไทย ในการสร้างศักยภาพทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่เด็กและเยาวชนผ่านเกมคอมพิวเตอร์

ปัญหา ก็คือ มาตรการต่างๆ ที่ใช้อยู่หรือกำลังจะใช้นั้น มีประสิทธิภาพที่จะส่งเสริมด้านดีของเกมคอมพิวเตอร์หรือไม่? หรือสามารถจัดหรือลดระดับด้านร้ายของเกมคอมพิวเตอร์ได้หรือไม่? และในอนาคต จะต้องจัดการอย่างไรต่อไปกับสถานการณ์อันเกี่ยวกับเกมคอมพิวเตอร์นี้

เชิงอรรถ

- (๑) แต่ก็เป็นข้อคิดและข้อสรุปที่ได้จากการทำงานเป็นที่ปรึกษาโครงการศึกษาอันเกี่ยวข้องกับเกมคอมพิวเตอร์ ๒ โครงการ กล่าวคือ (๑) โครงการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมไทยบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีนางสาวมณฑนา สิตสุวรรณ นางสาวสุดารัตน์ แก้วงาม และนายอิทธิพล ปรีดิประสงค์ เป็นนักวิจัย และ (๒) โครงการศึกษาผลกระทบของเกมคอมพิวเตอร์ต่อเด็กในสังคมไทยบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีนายสมา โกมลสิงห์ เป็นนักวิจัย ข้อมูลการวิจัยจากโครงการทั้งสองถูกใช้เพื่อสนับสนุนการทำงานของ ๒ องค์กรอิสระ กล่าวคือ (๑) คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาหามาตรการในการแก้ไขปัญหาภัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อเด็กและสตรี ซึ่งมีนายวัลลภ ตังคณานุกีร์ เป็นประธาน และ (๒) คณะอนุกรรมการด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัวของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งมีคุณหญิงจันทน์ สันตะบุตร เป็นประธาน
- (๒) <http://www.game-research.com/history.asp>
- (๓) โปรดดู รายงานการเสวนาเพื่อจุดประกายความคิดในการพัฒนาระบบกฎหมายไทยเรื่อง “ปัญหาผลกระทบของเกมคอมพิวเตอร์ต่อเด็กในสังคมไทย” เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ ณ ห้องประชุม ๕๐๑ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ในห้องเรียนกฎหมายเทคโนโลยี ของ www.archanwell.com และโปรดดูภาพการเสวนาครั้งนี้ใน gallery ของ www.archanwell.com
- (๔) เกม 2002 : RollerCoaster Tycoon 2 เล่นแล้วติดหนึบ, <http://www.dailynews.co.th/>, วันเสาร์ที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕
- (๕) อันได้แก่ (๑) เด็กชายชนานนท์ ทรัพย์ธนาถ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ (๒) เด็กชาย พงศธร จุติพงษ์นาวิน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ และ (๓) เด็กชายเมธิณี เชียงเถียร ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕
- (๖) “โครงการงานวิทยาศาสตร์” จุดเริ่มต้นแนวคิดไอทีเด็กไทย, กรุงเทพฯไอที เมื่อวันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๔ <http://www.bangkokbiznews.com/2002/kit/2002kit/0418/14.html>
- (๗) Elisa Hae-Jung Song, MD, and Jane E. Anderson, MD, How violent video games may violate children's health, in : <http://lists.essential.org/pipermail/commercial-alert/2001/000079.html>, Jack Hicks, Tech's impact on us deserves a closer look, in : <http://www.bizjournals.com/sacramento/stories/2002/04/29/editorial5.html?t=printable>
- (๘) Sandy Leon, Teaching Kids To Kill San Rafael Merchant Makes Killing Selling War Toys, The Coastal Post-April, 1996, <http://www.coastalpost.com/96/4/3.htm>

- (๕) ทั้งนี้ เพราะความตกลงระหว่างประเทศเพื่อคุ้มครองลิขสิทธิ์ได้รับการยอมรับจากส่วนใหญ่ของรัฐในประชาคมระหว่างประเทศ อาทิ Berne Convention 1886 for the Protection of Literary and Artistic Works นอกจากนี้ ยังปรากฏมีองค์การระหว่างประเทศระดับรัฐเพื่อผลักดันการส่งเสริมและคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาหลายองค์กร อาทิ WIPO (<http://www.wipo.org/>) หรือ WTO (<http://www.wto.org/>) หรือ Hague Conference on Private International Law (<http://www.hcch.net/index.html>)
- (๑๐) เพื่อศึกษาสถานการณ์การประกอบธุรกิจผิดกฎหมายบนอินเทอร์เน็ตของมนุษย์ในสังคมไทย กองทุนศาสตราจารย์ คณิง ภาณุไชยา จึงได้ผลักดันโครงการศึกษาปัญหาเรื่องพฤติกรรม “นอกระบบ” ของมนุษย์ในสังคมไทยบนอินเทอร์เน็ตขึ้นเพื่อทำการศึกษาอย่างจริงจังในเรื่องนี้ และได้ร่วมมือกับศูนย์วิจัยคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่จะประเมินขนาดของธุรกิจเกี่ยวกับสื่อลามกในประเทศไทยบนอินเทอร์เน็ตโดยทำโครงการศึกษาขอยในเรื่องนี้ โดยเรียกว่า “โครงการวิจัยเรื่อง ธุรกิจนอกระบบบนอินเทอร์เน็ต : ศึกษาเฉพาะกรณีการประกอบธุรกิจสื่อลามกบนอินเทอร์เน็ต”
- (๑๑) อาทิ ไทยรัฐ ฉบับปีที่ ๕๔ ฉบับที่ ๑๖๔๗๐ วันจันทร์ที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๖ ระบุว่า ในขณะที B.M.Media (THAILAND) Company Limited ยังมิได้เรียกเก็บค่าบริการในการเข้าไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่ชื่อ Raknarok นั้นมีคนลงทะเบียนเล่นเกม ๖๐๐,๐๐๐ ราย และมีผู้เล่นเข้ามาออนไลน์เฉลี่ยวันละ ๒๐๐,๐๐๐ ราย
- (๑๒) ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า E-society
- (๑๓) ซึ่งเรียกกันในอีกหลายชื่อ อาทิ Cyber World หรือ Electronic World หรือ Net World
- (๑๔) อาทิ ในความเป็นจริง นางสาวมาลีผู้เล่นเกมซึ่งเป็นผู้หญิง อาจจะสร้างตัวตนว่า ตนเองเป็นนายสมชายซึ่งเป็นผู้ชาย หรือในความเป็นจริง นายมาโนช ผู้เล่นเป็นคนอายุ ๓๐ ปี แต่อาจจะสร้างตัวตนในเกมเป็นนายมาโนช เด็กหนุ่มอายุ ๑๕ ปี
- (๑๕) อาทิ บริษัท Asiasoft Ltd. ซึ่งเป็นบริษัทตามกฎหมายไทย ซึ่งเป็นบริษัทที่ดูแลเกมคอมพิวเตอร์ที่ชื่อว่า Raknarok ซึ่งเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ของบริษัท Gravity ซึ่งเป็นบริษัทตามกฎหมายเกาหลี และนำเข้ามาในประเทศไทยโดยบริษัท BM Media (Thailand) Ltd. ซึ่งเป็นบริษัทตามกฎหมายไทย ทั้งบริษัท Asiasoft Ltd. และ บริษัท BM Media (Thailand) Ltd. เกิดจากการร่วมทุนระหว่างนักธุรกิจไทยและสิงคโปร์
- (๑๖) <http://www.pantip.com/tech/games/>
- (๑๗) <http://forum.mweb.co.th/games/>
- (๑๘) ตัวอย่าง ก็คือ กระบวนการตั้งโดย คุณ ฌึง [17 พ.ค. 2546 21:40:59] [203.146.94.xxxX] ใน <http://forum.mweb.co.th/games/444279.html> เพื่อปรึกษาปัญหาที่ตนถูกขโมย “ของ” ซึ่งเป็นทรัพย์สินซึ่งได้สะสมไว้ในระหว่างการเล่นเกม
- (๑๙) ตัวอย่าง ก็คือ กระบวนการตั้งโดย วันนี้อาจเป็นคุณ [17 พ.ค. 2546 22:24:09] [202.29.46.xxx] ในกระดานข่าวของ <http://www.sanook.com> (<http://forum.mweb.co.th/games/>)

- 444298.html) และในกระดานข่าวของ <http://www.pantip.com> (<http://www.pantip.com/tech/games/topic/GC1247741.html>) เพื่อแจ้งเตือนผู้เล่นเกมในชุมชน Raknarok ถึงการจารกรรมรหัสผ่านเข้าไปในเกมของบุคคลบนอินเทอร์เน็ตกลุ่มหนึ่ง
- (๒๐) จรัสแสง วณเวียน และ ลลิตา รัตนศรีทัย. เกมออนไลน์ เด็กไทยติดงอมแงม, ไทยรัฐ ฉบับปีที่ ๕๔ ฉบับที่ ๑๖๔๗๐ วันจันทร์ที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖ <http://www.thairath.co.th/index.asp>
- (๒๑) อาทิ เนื้อหาที่ตัวละครในเกมใช้ความรุนแรงต่อกันหรือมีพฤติกรรมลามกอนาจารอย่างผิดธรรมชาติและศีลธรรม
- (๒๒) อาทิ เกมมวยไทย เกมบางระจัน เกมพิชัยดาบหัก ฯลฯ
- (๒๓) อาทิ Raknorok, N-Age, Dragon Raja ฯลฯ
- (๒๔) โปรดดูตัวอย่างของเกมคอมพิวเตอร์ในลักษณะนี้ใน www.thaiware.com
- (๒๕) ซึ่งเป็นเกมคอมพิวเตอร์สร้างสรรค์โดยนายหาญศักดิ์ ชมนบุญ และนายบุญธรรม พันธิใหญ่ ซึ่งได้รับรางวัลรองชนะเลิศ โครงการแข่งขันพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ ๔ (The 4th National Software Contest : NSC 2002) เป็นการนำประวัติศาสตร์ของไทยมาทำเป็นเกม โดยมีเนื้อหาที่คอยสอดแทรกความรู้ด้านประวัติศาสตร์อยู่ตลอดเวลา
- (๒๖) อาทิ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) ได้มีการจัดประกวดผลงานของเด็กและเยาวชนในเรื่องเกมคอมพิวเตอร์
- (๒๗) อาทิ มหาวิทยาลัยศิลปากร ก็ได้มีแนวคิดที่จะสร้างสาขาวิชาที่จะมาศึกษาเกี่ยวกับเกมคอมพิวเตอร์
- (๒๘) อาทิ แนวคิดของของชมรมดาสัปดาห์ที่ได้ให้เด็กเข้ามามีกิจกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการทำเว็บไซต์ชื่อ www.thailandkid.com

กระบวนการยุติธรรม ทางเลือกสำหรับเด็กกระทำผิด

คณะอนุกรรมการด้านเด็กเยาวชนและครอบครัว

เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีอาญาประมาณปีละ ๓๐,๐๐๐-๓๖,๐๐๐ รายต่อปี จำแนกเป็นเพศชายร้อยละ ๕๐.๕ หรือประมาณ ๒๗,๒๐๐-๓๒,๗๐๐ รายต่อปี และเพศหญิงร้อยละ ๕.๐๕ หรือประมาณ ๒,๗๐๐-๓,๒๐๐ รายต่อปี จากคดีทั้งหมดเป็นฐานความผิดทางอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด ผลจากการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒ มีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ตั้งแต่ (๑๕ ก.ย. ๒๕๔๓-๓๐ ก.ย. ๒๕๔๕) จำนวนคดีทั้งหมด ๓๔,๗๓๘ คดี จำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ๔๒,๐๓๒ คน ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีความรุนแรง ซับซ้อน และบางครอบครัวไม่ต้องการเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากต้องตกเป็นเหยื่อ เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งผู้เสพ จำหน่าย

เด็กและเยาวชนที่ถูกตัดสินและศาลสั่งฝึกอบรมในสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชน ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม จากข้อมูลเดือนมิถุนายน ๒๕๔๕ เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานฝึกอบรมจำนวนทั้งหมด ๔,๔๓๐ คน มีเด็กและเยาวชนอยู่ในสถานแรกรับ จำนวน ๔,๓๘๘ คน ปัญหาที่พบคือ ไม่สามารถแยกเด็กและเยาวชนในสถานแรกรับออกจากสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวระหว่างการพิจารณาคดีปะปนกับเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาให้ฝึกและอบรม, สภาพความเป็นอยู่ของเด็กในสถานพินิจฯ บางแห่งมีความแออัดไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กให้กลับตนเป็น

พลเมืองดีได้ โดยเฉพาะบางแห่งมีสภาพใกล้เคียงกับสถานกักกัน, ไม่มีสถานแรกรับ จึงทำให้ต้องมีการฝากเด็กไว้กับจังหวัดใกล้เคียง, การกินอยู่หลับนอนของเด็กต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน, ไม่มีสถานที่ทำกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนได้อย่างเต็มที่, กิจกรรมที่จัดให้เด็กและเยาวชนในสถานแรกรับและสถานฝึกอบรมยังไม่เพียงพอกับเด็ก, ขาดบุคลากรเฉพาะทางในการฟื้นฟูเด็ก เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ฯลฯ

จำนวนเด็กและเยาวชนที่มีเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถดูแลและบำบัดแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ถึงแม้มาตรการให้เด็กและเยาวชนได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไประหว่างรอพิจารณาพิพากษา โดยให้มีนายประกัน ได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง รับเด็กและเยาวชนไปดูแล แต่ยังพบว่ามีสถิติการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจมีจำนวนประมาณร้อยละ ๑๕-๑๘ ของจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมทั้งหมด

ขั้นตอนการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด

๑. ขั้นตอนชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานสอบสวน

เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งกระทำผิดและเป็นคดีที่จะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมจะต้องแจ้งการจับกุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ และบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยโดยไม่ชักช้า พนักงานสอบสวนจะต้องสอบถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมง ขั้นตอนครั้งนี้ควรที่จะใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ทางเลือกสำหรับเด็ก เพื่อไม่ต้องการให้เด็กหรือเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพราะในขั้นตอนครั้งนี้ในปัจจุบันได้ใช้กระบวนการที่สหวิชาชีพในการสอบสวนเด็กอยู่แล้ว ทั้งพนักงานสอบสวน อัยการ ทนายความ นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา และบุคคลที่เด็กร้องขอ และควรเพิ่ม บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็ก ผู้เสียหาย ฯลฯ โดยการใช้ทางเลือกในการ “ประชุมกลุ่มครอบครัว” เป็นการประชุมร่วมกันด้วยความสมัครใจของทุกฝ่ายทั้งเด็กกระทำผิด ครอบครัวของเด็ก ครู ผู้แทนชุมชน ผู้เสียหาย และเจ้าหน้าที่ มีหลักการสำคัญ คือ

- “เด็ก” มีโอกาสได้รับสารภาพด้วยความสมัครใจ และพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาได้รับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกความเสียใจ หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหาย ความเสียใจของครอบครัว ความเสียหายของชุมชนที่เป็นผลจากการกระทำของเขา
- “ครอบครัว” ได้รับรู้พฤติกรรมของลูกหลานตนเอง เพราะบ่อยครั้งที่พฤติกรรมของเด็กเมื่ออยู่กับครอบครัวและในโรงเรียนแตกต่างกัน ครอบครัวได้รับรู้ว่าตนเองปล่อยปละละเลยเด็กหรือเข้มงวดกับเด็กมากเกินไป ทำให้ครอบครัวเอาใจใส่ เข้าใจเด็กและดูแลเด็กได้ดียิ่งขึ้น
- “ผู้เสียหาย” ก็ได้รู้จักตัวตนเองของเด็กกระทำผิด ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้เสียหายถูกกระชากกระเป๋าหรือโดนจี้ก็จะตกใจ และคิดว่าเด็กที่กระทำเช่นนั้นเป็นคนใจร้าย เป็นเด็กไม่ดี แต่การพูดคุยกันจะช่วยให้เขารู้ว่าเด็กกระทำผิดก็คือเด็กมีปัญหา ฐานะยากจนหรือติดยา ไม่ใช่ผู้ร้ายใจทมิฬ

การเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทั้งสองฝ่ายที่เป็นคู่ตรงข้าม จะนำไปสู่การขอโทษและให้อภัยกันด้วยความจริงใจ

๒. ขั้นตอนถูกส่งเข้าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

เมื่อพนักงานสอบสวนแจ้งจับกุมเด็กหรือเยาวชนไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ภายใน ๒๔ ชั่วโมง เด็กหรือเยาวชนเหล่านี้ปฏิบัติตัวอยู่ในสถานแรกรับ และรอการขึ้นศาล แต่การอยู่ในขั้นตอนนี้ มีการประชุมกลุ่มครอบครัว ก็จะมีการหาทางออกให้เด็ก

กระบวนการทางเลือกในขั้นตอนนี้เป็นส่วนที่สำคัญ เพราะเด็กจะได้ประโยชน์สูงสุดในการไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งในขณะนั้นอนุกรรมการด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว ได้มีโครงการตรวจเยี่ยมสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้ลงไปสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนที่กระทำในสถานแรกรับและศูนย์ฝึกอบรมต่างๆ แห่งละ ๕๐ คน และได้สัมภาษณ์เชิงลึกแห่งละ ๑๐ คน เด็กและเยาวชนส่วนมากบอกกับคณะผู้สัมภาษณ์ว่า เขาเหล่านี้อยู่ในขบวนการสอบสวนในสถานแรกรับนานถึง ๘ เดือน ทำให้เด็กเสียโอกาส เพราะถ้าขั้นตอนตรงนี้เมื่อสอบสวนได้เร็ว ได้มีการประชุมกลุ่มครอบครัว เด็กก็ไม่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

๓. ขั้นตอนการขอประกันตัว

บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ เช่น ญาติ หรือนายจ้างสามารถยื่นคำร้องขอประกันตัว ซึ่งต้องใช้หลักทรัพย์ในการประกันตัว เพื่อนำไปสู่การปล่อยตัวชั่วคราว แต่ถ้าเด็กหรือเยาวชน ครอบครัวผู้เสียหาย ได้มีการประชุมกลุ่มครอบครัว ก็จะทำให้เด็กได้รับการดูแลจากครอบครัวและโรงเรียน รวมทั้งการปฏิบัติตัวของเด็กด้วย และไม่ต้องการให้เด็กกระทำผิดซ้ำในระหว่างการปล่อยตัวชั่วคราว

ถ้าเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด มีกระบวนการทางเลือก เด็ก ครอบครัวผู้เสียหายจะเป็นประโยชน์สูงสุดกับทุกคนที่เกี่ยวข้อง ผลดีของการประชุมกลุ่มครอบครัว

- ส่งผลไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำอีก
- การที่เด็กยอมรับโทษนั้นด้วยความเต็มใจ นอกจากจะเกิดจากการที่เด็กสำนึกผิดต่อการกระทำและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน ยังเป็นเพราะผู้ที่กำหนดโทษคือพ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครู เพื่อน เพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นคนที่เขาคุ้นเคยและใกล้ชิดกับเขา (ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นคนแปลกหน้า) และคนเหล่านี้ล้วนแต่เป็นคนที่ยกและหวังดีต่อเขา มุ่งหวังให้เขาเป็นคนดี
- การประชุมกลุ่มครอบครัว สามารถลดค่าใช้จ่ายในกิจการของศาลได้
- การประชุมกลุ่มครอบครัวใช้เวลาสั้นกว่า โดยการประชุมมักไม่เกิน ๒ ครั้ง
- เมื่อครอบครัวรับภาระในการแก้ปัญหาเด็กกระทำผิดผลที่ตามมาคือการลดค่าใช้จ่ายของสถานพินิจเพื่อให้สถานพินิจทำหน้าที่สำหรับเด็กกระทำความผิดที่ไม่สามารถให้ครอบครัวเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาของเด็ก

เมื่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ถูกหักเหการไปเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม พร้อมทั้งได้มีการดูแลจากครอบครัว ชุมชน โรงเรียน เพื่อน และผู้เสียหาย จนถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตัวเองด้วย เป็นทางเลือกอีกทาง

สำหรับเด็ก และต้องมีหลายหน่วยงานที่จะจัดสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น และกิจกรรมที่
หลากหลายให้เด็กหรือเยาวชนใช้ความสามารถในทางที่ดี รวมถึงสังคมให้โอกาสกับ
เด็กหรือเยาวชน และมีคุณค่าในตนเองเพื่อดำรงอยู่ในสังคมได้

สิทธิการเข้าถึงพลังงานกับการเพิ่มขีด การพัฒนาเด็กและเยาวชน

พรทิพย์ภา ประทุมรัตน์ เกอร์

คำนำ

ในแผนปฏิบัติการแม่บทว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของเด็ก^๑ หนึ่งในข้อสิทธิเด็ก เน้นว่า “สิทธิเด็กในการได้รับการพัฒนาศักยภาพและความสามารถ” และในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ มีเนื้อความกล่าวไว้ หลายข้อ ไม่มีข้อใดได้กล่าวไว้ว่า สิทธิของเด็กในการเข้าถึงพลังงาน เพื่อใช้ในการพัฒนาศักยภาพและความสามารถเต็มศักยภาพ ซึ่งการเข้าถึงพลังงานเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่จะได้รับข่าวสารข้อมูล สิทธิในการศึกษา และผลกระทบจากการที่เด็กไม่มีโอกาสเข้าถึงพลังงาน จะมีผลอย่างไรต่ออนาคตของเด็กที่จะมีโอกาสนในการพัฒนา ศักยภาพทางความรู้ ความสามารถ รวมไปถึงโอกาสที่จะสัมผัสเทคโนโลยี ในการที่จะก้าวทันโลก เพื่อว่าเด็กอาจจะก้าวไปสู่การพัฒนาเพื่อสิทธิทางอำนาจ และเด็กในวันนี้สามารถเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นผู้นำของประเทศเพราะโอกาสในการพัฒนาดตนเองทางการศึกษาและข่าวสารข้อมูลในยุคที่ใช้พลังงานในการพัฒนา และถ้าเด็กสามารถพัฒนาดตนเองจนตามสมัยของยุคโลกนี้แล้ว เด็กก็สามารถที่จะสร้างขีดความสามารถของตน (Capacity Building) เพื่อสิทธิที่จะเป็นผู้ที่มีอำนาจได้ในอนาคต ดังที่ได้มีการประชุมที่โจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg, South Africa, Rio+10) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ในประเด็นเรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืนและการลดความจน นายโคฟี อันนัน (Kofi Annan) เลขาธิการสหประชาชาติ ได้กล่าวเป็นประเด็นไว้ว่า “No Power is Powerless” การที่ไม่มีพลังงานไฟฟ้าเป็นการนำมาซึ่งการขาดอำนาจ โดยเฉพาะ

เด็กที่อยู่ในเขตที่ไม่มีไฟฟ้าเข้าถึง ก็ไม่สามารถที่จะพัฒนาการศึกษาทางด้านเทคโนโลยีและติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกได้ เป็นการขาดสิทธิในการเข้าถึงพลังงาน ประเด็นนี้ได้มีการถกเถียงกันขึ้นเมื่อมีการประชุมอนุสัญญาสภาพภูมิอากาศมาหลายสมัย^๒ ว่าในการลดภาวะโลกร้อนที่ทางประเทศที่พัฒนาแล้ว (Annex I countries) ได้พัฒนามา ๒๐๐ กว่าปีโดยการใช้พลังงานน้ำมันเป็นหลักในการพัฒนาอุตสาหกรรม (industrial Revolution) ซึ่งเป็นการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่บรรยากาศโลก เมื่อเผาไหม้้ำมันในโรงงานไฟฟ้า รถยนต์ และโรงงานผลิต เพื่อให้ได้มาซึ่งพลังงานในการผลิต การกระทำผิดครวนี้ประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries or Non Annex I Countries) ได้รับความด้วย คือเมื่อเกิดภาวะโลกร้อนในบรรยากาศ อุณหภูมิบนโลกสูงขึ้นไปทำให้น้ำแข็งบนขั้วโลกทั้งสองขั้วละลายและทำให้น้ำในมหาสมุทรสูงขึ้น ดันน้ำในทะเล และแม่น้ำไหลย้อนกลับดังปรากฏการณ์ น้ำท่วมยุโรปตอนกลาง และมีลมร้อน (Heat waves) จนประชาชนยุโรปตาย เนื่องมาจากความร้อนกันมากมาย และประเทศแถบเอเชียรวมทั้งประเทศไทยก็เกิดน้ำท่วมโดยฉับพลันเพราะฝนที่ตกผิดฤดู และน้ำทะเลหนุน แต่ประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Countries or Annex I countries) ก็ไม่สามารถลดการใช้พลังงานน้ำมันได้ เพราะยังต้องการก้าวหน้าทางเศรษฐกิจจากน้ำมันต่อไป การลดการใช้พลังงานน้ำมันจะทำให้เศรษฐกิจลดการเติบโต จึงได้มีการเจรจาในอนุสัญญาสภาพภูมิอากาศสมัยที่ ๓ ในปี ค.ศ.๑๙๙๗ หรือ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่กรุงเกียวโต ขอความร่วมมือช่วยเหลือจากประเทศที่กำลังพัฒนา (Non-Annex I countries) ว่าต่อไปนี้จะพัฒนาขอให้เป็นการพัฒนาที่สะอาด (Clean Development Mechanism) คือเป็นการลดการใช้พลังงานที่ได้จากถ่านหิน และฟอสซิล ที่ปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกมาเป็นการใช้พลังงานหมุนเวียนที่สะอาด แต่ในการเจรจาทุกครั้งประเทศที่กำลังพัฒนาจะคัดค้านว่า ประเทศตนนั้นจนและไม่สามารถร่วมมือในการพัฒนาพลังงานสะอาด เพราะว่า ประชาชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ขณะนี้ ยังไม่มีไฟฟ้าเข้าถึง และกำลังอดตาย น้ำจะท่วมโลกไม่ใช่ประเด็นของคนที่ไม่จะมีจะกินในวันนี้ น้ำท่วมโลกนั้นอีกหลายร้อยปีข้างหน้า^๓ ฉะนั้นในการประชุมอนุสัญญาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศครั้งที่ ๘ ที่อินเดีย เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงได้มีการเสนอว่า การทำโครงการกลไกพัฒนาสะอาด (CDM projects) จะช่วยลดภาวะโลกร้อน ลดความจน และเป็นการเพิ่มสิทธิของ

เด็กและคนจนในการเข้าถึงพลังงานและเป็นพลังงานที่สะอาดโดยใช้วัตถุดิบชุมชน ไม่ต้องซื้อเข้าจากต่างประเทศ รวมทั้งในการทำโครงการ จะเป็นการได้มาของ ประเทศที่พัฒนาแล้วและไม่ใช้การช่วยเหลืออย่างที่เคยเป็นมา

เนื้อหา

อนุสัญญาสิทธิเด็ก ได้เน้นสิทธิเด็กหลายประเด็นไม่ว่าจะเป็นบริการที่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถพิเศษ ความสามารถเฉพาะทาง สิทธิเด็กพื้นฐานของ อนุสัญญาสิทธิเด็ก^๔ ที่มีข้อบัญญัติ ๕๔ ข้อ ซึ่งมีสาระมุ่งคุ้มครองสิทธิเด็ก ๔ ประการ คือ

๑. สิทธิในการอยู่รอด เป็นสิทธิขั้นมูลฐานในอันที่จะมีชีวิตรอดอยู่เพื่อเติบโต เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่า ให้ได้รับอาหารที่มีคุณค่า และเพียงพอ มีบ้านอยู่อาศัยและได้รับ บริการทางสาธารณสุข

๒. สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการทำทารุณกรรมทั้งทางร่างกาย จิตใจ การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ สิทธิในครอบครัว สิทธิที่จะมีชื่อและสัญชาติ ของตนเอง สิทธิที่จะได้รับความยุติธรรมจากรัฐในกรณีถูกกล่าวหาและการพิจารณาคดี

๓. สิทธิในการพัฒนาด้านการศึกษา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเล่น การ สันทนาการกิจกรรมต่างๆ ทางวัฒนธรรม สิทธิที่จะคิด พัฒนาสติปัญญา และนับถือ ศาสนา

๔. สิทธิในการมีส่วนร่วม เป็นสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นและกล่าวถึงชีวิต ของตนเอง รวมทั้งโอกาสที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคม และมีส่วนร่วม คัดสินใจในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

ในการที่จะได้รับสิทธิต่างๆ นั้น ชัดความสามารถในการที่จะพัฒนา (Capacity Building) ต้องถูกสร้างขึ้นมา เพื่อเด็กจะได้มีโอกาสที่จะสร้างสิทธิต่างๆ ในการ เข้าถึงพลังงาน

พลังงานเป็นส่วนสำคัญในการที่จะได้มาซึ่งอำนาจ เช่น ในยุคหิน ผู้ที่มีพลังงาน ร่างกายแข็งแรงก็จะมีอำนาจ หรือผู้ขายที่มีพลังตามสรีระที่แข็งแรงกว่าผู้หญิง ผู้ชาย จึงได้ครองโลก และเป็นช่างเท้าหน้ามาหลายพันปี มาถึงยุคปัจจุบันประเทศที่มีน้ำมัน หรือวัตถุดิบน้ำมันมาก แม้กระทั่งประเทศที่ใช้พลังงานมาก คือประเทศที่ยิ่งใหญ่ เพราะ

พลังงานเป็นการขับเคลื่อนพลังอำนาจในการเติบโตทางเศรษฐกิจ ประเทศมหาอำนาจ (Modern Industrial, United States) ที่มีการบริโภคพลังงาน ประมาณ ๒๖,๐๐๐ กิโลแคลอรี ต่อคนต่อวัน ในขณะที่ประเทศด้อยพัฒนาหรือยากจนที่สุดบริโภคพลังงาน ระหว่าง ๒,๐๐๐-๕,๐๐๐ กิโลแคลอรี ต่อคนต่อวัน ไม่เพียงเท่านั้น ประเทศที่กำลังพัฒนาได้ถูกถ่ายทอดวิธีบริโภคนิยม จากกระแสโลกาภิวัตน์ เช่น ประเทศไทย ก็จะมี กลุ่มคนที่พัฒนาแล้วที่ต้องบริโภคพลังงาน ๒๖๐,๐๐๐ กิโลแคลอรี ต่อคนต่อวัน เฉลี่ยกับคนพื้นบ้านในชนบท ที่บริโภค ๕,๐๐๐ กิโลแคลอรี ต่อคนต่อวัน เฉลี่ยทั้ง ประเทศ กลายเป็นกลุ่มชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมก้าวหน้า (Advanced agricultural) ที่ใช้พลังงาน ๒๐,๐๐๐ กิโลแคลอรี ต่อคนต่อวัน ในบางเขตของ ประเทศไทย ที่เป็นลักษณะอุตสาหกรรมเริ่มต้น (Early Industrial) ก็จะมีบริโภค ประมาณ ๖๐,๐๐๐ กิโลแคลอรี ต่อคนต่อวัน กลายเป็นประเทศที่ถึงเกษตรถึง อุตสาหกรรม ถึงพัฒนาถึงกำลังพัฒนา

เหตุผลในการบริโภคพลังงาน

การที่ผู้พัฒนาแล้วต้องบริโภคพลังงานสูงนั้น เพราะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในยุคทันสมัย ที่ต้องมีอุปกรณ์ไฟฟ้า เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต ไม่เพียงแต่การบริโภค เพื่อพลังงานในตัวเท่านั้น พลังงานภายนอกที่มนุษย์บริโภคเพื่อการพัฒนาทางสติปัญญา เช่น เครื่องมือสื่อสาร คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ในการแสวงหาความรู้ต่างๆ กลายเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตประจำวัน เด็กที่อาศัยอยู่ในแถบห่างไกลความเจริญ ที่พลังงานไฟฟ้าเข้าไม่ถึง ไม่มีการติดต่อโลกภายนอก นอกจากว่า จะต้องเดินเท้าเป็นเวลาหลาย วัน เพื่อเข้ามาในตัวเมืองที่มีไฟฟ้าใช้ จึงสามารถติดต่อโลกภายนอกได้และพอจะมี โอกาสก้าวทันความเป็นไปของโลกนี้ได้ เช่น การได้เข้าถึง สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ ข่าวสาร ข้อมูลรวมไปถึงโอกาสที่จะเห็นความเปลี่ยนแปลงของประเทศที่พัฒนาแล้วว่า ไปในทางที่ดีหรือไม่ดีอย่างไร และถ้าเด็กเหล่านี้ไม่สามารถเข้าถึงซึ่งข้อมูลความเป็นไป ไม่สามารถติดต่อสื่อสารทางอีเมลล์ หรือโอกาสที่จะหาข้อมูลจากทั่วโลกนี้ เด็กเหล่านี้จะก้าวทันทันความก้าวหน้าของโลกและความรู้รอบตัวนี้ได้อย่างไร โอกาสที่จะเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีอำนาจเท่าเทียมหรือเหนือผู้อื่นก็เป็นไปได้ยาก

พลังงานได้กลายเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการตอบสนองความต้องการขั้น

พื้นฐานของมนุษย์^๔ เมื่อมนุษย์ได้พัฒนามาถึงยุคของเทคโนโลยีเป็นแกนหลักในการดำรงชีวิต ชีวิตในปัจจุบันนี้ตั้งแต่ตื่นขึ้นมาหุงต้มปรุงอาหารเข้าสำหรับพลังงานภายในร่างกาย ก็ต้องพึ่งพาพลังงานไม่ว่าจะเป็นพลังงานจากเตาแก๊ส จากเตาไฟฟ้า หรือถ้าเป็นถิ่นที่เสาไฟฟ้าเข้าไม่ถึง ชาวบ้านก็ต้องพึ่งพลังงานจากภูมิปัญญาดั้งเดิมคือเศษชีวมวลหรือฟืน หรือเศษไม้ในการหุงต้มอาหาร

เด็กและเยาวชนไทยเองก็ไม่มีทางเลือกปัญหาพื้นฐานที่กำลังเผชิญอยู่มีมากมาย ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการอยู่รอด ในการได้รับความคุ้มครอง ในการพัฒนาการศึกษา และในการมีส่วนร่วมที่จะแสดงความคิดเห็น ก็ยังไม่มีโอกาสเต็มที่ เพราะต้องรอการหยิบยื่นจากผู้ใหญ่และผู้นำที่จะวางนโยบายสวยหรูอะไรก็ได้ ไม่ว่านโยบายสร้างความมั่งคั่ง โดยการดัดแปลงทุนหมู่บ้านแต่อาจจะล้มไปว่า หมู่บ้านนั้นยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ซึ่งกลายเป็นการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานหนึ่งนอกเหนือจาก อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

การลดความจนโดยการสร้างโครงการพัฒนาพลังงาน

ในการศึกษา “การลดความจนโดยการสร้างโครงการพัฒนาพลังงาน”^๕ ในหมู่บ้านที่ห่างไกลความเจริญนั้น ได้ชี้ประเด็นว่า ความจนเป็นการบ่งบอกถึงการขาดโอกาสหรือด้อยโอกาสในหลายแง่มุม ซึ่งสามารถแยกได้ ดังนี้ ความอ่อนแอทางด้านร่างกาย ขาดอาหาร พิกัด เด็กต้องพึ่งผู้ใหญ่ในสัดส่วนที่สูง (lack of strength, under-nutrition, ill health, disability, high ratio of dependents to active adults), ห่างไกลจากผู้อื่น ความไม่รู้ข่าวสาร ขาดการได้ข้อมูลและความรู้ (physical remoteness, ignorance, lack of access to information or knowledge) ขาดรายได้ (lack of income and wealth) อ่อนแอ เปราะบาง (vulnerability) ซึ่งสามารถทำให้ขาดสิทธิ และนำมาซึ่งการไร้อำนาจ นั้นหมายถึงไร้ความสามารถในการต่อสู้ดิ้นรน การปรับตัว และไร้ความสามารถในการเลือกในสิ่งที่ดีสำหรับตนเอง (powerlessness-inability to cope, adapt and choose)

ในการศึกษา ประเด็นนี้ กรอบการศึกษา ได้เน้นประเด็นโครงการพลังงาน เป็นวิธีการในการศึกษาในการลดความจนในหมู่บ้านที่ห่างไกลการเข้าถึงพลังงานไฟฟ้า และรายได้ในครัวเรือนนั้นต่ำกว่าระดับความจน ซึ่งมีข้อมูลมายืนยันได้ว่า “คนในโลก

นี้ ประมาณ ๑.๖ พันล้านคน ไม่มีไฟฟ้าใช้ และประมาณ ๒.๔ พันล้านคน ใช้ไฟฟ้าด้วยวิธีดั้งเดิม ในการหุงต้มและให้ความร้อน และ ๑.๔ พันล้านคน จะไม่มีไฟฟ้าใช้ในปี ๓๐ ปี ฉะนั้นอนาคตมนุษย์คงไม่ยั่งยืน”^{๙๐}

อีกประเด็นเรื่อง “พลังงานและความจน” ที่น่าพิจารณา คือ การที่ประเทศที่กำลังพัฒนา (Developing World or Non Annex I) คนจนในประเทศนั้น พึ่งพาพลังงานดั้งเดิมจากชีวมวล (Biomass) เศษขยะตกค้างจากการเกษตร (Agricultural Residues) และมูลสัตว์ (Dung) และประชาชนกลุ่มยากจนก็ยังคงบริโภคพลังงานประเภทนี้ต่อไป อีก ๓๐ ปี ที่จะใช้ในการประกอบอาหาร ให้ความร้อนและแสงสว่าง ซึ่งจากการวิเคราะห์ในการศึกษา จะออกมาในแง่ลบ คือการใช้พลังงานชีวมวลที่พวกเขามีอย่างเหลือเฟือเพื่อจะมีผลกระทบต่อสุขภาพของชุมชนที่ยากจนซึ่งมีมากกว่าครึ่งโลกในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งจำนวนประชากรที่จะพึ่งพาพลังงานประเภทนี้ จะเพิ่มจาก ๒.๔ พันล้านคน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ มาเป็น ๒.๖ พันล้านคน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อเป็นเช่นนี้ ความสามารถในการเข้าถึงพลังงานที่พอเพียงต่อความต้องการในการที่จะมีสิทธิในการพัฒนาตนเอง ของประชากรที่ยากจนก็มีสัดส่วนสัมพันธ์กับการเข้าถึงพลังงาน คนที่จนก็จะจนต่อไป เด็กที่ขาดการศึกษา และโอกาสก็จะคงมีต่อไป ความไม่รู้และไม่เท่าทันโลกก็จะมีต่อไป ถ้าผู้ที่เป็นผู้นำไม่ทำอะไรให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงพลังงานก็ยังเป็นอยู่และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

โอกาสของคนไทยในการมีสิทธิเข้าถึงพลังงาน

“ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีนโยบายพลังงานที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากที่สุดสหประชาชาติในหน่วยงาน นโยบายพลังงาน ยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างที่ดีที่นำไปให้ประเทศอื่น ๆ ได้เรียนรู้บ้าง”^{๙๑} ประเทศไทยมีนโยบายในการอนุรักษ์พลังงาน และการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญคือกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน ได้เดินหน้าหนุนการใช้พลังงานภายในประเทศให้มากขึ้นโดยพยายามจะลดพึ่งการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศให้น้อยลง กองทุนฯ ได้สนับสนุนผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก (SPP-Small Power Producer) ๑๔ รายนำพลังน้ำและเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาเป็นเชื้อเพลิงผลิตไฟฟ้า ๑๕๔ เมกะวัตต์ ใช้เงินกองทุน ๑,๑๑๖ ล้านบาท โดยที่โครงการเหล่านี้ได้เน้นการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในกระบวนการ

ตัดสินใจร่วมกับรัฐในการสนับสนุนโครงการ^{๑๒} โดยมีผู้ประกอบการรายย่อย ๑๔ ราย ได้ดำเนินการไปแล้ว โดยได้รับเงินจาก กฟผ. ตามที่เสนอกองทุนไว้ เฉลี่ย ๑๗ สตางค์ต่อกิโลวัตต์ชั่วโมง เป็นระยะเวลา ๕ ปี ได้พลังงานเฉลี่ยเข้าระบบรวม ๑๕๔ เมกะวัตต์ (MW) ซึ่งจะได้พลังงานไฟฟ้าเข้าระบบตลอด ๕ ปี ๖,๕๐๒,๕๐๕,๕๖๐ กิโลวัตต์ชั่วโมง ตั้งอยู่ในพื้นที่ 10 จังหวัด เช่น จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดลพบุรี จังหวัดยะลา จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดนครนายก และจังหวัดชัยนาท นโยบายพลังงานของประเทศไทยเป็นการสนับสนุน การใช้พลังงานหมุนเวียนและพลังงานทดแทน ซึ่งเป็นพลังงานที่ไม่หมดไปจากโลก ในขณะที่พลังงานน้ำมันดิบ น้ำมันเตาเป็นการใช้พลังงานที่ไม่หมุนเวียนและหมดไปจากโลกนี้ได้ ถ้าจุดขึ้นมาใช้จนหมดบ่อน้ำมันก็ไม่สามารถทดแทนได้เพราะพลังงานเหล่านี้สะสมอยู่ใต้ดินหินนั้นๆ ล้วนปี

ประเทศไทยมีศักยภาพของเชื้อเพลิงชีวมวลในรูปของวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอยู่มาก สำนักนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) และสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.) ร่วมกับกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (Global Environment Facility-GEF) และสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme-UNDP) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดข้อจำกัดต่างๆ ลงและสนับสนุนให้เกิดการนำชีวมวลมาใช้ผลิตไฟฟ้าและพลังงานความร้อน ในประเทศไทยอย่างแพร่หลายมากขึ้น และกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนำพลังงานหมุนเวียนมาใช้เป็นเชื้อเพลิง จึงได้จัดทำกรอบนโยบายเพื่อสนับสนุนการผลิตไฟฟ้าจากผู้ผลิตรายเล็กที่ใช้พลังงานหมุนเวียน และรับซื้อไฟฟ้าโดยจัดสรรงบประมาณสนับสนุนจำนวน ๒,๐๖๘ ล้านบาทเพื่อใช้เป็นเงินอุดหนุนในการรับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตรายเล็กและสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมพลังงาน นอกจากนี้ก๊าซชีวภาพ เป็นก๊าซที่ได้จากการบำบัดน้ำเสียของโรงงานแปรรูปสินค้าทางการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ โดยวิธีไร้อากาศ (Anaerobic Digestion) เช่น โรงงานแปรงมันสำปะหลัง โรงงานสกัดน้ำมันปาล์มดิบ โรงงานผลไม้กระป๋อง โรงงานผลิตแอลกอฮอล์ และฟาร์มเลี้ยงหมู เป็นต้น ข้อดีของการใช้ชีวมวลคือทำให้เกิดรายได้ และสร้างงานในชุมชน ถ้าโรงงานชีวมวลตั้งกระจายอยู่ตามที่ต่างๆ จะช่วยเสริมการจ่ายไฟฟ้าของการไฟฟ้าภูมิภาคได้เป็นอย่างดี เช่น แรงดันไฟฟ้าไม่ตก

แต่จะสม่ำเสมอ ลดการสูญเสียในสายไฟฟ้าและหม้อแปลงลง นอกจากนี้ก๊าซที่ได้จากการเผาชีวมวลที่เกิดขึ้นจะถูกหมุนเวียนกลับไปใช้โดยพืช ส่วนกัมมะถันที่ได้จากการเผาชีวมวลก็ไม่เกิน ๐.๒ % ซึ่งน้อยกว่า การเผาน้ำมันเตาแล้วยังมีการดักจับมาทำบอร์คิปปัมเป็นผลิตภัณฑ์ตามตำบลได้อีกแบบครบวงจร ฉะนั้นโครงการไฟฟ้าขนาดเล็กตามหมู่บ้านและต่างจังหวัดเป็นการช่วยให้ ชุมชนเล็กๆ สามารถมีการเข้าถึงพลังงานไฟฟ้าและเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการเพิ่มรายได้และการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน

โครงการคอมพิวเตอร์เพื่ออาหาร ที่ส่งเสริมให้คนมีรายได้น้อยได้มีโอกาสเป็นเจ้าของและได้มีโอกาสในการใช้อินเทอร์เน็ต ติดต่อสื่อสารหาข้อมูลแก่คนในชุมชน ยิ่งเป็นไปได้มากขึ้น เพราะแต่ละหมู่บ้านจะมีโรงไฟฟ้าเป็นของตนเอง ที่วัตถุดิบจะมาจากผลผลิตจากเกษตร ซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม ที่คนไทยเคยชินกับกล้วยข้าว धान อ้อย ข้าว กล้วย เกษตรต่างๆ แต่ไม่ใช่แค่การใช้เฉพาะครัวเรือนที่เป็นไปตาม ขบวนการ แต่มีการจัดการวางแผน ที่จะกักเก็บจากขยะเกษตร เป็นเชื้อเพลิงภายในหมู่บ้านเป็นการจัดการขยะและผลิตไฟฟ้าที่ทั่วถึงโดยที่เงินไม่รั่วไหลออกนอก ประเทศไทย รวมถึงเด็กไทยที่ห่างไกลจากความเจริญก็สามารถมีไฟฟ้าใช้ สามารถใช้คอมพิวเตอร์ ดูข่าวสารต่างประเทศ สามารถยืดเวลาการศึกษา ที่เคยศึกษาได้ เฉพาะกลางวันที่มีแสงอาทิตย์ เป็นสามารถศึกษาทำการบ้านได้ในตอนกลางคืน แม้บ้านที่เลขได้แต่ทำอะไรทำนาในตอนกลางวัน แต่เมื่อก่อนไม่สามารถหาอาชีพเสริม การฝีมือในตอนกลางคืน ก็สามารถที่จะทอผ้า หรือถักเครื่องจักรสานในตอนกลางคืนเป็นการเพิ่มรายได้ และเพิ่มความสามารถในการพึ่งตนเอง และพลังงานที่เหลือในหมู่บ้านก็สามารถขายกลับให้โรงไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ไปขายต่อให้ในตัวเมืองที่ต้องใช้พลังงานไฟฟ้ามากในการประกอบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เป็นการเพิ่มทั้งรายได้ และเพิ่มสิทธิและอำนาจของคนในหมู่บ้านเล็กแต่เป็นเจ้าของแหล่งผลิตพลังงาน

บทสรุป

“Small is Beautiful” โดยเฉพาะการที่มีโรงงานไฟฟ้าเล็กๆ แต่กระจายทั่วไปแบบกระจายการเข้าถึงพลังงาน ในอดีตประเทศไทยทำแค่โรงงานขนาดใหญ่เพื่อ จุนเจือคนในเมืองหลวงโดยที่ใช้น้ำมันเป็นหลัก ซึ่งเมื่อมีเหตุขัดข้องไฟฟ้า

ที่ดับทั้งเมือง ดังตัวอย่าง ประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นมหาอำนาจแต่พึ่งพาโรงไฟฟ้าขนาดยักษ์ เมื่อมีเหตุขัดข้อง “Blackout” หลายรัฐประชาชนเดือดร้อนเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ นอกจากนี้ผลกระทบจากการที่ใช้น้ำมัน เช่น ฝนกรด และมลพิษ ก็เกิดแก่ชาวชนบทที่ไม่เคยได้มีโอกาสเข้าถึงการใช้พลังงาน เพราะคนกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ๆ ใช้พลังงานจากโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ ตัวอย่างฝนกรดที่แม่เหาะชาวบ้านไม่เคยได้ใช้พลังงานและรับความเจริญเลย แคนโยบายไทยได้พัฒนาพลังงานที่สนับสนุน ผู้ผลิตรายย่อยและการใช้วัตถุดิบเกษตรดั้งเดิมของประเทศไทย เป็นสิ่งที่ช่วยลดความจนและลดความด้อยโอกาสการเข้าถึงพลังงานของชาวชนบท และเพิ่มอำนาจในการต่อรองและการได้เรียนรู้ของเด็กเยาวชน ผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน เป็นการกระจายความเจริญ ฉะนั้นประเด็นศึกษาที่ว่า คนจนจะใช้มวลสารเพิ่มมากขึ้นในอีก ๓๐ ปีข้างหน้าและต่อๆ ไป มีความเป็นไปได้ แต่คนจนส่วนใหญ่ในประเทศไทยจะไม่ใช้แบบไม่มีการวางแผนและเตรียมพร้อม เพราะขณะนี้ประเทศไทย ๑๐ จังหวัดได้มีการกระจายการเข้าถึงพลังงานมาแล้วโดยการเพิ่มโรงไฟฟ้าย่อยในแต่ละหมู่บ้านย่อยๆ ในจังหวัดที่มีผลผลิตทางการเกษตรมาก และมีนโยบายที่จะเพิ่มให้ทั่วทุกจังหวัด ฉะนั้นข้อขัดแย้งที่จะเกิดจากการสร้างโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ก็จะน้อยลงและประชาชนทุกคนก็จะมีโอกาสเท่าเทียมกันในอนาคตในการเข้าถึงพลังงาน อย่างที่นักวิชาการประจำประเทศไทยได้กล่าวไว้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศตัวอย่างในการมีแผนนโยบายที่ทันสมัยและเสมอภาค ควรจะเป็นตัวอย่างที่น่าจะถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีไปให้ประเทศอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาแถบเพื่อนบ้าน หรือแม้กระทั่งประเทศที่พัฒนาแล้ว ไม่ใช่ว่าประเทศไทยจะต้องลอกเลียนแบบประเทศอุตสาหกรรม หรือประเทศที่พัฒนาแล้วเท่านั้น เทคโนโลยี สามารถถ่ายทอดได้แบบย้อนกลับบ้าง ซึ่งตามปกติคือ ประเทศพัฒนานำความรู้และเทคโนโลยีมาให้ประเทศกำลังพัฒนา (North to South) ถึงเวลาแล้วที่ไทยจะสอนให้โลกรู้บ้าง ว่าไทยสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีจากประเทศกำลังพัฒนาอย่างไทยไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือประเทศกำลังพัฒนาสู่ประเทศกำลังพัฒนา (South to North or South to South)

ปัจจุบันประเทศไทยได้เร่งพัฒนาขีดความสามารถของประเทศในด้านต่างๆ เพื่อให้มีการพัฒนาทัดเทียมกับนานาประเทศ แต่สิ่งสำคัญที่จะลืมมิได้คือ การพัฒนา

ความสามารถของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นกุญแจดอกสำคัญในอนาคตในการเพิ่มขีดการพัฒนาของประเทศในเวลาต่อไป ถ้าเด็กและเยาวชนขาดโอกาสในการเข้าถึงพลังงานอาจนำไปสู่การขาดโอกาสที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้และกระบวนการต่างๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาได้ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญก็คือ ประเทศไทยควรจะให้สิทธิและโอกาสกับเด็กและเยาวชนได้เข้าถึงซึ่งพลังงาน อันจะเป็นพลังผลักดันที่จะนำไปสู่การพัฒนา ประเทศไทยจึงควรมีการกำหนดนโยบายจากขีดความสามารถ ของภูมิปัญญาไทยดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นในการสร้างโอกาสการเข้าถึงพลังงานของเด็กและเยาวชน ทั้งที่อยู่ในชนบทและตัวเมือง

เชิงอรรถ

- (๑) “เด็ก” ในที่นี้หมายถึง หญิงและชาย ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี (ตามอนุสัญญาสิทธิเด็กและที่ใช้ในสากล)
- (๒) <http://cdm.unfccc.int/>
- (๓) ปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์ได้สรุปว่าอีก ๕๐ ปีข้างหน้าจะท่วมโลก “According to the Intergovernmental Panel of Climate Change (IPCC), the effects of climate change have already been observed.” <http://www.iisd.ca/linkages/climate/cghen>
- (๔) <http://unfccc.int/cop8>
- (๕) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. ๑๙๘๙ เมื่อสิ้นถึงปี ค.ศ. ๑๙๙๗ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ทุกประเทศทั่วโลกให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาดังกล่าว ยกเว้นประเทศโซมาเลีย และประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกตั้งแต่วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๓๕
- (๖) Miller, G. Tyler (George Tyler). **Living in the environment: principle, connections, and solutions**. 12th ed. Wadsworth/Thompson Learning, Belmont, p.333.
- (๗) เด็กเหล่านี้บริโภคพลังงานประมาณ ๒๐๐๐ แคลอรีต่อคนต่อวัน (Primitive lifestyle consumes ๒๐๐๐ Kilocalories per Person per Day) โดยการมีชีวิตแบบธรรมชาติอาศัยพลังงานแสงอาทิตย์ในตอนกลางวัน เมื่อพลบค่ำ ก็ต้องรีบเข้านอนเพราะ ไม่มีไฟฟ้าใช้ในตอนกลางคืน ไม่สามารถทำการศึกษในตอนกลางคืน สิทธิในการพัฒนาตนเอง ในระยะสั้นกว่าเด็กที่เติบโต ในแหล่งที่มีไฟฟ้าเข้าถึง
- (๘) คาวลีย์ วีรชนะเดช. “วิกฤติภาวะโลกร้อนกับโอกาสทางธุรกิจ”, ประชุมวิชาการประจำปี ๒๕๔๕, เอกสารประกอบการสัมมนา, สถาบันวิจัยพลังงาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. พ.ศ. ๒๕๔๕. หน้า ๑.
- (๙) Tata Energy Research Institute 2001 (TERI), “**Poverty reduction through energy projects**”, supported by the Asian Development Bank, 2001, 111 pp. (TERI Project Report No. 2000RD41) www.teriin.org
- (๑๐) <http://www.iea.org/new/releases/2002/poverty.htm> “1.6 billion people today have no access to electricity. 2.4 billion rely on primitive biomass for cooking and heating. What is more shocking, in the absence of radical new policies, 1.4 billion will still have no electricity in 30 years time. This is not a sustainable future,” said Robert Priddle, Executive Director of the International Energy Agency (IEA) as he presented today a new document “Energy & Poverty”. Paris, 21 August 2002

- (๑๑) Wahnschafft, Ralph D. (Ph.D.). Economic Affairs Officer (P4) Energy, United Nations Economics and Social Commission for Asia and the Pacific., stated in ESCAP Meeting.(In English) November 2002.
- (๑๒) http://www.efc.or.th/Bio_Article/Fuel_Switching.htm

บรรณานุกรม

ดาวิทย์ วิวรรณะเดช. “วิกฤติภาวะโลกร้อนกับโอกาสทางธุรกิจ”, ประชุมวิชาการประจำปี ๒๕๔๕, เอกสารประกอบการสัมมนา, สถาบันวิจัยพลังงาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. พ.ศ. ๒๕๔๕.

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. ๑๙๘๙

Miller,G. Tyler (George Tyler). **Living in the environment: principle, connections, and solutions.** 12th ed. Wadsworth/Thompson Learning, Belmont, p.333.

Tata Energy Research Institute 2001 (TERI), **“Poverty reduction through energy projects”**, supported by the Asian Development Bank, 2001, 111 pp. (TERI Project Report No. 2000RD41)

www.terrin.org

Wahnschafft, Ralph D. (Ph.D.). Economic Affairs Officer (P4) Energy, United Nations Economics and Social Commission for Asia and the Pacific., stated in ESCAP Meeting.(In English) November 2002.

<http://www.ica.org/new/releases/2002/poverty.htm>

<http://unfccc.int/>

<http://cdm.unfccc.int/>

http://www.efc.or.th/Bio_Article/Fuel_Switching.htm

“ปืนที่ผมแบกกับตัวผมเอง สูงเท่ากันเลยครับ” : ทหารเด็กในพม่า

ผู้แปล : พรทิพย์ภา เกอร์ และเจ็จจันทร์ วงศ์พลาพานันท์
ผู้เรียบเรียง : คริส เบเกอร์

ในระหว่างทางมีการตั้งด่านตรวจอยู่แห่งหนึ่ง ตำรวจสั่งให้หยุดรถและตรวจบัตรประจำตัวประชาชน ผมไม่สามารถนำบัตรประจำตัวประชาชนมาให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดูได้ ผมอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ที่จะไปทำบัตรประจำตัวประชาชน... ตำรวจบอกว่า “ไอ้หนูแกจะต้องไปติดตาราง ๖ ปี ในความผิดฐานไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน” หลังจากนั้นพวกเขา就送ตัวผมไปสถานีตำรวจและเอาเท้าผมขี้ดใส่ลงไปในครวน แต่ผมก็สามารถดึงเท้าของผมให้หลุดออกมาได้เพราะรูของครวนใหญ่กว่าเท้าของผมมาก ดังนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ๒ นาย เลขมาฝ่าผมไว้แบบไม่คลาดสายตา เขาทั้งสองพร่ำบอกผมอยู่ตลอดเวลาว่า “ไอ้หนูแกต้องตัดสินใจว่าแกจะเลือกเอาข้างไหนระหว่างไปเป็นทหารกับไปติดตาราง” และหลังจากนั้นพวกเขาก็ให้เวลาผมตัดสินใจ เขาก็รู้ว่าผมนะอายุแค่ ๑๑ ปี แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจส่งตัวเด็กผู้ชายให้แก่ทางกองทัพเพื่อไปเป็นทหาร เขาจะได้รับเงินเข้ากระเป๋าจากทางกองทัพถึง ๓,๐๐๐ จ๊าดและข้าวสารอีก ๒ กระป๋อง เขาให้เวลาผมตั้งแต่ ๒ โมงเช้าจนถึงตอนบ่ายเพื่อตัดสินใจ ผมไม่ยอมติดคุกตั้ง ๖ ปี ผมเลยตกลงใจไปเป็นทหาร (ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารในกองทัพพม่าในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ขณะที่ยังอายุได้ ๑๑ ปี)

ผมแบกมัน (ปืน) ไหวครับ แต่ความยาวของปืนกับความสูงของผมเท่ากันพอดีเลยครับ

(อดีตทหาร ถูกสัมภาษณ์ในประเทศไทย เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๕)

เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๔๕ Human Rights Watch (HRW) หน่วยงาน NGO ตั้งอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งทำการได้ส่วนการฝ่าฝืนสิทธิมนุษยชน ได้ตีพิมพ์รายงานเกี่ยวกับทหารเด็กในประเทศพม่า (“My Gun Was As Tall As Me”: Child Soldiers in Burma) รายงานฉบับดังกล่าวได้อาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งทำในประเทศไทยและบริเวณชายแดนของประเทศพม่ากับผู้ที่เคยเป็นทหาร เจ้าหน้าที่ของกลุ่มที่เป็นฝ่ายตรงกันข้ามอีกหลายกลุ่มและผู้ทำงานของ NGO รายงานฉบับนี้สืบค้นได้จาก www.hrw.org/reports/2002/burma/index.htm บทความนี้จะนำเสนอการสรุปย่อประเด็นที่สำคัญของการศึกษาวิจัยนี้

บทนำ

เชื่อกันว่าประเทศพม่ามีจำนวนทหารเด็ก (อายุต่ำกว่า ๑๘ ปี) มากกว่าประเทศใดๆ ในโลก ทหารส่วนใหญ่ในจำนวนที่มากจนน่าตกใจ คือ ทหารเด็กแห่งประเทศพม่าพบได้ในกองทัพแห่งชาติพม่า (Tatmadaw Kyi) ซึ่งบังคับให้เกณฑ์เด็กอายุน้อยตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไปเป็นทหาร เด็กเหล่านี้ถูกทำให้เชื่อฟังด้วยการเชยชม และการหลอกล่อศีลธรรมของความเป็นมนุษย์อย่างเป็นระบบระหว่างการฝึกหัดทหาร

เมื่อได้รับการบรรจุเข้าประจำการต้องมีส่วนร่วมในการสู้รบ มีส่วนร่วมในการฝ่าฝืนสิทธิมนุษยชนของพลเรือนและถูกเชยชมและถูกเอารัดเอาเปรียบโดยผู้บังคับบัญชาและถูกโกงเงินค่าเบี้ยหวัด ไม่ได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับครอบครัวและต้องเผชิญกับการถูกดำเนินอย่างรุนแรงถ้าพยายามหลบหนี เด็กเหล่านี้ต้องอดทนกับการมีชีวิตอย่างแสนลำเค็ญและแปลกแยก

ทหารเด็กยังสังกัดอยู่กับกองกำลังฝ่ายตรงข้ามในประเทศพม่าที่มีจำนวนมากจนเหลือคณานับ ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนที่น้อยกว่ามาก (เมื่อเทียบกับกองทัพแห่งชาติพม่า : ผู้แปล) เด็กบางคนเข้าร่วมกับฝ่ายตรงข้ามเพื่อแก้แค้นการทารุณกรรมในอดีตที่กองกำลังทหารพม่ากระทำต่อสมาชิกในครอบครัวหรือชุมชนของตน ในขณะที่คนอื่นๆ ถูกบังคับโดยการชักจูง เด็กหลายคนเข้าร่วมการต่อสู้ที่ไร้อาวุธ บางครั้งในขณะที่ยังได้รับการฝึกหัดเพียงเล็กน้อยหรือไม่ได้รับการฝึกหัดเลย และหลังจากเป็นทหารนานหลายปีเด็กเหล่านี้ไม่สามารถมองเห็นอนาคตของตนที่นอกเหนือจากการเป็นทหารรับใช้ชาติได้

กองทัพพม่า

เมื่อพวกเราไปถึง (ณ จุดที่จัดให้มีการคัดเลือก/เกณฑ์ทหาร) ทหารหลายคนถามพวกเราว่า “อยากจะเป็นทหารหรืออยากกลับบ้าน?” พวกเราหลายคนตอบว่าอยากกลับบ้าน หลังจากนั้นพวกทหารก็นำตัวคนที่พูดว่าอยากกลับบ้าน รวบรวม ๓๐ หรือ ๔๐ คน บังคับให้ถอดเสื้อผ้าออกจนหมดแล้วเอาไปขังไว้ในห้องขังและให้กินแต่ข้าวกล้องเล็กน้อย มีพวกเราจำนวน ๖๐ คน ถูกจัดให้อยู่รวมกันในห้องขนาดพอๆ กันกับห้องนี้แหละ (ห้องขนาด ๔x๕ ตารางเมตร)... ผมคิดว่าไม่มีใครที่มีอายุเกิน ๑๘ ปี มีเด็ก ๑๐ คนที่อายุเพียง ๑๓ ปี คนที่อายุน้อยที่สุดเป็นเพื่อนของผมเอง ซึ่งมีอายุแค่ ๑๑ ปี เขาร้องไห้บ่อยๆ เพราะกินไม่อิ่มและต่อจากนั้นเขาก็ถูกขามรักษาการณ์ทุบตี ผมก็ร้องไห้บ่อยๆ เพราะไม่อยากไปเป็นทหาร ผมถูกตีวันละตั้ง ๒ ครั้งเพราะผมร้องไห้แหละ เราไม่สามารถข่มตานอนหลับได้ ในห้องที่เราอยู่ก็มีหนูกับมดด้วย... สำหรับห้องสุขาเขาขุดหลุมบนพื้นดินและมีฝาปิดทำด้วยไม้กระดานวางไว้ข้างบน... ห้องสุขามีกลิ่นเหม็นที่รุนแรงมาก... เพื่อนของผมบางคนก็ยังร้องไห้ไม่เลิก... เด็กผู้ชาย ๒ หรือ ๓ คน ป่วยและตายไปในที่สุด (ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารในกองทัพพม่าในปี ๒๕๔๐เมื่ออายุได้ ๑๔ ปี)

รัฐบาลทหารพม่าหรือสภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ (State Peace and Development Council/SPDC) ขึ้นชื่อนว่าทหารทั้งหมดของตนล้วนแล้วแต่เป็นอาสาสมัคร และอายุต่ำสุดของทหารที่ได้รับการเกณฑ์คือ ๑๘ ปี อย่างไรก็ตามการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยเป็นทหารได้รับการเปิดเผยว่า ส่วนใหญ่ของการเกณฑ์ทหารใหม่เป็นการใช้กำลังบังคับ และ ๓๕ ถึง ๔๕ เปอร์เซ็นต์ของทหารอาจจะเป็เด็กก็ได้ ถึงแม้ว่าจะไม่มีหนทางในการหาตัวเลขที่น่าเชื่อถือได้ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตหลายๆ ครั้งของผู้ที่เคยเป็นทหารเด็กซึ่งประจำการอยู่ในส่วนต่างๆ ของประเทศพม่าบ่งบอกว่า ทหารจำนวน ๗๐,๐๐๐ หรือมากกว่าของกองทัพพม่าที่ประมาณกันว่ามีทหารทั้งสิ้น ๓๕๐,๐๐๐ นายนั้น เป็นทหารเด็ก

หลังจากการปราบปรามการประท้วงเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในพม่าในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ รัฐบาลทหารของพม่าได้เริ่มทำการขยายขนาดของกองกำลังติดอาวุธออกไปอย่างรวดเร็ว ทหารในกองทัพได้เพิ่มจำนวนขึ้นอีกหนึ่งเท่าตัวและเริ่มที่จะขยายตัวออกไปอย่างค่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายที่ระบุว่าจะต้องมีทหารถึง ๕๐๐,๐๐๐

นาขในกองทัพ ส่วนหนึ่งของความพยายามในการเกณฑ์ทหารรุ่นใหม่เข้าประจำการ กลุ่มของนายทหารที่ไม่ใช่ชั้นสัญญาบัตรและนายทหารหลายนายมักจะออกไปตรวจตราตามสถานีรถไฟ เรือข้ามฟาก ถนนหนทาง ตลาดและงานเทศกาลต่างๆ พวกเขาจะเข้าไปถึงตัวเด็กผู้ชายอายุระหว่าง ๑๒ ถึง ๑๗ ปี อาจจะเป็นเพราะว่าเด็กเหล่านี้เป็นเด็กที่ถูกข่มขู่ได้งายที่สุด เด็กผู้ชายถูกขอตรวจบัตรประจำตัวประชาชน แต่เด็กหนุ่มส่วนใหญ่ยังไม่มียบัตรประจำตัวประชาชนและเมื่อไม่สามารถนำบัตรมาแสดงได้ เด็กก็จะถูกข่มขู่ด้วยทางเลือกระหว่างการถูกจำคุกเป็นเวลานานหรือการไปเป็นทหารเกณฑ์

แม้ว่าเด็กยังคงปฏิเสธที่จะลงชื่อของคนในบัญชีเพื่อรับการเกณฑ์ พวกเขาจะถูกบังคับให้เดินทางไปยังฐานทัพประจำท้องถิ่นหรือค่ายที่เป็นศูนย์จัดการเกณฑ์ทหาร ที่ซึ่งเด็กมักจะถูกเขียนติ บางครั้งก็เป็นเวลานานหลายวันติดต่อกัน จนกระทั่งยอมจำนนในที่สุด การประทุง เช่น บอกว่าตนอายุแค่เพียง ๑๒ ปี หรือว่ายังเป็นนักเรียนอยู่จะส่งผลเพียงแค่ถูกเขียนติหนักขึ้นกว่าเดิมเท่านั้นเอง นักเรียนคนหนึ่งได้แสดงบัตรประจำตัวนักเรียนของตน แต่บัตรของเขากลับถูกฉีกทิ้งต่อหน้าต่อตาเจ้าของ ในที่สุดแล้วแม้ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม หลังจากนั้นพวกเขาจะได้รับการลงทะเบียนในฐานะของทหารเกณฑ์ เมื่อมีการกรอกแบบฟอร์มลงทะเบียนเด็กมักจะกรอกอายุจริงของตนลงไป แต่เจ้าหน้าที่ทุกคนที่ทำหน้าที่เกณฑ์ทหารแทบจะกรอกลงไปแบบฟอร์มว่าทหารเด็กเหล่านั้นอายุ ๑๘ ปี หรือมากกว่านั้นขึ้นไป

นายทหารผู้ซึ่งนำคนมาเข้ารับการเกณฑ์ทหารมักจะได้รับเงินสดเป็นค่าตอบแทนระหว่าง ๑,๐๐๐ ถึง ๑๐,๐๐๐ จิต (๑๖๖ เหรียญสหรัฐ ตามอัตราแลกเปลี่ยนของทางราชการ หรือ ๑.๑๗-๑๑.๗๖ เหรียญสหรัฐ ตามอัตราของตลาด) และข้าวสารจำนวนระหว่าง ๑๕ ถึง ๕๐ กิโลกรัม ต่อพลทหารใหม่ ๑ นาย ในบางกองทัพ ทหารที่ทำหน้าที่ประจำการในกองทัพมาเป็นระยะเวลานานกว่า ๕ ปี สามารถได้รับอนุญาตให้ปลดประจำการได้ ถ้าหาทหารเกณฑ์มาประจำการได้ ๕ นาย ผลที่สืบเนื่องมาก็คือทหารจำนวนมากขึ้นหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจนาย และพลเรือนกำลังเข้าไปสู่ธุรกิจการเกณฑ์เด็กไปเป็นทหาร ตำรวจและทหารทำหน้าที่ตรวจตราประจำด่านสั่งให้รถโดยสารหยุดแล้วดึงตัวเด็กผู้ชายและชายในวัยฉกรรจ์ลงมาจากรถ และบังคับให้ลงชื่อในบัญชีเพื่อเข้ารับการเกณฑ์ทหาร หลังจากที่มีการเกณฑ์พลเรือนให้

เป็นแรงงานทาส หน่วยทหารบางหน่วยกักตัวเด็กผู้ชายไว้แล้วนำไปขายให้แก่ค่าย
เกณฑ์ทหาร เด็กเร่ร่อนในพม่าที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตกเป็นเป้าหมายของการกวาด
ล้างที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง และเด็กจำนวนมากที่ถูกจับกุมถูกส่งตัวไปยังค่ายเกณฑ์ทหาร
โดยตรง

HRW ได้สัมภาษณ์เด็กผู้ชายซึ่งถูกส่งตัวโดยตรงไปยังกองทัพพม่าเมื่อ
มีอายุเพียง ๑๑ ปี เด็กชายที่มีอายุน้อยกว่านี้ก็ถูกเกณฑ์ด้วยเช่นกัน แต่มักจะถูก
กักตัวไว้จนกว่าจะมีร่างกายที่เติบโตขึ้นกว่าเดิมเพียงเล็กน้อยก่อนที่จะไปเป็นทหาร
เด็กคนหนึ่งที่ได้รับการสัมภาษณ์ถูกจับตัวไปเมื่อมีอายุได้ ๑๐ ปี และถูกกักขังไว้ใน
ห้องขังในค่ายทหารและทำหน้าที่เป็นคนรับใช้ของนายทหารเป็นเวลา ๓ ปี ก่อนที่จะ
ถูกบังคับให้ไปเป็นทหารในกองทัพ อีกแหล่งหนึ่งในการเกณฑ์ทหาร คือ ระบบ Ye
Nyunt Ye Nyunt มีความหมายว่า “หน่ออ่อนที่กล้าหาญ” (Brave Sprouts) เป็น
ระบบที่กองทัพทหารต่างๆ ในพม่า รับผิดชอบมาอยู่ในฐานทัพและส่งไปโรงเรียน
อาจจะเป็นไปได้ว่าปัจจุบันนี้มีค่าย Ye Nyunt จำนวนระหว่าง ๕๐ ถึง ๑๐๐ แห่ง ณ
ฐานที่ตั้งของกองทัพต่างๆ ทั่วประเทศพม่า แต่ละแห่งมีเด็กผู้ชายจำนวน ๕๐ จนถึง
๒๐๐ คน ในระยะเวลา ๑๐ ปี ที่ผ่านมา ระบบดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไป แต่เดิม
ทางกองทัพรับเฉพาะเด็กกำพร้าหรือเด็กเร่ร่อนไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ปัจจุบันนี้
เด็กผู้ชายอายุน้อยหลายคนถูกลักพาตัวและบังคับให้ไปอยู่ในค่าย Ye Nyunt HRW
ได้สัมภาษณ์เด็กชายผู้หนึ่งซึ่งถูกบังคับให้ไปอยู่ในค่ายที่มีเด็กชายจำนวน ๑๐๐ คน
เมื่อเขาอายุได้เพียง ๑๒ ปี เด็กผู้ชายที่อยู่ในค่ายแห่งนั้นมีอายุแตกต่างกันตั้งแต่ ๕
ขวบจนถึง ๑๖ ปี

เด็กได้รับการจัดระเบียบที่ไม่แตกต่างไปแต่อย่างใดกับกองร้อยทหาร ทุกคน
ถูกบังคับให้สวมเครื่องแบบทหารและเด็กที่มีอายุตั้งแต่ ๗ ขวบขึ้นไปต้องเข้าร่วมการ
ฝึกทางทหารด้วยการใช้อาวุธ เด็กชายเหล่านี้ไม่ได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับครอบครัว
ของตนหรือผู้คนนอกค่ายทหาร และถูกเขียนชื่ออยู่เสมอ แม้กระทั่งร้องไห้ก็จะถูกลงโทษ
ถ้าเด็กคนใดถูกจับได้ว่าพยายามที่จะหลบหนี เด็กอื่นๆ ที่เหลือทั้งกลุ่มจะถูกบังคับ
ให้ร่วมทบตัสผู้ที่ยพยายามหลบหนีเหล่านั้น

ไม่มีหนทางอื่นใดที่จะหนีไปให้พ้นจากค่าย Ye Nyunt นอกจากจะเข้าไปเป็น
ทหารในกองทัพเท่านั้น เด็กผู้ชายจากค่ายหน่ออ่อนที่กล้าหาญ จะถูกส่งตัวโดยตรงไป

ยังค่ายเกณฑ์ทหารหลายแห่งที่มีชื่อภาษาพม่าว่า *Su Saun Yay* ในพื้นที่ที่พวกเขาได้รับพิจารณาว่ามีร่างกายแข็งแรงเพียงพอ โดยทั่วไปแล้วมักจะมีอายุระหว่าง ๑๒ และ ๑๖ ปี ทหารเกณฑ์ใหม่ทั้งหมดที่เข้าไปสู่กองทัพต้องผ่านค่ายที่จัดให้มีการเกณฑ์ทหารที่เรียกว่า *Su Saun Yay* เด็กบางคนต้องอยู่ในค่าย *Su Saun Yay* ในท้องถิ่นของตนเป็นเวลานานนับสัปดาห์หรือมากกว่านั้น ค่ายดังกล่าวมีรั้วกันอย่างมิดชิดภายในฐานทัพแค่นั้นที่สุดแล้วทหารเกณฑ์แทบจะทุกคนจะถูกส่งตัวไปที่ค่าย *Su Saun Yay* ส่วนกลางตั้งอยู่ที่เมืองมิงกาลาดอน (Mingaladon) (ตั้งอยู่นอกนครย่างกุ้ง) หรือเมืองมันซะเลย์ (Mandalay) ในแต่ละครั้งจะมีเด็กชายจำนวนระหว่าง ๕๐๐ ถึง ๑,๐๐๐ คนอยู่ที่เมืองมิงกาลาดอน และระหว่าง ๓๐๐ ถึง ๕๐๐ คนอยู่ที่เมืองมันซะเลย์

ภารกิจหลักของค่าย *Su Saun Yay* เหล่านี้คือการจัดแบ่งทหารที่ผ่านการคัดเลือกออกเป็นกลุ่มๆ ละ ๒๕๐ นายเพื่อส่งไปรับการฝึกทางทหารต่อไป ทหารเกณฑ์ส่วนใหญ่พักอยู่ในค่าย *Su Saun Yay* ที่เมืองมิงกาลาดอนหรือเมืองมันซะเลย์เป็นระยะเวลา ๑ ถึง ๒ สัปดาห์ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวทหารเหล่านี้จะถูกใช้เป็นแรงงานที่ไม่ได้รับค่าจ้างเพื่อบำรุงรักษาค่าย หรือทำงานในธุรกิจการค้าส่วนตัวของนายทหาร การเขียนตีทหารเกณฑ์เกิดขึ้นบ่อยครั้ง และทหารเหล่านี้จะไม่ได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับโลกภายนอก ทหารที่พยายามหลบหนีถูกเขียนตีและถูกนำตัวไปอยู่ในอาคารกักกัน ทหารเหล่านี้จะถูกปลี้อัดเสื้อผ้าออกจากร่างกายจนหมด เพื่อป้องกันการหลบหนีและนำไปกักตัวไว้ในห้องขังส่งกลิ่นเหม็น เบียดเสียดอัดเยียดมากจนผู้ถูกกักกันไม่สามารถแม้แต่จะนอนลงกับพื้นได้ เด็กชายผู้ซึ่งเคยถูกขังไว้ในอาคารกักกันเหล่านี้ บอกว่า ในแต่ละครั้งเด็กที่ถูกขังมีจำนวนมากถึง ๖๐ ไปจนถึง ๑๐๐ คน เด็กเกือบจะทั้งหมดอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี เด็กบางคนติดเชื้อมาลาเรียและโรคอื่นๆ ภายในอาคารกักกันและในที่สุดก็ตายลงในคลินิกรักษาโรคของค่ายนั่นเอง

การฝึกทางทหาร

จาก *Su Saun Yay* ทหารเกณฑ์จะถูกส่งตัวไปยังค่ายฝึกทางทหารแห่งใดแห่งหนึ่ง ในบรรดาค่ายฝึกทางทหารจำนวนมากกว่า ๒๐ ค่ายทั่วประเทศพม่า เพื่อรับการฝึกทางทหารเป็นระยะเวลา ๔ ถึง ๕ เดือน ภารกิจของการฝึกหัดมักจะเป็นสิ่งยากลำบากสำหรับเด็กชายอายุน้อยที่สุดในกลุ่ม ดังนั้นเด็กเหล่านี้มักจะถูกเขียนตี

อยู่เป็นประจำมากกว่าทหารเกณฑ์ที่มีอายุมากกว่า เด็กคนหนึ่งเล่าเรื่องการฝึกยิงปืน โดยใช้กระสุนจริงในระหว่างที่ตนเข้ารับการฝึกทางทหาร เมื่อทหารเกณฑ์ ๓ คน อายุไม่ถึง ๑๖ ปี ถูกยิงตายโดยอุบัติเหตุ แทนที่จะมีรายงานเกี่ยวกับการเสียชีวิต ครูฝึกกลับสั่งทหารเกณฑ์คนอื่นๆ นำศพของเด็กทั้ง ๓ คนไปฝังไว้ในป่าและรายงานว่ามีเด็กทั้ง ๓ คน ได้หลบหนีไป

นอกเหนือจากการฝึกทางทหารแล้ว ทหารเกณฑ์ยังต้องถูกใช้เป็นแรงงานทาส (forced labor) ณ บ้านพักของนายทหาร ดัดและชักลากซุงและไม้ที่ใช้ทำฟืน ทำหน้าที่ทหารรักษาการณ์และทำงานอื่น เด็กที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปีมักจะถูกบังคับให้ไปบีบบวดนายทหารผู้บังคับบัญชาในตอนกลางคืน ทหารฝึกหัดเหล่านี้จะถูกห้ามไม่ให้ติดต่อกับคนในครอบครัวของตน ครอบครัวผู้ซึ่งไม่เคยได้รับการแจ้งให้ทราบว่ามีบุตรชายของตนอยู่ที่ไหน ผู้ได้รับการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่บอกว่าพวกเขาร้องไห้ในตอนกลางคืนและบางทีก็ถูกเยียนตีเพราะการร้องไห้นั้นเอง เด็กหลายคนบอก HRW ว่าเด็กอื่นๆ ในกลุ่มของตนป่วยตายในขณะที่ได้รับการฝึกทางทหาร

ทหารฝึกหัดหลายคนพยายามที่จะหลบหนี แต่คนที่ถูกจับได้การลงโทษจะมีความป่าเถื่อนมาก เด็กผู้ชายอายุ ๑๕ ปี จำนวน ๒ คนผู้ซึ่งถูกจับได้ในขณะที่พยายามจะหลบหนีถูกบังคับให้เดินด้วยเข่าบนพื้นดินที่เต็มไปด้วยกรวดแหลมคม ต่อจากนั้นจึงถูกโบย เปลื้องเสื้อผ้าออกจนหมดแล้วนำไปมัดไว้กลางแดดตลอดวัน หนึ่งเดือนต่อมาเด็กคนหนึ่งเสียชีวิต เด็กอีก ๒ คนที่เหลือถูกจำด้วยตรวนที่ข้อเท้าเป็นเวลานานหลายสัปดาห์และถูกทรมานด้วยดาบปลายปืน การลงโทษที่พบได้บ่อยธรรมดาสามัญที่สุด คือ การบังคับให้ทหารฝึกหัดทั้งกลุ่ม จำนวน ๒๕๐ คน เข้าแถวและแต่ละคนตีผู้เคราะห์ร้ายหนึ่งครั้งหรือมากกว่าด้วยไม้เรียว ผู้ที่ตีโดยออกแรงไม่หนักพอจะกลายเป็นผู้ที่ถูกตีเสียเอง พยานผู้เห็นเหตุการณ์พบว่าวิธีดังกล่าวซึ่งถูกนำไปใช้กับเด็กชายที่มีอายุได้เพียง ๑๒ ปี ได้นำไปใช้ในค่ายฝึกทหารใหม่หลายแห่ง พวกเขาบรรยายว่าหลังจากการถูกตีเด็กผู้เคราะห์ร้ายมีสภาพเช่นไร กล่าวคือเด็กมักจะหมดสติไปชั่วคราว เดินไม่ได้และมีเลือดไหลออกมา ในกรณีตัวอย่างหนึ่ง เด็กชายอายุ ๑๖ ปีคนหนึ่งถูกตีอย่างรุนแรงมากจนกระทั่งหมดสติไปพร้อมกับมีเลือดกลบเต็มใบหน้า ต่อมาเขาถูกนำไปจำตรวนที่ข้อเท้าเป็นเวลานานนับสัปดาห์และเสียชีวิตลงในที่สุดภายในคลินิกของค่ายแห่งนั้น

เมื่อเรออกไปตลาดตระเวนถ้าเราหลับในตอนกลางคืนและผู้บังคับบัญชาเห็นเข้า เขาก็จะเขี่ยนตีเรา... บางครั้งผมก็ได้รับเงินเดือน บางครั้งก็ไม่ได้รับเพราะว่า เจ้านายเอาเงินของผมไปใช้จนหมด ผมไม่กล้าไปร้องทุกข์ พวกเราได้รับแค่ เพียงข้าวสารและถ้วยเหลียงเท่านั้น บางทีผู้บังคับบัญชาก็สั่งให้พวกเราไป ขโมยผักและไก่จากชาวบ้าน พวกเราก็เลยต้องออกไปลักขโมยตามคำสั่ง (ถูกเกณฑ์เมื่ออายุได้ ๑๔ ปี และปัจจุบันมีอายุได้ ๑๕ ปี)

เมื่อได้รับการบรรจุเข้าประจำการตามกองพันต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ทั่วประเทศ ทหาร เด็กในกองทัพพม่าก็ยังคงถูกทำทารุณกรรมโดยผู้บังคับบัญชาและยังต้องถูกบังคับ ให้แสดงความโหดร้ายต่อพลเรือน พวกเขาจะไม่ได้รับอนุญาตให้ลาในช่วงเวลา ๕ ปี แรกของการเข้าประจำการในกองทัพ และส่วนมากแล้วก็ยังคงไม่สามารถติดต่อกับ คนในครอบครัวของตน คนที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่เคยเห็นว่ามียทหารเกณฑ์คนใด ได้รับการปลดประจำการจากกองทัพ แม้ว่าจะได้รับใช้ชาติมาเป็นเวลา ๑๐ ปีแล้วก็ตาม ผู้บังคับบัญชามักจะเขี่ยนตีทหารเด็กด้วยเหตุผลเล็กน้อย ๆ หรือโดยปราศจากเหตุผล ปล้นเงินเดือนและแย่งการปันส่วนอาหารไปจากลูกน้องและต่อมา就送พวกเขาออกไปในหมู่บ้านเพื่อขโมยอาหารมาประทังชีวิตของตนเอง และกวาดต้อนชาวบ้าน เพื่อนำมาใช้เป็นแรงงานทาส ด้วยความหวาดกลัวว่าจะต้องเผชิญกับการถูกเขี่ยนตี หรือ ถูกลงโทษเมื่อภารกิจที่ได้รับมอบหมายไม่บรรลุผลสำเร็จ ทหารเหล่านั้นก็จะไปกวาด ต้อนผู้หญิง เด็ก และคนชรา เพื่อให้ได้จำนวนตามที่ระบุเพื่อนำมาใช้เป็นแรงงานทาส หรือเตะ และผลักดันพลเรือนที่ทำหน้าที่ถูกหาบขนเสบียงกรังให้แก่ทางกองทัพเพื่อ ทำให้เกิดความมั่นใจว่า คนเหล่านั้นจะได้เดินทางไปถึงค่ายตรงตามเวลาที่กำหนด

การสู้รบ

หัวหน้าหน่วยสั่งให้พวกเราหลบเข้าที่กำบังและเปิดฉากยิงก่อน พวกเรามี ทั้งหมด ๖ คน และฝ่ายศัตรูมีจำนวนราว ๆ ๗ หรือ ๑๐ คน ผมรู้สึกกลัวมากจนไม่กล้าแม้แต่จะลืมตามอง ดังนั้นผมจึงเอาน้ำมุดเข้าไปในดินและยิงปืนขึ้นฟ้าผมกลัวว่าลูกกระสุนจะยิงโดนหัวของผมเอง ผมยิงจนหมดลูกกระสุนไปจำนวน ๒ รั้งกระสุน (magazines) ยิงประมาณ ๕๐ รอบ ผมกลัวว่าถ้าผมไม่ยิงหัวหน้าหน่วยจะลงโทษผม สิบโทลงโทษพลทหาร สิบเอกลงโทษสิบโท และบางครั้งร้อยตรีก็ลงโทษสิบเอก มัน

มักจะเป็นอย่างนี้เสมอในกองทัพ (ขณะนั้นมีอายุได้ ๑๒ ปี)

เมื่อเข้าร่วมการต่อสู้แบบประจัญบานเป็นครั้งแรกเด็กหนุ่มส่วนใหญ่มักจะบอกว่าตนรู้สึกหวาดกลัว พวกเขาถึงกับร้องไห้หรือหลับตาแน่นและยังป็นขึ้นฟ้า พวกเขาได้รับคำสั่งให้ทำในสิ่งที่เป็นการฝ่าฝืนสิทธิมนุษยชนซึ่งพวกเขาก็ทราบดีว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เด็กคนหนึ่งบรรยายว่าตนถูกเขียนดีเพราะปฏิเสธคำสั่งให้ลงโทษพลเรือนในขณะที่ตัวเขาเองมีอายุแค่เพียง ๑๔ ปี เด็กคนอื่น ๆ บรรยายถึงความรู้สึกเสียใจเมื่อถูกสั่งให้เผาบ้านเรือนของประชาชน เด็กผู้ชาย ๒ คน ถูกบังคับให้มีส่วนร่วมในการสังหารหมู่ผู้หญิงและเด็กจำนวน ๑๕ คน ที่ถูกบังคับให้ย้ายถิ่นฐานในรัฐฉาน เมื่อพวกเขามีอายุแค่เพียง ๑๓ และ ๑๕ ปี ตามลำดับ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสุขภาพจิตคนหนึ่งซึ่งได้อ่านบททวนบทสัมภาษณ์ที่กระทำกับเด็กชายผู้หนึ่งจากบรรดาเด็กหลาย ๆ คน ชี้แนะว่าคำตอบของเด็กผู้นี้สอดคล้องกับอาการที่เป็นความผิดปกติเรียกว่าความเครียดหลังการเกิดอาการบาดเจ็บทางด้านจิตใจ (post-traumatic stress disorder)

ผมอายุได้แค่ ๑๔ ปีกว่าๆ ผมยกปืนแทบจะไม่ไหวเพราะว่ามันหนักเกินไป... ผมไม่คิดว่าผมเคยฆ่าใครตาย แต่ผมเห็นคนบางคนถูกฆ่าตายเพราะว่าเพื่อนผมเองเป็นคนยิงเขาเหล่านั้น (อดีตทหาร ถูกสัมภาษณ์ในประเทศไทย เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๕)

การถูกพรากจากคนในครอบครัว ความโหดร้ายทารุณของผู้บังคับบัญชาและการฝ่าฝืนสิทธิมนุษยชนที่ถูกบังคับให้กระทำต่อพลเรือนทำให้ทหารเด็กหลายคนรู้สึกสิ้นหวังที่จะหลบหนี เด็กหลายคนรู้สึกหวาดกลัวมากจนเกินไปเนื่องจากพวกเขาว่าการผลหน้าที่จากการเป็นทหาร จะได้รับโทษด้วยการจำคุกเป็นเวลา ๓ ถึง ๕ ปี บางครั้งก็จะถูกลงโทษถึงขั้นประหารชีวิต และกลัวว่าการผลจากหน้าที่ทหารของตนอาจเป็นเหตุให้ครอบครัวตกอยู่ภายใต้การควบคุมของทหาร เมื่อมองไม่เห็นหนทางอื่น เด็กบางคนฆ่าตัวตาย เด็กในจำนวนที่มากกว่าทำการหลบหนี อัตราของการผลจากหน้าที่ทหารดูเหมือนว่ากำลังจะเพิ่มสูงขึ้น และผู้ละทิ้งหน้าที่ส่วนใหญ่กล่าวว่าเพื่อนทหารส่วนใหญ่ก็อยากที่จะหลบหนีออกมาเช่นกันถ้าทำได้

กองกำลังของฝ่ายตรงข้าม

ผมเข้าร่วมเมื่อ ๓ ปีก่อน ผมอยากเป็นทหาร ผมจึงมาเป็นทหารด้วยความสมัครใจของผมเอง กองทัพพม่ามาทำหน้าที่ปฏิบัติการในหมู่บ้านของผมตั้งแต่ผมยังเล็ก ๆ อยู่เลย ดังนั้นผมจึงอยากจะแก้แค้นและตัดสินใจมาเป็นทหาร ทหารคะเรนนี่มักจะอยู่ใกล้กับหมู่บ้านของพวกเราเสมอและพวกเรามากจะพบกับพวกเขาอยู่เป็นประจำผมก็เลยไปอยู่กับเขาและกลายเป็นทหารไปโดยอัตโนมัติ ที่นั่นที่ผมตามไปอยู่ เขาก็ให้ผมไปรับการฝึกทางทหาร แต่หลังจากการฝึกผมไม่ได้รับแจกอาวุธในครั้งแรก เพราะว่าผมยังเด็กเกินไป เดียวนี้ผมเคยไปรบหลายครั้งแล้วครับ (เข้าร่วมกับกองกำลังคะเรนนี่เมื่อมีอายุได้ ๑๓ ปี)

การเกณฑ์และใช้ทหารเด็กโดยกองกำลังฝ่ายตรงกันข้ามมีลักษณะที่แตกต่างกันไป ในบรรดากองกำลังฝ่ายตรงกันข้ามที่มีอยู่มากกว่า ๓๐ กลุ่ม กว่า ๒๐ กลุ่มได้ทำสัญญาหยุดยิง (ceasefire agreements) กับ SPDC กลุ่มเหล่านี้ทั้งหมดยังคงเก็บอาวุธไว้กับกลุ่มของตนเอง อย่างไรก็ตามยังคงทำการเกณฑ์ทหารอยู่ต่อไปจากหลักฐานที่รวบรวมมาได้ ปรากฏว่าส่วนใหญ่ของกองกำลังขนาดเล็กที่สุดก็ยังคงมีทหารเด็กสังกัดอยู่ในกองกำลังของตนและยังคงทำการเกณฑ์กำลังทหารเด็กอยู่ต่อไปเป็นไปไม่ได้ที่จะหาจำนวนของทหารเด็กที่แน่นอน แต่ HRW คิดคำนวณว่ากองกำลังของฝ่ายที่ไม่ใช่ฝ่ายรัฐบาลเมื่อนับรวมกันเข้า มีทหารเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี จำนวนระหว่าง ๖๐,๐๐๐ ถึง ๘๐,๐๐๐ คนโดยประมาณ ในช่วงเวลา ๕ ปีที่ผ่านมาจำนวนของทหารเด็กได้ลดลง เนื่องจากกลุ่มที่ทำสัญญาหยุดยิงทำการเกณฑ์ทหารในจำนวนที่น้อยลงและกองกำลังที่ยังคงต่อสู้กับ SPDC ได้ลดขนาดและทรัพยากรของกองกำลังลงอย่างมีนัยสำคัญ

กองกำลังทหารรัฐว้า (United Wa State Army/UWSA) เป็นกองกำลังติดอาวุธฝ่ายตรงข้ามที่มีขนาดใหญ่ที่สุด และได้ตกลงร่วมมือกับ SLORC และ SPDC ภายใต้สัญญาหยุดยิงนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ เป็นต้นมา ทหารจำนวนประมาณ ๒,๐๐๐ คนจากจำนวนทหารซึ่งคาดว่าจะมีอยู่ทั้งสิ้นจำนวน ๒๐,๐๐๐ คนนั้น อาจจะเป็นทหารเด็ก ทำให้กองกำลังดังกล่าวกลายเป็นเพียงกองกำลังเดียวที่เป็นผู้ใช้ทหารเด็กในบรรดากองกำลังติดอาวุธทั้งหลายที่ไม่ใช่ฝ่ายรัฐบาล เด็กหลายคนถูกบังคับให้มารับการเกณฑ์ทหาร ไม่มีกองกำลังอื่นใดที่มีจำนวนกำลังทหารโดยรวมแล้วมากกว่า

๕,๐๐๐ ถึง ๖,๐๐๐ คน แม้ว่าจะเป็นกาชากที่จะประมาณจำนวนทหารเด็กในแต่ละกองกำลังได้ แต่ปรากฏว่าเฉพาะกองกำลัง UWSA เพียงกองกำลังเดียวมีทหารเด็กจำนวนมากกว่า ๑,๐๐๐ คน มีการรายงานว่ากองกำลังฝ่ายตรงข้ามส่วนใหญ่มีทหารเด็กจำนวน ๕๐ ถึง ๕๐๐ คน จากกองกำลังที่ทำการศึกษาวิจัยโดย HRW ไม่ปรากฏว่ามีกองกำลังใดที่ทำการเกณฑ์ผู้หญิงหรือเด็กหญิง หรือมีทหารหญิงหรือทหารเด็กหญิงประจำการอยู่ในกองกำลังของตน ยกเว้นแต่เฉพาะกองกำลังทหารปลดปล่อยชาวกระฉิ่น (Kachin Independence Army) ซึ่งมีทหารหญิงและทหารเด็กหญิงประจำการไม่เปิดเผยจำนวน และมีรายงานว่ายังคงบังคับให้มีการเกณฑ์ทหารเด็กหญิงที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีอยู่ต่อไป

กองกำลังติดอาวุธต่างๆ เหล่านี้ใช้กลวิธีที่แตกต่างกันในเรื่องทหารเด็ก และไม่สามารถที่จะสรุปให้เป็นกฎเกณฑ์ที่ตายตัวได้ กองกำลัง UWSA บังคับให้มีการเกณฑ์ทหารเด็กโดยไม่ปรากฏว่ามีข้อจำกัดอย่างชัดเจน ดูเหมือนว่ากองกำลังอื่นๆ หลายกองกำลังได้ลดจำนวนทหารใหม่ที่จะทำการเกณฑ์ลง อย่างไรก็ตามก็ติดกองกำลังส่วนใหญ่ยังคงรับเด็กผู้ซึ่งอาสาสมัครไปเป็นทหาร ถึงแม้ว่าบางกองกำลังกำหนดนโยบายเกี่ยวกับอายุต่ำสุดของผู้ที่เข้ารับการเกณฑ์ คือ ๑๘ ปี กองกำลังเหล่านี้บางกองกำลังยอมรับกับ HRW พร้อมทั้งมีคำอธิบายว่าเด็กผู้ชายหนุ่มๆ หลายคนได้เข้ามาติดต่อกับเพื่ออาสาสมัครเป็นทหารด้วยตนเอง หลังจากที่ถูกบังคับให้ย้ายถิ่นฐานออกไปจากหมู่บ้านของตนหรือสูญเสียบุคคลในครอบครัวไป ถ้าบริเวณนั้นๆ ไม่มีโรงเรียนหรือถ้าเด็กปฏิเสธที่จะเรียนหนังสือ กองกำลังเหล่านั้นก็จะรับเด็กไว้ กองกำลังติดอาวุธบางกองกำลังได้แสดงความสนใจอย่างกระตือรือร้น ในการเสนอทางเลือกให้แก่เด็กชายผู้ต้องการจะมาร่วมกับกองกำลังของตน และในการเลิกการเกณฑ์ทหารเด็ก ในขณะที่กลุ่มอื่นๆ ปฏิเสธว่าไม่มีทหารเด็กทั้งๆ ที่ขัดแย้งกับหลักฐานที่ปรากฏการเกณฑ์ทหารเด็กในกองกำลังฝ่ายตรงข้ามกำลังลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง และมีกองกำลังหลายกลุ่มแสดงความเต็มใจที่จะสนองตอบต่อแรงผลักดันของนานาชาติที่มีต่อเรื่องนี้

บริเวณชายแดน

เมื่อขุนสายยอมแพ้ ผมต้องการที่จะกลับบ้านแต่ผมไม่รู้จักทาง ดังนั้นผมจึงตัดสินใจเดินทางมายังประเทศไทย ผมกลัวมากผมเลยพระเบิดมือลูกหนึ่งคิดว่า และผมคิดว่า ‘ถ้าใครก็ตามทำให้ผมมีปัญหา หลังจากนั้นผมก็จะฆ่าตัวตายด้วยระเบิดลูกนั้นหรือปามันออกไป’ หลังจากผมข้ามเข้าไปในชายแดนไทยแล้วผมได้ทิ้งมันไป (สัมภาษณ์ในประเทศไทยเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๕)

ทหารเด็กผู้ซึ่งหนีออกมาจากกองทัพพม่ามีทางเลือกน้อยมาก ถ้ากลับบ้านเขาก็เสี่ยงต่อการถูกจับกุมและมีโทษถึงขั้นจำคุกตามมาด้วยการถูกเกณฑ์กลับไปเป็นทหารอีก ครอบครัวก็อาจจะถูกรังควาน ทหารเด็กบางคนไปเข้าร่วมกับกองกำลังของฝ่ายตรงข้ามและทำการสู้รบต่อไป หลายคนหนีไปอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านที่ซึ่งพวกเขาสามารถหางานที่ผิดกฎหมายทำ และบางครั้งก็ถูกนำไปขายเป็นแรงงานทาส

ผู้ที่หนีทหารหรือเขลียงสงครามไปอยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็นทหารของฝ่ายรัฐบาลหรือจากกองกำลังของฝ่ายตรงข้าม พบว่าคนประสบกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความลำบากอย่างใหญ่หลวง ไม่มีประเทศเพื่อนบ้านประเทศใด (บังกลาเทศ อินเดีย จีน ลาว และไทย) ยอมรับผู้อพยพจากพม่าอย่างเป็นทางการ ประเทศไทยยังมีได้ลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยสถานะภาพของผู้อพยพ ปี ค.ศ. ๑๙๕๑ ไม่มีกฎหมายภายในประเทศที่จะคุ้มครองผู้ลี้ภัย บังกลาเทศและไทยเป็นเพียงไม่กี่ประเทศซึ่งโดยพฤตินัยแล้วมีค่ายสำหรับผู้อพยพ ค่ายผู้อพยพในประเทศไทย จำกัดแค่เฉพาะชาวกะเหรี่ยงและชาวคะเรนนี่ ซึ่งรัฐบาลไทยไม่ถือว่าเป็นผู้อพยพ แต่ถือว่าอยู่ในฐานะ “ผู้ย้ายถิ่นชั่วคราวที่หนีภัยจากการสู้รบ”

ดังนั้นการเข้าไปยังค่ายผู้ลี้ภัยจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้สำหรับคนกลุ่มใหญ่ที่เคยเป็นอดีตทหารเด็ก ถ้าพวกเขาสามารถเข้าไปถึงสำนักงานของข้าหลวงใหญ่แห่งสหประชาชาติแห่งผู้ลี้ภัย (UNHCR) ที่ตั้งอยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน พวกเขาจะสามารถสมัครเพื่อขอรับเอกสารคุ้มครองซึ่งเชื่อว่า จะป้องกันเจ้าหน้าที่ในส่วนท้องถิ่นไม่ให้ทำการจับกุม และเนรเทศพวกเขาออกไป (แต่บ่อยครั้งกลับไม่เป็นเช่นนั้น) อย่างไรก็ตาม ผู้ที่เคยเป็นทหารเด็กส่วนใหญ่พบว่า เป็นสิ่งที่ยากลำบากและเป็นอันตรายเป็นอย่างยิ่งในการที่จะเดินทางเข้าไปยังสำนักงานของ UNHCR และถึงแม้ว่าพวกเขาจะทำได้สำเร็จ ก็ไม่สามารถรับรองได้ว่าพวกเขาจะได้รับสถานะของผู้ลี้

ภัย

ผู้ซึ่งเดินทางข้ามชายแดนไม่สามารถสมัครเพื่อรับสถานะ การเป็นผู้ลี้ภัย ณ สำนักงาน UNHCR ในท้องที่ แต่จะต้องเดินทางไปสมัครที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการเดินทางที่ลำบากและมีค่าใช้จ่ายสูงโดยมีด่านตรวจ ของตำรวจและทหาร กระจายอยู่ตลอดเส้นทาง หลังจากนั้นผู้สมัครต้องใช้เวลาในการรอคอยนานหลาย สัปดาห์หรือมากกว่านั้นเพื่อเข้ารับการสัมภาษณ์ ตามมาด้วยเวลาที่ยาวนานอีกหลาย สัปดาห์หรือนานกว่า เพื่อการตัดสินใจ พวกเขาใช้เวลาทั้งหมดเหล่านั้น ในเมืองที่ ดนไม่คุ้นเคย โดยไม่มีสถานภาพทางกฎหมาย

จากคำอธิบายของตัวแทนจากเอ็น จี โอ (NGO) ที่มีประสบการณ์อย่าง กว้างขวาง เกี่ยวกับกระบวนการในการให้สถานะภาพผู้ลี้ภัย ของ UNHCR ใน ประเทศไทย การให้สถานะภาพผู้ลี้ภัยทำได้แค่เฉพาะในกรุงเทพฯ คำถามที่เกิดขึ้น ตามมาก็คือเหตุใดผู้ลี้ภัยทั้งหลายถึงต้องไปสมัครเพื่อขอคำรับรองสถานะภาพจาก UNHCR ในเมื่อ UNHCR ไม่สามารถช่วยเหลืออะไรแก่พวกเขาได้มากนักใน บริบทของประเทศไทย พวกเขาไม่สามารถตั้งถิ่นฐาน ไม่สามารถเข้าไปพำนักอยู่ใน ค่ายผู้ลี้ภัย ผลประโยชน์ที่ได้รับไม่คุ้มเสีย และบ่อยครั้งที่เกิดความยุ่งยากและ ภัยอันตรายจากการเดินทางเข้าไปยังกรุงเทพฯ และพักอยู่ที่นั่นเป็นเวลานานหลาย เดือนกว่าการดำเนินการจะสิ้นสุดมีน้ำหนักมากกว่าผลประโยชน์ใดๆ ซึ่งพวกเขา หวังว่าจะได้รับ ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้ลี้ภัยไปสมัครจำนวนน้อยมาก

สำนักงาน UNHCR ในกรุงเทพฯ กล่าวอ้างว่า “ในทางปฏิบัติผู้ที่เพิ่งจะ เดินทางเข้ามาใหม่ รวมทั้งอดีตทหารที่ได้รับบาดเจ็บสามารถเข้าไปพำนักอยู่ในค่ายผู้ ลี้ภัยของ UNHCR ได้ ถ้า UNHCR ทราบเกี่ยวกับกรณีของอดีตทหารเด็ก ไม่ว่า บุคคลเหล่านั้นจะมารายงานตัวและลงทะเบียนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม UNHCR จะแสวงหาแนวทางที่เป็นไปได้ในการให้ความคุ้มครองเป็นรายๆ ไป ขึ้นอยู่กับความ ต้องการของแต่ละบุคคล เช่นเข้าไปแทรกแซงการถูกตามตัว การกลับไปอยู่ร่วมกับ ครอบครัว การให้ความอุปถัมภ์ การให้ความคุ้มครองและการให้คำปรึกษาตามความ เหมาะสม”

อย่างไรก็ดี เอ็นจีโอที่ทำงานอย่างสม่ำเสมอกับผู้ร้องขอสถานะภาพผู้ลี้ภัยใน ประเทศไทย ไม่เคยทราบว่ามีอดีตทหารเด็กคนใดที่ได้รับการช่วยเหลือหรือ

เอกสารคุ้มครองจาก UNHCR ไม่ว่าจะเป็นที่ค่ายผู้ลี้ภัยหรือที่ในกรุงเทพฯ ก็ตาม ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๕ สำนักงาน UNHCR ในประเทศไทยได้แจ้งแก่ HRW ว่า “ในระยะเวลา ๒ ปีที่ผ่านมาไม่เคยมีกรณีซึ่งสำนักงาน UNHCR กรุงเทพฯ ได้รับการติดต่อจากทหารเด็กที่หลบหนีมาจากประเทศพม่าเพื่อแสดงความจำนงในการรับสถานะภาพผู้ลี้ภัย”

ประเทศไทยเป็นประเทศจุดหมายปลายทางที่ธรรมชาติสามัญที่สุดสำหรับทหารที่หลบหนีออกมาจากกองทัพพม่าและกองกำลังฝ่ายตรงข้าม แต่ตามคำบอกเล่าของตัวแทนกองกำลังกะเหรี่ยง คะเรนและฉาน ทางทหารไทยมีข้อตกลงอย่างเป็นทางการกับ SPDC ว่าจะส่งตัวทหารที่หนีมาจากกองทัพพม่าที่ถูกจับในแผ่นดินไทยให้แก่ทางการพม่า ข้อตกลงดังกล่าวได้รับรายงานว่าเริ่มมีขึ้นระหว่างผู้บัญชาการทหารไทยประจำท้องถิ่นและผู้บัญชาการกองทัพลายพม่า เมื่อ ๓ ถึง ๕ ปีก่อน และต่อมาได้มีการทำให้เป็นระเบียบแบบแผนและประกาศออกมาอย่างเป็นทางการโดยคณะกรรมการความร่วมมือชายแดนไทย-พม่า ประกอบด้วย กองทัพบก หน่วยเสริมการทหาร ตำรวจ ด่านตรวจคนเข้าเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐประจำภูมิภาคจากทั้งสองประเทศ เจ้าหน้าที่ประจำท้องถิ่นชาวไทยโดยส่วนใหญ่แล้วไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง แต่ก็มียุทธงานที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับทหารหลายคนที่ยังหนีมา แล้วถูกส่งตัวกลับไป

ผู้สื่อข่าวอิสระทางด้านสิทธิมนุษยชนคนหนึ่งได้แจ้งให้ HRW ทราบเกี่ยวกับกรณีหนึ่งที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๕๕ ซึ่งทหารที่หลบหนีมาจากกองพันทหารราบอาวุธเบาที่ ๒๘๒ ได้ข้ามชายแดนเข้ามาที่จังหวัดกาญจนบุรี หลังจากที่อยู่มาเป็นเวลาถึง ๒ สัปดาห์โดยปราศจากอาหาร พวกเขาจึงเริ่มออกไปขโมยอาหารจากชาวบ้านซึ่งต่อมาได้ไปแจ้งให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยทราบ มีการส่งทหารเข้าไปในพื้นที่และยิงทหารที่หลบหนีมาจากพม่าจนเสียชีวิตทั้ง ๕ นาย เพราะเชื่อว่าทหารเหล่านั้นเป็นกลุ่มโจร

ในขณะที่มีการทำวิจัยเพื่อรายงานนี้ ทหารวัย ๑๗ ปีหลบหนีออกมาจากกองทัพของรัฐบาลพม่าได้พยายามที่จะข้ามชายแดนจากรัฐกะเหรี่ยงเข้ามาในประเทศไทย ถูกจับกุมโดยกองกำลังทหารของไทยและหายตัวไป แม้ว่า HRW มีภาพถ่ายจำนวนหนึ่งภาพและการสัมภาษณ์เด็กชายผู้หนึ่งที่มีการบันทึกเสียงไว้ถึง ๒ ชุด สำนักงาน UNHCR กรุงเทพฯ กลับปฏิเสธที่จะสอบสวนเกี่ยวกับคดีนี้หรือแม้แต่จะทำการ

สอบถามว่าเจ้าหน้าที่ของไทยคนใดที่กักตัวบุคคลผู้นี้ไว้

รัฐบาลของประเทศทั้งหมดที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศพม่าได้สอดคล้องกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานระหว่างประเทศหลายหน่วยงานและหน่วยงานเอ็นจีโออย่างใกล้ชิดทำให้เป็นการยากสำหรับหน่วยงานดังกล่าวในการให้บริการแก่บุคคลนอกค่ายผู้ลี้ภัย การไม่ได้รับการยอมรับในฐานะของผู้ลี้ภัยจากรัฐบาลของประเทศต่างๆ ซึ่งตนใช้เป็นที่ยลี้ภัย และโอกาสที่มีอยู่เพียงเล็กน้อยหรือขาดโอกาสที่จะได้รับการรับรองจาก UNHCR อดีตทหารเด็กหลายคนขาดช่องทางที่จะเข้าถึงที่พักอาศัย การแจกอาหาร การให้คำปรึกษาทางด้านจิตวิทยา หรือความช่วยเหลือในการติดต่อกับครอบครัวของตน พวกเขาส่วนใหญ่ไม่มีทางเลือกแต่ต้องพยายามดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดด้วยการทำงานที่ค่าแรงต่ำมากในตลาดแรงงานที่ผิดกฎหมาย การขาดเอกสารหลักฐานอย่างสิ้นเชิงและเกิดความรู้สึกสับสนอยู่เสมอ เด็กเหล่านี้จึงง่ายต่อการถูกชักจูงเข้าไปในเครือข่ายของการค้ามนุษย์ที่แพร่ขยายออกไปอย่างกว้างขวางในภูมิภาค ซึ่งจัดหาเด็กและผู้หญิงให้แก่ช่องโสมและโรงงานอุตสาหกรรมที่จ้างคนงานในราคาถูกแต่ทำงานเป็นเวลานานภายใต้สภาวะความเครียดที่เลวร้าย

ในปี ๒๕๔๔ รัฐบาลไทยได้ริเริ่มโครงการลงทะเบียนแรงงานเถื่อนที่ทำงานให้แก่ชายจ้างชาวไทยในจังหวัดที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดนและออกไปอนุญาตซึ่งจะช่วยป้องกันการถูกเนรเทศ หลังจากนั้นคนงานที่ไม่มีใบอนุญาตจะถูกจับกุมและถูกเนรเทศออกไป ค่าธรรมเนียมในการลงทะเบียนเป็นเงินค่อนข้างสูง เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๔๔ ค่าธรรมเนียมสำหรับ ๖ เดือนแรกเท่ากับ ๓,๒๕๐ บาท และอีก ๖ เดือนหลังเท่ากับ ๑,๒๐๐ บาท ยอดรวม ๔,๒๕๐ บาท ก็เท่ากับเงินค่าจ้างจากการทำงานแบบเต็มเวลา ที่ใช้เวลาตั้งแต่ ๑ ถึง ๓ เดือนสำหรับแรงงานผิดกฎหมายชาวพม่าในประเทศไทย ผู้สมัครต้องมียานพาหนะที่มั่นคงกับนายจ้างเพียงคนเดียว ดังนั้นส่วนใหญ่ของเด็กที่เคยเป็นทหารจึงถูกกันออกไปและเผชิญกับความเป็นไปได้ที่จะถูกผลักดันให้เนรเทศออกไป ตามความเห็นของตัวแทนชาวคะเรนนี่ที่ต่อต้านโครงการนี้ได้ผลักดันทหารพม่าที่หลบหนีมาหลายนายให้ออกจากประเทศไทยไปกลับไปยังพื้นที่ชายแดนของชาวคะเรนนี่ที่ซึ่งไม่มีโอกาสสำหรับพวกเขาที่จะรอดชีวิตในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๔ ทหารเด็กกลุ่มหนึ่งได้ตัดสินใจที่จะก่อตั้งกองกำลังเมียนมาร์ หมวยชิต (Myanmar Myochit) หรือกองกำลังรักษาติแห่งประเทศพม่า

(Burma Patriotic Army) และทำการสู้รบกับหน่วยทหารของพม่าที่ตนเคยสังกัด ขณะนี้กองกำลังรักชาติแห่งพม่ามีจำนวนสมาชิกประมาณ ๕๐ คน สมาชิกส่วนใหญ่ คือ อดีตทหารเด็กและหลายคนอายุยังไม่ถึง ๑๘ ปี หลังจากที่ได้หลบหนีออกมาจากกองทัพพม่าเป็นผลสำเร็จ และแสวงหาชีวิตใหม่โดยอาศัยทุกวิธีการเท่าที่จะแสวงหามาได้ ทหารเด็กกลุ่มนี้พบว่าไม่มีทางเลือกใดที่จะเปิดโอกาสให้แก่พวกเขา นอกเสียจากกลับไปสู่การสู้รบเท่านั้น

ในสถานการณ์นี้ เด็กผู้ซึ่งหลบหนีออกมาจากกองทัพพม่าหรือกองกำลังใดก็ตามไม่มีช่องทางที่จะเข้าถึงความช่วยเหลือหรือบริการต่าง ๆ เมื่อเดินทางไปยังประเทศเพื่อนบ้าน พวกเขาไม่มีทางเลือกแต่จะต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด อย่างไรก็ตามก็ดีพวกเขาก็สามารถทำได้ และพวกเขายู่ในความหวาดกลัวอย่างต่อเนื่องในการที่จะถูกเนรเทศกลับไปยังประเทศพม่า

บทสรุป

ประเทศพม่าได้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของเด็กในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๘ แห่งอนุสัญญานี้

ห้ามไม่ให้ทำการเกณฑ์เด็กที่อายุต่ำกว่า ๑๕ ปีไปเป็นทหาร และห้ามไม่ให้เด็กมีส่วนร่วมในการต่อสู้ที่ใช้อาวุธ

ทหารเด็กผู้ซึ่งละทิ้งหน้าที่และหนีไปยังประเทศเพื่อนบ้านควรจะได้รับ การคุ้มครองมิให้ถูกบังคับกลับประเทศพม่าที่ซึ่งพวกเขาอาจจะต้องเผชิญกับการถูก คุกคามชีวิต และเสรีภาพ รวมทั้งความเป็นไปได้ที่จะถูกลงโทษแบบรวบรัด HRW ชี้ให้เห็นว่ากฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาต่อต้านการทำ ทารุณกรรม ก.ศ. ๑๘๙๔ ห้ามไม่ให้มีการส่งบุคคลกลับไปยังประเทศซึ่งมีพื้นฐาน เพียงพอที่จะทำให้เชื่อว่าบุคคลเหล่านั้นอาจจะตกอยู่ในอันตรายจากการตกเป็นเหยื่อ ของการถูกทำทารุณกรรม

การบังคับเกณฑ์เด็กไปเป็นทหารในกองทัพพม่ายังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และวิธีการที่ใช้เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ คือ การฝ่าฝืนกฎหมายและนโยบายแห่งชาติ ของประเทศพม่ารวมทั้งข้อผูกมัดของรัฐบาลพม่าภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ในทำนองเดียวกันกองกำลังฝ่ายตรงกันข้ามก็ได้ฝ่าฝืนนโยบายที่พวกตนได้กำหนด

ไว้ด้วยการรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีไปเป็นทหาร ประเทศพม่ามีทหารเด็กจำนวนมาก ติดอันดับโลก จึงทำให้กองกำลังทั้งหมด ต้องลงมือปฏิบัติการ เพื่อยุติการเกณฑ์เด็กไปเป็นทหาร และปลดทหารเด็กออกจากการประจำการ

หน่วยงานการเฝ้าระวังสิทธิมนุษยชน (HRW) มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

- แจ้ง UNHCR และหน่วยงาน NGO ที่เกี่ยวข้องว่า เมื่อมีเด็กหนีมาจากการเป็นทหารเด็ก ของหน่วย SPDC และกองกำลังทหาร จะต้องได้รับการคุ้มครองและมีโอกาสเข้าถึงการพิจารณาสถานะภาพ
- รับประกันว่า เด็กและบุคคลเหล่านั้นจะได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ
- ยกเลิกข้อตกลงของคณะกรรมการความร่วมมือชายแดนซึ่งระบุว่า ทหารที่หนีออกมาจากกองกำลัง SPDC เมื่อถูกจับได้ในแผ่นดินไทย จะต้องถูกส่งตัวกลับไปให้ทางการพม่า

รายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ เฝ้าระวังและตรวจสอบสถานพินิจ และคุ้มครองเด็ก และเยาวชน เรือนจำ และทัณฑสถาน

โดย คณะอนุกรรมการด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว

ภายใต้แผนงานการส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว
พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๐

วิรัชดา สุทธยาภม

ความเป็นมา

เพื่อให้มีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ และพื้นที่ที่เน้น ด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญยิ่งกลุ่มหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงกับพื้นที่เน้นด้านอื่นๆ ได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงได้จัดตั้ง คณะอนุกรรมการด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว (คณะอนุกรรมการฯ) ขึ้น ซึ่งต่อมาคณะอนุกรรมการฯ ได้มีการดำเนินการจัดทำแผนงานการส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน ด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๐ (แผนงานด้านสิทธิเด็กฯ) ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนรวมทั้งตัวแทนของเด็กและเยาวชนด้วย โดยที่แผนงานดังกล่าวประกอบด้วย ๖ กลุ่มเน้นหลัก คือ เด็ก ในกระบวนการยุติธรรม ความรุนแรงในเด็ก แรงงานเด็กในบ้าน เด็กไร้รัฐ การสร้างความปลอดภัยและลดอุบัติเหตุในเด็ก และเด็กกับสื่อ มีกลไกการดำเนินงานที่เริ่มต้นจาก กลไกการสร้างองค์ความรู้โดยการทบทวน รวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่แล้ว และการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ กลไกการสร้างความเคลื่อนไหวทางวิชาการและทาง

สังคม ผ่านเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนรวมทั้งเด็กและเยาวชน และ กลไกการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ที่มุ่งผลักดันข้อเสนอแนะในด้านการปรับปรุง กฎหมาย นโยบาย และระเบียบวิธีปฏิบัติ ในระดับประเทศและระหว่างประเทศที่ได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นอย่างดีแล้ว ให้เกิดการนำไปประยุกต์ใช้จริงในทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

โครงการสำคัญที่คณะอนุกรรมการฯ กำลังดำเนินการในช่วงปีงบประมาณ ๒๕๕๖ คือ โครงการเฝ้าระวังและตรวจสอบเรือนจำและทัณฑสถาน และโครงการเฝ้าระวังและตรวจสอบสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (สถานพินิจฯ) ซึ่งเป็นโครงการภายใต้กลไกการเคลื่อนไหวทางวิชาการและทางสังคม ในแผนงานด้านสิทธิเด็กโดยในเดือนมกราคม ถึง พฤษภาคม ได้ดำเนินการใน สถานพินิจฯ ๘ แห่ง เรือนจำ ๒ แห่ง และทัณฑสถาน ๔ แห่ง โดยในการดำเนินการนั้นได้มีการเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร บุคลากรที่ทำงานใกล้ชิดกับผู้ต้องขังและผู้ต้องขังรวมทั้งเด็กและเยาวชน เพื่อนำข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบอีกด้วย

โครงการเฝ้าระวังและตรวจสอบเรือนจำและทัณฑสถาน

โครงการเฝ้าระวังและตรวจสอบเรือนจำและทัณฑสถาน มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการให้ความดูแลสิทธิของเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากการที่บิดาและ/หรือมารดาและ/หรือหัวหน้าครอบครัวและ/หรือตนเอง ต้องตกเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน รวมทั้งเพื่อกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่มีความตระหนักในภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติงานด้วยความเคารพในสิทธิของเด็ก เยาวชน และครอบครัวอีกด้วย โดยในขั้นต้นนี้ คณะอนุกรรมการฯ ได้ดำเนินการตรวจสอบและประมวลผลการดำเนินโครงการในเรือนจำ ๒ แห่ง และทัณฑสถาน ๔ แห่ง ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังหญิงที่อยู่ในระหว่างตั้งครรภ์ และ/หรือที่มีบุตรอยู่ด้วย จำนวน ๒๑๙ คน (คิดเป็น ๑.๔๓% ของผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด ๑๕,๒๔๓ คน หรือ ๗๒.๑๕% ของผู้ต้องขังที่กำลังตั้งครรภ์ หรือมีบุตรติดตามอยู่ด้วยทั้งสิ้น ๓๐๒ คน) คณะอนุกรรมการฯ ได้ทำการเก็บข้อมูลผู้ต้องขังในเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในภาคกลางจำนวน ๑๕๗ คน

(๗๒.๐๒%) ภาคเหนือ ๔๐ คน (๑๘.๓๕%) และภาคตะวันออก ๒๑ คน (๙.๖๓%) โดยที่ร้อยละ ๘๔ (๑๒๑ คน) ของผู้ต้องขังที่แจ้งอาชญากรรมสุดท้ายทั้งหมด (๑๔๔ คน) มีบุตรอายุยังไม่เกิน ๓๖ เดือน รายละเอียดลักษณะทั่วไปของผู้ต้องขังแสดงในตารางที่ ๑

จากการดำเนินการตามโครงการดังกล่าว คณะอนุกรรมการฯ ได้พบประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ และจำเป็นต้องเร่งผลักดันให้มีการแก้ไขและช่วยเหลือโดยด่วน คือ มีเด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากการที่บิดา และ/หรือมารดา และ/หรือหัวหน้าครอบครัว และ/หรือตนเอง ต้องตกเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น ๔ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๑ เด็กอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ที่ต้องถูกขังรวมกับผู้ใหญ่ จากการตรวจสอบพบเด็กกลุ่มนี้จำนวน ๖๒๘ คน (๔.๑๒% ของผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด ๑๕,๒๔๓ คน) ดังแสดงในตารางที่ ๑

กลุ่มที่ ๒ เด็กในครรภ์ผู้ต้องขัง จากการตรวจสอบพบผู้ต้องขังหญิงที่อยู่ในระหว่างตั้งครรภ์จำนวน ๘๔ คน (๐.๕๕% ของผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด ๑๕,๒๔๓ คน) และจากการสัมภาษณ์พบว่า ร้อยละ ๕๖.๕๖ (๔๕ คน) ของผู้ต้องขังที่กำลังตั้งครรภ์ที่ตอบแบบสัมภาษณ์ (๗๕ คน) นั้น มีอายุครรภ์อยู่ในไตรมาสสุดท้าย ดังแสดงในตารางที่ ๒

กลุ่มที่ ๓ เด็กที่ต้องตามผู้ต้องขังมาอยู่ในสถานที่คุมขังด้วยเนื่องจากไม่มีผู้อื่นนำไปดูแล (หรือคลอดในระหว่างที่มารดาอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน และไม่มีญาติมารับไปดูแล) (เด็กติดผู้ต้องขัง) จากการตรวจสอบพบผู้ต้องขังหญิงที่ต้องนำเด็กมาอยู่ด้วยเนื่องจากไม่มีญาติมารับไปดูแลเป็นจำนวน ๒๑๘ คน (๑.๔๓% ของผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด ๑๕,๒๔๓ คน) และจากการสัมภาษณ์พบว่า ร้อยละ ๘๑.๑๗ (๘๓ คน) ของเด็กติดผู้ต้องขังที่ได้รับการแจ้งอาชญากรรมทั้งหมด ๑๐๒ คน มีอายุไม่เกิน ๓๖ เดือน ดังแสดงในตารางที่ ๓

กลุ่มที่ ๔ เด็กที่ถูกพรากจากสภาพครอบครัวเนื่องจาก บิดา และ/หรือมารดา และ/หรือผู้ปกครอง ต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน จากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังหญิงที่กำลังตั้งครรภ์ และผู้ต้องขังหญิงที่มีบุตรมาอยู่ด้วยจำนวน ๒๑๘ คน พบว่า ๘๐% (๑๗๓ คน) ของเขาเหล่านั้นต้องทิ้งเด็กอย่างน้อย ๑ คน

ไว้ที่บ้านในขณะที่ตนต้องมาถูกคุมขังในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน ดังรายละเอียดปรากฏในตารางที่ ๔

สิ่งที่คณะกรรมการฯ จะดำเนินการในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงกันยายน ๒๕๕๖ สำหรับโครงการเฝ้าระวังและตรวจสอบเรือนจำและทัณฑสถาน คือ ดำเนินการตรวจสอบเรือนจำอีก ๓ แห่ง และทัณฑสถานอีก ๑ แห่ง ให้เสร็จสิ้นตามแผนที่ได้กำหนดไว้ และทำการสรุปผลการดำเนินงาน รวมทั้งดำเนินการผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมาย นโยบาย ระเบียบปฏิบัติ และโครงสร้างของหน่วยงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการละเมิดสิทธิของเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมของรัฐทั้ง ๔ กลุ่ม ต่อไป

ตารางที่ ๑ ลักษณะทั่วไปของผู้ต้องขังที่ตอบแบบสัมภาษณ์ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
๑ ชาย	๐	๐
๒ หญิง	๒๑๘	๑๐๐
รวม	๒๑๘	๑๐๐
อายุ		
๑ ๗ ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๑๔ ปี	๑	๐.๔๖
๒ ๑๔ ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง ๑๘ ปี	๑	๐.๔๖
๓ ตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง ๒๐ ปี	๑๐	๔.๕๕
๔ ตั้งแต่ ๒๐ ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง ๒๕ ปี	๗๒	๓๓.๐๓
๕ ตั้งแต่ ๒๕ ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง ๖๐ ปี	๑๓๔	๖๑.๕๗
รวม	๒๑๘	๑๐๐
ระดับการศึกษา		
๑ ไม่ได้เรียน	๒๕	๑๓.๓๐
๒ ประถมศึกษา	๑๒๑	๕๕.๕๐
๓ มัธยมศึกษา	๖๒	๒๘.๔๔
๔ อนุปริญญา	๕	๒.๒๕
๕ ปริญญาตรี	๑	๐.๔๖
รวม	๒๑๘	๑๐๐

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาที่อยู่ในเรือนจำ หรือ ทัณฑสถาน จนถึงวันสัมภาษณ์		
๑ น้อยกว่า ๑ เดือน	๒๒	๑๐.๒๓
๒ ๑-๓ เดือน	๒๓	๑๐.๗๐
๓ ๓ เดือนถึง ๑ ปี	๗๑	๓๓.๐๒
๔ ๑ ปีขึ้นไป	๕๕	๔๖.๐๕
รวม	๒๑๕	๑๐๐
ข้อหาที่ได้รับ		
๑ เกี่ยวกับขาสเสพติด	๑๕๗	๕๐.๓๗
๒ เกี่ยวกับทรัพย์สิน	๑๕	๖.๘๘
๓ เกี่ยวกับชีวิตหรือร่างกาย	๔	๑.๘๓
๔ อื่นๆ	๒	๐.๙๒
รวม	๒๑๘	๑๐๐
จำนวนครั้งที่เคยถูกจับ		
๑ ไม่เคยถูกจับมาก่อนเลย	๑๔๐	๖๕.๑๒
๒ เคยถูกจับมาแล้ว ๑-๓ ครั้ง	๗๓	๓๓.๕๕
๓ เคยถูกจับมาแล้วมากกว่า ๓ ครั้ง	๒	๐.๙๓
รวม	๒๑๕	๑๐๐
ก่อนถูกจับครั้งนี้อาศัยอยู่กับ		
๑ อยู่คนเดียว	๔	๑.๙๒
๒ บิดาและมารดา	๑๐๐	๔๘.๐๘
๓ บิดาหรือมารดา และคู่สมรสใหม่ของบิดาหรือมารดา	๒	๐.๙๖
๔ ญาติผู้ใหญ่อื่นๆ	๓๑	๑๔.๕๐
๕ คนรู้จักที่ไม่ใช่ญาติ	๑๕	๗.๒๑
๖ นายจ้าง	๔	๑.๙๒
๗ เพื่อน	๑	๐.๔๘
๘ ครอบครัวและคู่สมรสของตนเอง	๕๑	๒๔.๕๒
รวม	๒๐๘	๑๐๐
ภูมิสำเนาของผู้ต้องขัง		
๑ ภาคเหนือ	๔๐	๑๙.๔๒
๒ ภาคใต้	๑	๐.๔๙
๓ ภาคกลาง	๑๔๖	๗๐.๘๗
๔ ภาคตะวันออก	๑๕	๗.๒๘
๕ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๔	๑.๙๔
รวม	๒๐๖	๑๐๐

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะที่อยู่อาศัยของเด็กและเยาวชนก่อนถูกจับกุมตัว		
๑ ไม่มีที่อยู่แน่นอน/เร่ร่อน	๒	๐.๕๕
๒ บ้านเดี่ยว	๑๐๑	๔๕.๗๕
๓ บ้านตึกแถว	๒๘	๑๓.๗๕
๔ ชุมชนแออัด	๑๖	๗.๘๘
๕ อื่นๆ	๕๖	๒๔.๕๕
รวม	๒๐๓	๑๐๐
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ก่อนมาอยู่ในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน		
๑ อยู่คนเดียว	๕	๒.๔๘
๒ น้อยกว่า หรือเท่ากับ ๕ คน	๑๕๒	๗๕.๒๕
๓ มากกว่า ๕ คน แต่ไม่เกิน ๘ คน	๔๑	๒๐.๓๐
๔ ตั้งแต่ ๑๐ คนขึ้นไป	๕	๒.๕๘
รวม	๒๐๒	๑๐๐
อายุบุตรคนโต ของผู้ต้องขัง (หมายเหตุ หากมีบุตรคนเดียว ให้นับเป็นบุตรคนโต)		
๑ ไม่เกิน ๓๖ เดือน	๖๓	๓๒.๘๑
๒ ๓๖ เดือน ขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๗ ปี	๓๕	๒๐.๓๑
๓ ๗ ปี ขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๑๔ ปี	๕๕	๒๘.๖๕
๔ ๑๔ ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง ๑๘ ปี	๑๕	๗.๘๑
๕ ๑๘ ปีขึ้นไปแต่ไม่ถึง ๒๐ ปี	๖	๓.๑๒
๖ ตั้งแต่ ๒๐ ปี ขึ้นไป	๑๔	๗.๒๕
รวม (จำนวนผู้ต้องขังหญิงที่แจ้งอายุบุตร)	๑๘๒	๑๐๐
อายุบุตรคนสุดท้องของผู้ต้องขัง		
๑ ไม่เกิน ๓๖ เดือน	๑๒๑	๘๔.๐๓
๒ ๓๖ เดือน ขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๗ ปี	๑๖	๑๑.๑๑
๓ ๗ ปี ขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๑๔ ปี	๗	๔.๘๖
รวม	๑๔๔	๑๐๐
สถานภาพของคู่สมรสของผู้ต้องขังในขณะนี้		
๑ เป็นผู้ดูแลครอบครัว	๔๔	๒๐.๑๘
๒ กำลังได้รับโทษอยู่ในเรือนจำ	๕๕	๒๗.๐๖
๓ แยกทางกันก่อนเข้ามาอยู่ในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน	๕๖	๒๕.๖๕
๔ แยกทางกันหลังจากเข้ามาอยู่ในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน	๓๑	๑๔.๒๒
๕ อื่นๆ	๒๘	๑๒.๘๔
รวม	๒๑๔	๑๐๐

ตารางที่ ๒ ข้อมูลทั่วไปของเด็กในครอบครัวผู้ต้องขัง ในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<i>การตั้งครรภ์ของผู้ต้องขัง</i>		
๑ ไม่ได้กำลังตั้งครรภ์	๑๓๕	๖๓.๗๖
๒ กำลังตั้งครรภ์	๗๕	๓๖.๒๔
รวม	๒๑๐	๑๐๐
<i>อายุครรภ์ของผู้ต้องขัง</i>		
๑ ไม่เกิน ๓ เดือน	๗	๘.๘๖
๒ ๓-๖ เดือน	๒๗	๓๔.๑๘
๓ ๖ เดือน ขึ้นไป	๔๕	๕๖.๙๖
รวม	๗๙	๑๐๐

ตารางที่ ๓ ข้อมูลทั่วไปของเด็กติดผู้ต้องขัง ในเรือนจำ หรือทัณฑสถาน

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<i>เด็กติดผู้ต้องขัง</i>		
๑ ไม่มีเด็กติดมาอยู่ด้วย	๑๑๓	๕๑.๘๓
๒ มีเด็กติดมาอยู่ด้วย	๑๐๕	๔๘.๑๗
รวม	๒๑๘	๑๐๐
<i>อายุของเด็กติดผู้ต้องขัง</i>		
๑ ไม่เกิน ๑๒ เดือน	๖๑	๕๕.๘๐
๒ ๑๒ เดือนขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๒๔ เดือน	๑๕	๑๔.๗๑
๓ ๒๔ เดือนขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๓๖ เดือน	๗	๖.๔๖
๔ ๓๖ เดือน ขึ้นไป	๑๕	๑๔.๖๓
รวม	๑๐๒	๑๐๐

ตารางที่ ๔ ข้อมูลทั่วไปของเด็กที่ถูกพาดพิงจากครอบครัว เนื่องจากบุพการีอยู่ในเรือนจำ หรือ
ที่สถาน

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนผู้ต้องขังที่		
๑ ไม่มีเด็กที่ผู้ต้องขังต้องทิ้งไว้ให้อยู่ในความดูแลของผู้อื่น	๔๕	๒๐.๖๔
๒ มีเด็กที่ผู้ต้องขังต้องทิ้งไว้ให้อยู่ในความดูแลของผู้อื่น	๑๗๓	๗๕.๓๖
รวม	๒๑๘	๑๐๐
จำนวนผู้ต้องขังที่ทิ้งเด็กไว้ให้อยู่ในความดูแลของผู้อื่น		
๑ เป็นจำนวน ไม่เกิน ๓ คน	๑๕๑	๘๗.๒๘
๒ เป็นจำนวน ๓-๖ คน	๒๒	๑๒.๗๒
รวม	๑๗๓	๑๐๐

โครงการเฝ้าระวังและตรวจสอบสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

โครงการเฝ้าระวังและตรวจสอบสถานพินิจ นอกจากจะมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักในการทำงานโดยเคารพในสิทธิของเด็ก เยาวชน และครอบครัว แล้ว ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาสภาพทั่วไป ชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน พัฒนา แก้ไข บำบัด และฟื้นฟูให้แก่เด็กและเยาวชนที่ประพฤติตนไม่เหมาะสมอีกด้วย โดยในขั้นตอนนี้ คณะอนุกรรมการฯ ได้ดำเนินการตามโครงการไปแล้วในสถานพินิจ ทั้งสิ้น ๘ แห่ง ซึ่งมีเด็กและเยาวชนอยู่ในความดูแล ๒,๗๔๐ คน โดยคณะอนุกรรมการฯ ได้ทำการเก็บข้อมูล โดยสุ่มให้เด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ ตอบแบบสัมภาษณ์ตามความสนใจของเด็กและเยาวชนเอง จำนวน ๔๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖๕ ของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ ทั้ง ๘ แห่ง (ตารางที่ ๕) ในจำนวนนี้เป็นเด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ ที่ตั้งอยู่ในภาคกลางจำนวน ๓๒๕ คน ภาคเหนือ ๕๒ คน และภาคตะวันออก ๕๓ คน และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๖ ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น ๔ ส่วน คือ ลักษณะทั่วไป (ตารางที่ ๖) สภาพที่อยู่อาศัยและความเป็นอยู่ในสถานพินิจฯ (ตารางที่ ๗-๘) การดูแลส่งเสริมสุขภาพ (ตารางที่ ๑๐) และการศึกษาและโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต (ตารางที่ ๑๑ และ ๑๒)

ตารางที่ ๕ จำนวนเด็กและเยาวชนทั้งหมดในสถานพินิจฯ ทั้ง ๘ แห่งและที่ตอบแบบสัมภาษณ์

	อายุของเด็กและเยาวชน	จำนวน ทั้งหมด (คน)	จำนวน ที่ตอบแบบ สัมภาษณ์ (คน)	ร้อยละของผู้ตอบ แบบสัมภาษณ์ ต่อเด็กและเยาวชน ทั้งหมด
๑	น้อยกว่า ๑๔ ปี	๖๗	๒๘	๔๑.๗๕
๒	ตั้งแต่ ๑๔ ถึง ๑๘ ปี	๒,๒๖๒	๒๕๔	๑๓.๐๐
๓	ตั้งแต่ ๑๘ ถึง ๒๐ ปี	๓๔๖	๑๐๒	๒๙.๔๘
๔	ตั้งแต่ ๒๐ ถึง ๒๕ ปี	๖๕	๖	๙.๒๓
	รวม	๒,๗๔๐	๔๓๐	๑๕.๖๕

ส่วนที่ ๑ ลักษณะทั่วไปของเด็กและเยาวชนที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย หญิง ๙๗ คน ชาย ๓๓๓ คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๑๔-๑๘ ปี (๖๘.๓๗%) มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (๕๖.๒๘%) และประถมศึกษา (๔๒.๐๒%) อยู่ในสถานพินิจมาแล้วไม่เกิน ๑ ปี (๗๗.๘๖%) ในข้อหาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (๖๕.๕๘%) ครึ่งหนึ่งเด็กและเยาวชนที่ตอบแบบสัมภาษณ์ไม่เคยถูกจับมาก่อน ในขณะที่ร้อยละ ๔๖.๗๓ ของเด็กกลุ่มนี้เคยถูกจับมาแล้ว ๑-๓ ครั้ง ก่อนถูกจับในครั้งนี้เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่กับบิดามารดา (๕๙.๗๗%) และหรือญาติผู้ใหญ่อื่นๆ (๒๐.๒๓%) เกือบทั้งหมดมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง (๙๒.๓๗%) ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว (๔๑.๓๘%) หรือบ้านในชุมชนแออัด (๒๔.๕๓%) มีสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ ๒-๕ คน (๘๐.๖๕%) ดังรายละเอียดปรากฏในตารางที่ ๖

ส่วนที่ ๒ สภาพที่อยู่อาศัยและความเป็นอยู่ในสถานพินิจฯ

เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า เรือนนอน (๕๕.๓๐%) สถานที่พักอาศัย (๕๓.๕๐%) เครื่องนอน (๖๐.๒๓%) เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม (๖๗.๖๗%) ห้างน้ำ (๕๓.๐๒%) และอาหาร (๕๖.๕๘%) มีความสะอาดเพียงพอ และยังเห็นด้วยอีกว่า มีห้องน้ำ (๕๓.๐๒%) ของใช้ส่วนตัว (๕๓.๕๕%) และอาหาร (๔๗.๔๔%) รวม

ตารางที่ ๖ ลักษณะทั่วไปของเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจฯ

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
๑ ชาย	๓๓๓	๗๗.๔๔
๒ หญิง	๕๗	๒๒.๕๖
รวม	๔๓๐	๑๐๐
อายุ		
๑ ๗ ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๑๔ ปี	๒๘	๖.๕๑
๒ ๑๔ ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง ๑๘ ปี	๒๕๔	๖๘.๓๗
๓ ตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง ๒๐ ปี	๑๐๒	๒๓.๗๒
๔ ตั้งแต่ ๒๐ ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง ๒๕ ปี	๖	๑.๔๐
รวม	๔๓๐	๑๐๐
ระดับการศึกษา		
๑ ไม่ได้เรียน	๑	๐.๒๓
๒ ประถมศึกษา	๑๘๔	๔๒.๐๒
๓ มัธยมศึกษา	๒๔๒	๕๖.๒๘
๔ อนุปริญญา	๓	๐.๗๐
รวม	๔๓๐	๑๐๐
ระยะเวลาที่อยู่ในสถานพินิจฯ จนถึงวันสัมภาษณ์		
๑ น้อยกว่า ๑ เดือน	๓๓	๗.๖๗
๒ ๑-๓ เดือน	๑๕๖	๓๖.๓๖
๓ ๓ เดือนถึง ๑ ปี	๑๔๖	๓๔.๐๓
๔ ๑ ปีขึ้นไป	๕๕	๑๒.๙๔
รวม	๔๓๐	๑๐๐
ข้อหาที่ได้รับ		
๑ เกี่ยวกับยาเสพติด	๒๘๒	๖๕.๕๘
๒ เกี่ยวกับทรัพย์สิน	๕๕	๑๒.๐๕
๓ เกี่ยวกับชีวิตหรือร่างกาย	๒๑	๔.๘๘
๔ อื่น ๆ	๓๒	๗.๔๔
รวม	๔๓๐	๑๐๐

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนครั้งที่เคยถูกจับ		
๑ ไม่เคยถูกจับมาก่อนเลย	๒๑๘	๕๐.๕๓
๒ เคยถูกจับมาแล้ว ๑-๓ ครั้ง	๒๐๐	๔๖.๗๓
๓ เคยถูกจับมาแล้วมากกว่า ๓ ครั้ง	๑๐	๒.๓๔
รวม	๔๒๘	๑๐๐
ก่อนถูกจับครั้งนี้อาศัยอยู่กับ		
๑ บิดาและมารดา	๒๕๗	๕๙.๗๗
๒ บิดาหรือมารดา และคู่สมรสใหม่ของบิดาหรือมารดา	๖	๑.๔๐
๓ ญาติผู้ใหญ่อื่น ๆ	๘๗	๒๐.๒๓
๔ คนรู้จักที่ไม่ใช่ญาติ	๕	๑.๑๙
๕ นายจ้าง	๔	๐.๙๓
๖ สถานสงเคราะห์	๒	๐.๔๗
๗ เพื่อน	๕	๑.๑๙
๘ ครอบครัวและคู่สมรสของตนเอง	๕๖	๑๓.๐๒
รวม	๔๓๐	๑๐๐
ภูมิลำเนาของเด็กและเยาวชน		
๑ ภาคเหนือ	๓๔	๑๐.๐๖
๒ ภาคใต้	๐	๐
๓ ภาคกลาง	๒๖๑	๗๗.๒๒
๔ ภาคตะวันออก	๓๓	๙.๗๖
๕ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๐	๒.๙๖
รวม	๓๓๘	๑๐๐
ลักษณะที่อยู่อาศัยของเด็กและเยาวชนก่อนถูกจับกุมตัว		
๑ ไม่มีที่อยู่แน่นอน/เร่ร่อน	๐	๐
๒ บ้านเดี่ยว	๑๕๖	๔๑.๓๘
๓ บ้านตึกแถว	๖๖	๑๗.๕๑
๔ ชุมชนแออัด	๕๔	๑๔.๕๓
๕ อื่น ๆ	๖๑	๑๖.๑๘
รวม	๓๓๗	๑๐๐

	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
๑ อยู่คนเดียว	๒	๐.๕๓
๒ น้อยกว่า หรือเท่ากับ ๕ คน	๓๐๕	๘๐.๖๕
๓ มากกว่า ๕ คน แต่ไม่เกิน ๘ คน	๖๕	๑๗.๒๐
๔ ตั้งแต่ ๑๐ คนขึ้นไป	๖	๑.๕๕
รวม	๓๗๘	๑๐๐

ทั้งอาหารประเภทเนื้อหรือไข่ที่ได้รับในแต่ละวัน (๕๓.๕๕%) มีให้อย่างเพียงพอ ดังรายละเอียดปรากฏในตารางที่ ๗ นอกจากนั้นเด็กและเยาวชนยังได้ให้ข้อมูลต่อไปอีกว่า เคยได้รับนมและอาหารเสริมในขณะที่อยู่ที่สถานพินิจฯ จากที่มาต่างๆ กัน โดยที่ส่วนใหญ่มาจากการที่มีผู้บริจาคและ/หรือมีผู้ปกครองซื้อให้ (ตารางที่ ๘) โดยทั่วไปแล้ว เด็กและเยาวชนจะติดต่อกับครอบครัวและญาติ โดยการมาเยี่ยมของญาติ (๔๖.๕๐%) และทางไปรษณีย์ (๔๑.๘๗%) ในกรณีที่เด็กไม่มีญาติมาติดต่อ และ/หรือไม่สามารถติดต่อกับทางไปรษณีย์ได้ และ/หรือไม่มีญาติมาเยี่ยม และ/หรือมีเรื่องควั่น เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจฯ อาจช่วยประสานให้มีการติดต่อทางโทรศัพท์ได้ (๑๐.๐๖%) ดังรายละเอียดในตารางที่ ๘

ส่วนที่ ๓ การดูแลและส่งเสริมสุขภาพ

เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าสุขภาพของเขาก่อนเข้ามาอยู่ในสถานพินิจฯ มีความแข็งแรงดี (๕๓.๕๕%) สุขภาพเมื่อเข้ามาอยู่ที่สถานพินิจฯ ยังแข็งแรงดีเหมือนเดิม (๔๐.๕๗%) เมื่อเจ็บป่วยได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่ในสถานพินิจฯ เป็นอย่างดี (๕๘.๗๗%) เคยพบยาบาลมีเพียงพอ (๕๕.๘๑%) ตลอดจนสถานที่ออกกำลังกาย (๕๒.๐๕%) อุปกรณ์กีฬา (๕๒.๗๕%) และการจัดเวลาในการออกกำลังกาย (๕๕.๘๘%) มีให้อย่างเพียงพอ นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกยังพบข้อมูลที่น่าสนใจ คือ มีเด็กและเยาวชนหลายคนที่ให้ข้อมูลว่าสุขภาพของเขาดีขึ้นมากหลังจากเข้ามาอยู่ในสถานพินิจฯ เนื่องจากไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ได้รับประทานอาหารครบ ๓ มื้อ และออกกำลังกายเพียงพอ รายละเอียดปรากฏในตารางที่ ๑๐

ตารางที่ ๗ ความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนต่อสภาพที่อยู่อาศัยและความเป็นอยู่ในสถานพินิจฯ

		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่ตอบ คำถาม
		จำนวนผู้ตอบคำถาม (คน) (คิดเป็นร้อยละของผู้ตอบคำถามทั้งหมด)					
๑	สภาพที่อยู่อาศัย (เรือนนอนแออัด)	๕๑ (๑๑.๘๖)	๕๗ (๑๒.๕๖)	๕๐ (๑๐.๕๓)	๑๖๒ (๓๗.๖๗)	๒๘ (๖.๕๑)	๒ (๐.๔๗)
๒	เรือนนอน มีความสะอาดเพียงพอ	๕๒ (๑๑.๘๐)	๒๕๕ (๕๕.๓๐)	๒๕ (๖.๗๕)	๔๔ (๑๐.๒๓)	๕ (๑.๐๕)	๑ (๐.๒๓)
๓	สถานที่พักอาศัย มีความสะอาดเพียงพอ	๘๖ (๑๙.๐๐)	๒๕๕ (๕๕.๓๐)	๓๖ (๘.๓๗)	๔๐ (๙.๓๐)	๕ (๑.๐๕)	๔ (๐.๙๓)
๔	เครื่องนอน มีความสะอาดเพียงพอ	๕๑ (๑๑.๘๖)	๒๕๕ (๖๐.๒๓)	๔๕ (๑๐.๔๗)	๖๐ (๑๓.๕๕)	๑๒ (๒.๗๕)	๓ (๐.๗๐)
๕	เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม มีความสะอาดเพียงพอ	๕๖ (๑๓.๐๒)	๒๕๑ (๖๗.๖๗)	๒๖ (๖.๐๕)	๔๔ (๑๐.๒๓)	๑๐ (๒.๓๓)	๓ (๐.๗๐)
๖	สภาพที่อยู่อาศัย (เรือนนอน) มีห้องน้ำเพียงพอ	๕๑ (๑๑.๘๖)	๒๕๖ (๕๕.๕๓)	๓๘ (๘.๘๘)	๖๐ (๑๓.๕๕)	๒๒ (๕.๑๒)	๓ (๐.๗๐)
๗	ห้องน้ำ มีความสะอาดเพียงพอ	๖๖ (๑๕.๓๕)	๒๒๘ (๕๓.๐๒)	๓๕ (๘.๐๗)	๖๘ (๑๕.๘๑)	๒๘ (๖.๕๑)	๑ (๐.๒๓)
๘	โทรศัพท์สาธารณะ ในบ้านเปรมที่มีเพียงพอ ต่อการใช้งาน	๒๕ (๕.๘๑)	๑๐๒ (๒๓.๗๒)	๑๓๓ (๓๐.๕๓)	๖๘ (๑๕.๘๑)	๑๐๑ (๒๓.๔๕)	๑ (๐.๒๓)
๙	ของใช้ส่วนตัวที่ได้รับ เพียงพอต่อการใช้งาน	๕๘ (๑๓.๔๕)	๒๓๒ (๕๓.๕๕)	๕๒ (๑๒.๐๕)	๕๗ (๑๓.๒๖)	๓๐ (๖.๕๘)	๑ (๐.๒๓)
๑๐	อาหารที่ทางสถานที่คุมขัง จัดให้ในแต่ละมื้อคิดว่า เพียงพอต่อความต้องการ ของร่างกาย	๖๕ (๑๖.๐๕)	๒๐๔ (๔๗.๔๕)	๔๓ (๑๐.๐๐)	๕๗ (๑๓.๒๖)	๕๕ (๑๒.๗๕)	๒ (๐.๔๗)
๑๑	ปริมาณเนื้อหรือไข่ที่ได้รับ จากอาหารแต่ละมื้อ เพียงพอต่อความต้องการ ของร่างกายในแต่ละวัน	๔๓ (๑๐.๐๐)	๑๘๗ (๔๓.๔๕)	๕๑ (๑๑.๘๖)	๘๖ (๒๐.๐๐)	๖๒ (๑๔.๔๕)	๑ (๐.๒๓)
๑๒	อาหารที่ได้รับ มีความสะอาดเพียงพอ	๔๐ (๙.๓๐)	๒๔๕ (๕๖.๕๘)	๖๔ (๑๔.๘๘)	๖๒ (๑๔.๔๕)	๑๖ (๓.๗๒)	๓ (๐.๗๐)

ตารางที่ ๘ ข้อมูลเกี่ยวกับนมและอาหารเสริมที่เคยได้รับในสถานพินิจฯ

	เคยได้รับนมจาก	เคยได้รับอาหารเสริมจาก
ที่คุมขังจัดให้	๕๐ (๒๑.๕๓%)	๑๔๔ (๒๘.๒๕%)
มีผู้บริจาคให้	๑๐๘ (๒๕.๘๔%)	๒๕๓ (๔๕.๗๑%)
ผู้ปกครองหรือญาติซื้อให้	๑๒๒ (๒๕.๑๕%)	๗๘ (๑๕.๓๒%)
ซื้อเอง	๕๘ (๒๓.๔๔%)	๓๔ (๖.๖๘%)
รวม	๔๑๘ (๑๐๐%)	๕๐๙ (๑๐๐%)

ตารางที่ ๙ วิธีการติดต่อกับครอบครัว เพื่อน และหรือญาติ ของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ

	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ไม่เคยติดต่อ	๖	๐.๗๐
เคยติดต่อทางไปรษณีย์	๓๕๘	๔๑.๘๗
เคยติดต่อทางโทรศัพท์	๘๖	๑๐.๐๖
เคยมีญาติมาเยี่ยม	๔๐๑	๔๖.๕๐
เคยติดต่อโดยวิธีอื่นๆ	๔	๐.๔๗
รวม	๔๘๕	๑๐๐

ส่วนที่ ๔ การศึกษาและโอกาสในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต ทางด้านการศึกษา

ประมาณครึ่งหนึ่งของเด็กและเยาวชนเห็นด้วยว่า สถานพินิจฯ ได้จัด กระจาย ดินสอ การศึกษาในแต่ละด้าน ห้องสมุดสำหรับค้นคว้า อุปกรณ์การเรียน อุปกรณ์ การฝึกงาน อาคารสถานที่เรียน ให้เป็นที่เพียงพอแล้ว รวมทั้งเห็นด้วยว่า สภาพโดยทั่วไป และกิจกรรมที่จัดให้เหมาะสมกับการเป็นสถานพินิจฯ และฝึกอบรมให้แก่เด็ก และเยาวชนที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม ดังปรากฏในตารางที่ ๑๑ อย่างไรก็ตามจาก

ตารางที่ ๑๐ ความคิดเห็นของเด็กและเยาวชน ด้านการดูแลและส่งเสริมสุขภาพ

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่ตอบ คำถาม
	จำนวนผู้ตอบคำถาม (คน) (คิดเป็นร้อยละ)					
๑ สุขภาพของท่านก่อนถูกส่งตัว มาที่ศูนย์มีความแข็งแรงดี	๕๕ (๒๓.๐๒)	๑๘๕ (๘๓.๕๕)	๓๕ (๕.๐๗)	๔๓ (๑๐.๐๐)	๑๐ (๒.๓๓)	๕๐ (๑๑.๖๓)
๒ สุขภาพของท่าน ณ วันที่ แข็งแรงดี เหมือนเดิม	๑๔๒ (๓๓.๐๒)	๑๗๔ (๔๐.๔๗)	๑๘ (๔.๑๕)	๓๔ (๗.๕๑)	๑๒ (๒.๗๕)	๕๐ (๑๑.๖๓)
๓ เมื่อเจ็บป่วยได้รับความสนใจ ดูแลจากเจ้าหน้าที่ ในสถานพินิจฯ เป็นอย่างดี	๗๕ (๑๗.๔๔)	๒๕๗ (๕๕.๗๗)	๔๕ (๑๐.๔๗)	๓๒ (๗.๔๔)	๒๐ (๔.๖๕)	๑ (๐.๒๓)
๔ เคยพยาบาลในห้อง ปฐมพยาบาลมีเพียงพอ	๔๘ (๑๑.๑๖)	๒๔๐ (๕๕.๘๑)	๕๓ (๑๒.๓๓)	๕๕ (๑๓.๗๒)	๒๘ (๖.๕๑)	๒ (๐.๔๗)
๕ สถานที่ออกกำลังกาย เช่น สนามกีฬาประเภทต่างๆ มีเพียงพอ	๗๐ (๑๖.๒๘)	๒๒๔ (๕๒.๐๕)	๓๔ (๗.๕๑)	๗๑ (๑๖.๕๑)	๒๘ (๖.๕๑)	๓ (๐.๗๐)
๖ อุปกรณ์กีฬาเพียงพอ	๕๗ (๑๓.๒๖)	๒๒๗ (๕๒.๗๕)	๔๐ (๙.๓๐)	๗๗ (๑๗.๕๑)	๒๖ (๖.๐๕)	๓ (๐.๗๐)
๗ ในแต่ละวันมีการจัดเวลา ให้เล่นกีฬาเพียงพอแล้ว	๖๕ (๑๕.๑๒)	๒๓๖ (๕๔.๘๘)	๔๒ (๙.๗๗)	๒๓ (๕.๒๕)	๑๑ (๒.๕๖)	๕๓ (๑๒.๓๓)

การสัมภาษณ์เชิงลึกยังพบว่า มีเด็กและเยาวชนที่อยู่ว่างเปล่าไปวันๆ โดยไม่มีกิจกรรม
ในการพัฒนา และ/หรือปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมแต่อย่างใดอยู่เป็นจำนวนมาก โดย
เฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการคัดสรรจากศาล

ตารางที่ ๑๑ ความคิดเห็นของเด็กและเยาวชน ด้านการศึกษา

		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มี ความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่ตอบ คำถาม
		จำนวนผู้ตอบคำถาม (คน) (คิดเป็นร้อยละ)					
๑	กระดาน ดินสอ หรือปากกา ที่ทางสถานศึกษาจัดให้ เพียงพอต่อความต้องการใช้	๓๔ (๗.๕๑)	๒๒๓ (๕๑.๘๖)	๕๕ (๑๒.๗๕)	๖๕ (๑๖.๐๕)	๘๘ (๑๑.๑๖)	๑ (๐.๒๓)
๒	สถานที่ต้องขัง จัดการศึกษา ในแต่ละด้านให้อย่างเพียงพอ	๘๘ (๒๐.๔๗)	๒๖๒ (๖๐.๖๓)	๔๐ (๙.๓๐)	๒๕ (๖.๑๕)	๘ (๑.๘๖)	๓ (๐.๗๐)
๓	ในห้องสมุด มีหนังสือเพียงพอ	๗๕ (๑๗.๔๔)	๒๐๔ (๔๗.๔๔)	๕๐ (๙.๓๐)	๕๔ (๑๒.๘๖)	๑๕ (๓.๘๕)	๒ (๐.๕๗)
๔	อุปกรณ์การเรียน ที่ได้รับเพียงพอ	๕๓ (๑๒.๓๓)	๒๒๔ (๕๒.๐๕)	๕๕ (๑๒.๗๕)	๘๔ (๑๙.๕๓)	๑๒ (๒.๗๕)	๒ (๐.๔๗)
๕	อุปกรณ์ฝึกงานมีเพียงพอ	๕๑ (๑๑.๘๖)	๒๒๕ (๕๓.๒๖)	๕๐ (๑๑.๖๓)	๘๖ (๒๐.๐๐)	๑๒ (๒.๗๕)	๒ (๐.๔๗)
๖	อาคารเรียน ห้องเรียน มีเพียงพอ	๕๕ (๑๒.๗๕)	๒๓๑ (๕๓.๗๒)	๔๒ (๙.๗๗)	๘๖ (๒๐.๐๐)	๑๔ (๓.๒๖)	๒ (๐.๔๗)
๗	สภาพโดยทั่วไปของห้องขัง มีความเหมาะสมที่จะเป็น สถานที่สำหรับฝึกอบรม ผู้ประพฤติคนไม่เหมาะสม	๗๐ (๑๖.๒๘)	๒๒๑ (๕๑.๘๐)	๖๐ (๑๓.๕๕)	๒๔ (๕.๕๘)	๔ (๐.๙๓)	๕๑ (๑๑.๘๖)
๘	กิจกรรมที่จัดมีความเหมาะสม ในการพัฒนาผู้ประพฤติคน ผู้ประพฤติคนไม่เหมาะสม	๖๓ (๑๔.๖๕)	๒๗๖ (๖๔.๑๕)	๒๕ (๕.๘๑)	๑๓ (๓.๐๒)	๒ (๐.๔๗)	๕๑ (๑๑.๘๖)
๙	เมื่อผู้ประพฤติคนขัดต่อ กฎหมายอาญา เหมาะสมแล้ว ที่จะถูกกักตัวไว้ในสถานพินิจ เพื่อรับการฝึกอบรม	๗๕ (๑๗.๓๗)	๒๒๐ (๕๑.๑๖)	๔๐ (๙.๓๐)	๒๕ (๕.๘๑)	๑๕ (๓.๘๕)	๕๑ (๑๑.๘๖)

ทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต

พบว่าในสถานพินิจฯ ทั้ง ๘ แห่ง มีจำนวนนักจิตวิทยาเพียง ๑๓ คน (นักจิตวิทยา ๑ คน ต่อเด็ก ๒๑๑ คน) และนักสังคมสงเคราะห์เพียง ๑๐ คน (นักสังคมสงเคราะห์ 1 คน ต่อเด็ก ๒๑๕ คน) นับเป็นภาวะที่หนักมาก และยากที่จะให้การดูแลเด็กและเยาวชนได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และจากแบบสัมภาษณ์พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ (มากกว่า ๗๐%) ทราบว่าสถานพินิจฯ มีการให้คำปรึกษาแนะนำในด้านต่างๆ มีการสอนทางด้านจริยธรรม มีกิจกรรมนอกสถานพินิจฯ และมีกิจกรรมงานสร้างสรรค์รื่นเริงในโอกาสวันสำคัญต่างๆ รวมทั้งวันสำคัญทางศาสนา อย่างไรก็ตามเด็กและเยาวชนเกือบ ๖๐% ยังไม่เคยมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมนอกสถานพินิจฯ และเมื่อมีปัญหาทางความคิด ทุกข์ใจ หรือเศร้าใจ จะปรึกษาเพื่อนเป็นคนแรก มีเพียงร้อยละ ๓๓ เท่านั้นที่ให้ข้อมูลว่าปรึกษาเจ้าหน้าที่ของสถานพินิจฯเป็นคนแรก ดังรายละเอียดในตารางที่ ๑๒

สิ่งที่คณะอนุกรรมการฯ จะดำเนินการในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงกันยายน สำหรับโครงการนี้ คือ ดำเนินการตรวจสอบ สถานพินิจฯ อีก ๓ แห่ง ให้เสร็จสิ้นตามแผน และทำการสรุปผลการดำเนินงาน รวมทั้งดำเนินการผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมาย นโยบาย ระเบียบปฏิบัติ โครงสร้างของหน่วยงาน และค้นหากระบวนการยุติธรรมทางเลือก ที่เกี่ยวข้องกับการลดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการพัฒนาแก้ไข บำบัด และให้การฟื้นฟู แก่เด็กและเยาวชนที่ประพฤติดนไม่เหมาะสม เพื่อที่จะได้ส่งคืนเขาเหล่านั้นกลับสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

ตารางที่ ๑๒ ข้อมูลการสำรวจโอกาสและการปรับปรุงคุณภาพชีวิต

ลำดับ	รายละเอียด	มี/ใช่	ไม่มี/ไม่ใช่	รวม
		จำนวนผู้ตอบคำถาม (คน) (คิดเป็นร้อยละ)		
๑	ในสถานที่คุมขังมีการให้คำปรึกษา แนะนำทางด้านต่างๆ หรือไม่	๔๐๔ (๕๔.๑๓)	๒๕ (๕.๘๓)	๔๒๙ (๑๐๐.๐๐)
๒	ในสถานที่คุมขัง มีการสอนทาง ด้านจริยธรรม หรือจัดให้มีพระมา เทศน์ให้ฟังหรือไม่	๓๘๓ (๘๙.๒๘)	๔๖ (๑๐.๗๒)	๔๒๙ (๑๐๐.๐๐)
๓	ในสถานที่คุมขัง มีกิจกรรมนอกหลักสูตร เช่น จัดแข่งขันกีฬาภายในบ้างหรือไม่	๔๐๖ (๙๔.๖๔)	๒๓ (๕.๓๖)	๔๒๙ (๑๐๐.๐๐)
๔	ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรม นอกสถานที่คุมขัง บ้างหรือไม่	๑๘๑ (๔๒.๒๕)	๒๔๘ (๕๗.๗๕)	๔๒๙ (๑๐๐.๐๐)
๕	เคยเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ นอกจากการเรียนตามหลักสูตร และการฝึกอบรมอาชีพหรือไม่	๓๑๖ (๗๓.๖๖)	๑๑๓ (๒๖.๓๔)	๔๒๙ (๑๐๐.๐๐)
๖	สถานที่คุมขัง จัดงานเพื่อให้ทุกคน เข้าร่วมสังสรรค์ในโอกาสต่างๆ เช่น วันปีใหม่ วันสถาปนา หรือเนื่องในโอกาส อื่นบ้างหรือไม่	๔๐๘ (๙๕.๓๓)	๒๐ (๔.๖๗)	๔๒๘ (๑๐๐.๐๐)
๗	ในวันสำคัญทางศาสนา ได้มีการจัดกิจกรรม หรือให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังหรือไม่	๓๕๕ (๘๓.๐๑)	๓๐ (๖.๙๕)	๔๒๙ (๑๐๐.๐๐)
๘	เมื่อมีปัญหาทางความคิดทุกขใจ หรือเศร้าใจไม่ปรึกษาใครเลย	๕๖ (๑๓.๐๕)	๓๗๓ (๘๖.๙๕)	๔๒๙ (๑๐๐.๐๐)
๙	เมื่อมีปัญหาทางความคิดทุกขใจ หรือเศร้าใจ จะปรึกษาเพื่อนๆ เป็นคนแรก	๒๕๐ (๕๘.๒๘)	๑๗๙ (๔๑.๗๒)	๔๒๙ (๑๐๐.๐๐)
๑๐	เมื่อมีปัญหาทางความคิดทุกขใจ หรือเศร้าใจ จะปรึกษาเจ้าหน้าที่ สถานที่คุมขังเป็นคนแรก	๑๔๒ (๓๓.๑๐)	๒๘๗ (๖๖.๙๐)	๔๒๙ (๑๐๐.๐๐)

ความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชน ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

อัครา ฉายากุล

การประชุมประจำปีว่าด้วยความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชน
ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกครั้งที่ 11 ระหว่างวันที่ 24-27 กุมภาพันธ์ 2546

ปัจจุบัน องค์การความร่วมมือระดับภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลกได้มีการจัดตั้งกลไกความร่วมมือในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยพัฒนาไปในรูปแบบต่างๆ อาทิ ในยุโรปมี *สภาแห่งยุโรป* (Council of Europe) ซึ่งเป็นองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศในยุโรปที่มีสมาชิกจำนวนกว่า ๔๐ ประเทศ ได้รับรองอนุสัญญาคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และจัดตั้งคณะกรรมการการขึ้นเพื่อตรวจสอบและรับเรื่องร้องเรียนจากปัจเจกบุคคลในกรณีที่รัฐบาลประเทศสมาชิกไม่ปฏิบัติตาม จนปัจจุบัน ได้พัฒนามาเป็น *ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป* (European Court of Human Rights) สำหรับในภูมิภาคอเมริกาและแอฟริกาเอง องค์การรัฐในทวีปอเมริกา (Organisation of American States) และองค์การเอกภาพแอฟริกา (Organisation of African Unity) ซึ่งเป็นองค์การความร่วมมือของแต่ละภูมิภาคต่างก็มีปฏิญญาเพื่อรับรองที่จะเคารพสิทธิมนุษยชนของประชาชนในด้านต่างๆ และมีการจัดตั้ง *คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน* เพื่อดูแลให้มีการดำเนินการตามแนวทางที่ได้รับรองไว้

สำหรับทวีปเอเชีย นั้นเนื่องจากมีความกว้างใหญ่และหลากหลายทั้งด้านระบบการเมือง ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ศาสนา เชื้อชาติ ทำให้เอเชียยังคงเป็นภูมิภาคเดียวที่ยังไม่มีการจัดตั้งกลไกความร่วมมือด้านสิทธิ

มนุษยชนภายในภูมิภาค อย่างเช่นภูมิภาคอื่น สำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้พยายามที่จะสนับสนุนให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคได้มีการหารือเพื่อหาแนวทางที่จะมีกลไกสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคขึ้น โดยได้ร่วมมือกับรัฐบาลประเทศต่างๆ เป็นเจ้าภาพการจัดประชุมประจำปีว่าด้วยความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกขึ้นมาเป็นเวลาถึงสิบปีแล้ว

การประชุมดังกล่าวจะมีผู้แทนจากภาครัฐบาล องค์การเอกชน และสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคร่วมหารือกัน และจากการประชุม ๑๐ ครั้งที่ผ่านมา ประเทศต่างๆ ได้เห็นพ้องที่จะกำหนดแนวทางความร่วมมือว่าควรดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป (step-by-step and building-blocks approach) เพื่อสร้างความไว้วางใจและช่วยให้ประเทศต่างๆ ได้ปรับระดับการพัฒนาในเรื่องสิทธิมนุษยชนได้อย่างเท่าทัน และได้กำหนดกรอบความร่วมมือของภูมิภาคใน ๔ เรื่องหลัก ได้แก่ การจัดตั้งสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การจัดทำแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การพัฒนาแผนสิทธิมนุษยชนศึกษาแห่งชาติ และการส่งเสริมสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งสิทธิในการพัฒนา

สำหรับการประชุมครั้งที่ ๑๑ ซึ่งจะจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๔-๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ณ กรุงอิสลามาบัด ประเทศปากีสถานนั้น ที่ประชุมจะพิจารณาผลความคืบหน้าของกิจกรรมต่างๆ นับตั้งแต่การประชุมในปีที่ผ่านมาที่กรุงเบรุต ประเทศเลบานอน อาทิ การประชุมต่างๆ ที่จัดขึ้นระหว่างปี เช่นเรื่อง “สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สิทธิมนุษยชนศึกษา สื่อมวลชน และการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ” ที่นครซิดนีย์ เมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๕ เรื่อง “ชนกลุ่มน้อย ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการพัฒนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๔๕ รวมทั้งการพิจารณาความร่วมมือก้าวต่อไปในกรอบความร่วมมือ ๔ ด้าน ทั้งในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค

อาจกล่าวได้ว่า การประชุมความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เป็นการประชุมว่าด้วยความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญที่สุดการประชุมหนึ่งในภูมิภาค เพราะเป็นเวทีที่เป็นที่ยอมรับของรัฐบาลส่วนใหญ่ในภูมิภาคที่จะมาร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลข้อคิดเห็น การสร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่างๆ แม้ว่าตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา ดูเหมือนจะมีพัฒนาการที่ไม่รวดเร็วนัก และ

ระเบียบการประชุมยังเป็นระบบของสหประชาชาติที่ให้ความสำคัญกับผู้แทนของรัฐบาล และมีประเด็นที่เป็นเรื่องความขัดแย้งด้านการเมืองระหว่างประเทศแทรกแซงเป็นครั้งคราว แต่องค์การเอกชน และสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติก็สามารถมีบทบาทในการอภิปรายให้ข้อคิดเห็นได้อย่างค่อนข้างเท่าเทียมกัน

สำหรับบทบาทของสถาบันหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินั้น น่าจะเริ่มดำเนินการได้หลายเรื่องภายใต้กรอบความร่วมมือดังกล่าว เช่น การเชิญรัฐบาล รวมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างคล่องตัว เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหลายประเทศ ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และแผนสิทธิมนุษยชนศึกษาของตนเอง ซึ่งอาจเป็นจุดเริ่มต้นและประสานงานกับประเทศต่างๆ ในระดับภูมิภาคหรืออนุภูมิภาคได้

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้ความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคบรรลุวัตถุประสงค์คือ ความจริงใจจากฝ่ายต่างๆ โดยเฉพาะจากรัฐบาล ในการนำผลการประชุมไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ซึ่งดูเหมือนว่าที่ผ่านมา กิจกรรมมักจะเป็นไปในรูปของการสัมมนาหรือการประชุมเสียเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในช่วง ๑-๒ ปีหลัง หลายประเทศได้มีความกระตือรือร้น ที่จะนำเรื่องที่มีการอภิปรายประจำปีมาหารือในการประชุมย่อยระหว่างสมัยและนำผลที่ได้ไปรายงานในที่ประชุมประจำปีของปีต่อไป แต่การประชุมเหล่านี้ยังขาดกลไกที่จะติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เช่น ความสำคัญของหัวข้อการอภิปราย ว่ามีผลกระทบต่อการพัฒนาด้านสิทธิมนุษยชนหรือไม่ การมีส่วนร่วมของผู้แทนภาคส่วนต่างๆ ว่าเป็นไปอย่างกว้างขวางหรือไม่ หรือมีการนำผลการประชุมมาปฏิบัติตามน้อยเพียงใด เพราะในอดีตที่ผ่านมา การประชุมมักอยู่ในระดับผู้ปฏิบัติของภาครัฐ ซึ่งไม่ส่งผลกระทบในระดับสูงหรือระดับการเมือง ในขณะที่ผู้ที่ปฏิบัติในระดับรากหญ้า ก็ยังไม่คุ้นเคยกับความร่วมมือดังกล่าว จึงไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ อาทิ ใช้เป็นกรอบอ้างอิงความร่วมมือกับเครือข่ายต่างๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาคได้

แม้ว่าการประชุมในระยะหลังที่ผ่านมาจะได้มีการกำหนดระเบียบวาระเกี่ยวกับการทบทวนความคืบหน้าถึงความร่วมมือในด้านต่างๆ แต่ดูเหมือนว่าจะยังไม่มีความจริงจังนัก และผลการประชุมครั้งที่ ๑๑ ที่จะมีขึ้นในปลายเดือนกุมภาพันธ์ อาจจะให้เห็นแนวโน้มว่าความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกจะ

ยังคงวนเวียนอยู่ที่เดิม หรือเกิดแรงผลักดันที่จะก้าวไปข้างหน้าได้มากนักน้อยเพียงไร
ซึ่งจะนำมารายงานเพื่อติดตามความเคลื่อนไหวสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเอเชีย-
แปซิฟิกต่อไป

การบูรณาการคุณธรรมสิทธิมนุษยชน สู่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 : กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วไล ฒ ป้อมเพชร

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ ในโรงเรียนทั่วประเทศที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา ๒๕๔๖ ที่กำลังมาถึง แนวคิดในการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ เพื่อมุ่งพัฒนาคนให้สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งทางจิตใจ ร่างกาย สติปัญญาและสังคม สามารถพึ่งพาตนเอง ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มคือ

๑. ภาษาไทย	๕. สุขศึกษาและพลศึกษา
๒. คณิตศาสตร์	๖. ศิลปะ
๓. วิทยาศาสตร์	๗. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
๔. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	๘. ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มนี้ เน้นการฝึกปฏิบัติ การพัฒนาทักษะและคุณลักษณะ หรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน

ด้วยเหตุที่บทความนี้ได้เลือกวิเคราะห์สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อหาทางบูรณาการสิทธิมนุษยชนเข้าสู่สาระการเรียนรู้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ดังกล่าวให้เข้าใจถ่องแท้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียนตลอด ๑๒ ปี การศึกษาดังแต่ระดับ

ประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งตามหลักสูตรพุทธศักราช ๒๕๔๕ นี้ ได้กำหนดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ๔ ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ และช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยหลายแขนงวิชาจึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ โดยนำแขนงต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยธรรม ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ปรัชญา และศาสนา

กล่าวโดยสรุปกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเป้าหมายเพื่อ ส่งเสริมศักยภาพความเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน และการเป็นพลเมืองดีหมายถึง เป็นพลเมืองดีของสังคมที่เล็กที่สุดไปจนถึงระดับประเทศและระดับโลก

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดว่าจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ สรุปได้ดังนี้คือ

๑. ด้านความรู้ คือ ความรู้ในเนื้อหาสาระความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญของวิชาต่างๆ สาขาสังคมศาสตร์ ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น โดยจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการ

๒. ด้านทักษะและกระบวนการ ซึ่งหมายรวมถึงทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการกลุ่ม เป็นการเน้นทั้งทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคม

๓. ด้านเจตคติและค่านิยม ซึ่งหมายถึงการพัฒนาเจตคติ และค่านิยมของความเป็นมนุษย์ ของความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย เคารพสิทธิของผู้อื่น เป็นต้น

๔. ด้านการจัดการและการปฏิบัติ คือ ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ทำให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

สาระการเรียนรู้ของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบด้วย ๕ สาระ คือ

สาระที่ ๑ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

เพื่อจะสามารถบูรณาการคุณธรรมสิทธิมนุษยชนเข้าสู่สาระต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เราควรจะเข้าใจว่าแต่ละสาระการเรียนรู้ทั้งห้ามีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง จึงขอสรุปไว้ดังต่อไปนี้ คือ

สาระที่ ๑ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม :

ให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม สามารถนำความคิด ความเชื่อและศรัทธาทางศาสนาที่ตนนับถือมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และปฏิบัติหลักธรรมทางศาสนาเพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนดี นำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม :

ให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม ชุมชน สังคม ที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงและแตกต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้ทั้งในสังคมไทย และสังคมโลก มีความเข้าใจอันดีต่อกัน นอกจากนั้น ต้องเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์ด้านระบบการเมืองการปกครองของประเทศไทยและประเทศต่างๆ ในโลก ต้องเรียนรู้และเข้าใจกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องในชีวิตคนไทย เพื่อจะได้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์ :

ให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระดับประเทศและระดับโลก

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์ :

ให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับความเป็นมาของตนเอง ของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ว่ามีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันอย่างไร

มีความสามารถในการตีความและอธิบายนัยสำคัญของเหตุการณ์ ปัญหา แบบแผน การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เชิงประวัติศาสตร์ของประเทศ ของสังคมอื่นจากอดีต มา ทำความเข้าใจปัจจุบัน และที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์ :

ให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และประสบการณ์ในการศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์ กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในประเทศและในโลก สามารถอธิบายลักษณะตำแหน่งแหล่งที่ แบบแผน และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปรากฏการณ์ของสิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม คติวิเคราะห์ และตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลต่อสังคม คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อชาติและโลก

การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อบูรณาการคุณธรรมสัทธิมนุษยชน

บทความนี้ว่าด้วยการบูรณาการ คุณธรรมสัทธิมนุษยชน แทนการบูรณาการ เรื่อง สัทธิมนุษยชน เพราะประการแรกผู้เขียนเชื่อว่า สัทธิมนุษยชนคือคุณธรรม หรือ ค่านิยมสากลที่เน้นศักดิ์ศรีและสิทธิอันเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคนที่คิดค้นมา ตั้งแต่กำเนิดไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ เพศ หรือนับถือศาสนาใด ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มาจาก พื้นฐานทางสังคมหรือการเมืองอย่างใด คุณธรรมแห่งสัทธิมนุษยชน จึงเป็นคุณธรรม ที่จรรโลงศักดิ์ศรี และสิทธิเท่าเทียมกันของมนุษย์ทั้งหลายในโลก รวมทั้งเสรีภาพ และคุณค่าอันสูงส่งของมนุษย์ในการที่เป็นผู้มีเหตุผลและมโนธรรม และเน้นการ ปฏิบัติต่อกันด้วยความรักฉันทันพี่น้อง ส่วนประการที่สองเพราะว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๔ ได้ให้ความสำคัญกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม ตลอดจนการ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาพุทธ และศาสนาที่ตนนับถือมาเป็นหลักปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข นับเป็นโอกาสที่ดีที่สัทธิมนุษยชนจะได้รับการ ส่งเสริมในแง่ของคุณธรรมและศีลธรรม ด้วยการปลูกฝังเข้าไปในจิตสำนึกของคนใน สังคมให้ทั่วถึง นับแต่เด็ก เยาวชน ขึ้นไปจนถึงผู้ใหญ่และในทุกระดับชั้นของสังคม

เมื่อพิจารณาสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทั้ง ๕ สาระ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีประสบการณ์การเรียนการสอนกลุ่ม

สารดังกล่าวที่เห็นความสำคัญของสิทธิมนุษยชนศึกษา และมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องสิทธิมนุษยชน ข้อมสามารถบูรณาการคุณธรรมสิทธิมนุษยชน เข้าสู่การเรียนรู้ทั้ง ๕ สารได้ ไม่ว่าจะเป็นศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หรือหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม หรือเศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และสามารถบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้และประสบการณ์ตามที่สารกำหนดไว้ได้ อย่างไรก็ตาม ต้องยอมรับว่าครูผู้สอนกลุ่มสารดังกล่าว (ในโครงการนำร่อง) และครูที่เตรียมทำความเข้าใจกับสารทั้ง ๕ ของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพร้อมที่จะเข้าสอนในปีการศึกษา ๒๕๕๖ ส่วนใหญ่โดยทั่วไปไม่สามารถ บูรณาการสิทธิมนุษยชนเข้าสู่สาระการเรียนรู้ได้ ประสบการณ์ในการอบรมครู และการให้คำปรึกษาผู้บริหาร และครูเกี่ยวกับหลักสูตรพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๔ ตลอดจนช่วยตรวจการเขียนใบงาน และแผนการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนศึกษา ที่ผ่านมามากมาย เป็นข้อยืนยันได้ดี แต่หลังจากได้รับการฝึกอบรม การชี้แนะ การกระตุ้นให้เกิดความสนใจและเห็นความสำคัญของสิทธิมนุษยชนศึกษาแล้ว ครูผู้สอนจึงเริ่มปรารถนาที่จะบูรณาการสิทธิมนุษยชนเข้าสู่สาระการเรียนรู้และแสวงหาวิธีที่จะปฏิบัติให้ได้ผล

การอบรมครูนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องเร่งส่งเสริมอย่างรีบด่วน เพื่อให้ครูสามารถนำสิทธิมนุษยชนศึกษา เข้าสู่ห้องเรียนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตลอดจนกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ทั้ง ๘ กลุ่ม ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๔

การอบรมครูควรประกอบด้วยกิจกรรมหลักดังต่อไปนี้คือ :

๑. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และจิตสำนึกที่เกี่ยวกับคุณธรรมสิทธิมนุษยชนสากล บนพื้นฐานของปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒. ส่งเสริมการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่นๆ ที่ผู้เข้ารับการอบรมรับผิดชอบในการเรียนการสอน การวิเคราะห์ นอกจากเพื่อความรู้ความเข้าใจแล้วยังเน้นเพื่อการบูรณาการสิทธิมนุษยชนด้วย

๓. สนับสนุนให้ทำแผนการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆ โดยเน้นบูรณาการสิทธิมนุษยชนเข้าสู่สาระนั้นๆ

ครูผู้สอนที่ผ่านการอบรมในลักษณะดังกล่าวนี้ได้นำแผนการเรียนรู้ที่ร่วมมือกันร่างเข้าทดลองปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จระดับหนึ่ง และตระหนักในความสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อบูรณาการสิทธิมนุษยชนให้ได้ผลทั่วทั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้ และเมื่อมีความชำนาญมากขึ้นอาจจะข้ามไปบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นด้วย

สิ่งที่น่าสนใจในหลักสูตรขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ คือ มาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นความคาดหวังที่ครอบคลุมสาระความรู้ ความสามารถ ค่านิยม จริยธรรม และคุณธรรม ตัวอย่างของมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น ในสาระที่ ๑ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ได้กำหนดมาตรฐานไว้ ๓ ข้อ คือ

๑. เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

๒. ยึดมั่นในศิลปกรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

๓. ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ส่วนในสาระที่ ๒ : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ได้กำหนดมาตรฐานไว้ ๒ ข้อ คือ

๑. ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

๒. เข้าใจระบบการเมือง การปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

จากตัวอย่างมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานของสาระทั้งสองที่กล่าวข้างต้น เห็นได้ว่ามาตรฐานเป็นกรอบทิศทางในการเรียนรู้ ประสบการณ์ และการปฏิบัติสิ่งที่ได้เรียนรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับตามความคาดหวังในตัวผู้เรียน

นอกจากนั้น มาตรฐานที่กำหนดไว้ยังเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนสามารถบูรณาการคุณธรรมสัทธิธรมนุชยชนตามมาตรฐานของสาระต่างๆ ได้ง่ายขึ้น

นอกจากมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษายกระดับพื้นฐานแล้ว หลักสูตรการศึกษายกระดับพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๔ ยังได้กำหนด**มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น** ซึ่งเป็นความคาดหวังในตัวผู้เรียนว่าควรรู้และสามารถทำอะไรได้ตามมาตรฐานเมื่อเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น ถ้าพิจารณา**มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น**อย่างละเอียดแล้ว จะเห็นได้ว่าครูผู้สอนสามารถสอดแทรกความรู้ และคุณธรรมสัทธิธรมนุชยชนเข้าสู่สาระการเรียนรู้ของแต่ละช่วงชั้น ตาม**มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น** กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการบูรณาการคุณธรรมสัทธิธรมนุชยชนสามารถทำได้อย่างสะดวกและครอบคลุมทุกสาระการเรียนรู้ ถ้าใช้**มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น**เป็นตัวตั้ง เพื่อที่จะเข้าใจชัดเจนขึ้น ขอยก**มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น** สาระที่ ๑ : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เป็นตัวอย่างในการนำเสนอการบูรณาการคุณธรรมสัทธิธรมนุชยชนสู่สาระในทุก**มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น** ตามความเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

สาระที่ ๑ : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ศ ๑.๑ : เข้าใจในประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

ป.๑-๓	ป.๔-๖	ม.๑-๓	ม.๔-๖
๑. รู้และเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติ ศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	๑. รู้และเข้าใจเรื่องราวพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติ ความสำคัญของศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ทางศาสนาที่ตนนับถือ	๑. รู้และเข้าใจประวัติความเป็นมา ความหมาย องค์ประกอบ ความสำคัญของศาสนา คัมภีร์ทางศาสนาที่ตนนับถือ และวิเคราะห์พระจริยวัตรของศาสนาสาวกที่สำคัญของศาสนาต่างๆ	๑. เข้าใจและวิเคราะห์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของศาสนาต่างๆ ในเรื่องศาสนา หลักธรรม สาวก ผู้สืบทอดศาสนา ศาสนสถาน ศาสนพิธี และเป้าหมายสูงสุดของชีวิต
๒. รู้และบอกหลักธรรมเบื้องต้นของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อนำมาใช้ในการชีวิตประจำวัน	๒. รู้และบอกหลักธรรมสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่นๆ	๒. สามารถนำหลักธรรมศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข	๒. สามารถเลือกสรรหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
๓. รู้และเข้าใจการบริหารจิตและเจริญปัญญาที่เหมาะสมตามวัย โดยให้รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ ความระลึกได้รู้ตัวทั่วพร้อม	๓. รู้และเข้าใจในเรื่องการบริหารจิตและเจริญปัญญา โดยให้รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา	๓. รู้และเข้าใจความหมายประโยชน์และกระบวนการของการฝึกบริหารจิตเจริญปัญญา และใช้ในชีวิตประจำวัน	๓. วิเคราะห์กระบวนการฝึกบริหารจิตและเจริญปัญญา โดยให้รู้การคิดที่ถูกต้องเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวัน และให้คำปรึกษาแนะนำผู้อื่นได้

มาตรฐาน ส ๑.๒ : ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐานการเรียนรู้ข้างต้น

ป.๑-๓	ป.๔-๖	ม.๑-๓	ม.๔-๖
๑. ชื่นชม การทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน	๑. ชื่นชม การทำความดีของบุคคลในสังคม พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติของตน เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต	๑. เชื่อมโยงการทำความดีตามหลักจริยธรรม โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศมาสนับสนุนเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	๑. ตระหนักถึงผลของการทำความดี และความซื่อสัตย์ การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ความเป็นเหตุเป็นผลของสถานการณ์ที่ต้องเผชิญเพื่อการตัดสินใจ เลือกแนวทางปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม และกำหนดบทบาทเป้าหมายในการดำรงชีวิต เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
๒. เห็นคุณค่าและตั้งใจทำความดี และบอกเหตุผลการทำความดีของตนเอง และผู้อื่นให้บุคคลในครอบครัว โรงเรียน และชุมชนได้รับรู้และชื่นชม เพื่ออยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	๒. เห็นคุณค่าการทำความดีของบุคคลสำคัญและเสนอเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติของตนเอง กลุ่มเพื่อน และสังคมใกล้ตัว เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	๒. ตระหนักถึงการทำความดีของบุคคลที่เป็นแบบอย่างทางศีลธรรมจากการศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลข่าวสาร ความเป็นเหตุเป็นผลของสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ และนำเสนอเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติของตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชน และสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	๒. เห็นความสำคัญของค่านิยมและจริยธรรมทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อและพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล เพื่อจัดความขัดแย้งและนำไปสู่การอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
๓. เห็นประโยชน์ของการฝึกสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิ เพื่อเจริญปัญญา	๓. เห็นประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญาตามแนวทางศาสนาและสามารถปฏิบัติได้	๓. ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา และสามารถปฏิบัติได้	๓. ศรัทธาและเห็นคุณค่า ความสำคัญของการบริหารจัดการและเจริญปัญญาและสามารถปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ส ๑.๓ : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ ใช้ในการพัฒนาตนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่าง สันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

ป.๑-๓	ป.๔-๖	ม.๑-๓	ม.๔-๖
๑. รู้และปฏิบัติตนตาม ค่านิยมเกี่ยวกับหลัก ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และ หลักธรรมทางศาสนา ที่ตนนับถือในเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับตนเอง กลุ่มเพื่อน และสิ่ง แวดล้อมใกล้ตัว เพื่อการอยู่ร่วมกัน ได้อย่าง สันติสุข	๑. รู้และปฏิบัติตนตาม หลักศีลธรรม จริย- ธรรม ค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมทางศาสนา ที่ตนนับถือในเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับตนเอง กลุ่มสังคมที่ตนเอง เป็นสมาชิก และสิ่ง แวดล้อมที่ใกล้ตัว ชุมชน และประเทศ ชาติ เพื่อการอยู่ร่วม กันอย่างสันติสุข	๑. รู้และปฏิบัติตนตาม หลักศีลธรรม จริย- ธรรม ค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมทางศาสนา ที่ตนนับถือ โดยนำ มาประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาตน สังคม สิ่งแวดล้อม ใน ชุมชนที่ตนเกี่ยวข้อง และประเทศชาติ เพื่อการอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข	๑. รู้และปฏิบัติตนตาม หลักศีลธรรม จริย- ธรรม ค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมทางศาสนา ที่ตนนับถืออย่างมี เหตุผล โดยนำมา ประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาตน สังคม และสิ่งแวดล้อมใน สังคมไทย สังคมโลก เพื่อการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข
๒. ใช้ภาษาในคำภีร์ที่ใช้ ในศาสนาที่ตนนับถือ และร่วมศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญ ทางศาสนาตามคำ แนะนำที่เหมาะสม กับวัย	๒. ใช้ภาษาในคำภีร์ที่ใช้ ในศาสนาที่ตนนับถือ และร่วมศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญ ทางศาสนาด้วยความ เต็มใจ	๒. ใช้ภาษาในคำภีร์ที่ใช้ ในศาสนาที่ตนนับถือ และร่วมศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญ ทางศาสนาด้วยความ เต็มใจ และเห็น คุณค่า	๒. ใช้ภาษาในคำภีร์ที่ใช้ ในศาสนาที่ตนนับถือ และร่วมศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญ ทางศาสนา และ สนับสนุน เผยแพร่ แนวทางปฏิบัติตาม หลักธรรมทางศาสนา
๓. ฝึกปฏิบัติการบริหาร จัดให้สงบตามคำ แนะนำโดยกำหนดรู้ ภาว วาจา ใจให้พร้อม กัน	๓. ฝึกบังคับจิตใจให้ตั้ง มั่นได้โดยใช้สติสัม- ปชัญญะในขณะปฏิบัติ ตามแนวทางของ ศาสนา	๓. มีทักษะในการบริหาร จัดและเจริญปัญญา และนำมาใช้ในการ คิดที่ถูกต้องเพื่อพัฒนา การเรียนรู้และแก้ ปัญหาในชีวิตประจำ วัน	๓. มีทักษะในการบริหาร จัดและเจริญปัญญา นำมาใช้ในการคิดที่ ถูกวิธีเพื่อพัฒนาการ เรียนรู้คุณภาพชีวิต และสังคม

เมื่อพิจารณาตารางที่ ๑ (มาตรฐาน ส.๑.๑) จะเห็นว่าในข้อ ๒ ผู้เรียนทั้ง ๔ ช่วงชั้น (ป.๑-๓ ป.๔-๖ ม.๑-๓ และ ม.๔-๖) จะต้องรู้และบอกหลักธรรมเบื้องต้น/สำคัญของพระพุทธศาสนา และศาสนาที่ตนนับถือ ตลอดจนศาสนาอื่นๆ สามารถนำหลักธรรมดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ทั้งนี้ต้องเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน เช่น ช่วงชั้น ป.๑-๓ ต้องรู้และบอกหลักธรรมเบื้องต้น ช่วงชั้นที่สูงขึ้นต้องรู้และบอกหลักธรรมสำคัญ ส่วนช่วงชั้น ม.๑-๓ ต้องนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต และช่วงชั้น ม.๔-๖ ต้องสามารถเลือกสรรหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ครูผู้สอนที่ปรารถนาจะบูรณาการคุณธรรมสิทธิมนุษยชนจำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องนี้เป็นสำคัญ จึงจะเกิดผลดีต่อการเรียนรู้

หลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมคุณธรรมสิทธิมนุษยชน ซึ่งผู้เรียนในทุกช่วงชั้นควรได้เรียนรู้จนเข้าใจ ยึดมั่น และประพฤติปฏิบัติในทุกช่วงชั้นควรได้เรียนรู้จนเข้าใจ ยึดมั่น และประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เช่น หลักพรหมวิหาร ๔ อันประกอบด้วย เมตตา คือความรัก ความปรารถนาดี อยากให้เขาเป็นสุข กรุณา คือ เมื่อเขามีทุกข์ก็อยากให้เขาพ้นทุกข์ มุทิตา คือ เมื่อเขาได้ดี มีความสุขก็พลอยยินดีและส่งเสริม อุเบกขา คือ ถ้าเขาทำผิดศีลธรรม ทำให้เสียความเป็นธรรม หรือไม่ชอบธรรม ต้องวางใจเป็นกลาง ให้เขาได้รับผิดชอบต่อความชอบธรรม สังคมไทยตั้งแต่ดั้งเดิมมาถือว่าเป็นสังคมที่มีความเมตตา กรุณา คนไทยมีความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน เมื่อตกทุกข์ได้ยากก็ช่วยเหลือกัน ความมีน้ำใจ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแบ่งปันเป็นคำดั้งเดิมของสังคมไทย ที่ถ่ายทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในระดับชุมชนหมู่บ้านซึ่งสร้างความเข้มแข็งและสร้างลักษณะเด่นให้กับชุมชน สมควรที่จะต้องถ่ายทอดแก่เยาวชนในยุคปัจจุบัน เพราะเป็นคุณธรรมพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ครูผู้สอนพึงแสวงหาวิธีที่จะทำให้คุณธรรมดังกล่าวเกิดผลเป็นรูปธรรม คือให้เขาป็นเข้าไปในจิตใจผู้เรียนและกลับออกมาในรูปของการประพฤติปฏิบัติ

ความสันโดษ เป็นหลักธรรมสำคัญประการหนึ่งของพระพุทธศาสนา และเป็นคุณธรรมที่ถือปฏิบัติจนคุ้นเคยกันดีในสังคมไทย ความสันโดษหมายถึงความพอใจในสิ่งที่มี เมื่อพอใจในสิ่งที่มีแล้วก็ไม่ต้องดิ้นรนแสวงหาวัตถุมาเพิ่มพูนบำรุงสุข

จึงทำให้มีเวลาและพลังที่จะแสวงหาสิ่งที่ดีงาม ที่มีคุณค่าต่อชีวิตและสังคม คนไทยส่วนใหญ่แต่ดั้งเดิมมีสันโดษ จึงมีชีวิตที่เป็นสุข มีความพอใจ อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข ไม่แก่งแย่งชิงดีกัน ครั้นเมื่อวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเข้ามามีอิทธิพลในสังคม ก็มีการแสวงหาวัตถุมาปรนเปรอตนเองและครอบครองมากขึ้นทุกที ความสันโดษก็จางหายไปและมักจะเข้าใจความหมายของสันโดษผิดไปจากเดิม สันโดษเป็นคุณธรรมที่ทำให้คนเป็นอิสระพ้นจากความเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับว่าเป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและสันติภาพ สมควรที่จะสนับสนุนให้เป็นที่เข้าใจ ยึดถือและปฏิบัติกันในหมู่เด็กและเยาวชน

ความสมดุลสอดคล้อง-กลมกลืน เป็นคุณธรรมที่มีพื้นฐานมาจากหลักธรรมของพุทธศาสนา และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนไทยแต่ดั้งเดิม ซึ่งนิยมความสมดุล ความสอดคล้องกลมกลืน ทั้งที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม ส่วนใหญ่คนไทยมักจะไม่นิยมเผชิญหน้ากัน เพราะไม่ต้องการให้เกิดปัญหาอันอาจก่อความไม่ปรกติสุข ความสมดุล ความสอดคล้องกลมกลืน นับว่าเป็นคุณธรรมที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันซึ่งมักมีความขัดแย้ง มีการทำลายกัน ทำให้ชีวิต สังคม และธรรมชาติแวดล้อมถูกทำลายจนเสื่อมโทรม มนุษย์ในปัจจุบันจึงดำรงชีวิตในภาวะที่ไม่มีความดุลยภาพ ไม่มีความสงบสุข การศึกษาจึงต้องมีส่วนในการเสริมสร้างดุลยภาพในการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้ประสานกลมกลืนและเกื้อกูลกัน อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ที่กล่าวมานี้เป็นตัวอย่างของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ครูผู้สอนสามารถนำเสนอเชื่อมโยงสู่การเคารพในศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชน นอกจากนั้นแล้วยังมีหลักธรรมในศาสนาอื่น ๆ ที่ผู้เรียนนับถือ และผู้เรียนจะต้องเรียนรู้

โดยเฉพาะในศาสนาอิสลาม และคริสต์ศาสนา ซึ่งส่งเสริมคุณธรรมสิทธิมนุษยชน สมควรให้มีการเรียนรู้ด้วย เช่น ความรักเพื่อนมนุษย์ การเคารพในชีวิต การแบ่งปัน ความเสมอภาค เสรีภาพ ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความสมานฉันท์ เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นคุณธรรมสากลที่จะช่วยให้มนุษย์ทั้งหลายมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันบนพื้นฐานของเสรีภาพ และความเสมอภาค

ในตารางที่ ๒ (มาตรฐาน ส.๑.๒) การเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นจะเน้นการชื่นชม

และยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี เห็นคุณค่าของการทำความดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ เมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมของศาสนาที่สนับสนุนคุณธรรมสัทธิมนุษยชน ตามที่อธิบายถึงในตารางที่ ๑ (มาตรฐาน ส.๑.๑) แล้ว ในมาตรฐาน ส.๑.๒ ครูผู้สอนจะต้องทำให้ผู้เรียนที่มีความรู้ความเข้าใจเกิดความรู้สึกชื่นชมยินดีในหลักธรรม ในการทำความดี จนเกิดเป็นความศรัทธาในหลักธรรมนั้นๆ และปรารถนาที่จะส่งเสริมการปฏิบัติความดีที่ตนยึดมั่นและศรัทธา ครูผู้สอนสามารถยกตัวอย่างบุคคลในครอบครัว ในโรงเรียน ในชุมชน และในชาติที่มีคุณธรรมสัทธิมนุษยชน ที่มีความเคารพในศักดิ์ศรีของผู้อื่นที่ยอมเสียสละตนเองเพื่อส่วนร่วม ที่มีความเอื้ออาทรและปฏิบัติต่อกันฉันพี่น้อง ตัวอย่างเหล่านี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนซาบซึ้งในคุณธรรมและค่านิยมที่ผู้สอนพยายามถ่ายทอดให้

ในตารางที่ ๓ (มาตรฐาน ส.๑.๓) การเรียนรู้ช่วงชั้นเน้นการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีความชื่นชมยินดี ยึดมั่นศรัทธาแล้ว ก็มาถึงขั้นประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม หรือคุณธรรมที่ตนมีความรู้และศรัทธา นับเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครบถ้วน มีทั้งความรู้ ค่านิยม และทักษะ ครูผู้สอนที่ได้บูรณาการสัทธิมนุษยชน ในมาตรฐาน ส.๑.๑ และ ส.๑.๒ แล้ว เมื่อมาถึงมาตรฐาน ส.๑.๓ ก็สามารถสนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักการของสัทธิมนุษยชน เช่น ให้ผู้เรียนปฏิบัติหลักธรรมที่ว่าด้วยความรัก ความเมตตากรุณาอย่างเป็นรูปธรรม ให้ห้องเรียนและโรงเรียนเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างมีคุณธรรมสัทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐาน จนให้ผู้เรียนสามารถนำคุณธรรมดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

บทสรุป

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ โดยเฉพาะสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้ครูผู้สอน

สามารถบูรณาการสิทธิมนุษยชนเข้าสู่สาระการเรียนรู้ทั้ง ๕ สาระ และสู่ช่วงชั้นทั้ง ๔ ช่วงชั้น ตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนดไว้ บทความนี้ได้เน้นการบูรณาการคุณธรรมสิทธิมนุษยชน เข้าสู่สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยนำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นกรอบในการบูรณาการครูผู้สอนสามารถใช้วิธีเดียวกันนี้เพื่อบูรณาการสิทธิมนุษยชนสู่สาระอื่นๆ จนครบ ๕ สาระการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับสาระที่ ๒ : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สิทธิมนุษยชนเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นได้กำหนดให้ “เข้าใจ ตระหนักถึงและปฏิบัติตามสถานภาพบทบาทสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของตนเอง และผู้อื่นรวมทั้งเข้าใจความสำคัญในเรื่องสิทธิเด็ก และสิทธิมนุษยชนเพื่อคุ้มครองปกป้องตนเองและผู้อื่น ให้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข” สิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชน จึงเป็นเรื่องที่กำหนดให้มีการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น นอกเหนือจากการบูรณาการเรื่องดังกล่าวเข้าสู่การเรียนรู้

ครูผู้สอนที่ได้รับการอบรมให้มีความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนและตระหนักในความสำคัญของการถ่ายทอดคุณธรรมสิทธิมนุษยชนแก่เด็กและเยาวชน ก็ย่อมจะหาวิธีการในอันที่จะบูรณาการคุณธรรมสิทธิมนุษยชนเข้าสู่สาระการเรียนรู้ได้ การเรียนรู้ที่เริ่มจากตัวผู้เรียน จากประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจ เช่น ปัญหาของเด็กและเยาวชนในวัยเดียวกับตนถูกละเมิดสิทธิหรือปัญหาที่กระทบตนเอง ครอบครัว หรือชุมชน ย่อมทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ อยากแสวงหาประสบการณ์และหาทางแก้ไข หรือร่วมมือกับผู้อื่นในการแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งนับเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความก้าวหน้าเจริญงอกงามทั้งในด้านความรู้ ด้านทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิด ตลอดจนการแก้ปัญหา และการนำความรู้ ทักษะ ค่านิยมมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ : หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔-สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ : คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) : วัฒนธรรมไทยสู่ยุคเป็นผู้นำและเป็นผู้ให้ ๒๕๓๗.
- UNESCO-APNIEVE, 1998 : **Learning to Live Together In Peace And Harmony : Values Education For Peace, Human Rights, Democracy And Sustainable Development For The Asia-Pacific Region.**

สิทธิสวัสดิการ

ในอ้อมแขนของการคุ้มครองทางสังคม

โชคชัย สุทธาวศ

“สิทธิสวัสดิการ” หรือบางครั้งเป็นเรื่องเดียวกับ “สิทธิในความมั่นคงทางสังคม” จัดเป็นสิทธิมนุษยชนที่ผสมผสานกันระหว่างสิทธิทางเศรษฐกิจ สิทธิทางสังคม และสิทธิพลเมือง ซึ่งหากพิจารณาจากการรับรองโดยกฎหมาย ขอบเขตของการครอบคลุม และสิทธิประโยชน์แล้ว สิทธิดังกล่าวจะมีพัฒนาการของความเป็นมาตรฐานสูงในประเทศที่พัฒนาแล้วมากกว่าประเทศที่กำลังพัฒนา ในประเทศของเราสิทธิสวัสดิการมีกล่าวถึงไว้เช่นกันในแง่มุมต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญมาตราที่ ๕๓, ๕๒-๕๔, ๗๕, ๘๐, ๘๒, ๘๖ และในกฎหมายเฉพาะต่างๆ การแนะนำงานวิจัยในครั้งนี้จึงมีเจตนาต้องการเสนอถึงความเป็นรูปธรรมของสิทธิสวัสดิการจากประสบการณ์ของกลุ่มประเทศที่แตกต่างกัน และเป็นข้อพิจารณาว่าสิทธิสวัสดิการเหล่านี้กำลังหรืออาจเกิดขึ้นกับประเทศของเราเช่นกัน

งานวิจัยสองเล่มที่จะแนะนำเป็นงานวิจัยใน ๓ กลุ่มประเทศ เล่มแรก “Social Protection in the Nordic Countries 1998. Scope, Expenditure and Financing” เป็นชิ้นงานจากการสำรวจของคณะกรรมการทางสถิติด้านสังคมของประเทศสแกนดิเนเวีย (The Nordic Social-Statistical Committee = NOSOSCO) ศึกษาจากกลุ่มประเทศนอร์ดิก (Nordic) ซึ่งได้แก่ ประเทศเดนมาร์ก ฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ นอร์เวย์ และสวีเดน และเล่มที่สอง “Social Protection in Southeast & East Asia” เป็นงานวิจัยสนับสนุนโดยมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (FES) บรรณาธิการโดย Efried Adam, Michael von Hauff และ Marei John ศึกษาจากกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(South East Asia) ซึ่งได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย เวียดนาม และประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ เกาหลีใต้ ที่แตกต่างกันในประสบการณ์การจัดการสวัสดิการสังคม ผู้นำประเทศจะให้เกิดการเรียนรู้เชิงเปรียบเทียบถึงความแตกต่างและความคล้ายคลึงของสิทธิสวัสดิการภายใต้ข้อจำกัดของการคุ้มครองทางสังคมของประเทศตะวันตกและตะวันออก และที่สำคัญคือ เนื้อหาสิทธิประโยชน์ของสวัสดิการในงานวิจัยทั้งสองชิ้นในรายละเอียดนำเสนอถึงเรื่องของสิทธิสวัสดิการแก่ครอบครัว-การทำงาน-หลังการทำงาน ซึ่งจะคาบเกี่ยวกัน

งานชิ้นแรกเก็บข้อมูลครอบคลุมสิทธิประโยชน์ต่อไปนี้ คือ ๑) ครอบครัวและเด็ก ๒) การว่างงาน ๓) การเจ็บป่วย ๔) ขราภาพ ๕) ทูพพลภาพ และผู้สูงอายุได้อุปการะ ๖) ที่อยู่อาศัย และ ผลประโยชน์อื่นๆ และเก็บตามโครงสร้างและนิยามของ ESSPROS (European System of Integrated Social Protection Statistics) และเปรียบเทียบระหว่างประเทศบนฐานของ EUROSTAT

การสำรวจครอบคลุม ๓ แบบแผน คือ แบบแผนทั่วหน้า (Universal Schemes) แบบแผนสำหรับผู้มีงานทำ (General Schemes หรือ Labour Force Scheme) และแบบแผนเฉพาะกลุ่ม (Specific Schemes) ทั้งหมดนี้จะครอบคลุมกว้างขวางถึงรายได้และบริการที่สาธารณชนพึงได้รับในการเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะและผลกระทบทางสังคมที่แน่ชัดว่าจะเกิดขึ้น โดยผลประโยชน์จะจ่ายตามให้จากการสมทบเงินเข้ากองทุนเป็นหลัก และผู้รับผลประโยชน์ได้รับในเชิงคุณค่าที่สมควรได้รับ และไม่ได้คิดบนฐานของราคาตลาด

การนำเสนอข้อมูลของงานวิจัยชิ้นแรกแบ่งเป็น ๑๐ บท และมีภาคผนวก ๓ ส่วน โดยใน ๓ บทแรกนำเสนอข้อมูลการเปลี่ยนนโยบายสังคม วิธีการเก็บข้อมูลประชากรและรายได้ บทที่ ๔-๘ กล่าวถึงสิทธิประโยชน์ที่ประชาชนได้รับภายใต้ระบบสวัสดิการสังคม ที่เน้นการจัดการในรูปกองทุนเงินสมทบ (การประกันสังคม) บทที่ ๙ กล่าวถึงสิทธิประโยชน์ทางสังคมอื่นๆ ที่นอกเหนือสิทธิประโยชน์ตามแบบแรก ซึ่งจะเป็นเรื่องสวัสดิการสงเคราะห์ บทที่ ๑๐ กล่าวถึงค่าใช้จ่ายทางสังคม ข้อมูลแสดงถึงความแตกต่างในสิทธิประโยชน์แต่อยู่ภายใต้แบบแผนการจัดการที่คล้ายคลึงกัน สำหรับในที่นี้ใคร่ขอคัดลอกข้อมูลบางส่วนที่น่าสนใจมาแจ้งผู้อ่านดังต่อไปนี้

- ค่าใช้จ่ายสวัสดิการสังคมของกลุ่มประเทศเหล่านี้จ่ายไปเล็กน้อยเรียงลำดับดังนี้คือ ๑) การจ่ายเงินบำนาญชราภาพ ทูพพลภาพ และเงินจ่ายแก่ผู้เป็นทายาทที่ยังมีชีวิต ๒) ค่ารักษาพยาบาล ๓) เงินช่วยเหลือครอบครัวและเด็ก ๔) เงินช่วยเหลือการว่างงาน และ ๕) เงินช่วยเหลือที่อยู่อาศัยตามลำดับ
- ประเทศสวีเดนจ่ายเงินสวัสดิการสังคมสูงกว่าประเทศอื่นๆ รองลงมาคือ เดนมาร์ก ฟินแลนด์ นอร์เวย์ และ ไอร์แลนด์
- โครงสร้างอายุประชากร สถานการณ์ตลาดแรงงาน ความสำเร็จทางเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่นๆ ทำให้ประเทศใดๆ ใช้จ่ายในเรื่องสวัสดิการน้อยกว่าประเทศอื่นๆ
- ครอบครัวในประเทศกลุ่มนี้ประสบความแตกแยกสูงมาก คือ ประมาณ ๒๐% ของครอบครัวทั้งหมดเป็นครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่คนเดียวและมีลูก ๐-๑๓ ปี และส่วนใหญ่กว่า ๘๐% เป็นแม่หม้ายที่ต้องเลี้ยงดูลูกมากกว่า พ่อหม้ายเลี้ยงดูลูก
- อัตราการเข้าทำงานในตลาดแรงงานสตรีมีในระดับสูงและมีผลต่อการต้องการงานบริการดูแลเด็กในชั่วโมงที่แม่ต้องทำงานสูง
- ในประเทศไอร์แลนด์พ่อและแม่มีสิทธิลาหยุดร่วมกันสำหรับการมีบุตรเป็นเวลา ๗ เดือนใน พ.ศ. ๒๕๔๔, ๘ เดือน ใน พ.ศ. ๒๕๔๕ และ ๙ เดือนใน พ.ศ. ๒๕๔๖ ในตลอดช่วง ๓ ปี โดยได้รับเงินเดือน ตั้งแต่ช่วงก่อนคลอดถึงหลังคลอด และในช่วง ๑๘ สัปดาห์แรกของการลืมตาโลก คุณพ่อยังได้รับสิทธิลาดูแลลูกได้เป็นพิเศษ ๒ สัปดาห์
- ในประเทศฟินแลนด์พ่อแม่มีสิทธิขอทำงานที่ลดชั่วโมงการทำงานลงหากมีลูกอายุต่ำกว่า ๓ ขวบ โดยได้รับเงินช่วยจากการลดลงของรายได้
- ในทุกประเทศพ่อหรือแม่มีสิทธิตัดสินใจว่าจะให้ใครหยุดงานเพื่อดูแลลูกที่ป่วยพร้อมทั้งได้เงินจากการขาดรายได้ ๘๐-๑๐๐% ของค่าจ้าง
- ในประเทศนอร์เวย์พ่อหรือแม่ได้สิทธิหยุดงาน ๒๐ วัน หรือ พ่อและแม่คนละ ๑๐ วันเพื่อดูแลลูกที่ป่วย
- ทุกประเทศจ่ายเงินช่วยเหลือบุตร (เงินสงเคราะห์บุตร) โดยประเทศ

เดนมาร์กจ่ายไปจนถึงอายุ ๑๘ ปี ประเทศฟินแลนด์ถึงอายุ ๑๗ ปี ไอร์แลนด์
นอร์เวย์ สวีเดน จนถึง ๑๖-๒๐ ปี โดยในประเทศไอร์แลนด์ และ สวีเดน
บุตรต้องเรียนหนังสือด้วย

- ส่วนใหญ่อัตราการเงินช่วยเหลือจะเพิ่มขึ้นเมื่อมีบุตรจำนวนมากขึ้นและ
เป็นครอบครัวพ่อหรือแม่เดี่ยวที่ต้องเลี้ยงลูก
- การให้เงินช่วยเหลือครอบครัวของพ่อหรือแม่เดี่ยวมีมากขึ้นและคิดคำนวณ
จากจำนวนเด็กที่ต้องเลี้ยงดู (ยกเว้นในประเทศเดนมาร์กและไอซ์แลนด์)
สถานะการว่างงาน
- ลูกจ้างและผู้ประกอบอาชีพอิสระมีสิทธิได้รับเงินบำนาญชราภาพยกเว้นใน
ประเทศเดนมาร์กเท่านั้นที่ผู้ประกอบอาชีพอิสระไม่มีสิทธิได้รับเงิน
บำนาญชราภาพ
- ทุกประเทศจัดคนไปบริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อายุ ๖๕ ปีขึ้นไป) ซึ่งมาก
น้อยระหว่าง ๒-๓ ชั่วโมง/เดือน จนถึงหลายชั่วโมง/วัน
- ผู้สูงอายุสามารถได้รับบริการต่อไปนี้อีก เช่น การจัดส่งอาหาร การต่อ
โทรศัพท์ การเยี่ยมที่บ้าน การกายภาพบำบัด และการบำบัดการเจ็บป่วย
จากการทำงาน การทำผม การตัดเล็บ การทำสวน การกำจัดหิมะ การ
ซักและซ่อมแซมเสื้อผ้า การบริการรับส่ง (บางรายการเก็บค่าบริการ)

งานวิจัยชิ้นหลังเป็นการศึกษากฎหมายที่เขียนขึ้นจากนักวิจัยแต่ละประเทศโดยนำ
เสนอถึงประเด็นต่อไปนี้ ๑) การใช้กรอบการวิเคราะห์ในเชิงสถาบันของระบบความ
มั่นคงทางสังคม ๒) การทบทวนระบบที่มีอยู่ในปัจจุบัน ๓) การประเมินประสิทธิผล
และประสิทธิภาพของระบบที่มีอยู่ ๔) การนำเสนอถึงทางเลือกหรือแบบแผนใหม่
เพื่อทดแทนจุดอ่อนเดิม ๕) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติที่เป็นไปได้ของ
องค์กรต่างๆ หนังสือแสดงออกในรูปบทความรวมทั้งสิ้น ๑๐ บทความ โดยมีโครง
สร้างสำคัญ ๓ ส่วน คือส่วนแรกเป็นบทความแรกและบทความที่สอง บทความแรก
แสดงสถานการณ์และแนะนำการคุ้มครองทางสังคมในกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออก
เฉียงใต้ และประเทศในเอเชียตะวันออก บทความที่สองแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง
ความมั่นคงทางสังคมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่วนที่สองเป็นบทความแสดงภาพการ

กลุ่มครองทางสังคมของ ๘ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย และส่วนที่สามเป็นคำศัพท์สำคัญและการอธิบายความหมาย

ในเรื่องกรอบอ้างอิงเพื่อใช้ในการวิเคราะห์การคุ้มครองทางสังคมของประเทศต่างๆ นั้น ผู้แทนกองบรรณาธิการ (Marie John) อ้างว่าการเลือกใช้กรอบเชิงสถาบันสามารถวิเคราะห์ทำให้การศึกษาสามารถเปรียบเทียบระหว่างประเทศกันได้ และยังเป็นฐานนำไปสู่การพิจารณาในระดับภูมิภาค สำหรับการทบทวนระบบปัจจุบันนั้นได้ตรวจสอบในหัวข้อต่อไปนี้ ๑) การเงิน (การสมทบเงิน/การออม ภาษี ตลาดทุน) ๒) ผู้ให้บริการแต่ละโครงการสวัสดิการ (รัฐหรือเอกชน) ๓) ผู้รับผลประโยชน์ ๔) ระบบความมั่นคงทางสังคมแบบบังคับและไม่บังคับ สำหรับผู้ทำงานในภาคที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งในการทบทวนนอกจากการครอบคลุมถึงการจัดสวัสดิการสังคมแล้วยังได้พิจารณาถึงนโยบายตลาดแรงงานและนโยบายสังคมที่เกี่ยวข้องด้วย ส่วนการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบที่มีอยู่ก็เพื่อให้การนำเสนอทางเลือกใหม่สมเหตุผล โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ที่จะบรรลุผลประการต่อมาในการพัฒนาทางเลือกใหม่นักวิจัยจะพิจารณาปัญหาที่เป็นอยู่และนำเสนอการปฏิบัติใหม่ที่ดีที่สุด

ข้อค้นพบที่น่าสนใจจากงานวิจัยชิ้นในกลุ่มประเทศหลังที่ใคร่ขอนำเสนอให้ผู้อ่านทราบ คือ

- 1) แม้ว่าประเทศส่วนใหญ่จะประสบความสำเร็จในการพัฒนาให้มีระบบที่ครอบคลุมในการคุ้มครองทางสังคม แต่ก็ประสบกับความยุ่งยากในการปฏิบัติ : ปัญหาดังกล่าว ได้แก่
 - การครอบคลุมไม่ทั่วถึง
 - ขาดความยั่งยืนทางการเงิน
 - ขาดการประสานกันระหว่างมาตรการต่างๆ
 - ขาดข้อมูลและสถิติที่น่าเชื่อถือ
 - การบริหารขาดประสิทธิภาพ
- ๒) ระบบการคุ้มครองบางระบบไม่ได้สะท้อนอย่างเพียงพอถึงพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นหรือยังมีการขาดแคลนระบบนั้นอยู่ (แม้ว่ามีการพัฒนาเศรษฐกิจเกิดขึ้นแล้ว)

- ในประเทศยากจนบางแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ได้สนับสนุนระบบ
อันซับซ้อนที่สร้างขึ้น บางระบบ ที่ให้คำมั่นสัญญาต่อการให้ผล
ประโยชน์บางประการแก่ประชาชนทั้งหมด แต่กลับขาดการสมทบใน
อัตราที่พอเพียง ขาดการวางแผนระยะยาว และรัฐขาดงบประมาณ
สนับสนุนในระยะยาว
 - ในบางประเทศที่พัฒนามากขึ้นยังขาดความยั่งยืนทางการเงินแม้ว่า
ผู้คนจะจ่ายเงินสมทบเพื่อเกิดสิทธิประโยชน์ต่างๆ แต่มักเป็นไปได้
ต่อเมื่อมีการจ้างงานเต็มที่ แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจก็จะประสบ
ปัญหา เนื่องจากเกิดการว่างงานสูงและทำให้การจ่ายเงินสมทบและ
การจ่ายผลประโยชน์ไม่พอดำเนินมา
 - นั่นคือการพัฒนาพียงนำไปสู่ความจำเป็นในการจัดสวัสดิการเพื่อความ
มั่นคงทางสังคมอย่างเป็นทางการ (แต่กลับทำไม่ได้ดีพอ)
- ๓) ยังไม่มีทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับภาคที่ไม่เป็นทางการ
- โดยทั่วไปผู้ที่ทำงานในภาคไม่เป็นทางการมักจะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์
จากการประกันสังคมหรือการสังคมสงเคราะห์ ปัญหาเกิดจากการไม่
สามารถรวมคนกลุ่มนี้เข้ามาในระบบที่เป็นทางการ เช่น จากปัญหา
การจดทะเบียน
 - เริ่มมีการพัฒนาให้แก่คนกลุ่มนี้ในเชิงจุลบริการในเรื่องประกันสังคม
การให้เครดิต และการออมเงิน (Micro Insurance, Credit and
Saving) มากขึ้นๆ โดยองค์การพัฒนาเอกชนและราชการบางประเภท
ซึ่งรัฐควรสนับสนุน
- ๔) นอกจากนี้มีประเด็นที่น่าสนใจในบางประเทศ เช่น
- รัฐบาลประเทศอินโดนีเซียจ่ายเงินประกันสังคมน้อยกว่าหลายๆ
ประเทศ เช่น สิงคโปร์ ไทย และฟิลิปปินส์
 - ในระยะหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาประเทศอินโดนีเซียมีองค์กรลูกจ้างและ
นายจ้างที่ค่อนข้างมีอิทธิพลในการออกกฎหมายด้านความมั่นคง
ทางสังคม
 - ในประเทศลาว ทั้งรัฐบาลและองค์กรต่างประเทศและองค์การพัฒนา

เอกชนกำลังสร้างความร่วมมือให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าเรียนหนังสือของนรุษและสตรี โดยตั้งเป้าจัดความไม่เท่าเทียมดังกล่าวในการศึกษาขั้นประถมและมัธยมให้หมดภายใน พ.ศ. ๒๕๔๘

- ในประเทศลาว ภาครัฐวิสาหกิจหากมีบุตรผู้ประกันตนจะได้รับสิทธิประโยชน์หยุดงาน ๓ เดือนโดยได้ค่าจ้างเต็ม และได้เงินเสริม ๖๐% ของเงินเดือนขั้นต่ำ (basic minimum salary) พร้อมการบริการทางการแพทย์ ในภาคเอกชนได้รับ ๘๐% ของค่าจ้างจากเงินประกันสังคม และนายจ้างจ่ายสมทบอีก ๓๐% (แม้ว่านายจ้างและลูกจ้างจ่ายเงินเข้ากองทุนร่วมกันแล้ว) และได้เงินเสริม ๖๐% ของค่าจ้างขั้นต่ำ
- ในประเทศลาวข้าราชการและผู้เกษียณอายุจะได้รับเงินช่วยเหลือบุตรที่อายุต่ำกว่า ๑๘ ปี เป็นรายเดือน
- ในเชิงสิทธิของผู้รกรากพบที่มีความพยายามในประเทศลาว ที่จะทำให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชายในเรื่องอายุเกษียณเงินบำนาญ และโอกาสการออกจากงาน
- ในประเทศมาเลเซียแรงงานหญิง ๖๔.๕% ทำงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิต แต่ยังมีความแตกต่างของค่าจ้างระหว่างแรงงานหญิงน้อยกว่าชายอย่างเด่นชัด
- แรงงานหญิงชาวมาเลเซียที่เป็นผู้นำครอบครัวมีประมาณ ๑๖.๖% ของครอบครัวทั้งหมด แต่ได้รับการช่วยเหลือในทางบ้านเพียงเล็กน้อย
- ในประเทศฟิลิปปินส์คำนิยมในการจ่ายสิทธิประโยชน์ในสวัสดิการครอบครัวจะคำนึงถึงการมีผู้ต้องอุปการะเลี้ยงดู
- สิทธิประโยชน์ในสวัสดิการของประชาชนสิงคโปร์มีความก้าวหน้ากว่าประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยควมมีประสิทธิภาพในระบบที่หลากหลายของการออมเงินและการบริหารสวัสดิการที่รัฐกำกับสูง
- ในประเทศสิงคโปร์ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพกลางมีความแข็งแกร่งที่สุดในบรรดากองทุนสวัสดิการจำนวนมากมาย ทั้งโดยบังคับโดย

กฎหมาย และสมัครใจทำกันเองในกลุ่มประชาชน

- เงินจากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพกลางในประเทศสิงคโปร์ถูกใช้จ่ายเป็นหลักในเรื่องการซื้อบ้านและบ้านอนุชราภาพ
- โดยประเพณีของการจ่ายเงินบ้านอนุชราภาพในประเทศสิงคโปร์จะคำนึงถึงภาระในครอบครัวโดยเฉพาะเด็กที่ต้องเลี้ยงดูสูงกว่าในหลายๆ ประเทศ
- ผู้หญิงในสิงคโปร์ยังได้รับค่าจ้างที่น้อยกว่าชายแต่มีอายุไขนานกว่าจึงค่อนข้างอยู่ลำบากในบั้นปลายของชีวิตเมื่อเทียบกับชายเพราะได้รับเงินบำนาญต่ำกว่า (เงินบำนาญจากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเน้นจ่ายเป็นเงินก้อนไม่ใช่การจ่ายรายเดือนในระยะยาวและมีจุดอ่อนในเรื่องการไม่ปรับไปตามภาวะเงินเฟ้อ)
- แม้หลังวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งประเทศเกาหลีใต้แก้ไขได้ค่อนข้างสำเร็จแต่ยังมีปัญหาความสำเร็จในการปรับปรุงระบบสวัสดิการสังคม ผู้หญิงผู้สูงอายุและคนหนุ่มสาวยังเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่ดี
- ในขณะที่กลุ่มแรงงานและนายจ้างเกาหลีใต้มีความขัดแย้งกันสูงทำให้ภาครัฐทำการแทรกแซงในเรื่องการจ้างงาน การแก้ปัญหาอุตสาหกรรม และการคุ้มครองทางสังคม แต่กระนั้นกลุ่มแพทย์และเภสัชมีอาชีพกลับเป็นกลุ่มสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายการคุ้มครองทางสังคม และแม้รัฐบาลยังต้องหลีกเลี่ยงให้
- การที่ประชากรส่วนใหญ่ในเกาหลีใต้ทำงานในภาคที่เป็นทางการและมีระบบการคุ้มครองทางสังคมครอบคลุมทั่วถึง ระบบการจัดสวัสดิการสังคมแบบสมัครใจเพื่อช่วยแรงงานในภาคไม่เป็นทางการซึ่งมีจำกัดจึงไม่นิยมกัน และไม่ปรากฏระบบการประกันสังคมหรือออมในระดับชุมชน
- แรงงานหญิงในเกาหลีใต้ได้รับการคุ้มครองในตลาดแรงงานและในระบบความมั่นคงทางสังคมน้อยกว่าชาย โดยหางานได้ยากกว่า ค่าจ้างน้อยกว่า และทำงานในภาคไม่เป็นทางการมากกว่าชาย

- ในที่ทำงานที่มีลูกจ้างตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป แรงงานหญิงจะได้รับสิทธิหยุดงานดูแลลูกที่อายุต่ำกว่า ๑ ปี ได้ โดยได้ค่าจ้าง (งานวิจัยไม่ระบุว่าได้เท่าใด)
- ในประเทศไทย ขบวนการประชาสังคมในการเมืองและสังคมไทยมีความก้าวหน้ามากขึ้น เช่น องค์การพัฒนาเอกชนบางส่วนได้ทำงานกับกองทุนเพื่อสังคม (ก่อตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ และแปรรูปไปเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนหลังจากครบ ๔ ปี-ผู้แนะนำงานวิจัย) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในงานสวัสดิการชุมชน และทำงานที่เป็นเครือข่ายด้านสวัสดิการอื่นๆ
- ในประเทศไทยการรวมตัวจัดสวัสดิการสังคมโดยสมัครใจร่วมกันมีการขยายตัวในระดับชุมชนและรุกเข้าไปในภาคการจ้างงานที่ไม่เป็นทางการที่ยังไม่ได้รับประกันสิทธิโดยการออกกฎหมายคุ้มครองจากรัฐมากขึ้น
- ในประเทศไทย การเลือกปฏิบัติระหว่างหญิงและชายยังปรากฏชัด เช่น แรงงานหญิงและชายในภาคการจ้างงานที่เป็นทางการเท่านั้นที่ได้รับสิทธิประโยชน์การมีบุตร แรงงานหญิงยังมีโอกาสได้รับการฝึกอบรมน้อยกว่าแรงงานชาย แรงงานหญิงยังได้รับค่าจ้างต่ำกว่าแรงงานชาย ประมาณ ๑๕-๒๐%
- แม้ว่ากฎหมายคุ้มครองแรงงานไทยจะพิทักษ์สิทธิหญิงโดยห้ามการล่วงละเมิดทางเพศในสถานที่ทำงาน แต่ยังมีปัญหาการบังคับใช้กฎหมายได้ไม่เต็มที่ และแรงงานหญิงที่ทำงานนอกภาคไม่เป็นทางการยังไม่ได้รับการคุ้มครองในเรื่องนี้
- ในประเทศเวียดนามประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการคุ้มครองจากระบบประกันสังคมหรือประกันสุขภาพ และได้รับบริการแบบสงเคราะห์จากรัฐเล็กน้อย แต่มีส่วนน้อยในภาคการจ้างงานที่เป็นทางการได้รับการคุ้มครองภายใต้ระบบประกันสังคมค่อนข้างดี
- ในประเทศเวียดนาม สหภาพแรงงานเป็นองค์การทางสังคมและการเมืองที่มีบทบาทสูงในการร่วมมือกับรัฐและพิทักษ์สิทธิในเรื่อง

การคุ้มครองแรงงานตามกฎหมาย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดระบบงาน การฝึกอบรม การปรับปรุงผลประโยชน์ทางวัตถุและจิตวิญญาณของแรงงาน รวมทั้งออกกฎหมาย และติดตามการปฏิบัติตามกฎหมายด้านแรงงานและสวัสดิการ และการเซ็นข้อตกลงสภาพการจ้างกับนายจ้างซึ่งมีบทบาทมากขึ้นในกิจกรรมการคุ้มครองทางสังคมและนโยบายสังคมและการร่วมกับรัฐ

- ในประเทศเวียดนาม องค์การพัฒนาเอกชนและองค์การประชาสังคมต่างๆ เป็นองค์การการเมืองของรัฐ และทำหน้าที่เชื่อมโยงกับฝ่ายแรงงานในงานคุ้มครองทางสังคมแก่ประชาชน
- ค่านิยมทางวัฒนธรรมและประเพณียังมีบทบาทสำคัญต่อแบบแผนการคุ้มครองทางสังคม โดยเฉพาะในระบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น ลูกต้องดูแลพ่อแม่ที่เจ็บป่วย และ ชุมชนต้องช่วยเหลือกัน
- เงื่อนไขทางสังคมการเมืองยังมีผลให้แนวโน้มการสมทบเงินในกองทุนประกันสังคมยังไม่สามารถเก็บเงินสมทบจากแรงงานเวียดนามในอัตราที่สูงได้
- ระบบการคุ้มครองทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการที่ครอบคลุมครัวและชุมชนจัดทำกันเองยังมีบทบาทสำคัญในสังคมเวียดนาม
- ประเด็นความไม่เสมอภาคทางเพศในระบบการคุ้มครองทางสังคมไม่ปรากฏในงานวิจัย แต่มีข้อเสนอถึงการคำนึงถึงประเด็นนี้ในอนาคต

บทวิจารณ์

งานวิจัยชิ้นแรกนี้เป็นงานสำรวจภายใต้กรอบการเก็บข้อมูลสถิติที่พัฒนาอย่างเป็นระบบให้ข้อมูลที่เป็นระบบเปรียบเทียบระหว่างประเทศในเชิงปริมาณได้ชัดเจน แต่มีจุดอ่อนในการให้รายละเอียดในความเป็นเหตุเป็นผลในความเป็นสถาบันสวัสดิการสังคมที่สังคมยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน

ความแตกต่างในประเด็นสวัสดิการเกิดจากความแตกต่างในระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ ความแตกต่างในทางโครงสร้างสังคม ค่านิยมและวัฒนธรรม คุณลักษณะและประสิทธิภาพของสถาบันต่างๆ โครงสร้างประชากร และรวมถึงโครงสร้างในเชิง

เครือข่ายและอำนาจต่อรองขององค์กรและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในประเทศที่ถูกศึกษาเหล่านี้ ในขณะที่ประเทศในกลุ่มประเทศนอร์ดิกมีมาตรฐานของการจัดสวัสดิการเพื่อความคุ้มครองทางสังคมสูง

ในงานชิ้นหลังของประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออก ปรากฏถึงการที่ยังมีระบบความมั่นคงทางสังคมที่ไม่สมบูรณ์ คือ มีในภาคที่เป็นทางการ ซึ่งเน้นที่การประกันสังคม การบริการผลประโยชน์ทางสังคมที่รัฐจัดสรรให้ และนโยบายการจ้างงาน แต่ในภาคที่ไม่เป็นทางการยังไม่สามารถดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งงานวิจัยแสดงถึงข้อมูลที่เน้นถึงความเป็นเหตุเป็นผลของโครงการต่างๆ มากกว่าประเทศกลุ่มแรก แต่อย่างไรก็ตามกรณีเล่มหลังเอาเข้าจริงๆ กลับขาดบทวิเคราะห์เปรียบเทียบสถาบันการคุ้มครองทางสังคมระหว่างประเทศต่างๆ ไป แต่นำเสนอถัดไปสู่การสังเคราะห์ข้ามการวิเคราะห์เปรียบเทียบไปเลย ในทางกลับกันการเปรียบเทียบ ในกลุ่มประเทศนอร์ดิกกลับชัดเจนกว่า แต่กลับขาดการสังเคราะห์รวมไปงานวิจัยทั้งสองเล่มให้การเรียนรู้อะไรแก่เราบ้าง

1. ในเชิงวิธีวิทยาการวิจัย

- งานทั้งสองมีหน่วยวิเคราะห์เดียวกัน คือ สถานภาพความคุ้มครองทางสังคม หรือ สวัสดิการสังคมในเนื้อหา
- ใช้รูปแบบหรือวิธีการวิจัยแตกต่างกัน โดยชิ้นแรกใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (งานวิจัยเชิงปริมาณ) ชิ้นหลังใช้กรณีศึกษา (งานวิจัยเชิงคุณภาพ)
- ในทฤษฎีการวิเคราะห์ชิ้นแรกใช้กรอบการวิเคราะห์เชิงสถาบัน แต่ชิ้นหลังใช้กรอบการวิเคราะห์ประเด็นตามรายการสำรวจที่ไม่ซับซ้อน
- เป็นการศึกษาในสังคมที่ระดับการพัฒนาประเทศแตกต่างกัน

2. ในเชิงข้อค้นพบ

- ชิ้นแรกแสดงถึงการแจกแจงรายการสิทธิประโยชน์และการใช้จ่ายเงินภายใต้สถาบันสวัสดิการสังคมที่รองรับไว้ด้วยสิทธิสวัสดิการ
- ชิ้นที่สองแสดงความเป็นเหตุเป็นผลของพัฒนาการและการมีอยู่ของสถาบันย่อยต่างๆ ภายใต้สถาบันสวัสดิการสังคมโดยรวมอย่างค่อนข้างละเอียด
- ชิ้นที่สองนำเสนอบทสังเคราะห์ทางเลือกในอนาคตไว้ชัดเจนกว่าเล่มแรก (ซึ่งแทบไม่ได้นำเสนอไว้)

หากจะศึกษาให้ได้อรรถประโยชน์มากขึ้นในการฝึกกลุ่มประเทศนอร์ดิกงานที่ควรอ่านเพิ่มเติม เช่น :

Kauto, Mikko et al. (1999) (ed.) Nordic Social Policy. Changing Welfare States. London and New York : Sage. ซึ่งเป็นงานเชิงวิจักรณศึกษา
กรฝึกกลุ่มประเทศ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asia) และ
ประเทศในเอเชียตะวันออก ควรอ่านเพิ่มเติมในงานว่าด้วยความมั่นคงทางสังคม
(Social Security) ที่ออกโดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) และสมาคม
องค์การความมั่นคงระหว่างประเทศ (ISSA) และ World Labour Report ของ
ธนาคารโลก (World Bank) ซึ่งมีทั้งงานที่เป็นกรณีศึกษาและสำรวจ

สรุป

แม้ว่างานทั้งสองจะศึกษาเรื่องเดียวกันเมื่อใช้วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลแตกต่างกัน
และย่อมมีผลต่อการได้ข้อมูลข้อค้นพบที่แตกต่างกัน (แม้ว่าจะกระทำในต่างภูมิภาค
ของโลก) แต่โดยการประยุกต์ใช้งานที่แตกต่างกันในวิธีการวิจัยแต่ศึกษาเรื่องเดียว
กันย่อมสามารถนำมาใช้ประโยชน์เสริมกันได้และอาจไม่ผิดหากจะสรุปได้ยิ่งกว่าการ
พัฒนาสิทธิสวัสดิการในบ้านเราและทั่วโลกต้องการงานเชิงข้อมูลที่เป็นกรณีศึกษา
และการสำรวจทั่วไปมาสนับสนุน ไม่ใช่การเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ในการสร้างสรรค์ “วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน” นอกจากจะต้อง
ทำความเข้าใจถึงแนวคิดและหลักการกันแล้ว เรายังมีความจำเป็นต้องกระจำจัด
ถึงหลักการปฏิบัติ ความเป็นรูปธรรม และความเกี่ยวข้องกันขององค์ประกอบต่างๆ
ของสิทธิ ซึ่งในกรณีตัวอย่างของสิทธิสวัสดิการนี้ก็จะได้แก่ แนวความคิดการจัด
สวัสดิการสังคม กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่รองรับในทางปฏิบัติ บุคคลเป้าหมาย สิทธิ
ประโยชน์ที่ได้รับ และเงื่อนไขต่างๆ อันนำไปสู่การได้รับสิทธิประโยชน์ เพื่อว่าเราจะ
เห็นสู่ทางของการพัฒนาสิทธิประโยชน์ให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ภายใต้อิทธิพลของ
สังคมที่ต่างกัน ประเทศต่างๆ ย่อมสามารถสร้างสรรค์สิทธิสวัสดิการได้ในระดับ
ความเป็นมาตรฐานที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- Nielsen, Johannes (ed.) (2000) **Social Protection in the Nordic Countries 1998. Scope, Expenditure and Financing.** The Nordic Social-Statistical Committee (NOSOSCO). Copenhagen: NOSOSCO.
- Efried Adam, Michael von Hauff และ Marei John (2002) (eds.) **Social Protection in Southeast & East Asia.** Singapore : Friedrich Ebert Stiftung.

* ภาคที่เป็นทางการหมายถึง ภาคการจ้างงานที่มีกฎหมายคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายด้านสวัสดิการสังคมที่เชื่อมโยงกับการจ้างงานครอบคลุมถึงส่วนภาคการจ้างงานที่ไม่เป็นทางการจะเป็นภาคการจ้างงานที่กฎหมายคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายสวัสดิการสังคมที่เชื่อมโยงกับการจ้างงานครอบคลุมไม่ถึง ซึ่งมักเป็นกิจการในครอบครัว การประกอบอาชีพอิสระ กิจการวิสาหกิจชุมชน และกิจการขนาดเล็ก เป็นต้น (ให้คำอธิบายโดยผู้แนะนำงานวิจัย)

แรงงานเด็กในประเทศไทย

เข็มพร วิรุณราพันธ์

ปัญหาการใช้แรงงานเด็กในประเทศไทย เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานาน และปัจจุบันก็ยังคงดำรงอยู่ ซึ่งจากประสบการณ์การทำงานของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก พบว่าปัญหาดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในหลายลักษณะ แม้ว่าจะมีพัฒนาการ ในการแก้ไขปัญหาที่ดีขึ้นในระดับหนึ่ง แต่ก็มีความซับซ้อน รุนแรงขึ้นในบางด้าน ด้วยเช่นกัน บทความนี้ได้ประมวลวิเคราะห์สถานการณ์และการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยข้อมูลทั้งจากสถิติภาพรวมของประเทศและจากประสบการณ์การทำงานในระดับจุลภาค

สถานการณ์ทั่วไปของเด็กไทย

◆ สัดส่วนประชากรเด็ก

จากสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี ๒๕๔๕ ประเทศไทยมีประชากร รวมประมาณ ๖๓ ล้านคน มีประชากรเด็กที่อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ประมาณ ๑๕.๘ ล้านคน หรือประมาณ ๒๕% กลุ่มอายุ ๑๕-๑๙ ปี ประมาณ ๕.๕ ล้านคน โดยภาพรวม ประเทศไทยมีอัตราการเกิด และอัตราการตายต่ำลง โดยในปี ๒๕๔๔ มีอัตราการตาย ของเด็กทารกเท่ากับ ๒๑.๕ ต่อการมีชีพ พันคน มีประชากรสูงอายุเพิ่มสัดส่วนมากขึ้น การเพิ่มของประชากรช้าลงกว่าในอดีตมาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ส่งผลให้มีการลดลงของปริมาณเด็กที่อยู่ในกำลังแรงงานด้วย

◆ สุขภาพกาย จิต สติปัญญา

ภาวะการขาดสารอาหารของเด็กเคยเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย ที่ส่งผลให้ประสิทธิภาพและคุณภาพของประชากรไม่ดีเท่าที่ควร รวมถึงส่งผลต่อสติปัญญา ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของเด็ก ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันแม้ว่าภาวะการขาดสารอาหารของเด็กมีแนวโน้มดีขึ้น โดยดูจากข้อมูลของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ภาวะการขาดโปรตีนในเด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปี ลดลงจากร้อยละ ๔๘.๐๒ ในปี ๒๕๒๖ เหลือ ๑๐.๐๕ ในปี ๒๕๓๕ และลดลงอย่างต่อเนื่องจนเหลือ ๘.๔๔ ในปี ๒๕๔๒ แต่ในปี ๒๕๔๓ กลับเพิ่มขึ้นเป็น ๘.๑๕ ทั้งนี้อาจเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือน ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศ (วารสารเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๑, มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕, หน้า ๒๐) และแนวโน้มที่ดีขึ้นในภาพรวมนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่ควรจะเป็นแล้ว ยังคงถือว่าต่ำ และเมื่อศึกษาเชิงลึกในระดับพื้นที่หลายแห่ง พบว่าปัญหารุนแรงกว่าค่าเฉลี่ยของภาพรวม ดังเช่นข้อมูลการศึกษาของโครงการวิจัยระยะยาวในเด็กไทยฯ ของแพทย์หญิงจันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ ชั่วในพื้นที่ที่ทำการศึกษาศึกษาเด็กวัยเรียนมีระดับสติปัญญาดำกว่า ๘๐ ถึงร้อยละ ๔๔ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงปัญหาด้านร่างกาย และสติปัญญาของเด็ก ที่จะส่งผลต่อปัญหาด้านอื่นๆ ติดตามมาได้

ในภาพรวมของเด็กวัยเรียน จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพบว่าเด็กในช่วงอายุ ๖-๑๔ ปี ในระบบโรงเรียน อยู่ในภาวะหิวโหย ถึง ๓.๗ ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ ๕๘.๗ ของนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมด (นโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๔, หน้า ๒๖)

นอกจากปัญหาด้านร่างกายแล้ว มีข้อมูลและปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาสุขภาพจิตของเด็กก็ทวีความรุนแรงขึ้นตามสภาวะความซับซ้อนและความกดดันของสังคม เช่นเดียวกับปัญหาของเด็กในสภาวะยากลำบากอีกหลายกลุ่มในประเทศไทย ก็ยังคงเป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้หมดไป ได้แก่ เด็กพิการ เด็กเรื้อรังขอทาน เด็กถูกทอดทิ้งหรือถูกปล่อยปละละเลย ทั้งในเมืองและชนบท เด็กกำพร้า เด็กติดเชื้อมเอดส์ เด็กในธุรกิจทางเพศ เด็กกระทำความผิด หรือมีพฤติกรรม

ไม่เหมาะสม เด็กไร้สัญชาติ ฯลฯ

ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นเหล่านี้มีความเชื่อมโยงอย่างแยกไม่ออก กับปัญหาการใช้แรงงานเด็กอย่างเอร์ดีเอาเปรียบในสังคม และพบว่าเด็กในสภาวะยากลำบากคนหนึ่งๆ ประสบปัญหาหลายด้าน

◆ การศึกษา

ในอดีตที่ผ่านมาคนไทยส่วนใหญ่จะมีโอกาสได้รับการศึกษาไม่สูงนัก ทำให้ระดับการศึกษาเฉลี่ยยังต่ำเมื่อเทียบกับหลายประเทศในแถบเอเชียด้วยกัน เมื่อพิจารณาในกลุ่มเด็ก แนวโน้มในการเข้าเรียนต่อในระดับสูงดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด นับตั้งแต่ปี ๒๕๓๕-๒๕๔๓ ประชากรในกลุ่มอายุ ๓-๒๑ ปี มีอัตราเข้าเรียนต่อ (ก่อนประถมจนถึงปริญญาตรี) เพิ่มขึ้น จากร้อยละ ๕๓.๖ ในปี ๒๕๓๕ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๗๐.๘ และ ๗๓.๕ ในปี ๒๕๔๐ และปี ๒๕๔๓ ตามลำดับ แต่เมื่อจำแนกเป็นรายระดับการศึกษา จะเห็นว่าเด็กไทย (อายุ ๑๒-๑๔ ปี) ที่มีโอกาสเข้าเรียนมัธยมต้นเริ่มมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย ประมาณร้อยละ ๐.๗ ในปี ๒๕๔๓ โดยคิดเป็นอัตราการเข้าเรียนประมาณร้อยละ ๘๒.๘ ส่วนมัธยมปลาย แม้จะมีแนวโน้มผู้เข้าเรียน (อายุ ๑๕-๑๗ ปี) เพิ่มขึ้นทุกปี แต่มีอัตราการเข้าเรียน เพียงร้อยละ ๕๗.๓ ในปี ๒๕๔๓ และยังเป็นระดับอุดมศึกษาด้วยแล้ว ผู้มีโอกาสเข้าศึกษาจะยิ่งลดน้อยลงจนมีอัตราเพียงร้อยละ ๒๔.๕ เท่านั้น

โดยภาพรวมกล่าวได้ว่า อัตราการเรียนต่อของเด็กในปัจจุบันเพิ่มระดับสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะการขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐบาล แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีช่องว่าง คือ ประชากรวัยเรียนจำนวนหนึ่ง ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าการศึกษากาลังบังคับได้ ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชียประมาณว่าในปี ๒๕๔๑ มีเด็กไทยอายุระหว่าง ๖-๑๕ ปีประมาณ ๒.๕ ล้านคน ที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒ : ๖) ข้อมูลธนาคารโลก (๒๕๔๓) ระบุว่าร้อยละของประชากรอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป ที่ไม่รู้หนังสือคิดเป็นร้อยละ ๕ นอกจากนี้ยังคงมีปัญหารอกกลางคัน (Drop-out) ของนักเรียน และเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ก็คือ กลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน ช่องว่างของการศึกษาจึงเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของการป้องกันปัญหาแรงงานเด็ก

สถานการณ์การใช้แรงงานเด็กในประเทศไทย

◆ ปริมาณแรงงานเด็กลดลง

ภาพรวมของประเทศ ปริมาณของแรงงานเด็กมีจำนวนลดลงมาก คือในระหว่างปี ๒๕๒๗-๒๕๔๓ มีเด็กอายุ ๑๓-๑๗ ปี ที่อยู่ในกำลังแรงงาน ลดจาก ๓.๕ ล้านคน เหลือ ๑.๐๔ ล้านคน หรือลดลง ร้อยละ ๗๐ เนื่องมาจากการขยายตัวของโรงเรียนมัธยมในชนบทตามนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐบาล ทำให้เด็กมีโอกาสเรียนต่อเพิ่มขึ้น และการลดลงของอัตราการเพิ่มประชากรและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการผลิตที่เป็นลักษณะที่ใช้ทุนเพิ่มขึ้น ข้อมูลจากการวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ในปี ๒๕๕๔ เรื่อง “สภาพปัญหาและแนวโน้มของแรงงานเด็กในประเทศไทยและผลกระทบต่อโอกาสในอนาคตของแรงงานเด็ก” พบว่าจำนวนแรงงานเด็กที่ลดลงส่วนใหญ่เป็นการลดลงของแรงงานเด็กในชนบทมากกว่าเด็กในครอบครัวยากจนในเมือง ที่พ่อแม่ยังต้องให้ลูกออกทำงานช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะในช่วงที่ประเทศไทยเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ และมีการพยากรณ์ว่าในอีก ๑๐ ปีข้างหน้า จำนวนเด็กที่ไม่เรียนต่อและเด็กที่มีงานทำ จะทรงตัว ซึ่งแสดงว่าในอนาคตการขยายโอกาสทางการศึกษา จะไม่สามารถลดจำนวนแรงงานเด็กได้มากเท่ากับในทศวรรษที่ผ่านมา เด็กจากครัวเรือนยากจนยังมีความจำเป็นต้องออกทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยเหลือตัวเองและครอบครัวต่อไป

◆ แรงงานเด็กส่วนใหญ่ยังอยู่นอกระบบและยากจะเข้าถึง

การใช้แรงงานเด็กส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม (ประมาณ ๖๕%) และภาคนอกเกษตรกรรม คือ อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และบริการ (ประมาณ ๓๑%) แรงงานเด็กในภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม บริการ มักเป็นงานที่นอกระบบ ขนาดเล็ก ชอนเร้น แต่ละแห่งมีจำนวนแรงงานไม่มาก แต่มีการกระจายตัวในพื้นที่ต่างๆ ประเภทกิจการที่นิยมใช้แรงงานเด็ก ได้แก่ ในโรงงาน ได้แก่ คัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ทำรองเท้า เครื่องประดับ เครื่องเงิน ดอกไม้ประดิษฐ์ ทำขนมและอาหารสำเร็จรูป ฯลฯ งานบริการ ได้แก่ สถานบริการน้ำมัน ขนส่งของ ขายของหน้าร้าน ร้านอาหาร รับใช้ตามบ้าน ฯลฯ สภาพการกระจายตัว และชอนเร้นดังกล่าว ทำให้เข้าถึงแรงงานเด็กได้ยาก เป็นปัญหาใหญ่สำหรับการตรวจแรงงาน และจัดบริการของหน่วยงานต่างๆ นายจ้าง หลีกเลี่ยงการจดทะเบียน และการเข้าประกันสังคม นอกจากนั้น ในแง่กฎหมาย

คุ้มครองแรงงาน ยังไม่ครอบคลุมถึงเด็กที่ทำงานอีกหลายกลุ่ม เช่น แรงงานเด็กในภาคเกษตร (ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด) แรงงานเด็กทำงานบ้าน เด็กที่ทำงานบริการขายของ งานที่ไม่มีนายจ้าง งานรับไปทำที่บ้าน เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าแรงงานเด็กส่วนใหญ่อยู่นอกระบบการคุ้มครองของกฎหมายและบริการของสังคม ทั้ง ๆ ที่เด็กเหล่านี้เป็นผู้อยู่เบื้องหลังของการเติบโตทางเศรษฐกิจของครอบครัวและของประเทศ

ข้อมูลในระดับจุลภาคขององค์กรต่างๆ ที่ทำงานด้านแรงงานเด็กสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาการเอาเปรียบแรงงานเด็ก ยังคงมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการทำงานหนักในช่วงโม่งที่ยาวนาน เกิน ๘ ชั่วโมงต่อวัน (พบว่าเด็กทำงานเฉลี่ย ถึง ๒-๑๕ ชั่วโมงต่อวัน) วันหยุดพักผ่อนน้อย ค่าจ้างต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด ไม่ได้รับสวัสดิการพื้นฐานด้านอาหาร ยารักษาโรค ที่พักอาศัย สภาพการทำงานผิดหลักอาชีวอนามัยหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เงื่อนไขการทำงานทำให้ขาดโอกาสในการศึกษาและพัฒนาทักษะฝีมือ การใช้ชีวิตทางสังคมของแรงงานเด็กมีแนวโน้มและเสี่ยงที่จะมีปัญหาในเรื่องเพศ ครอบครัว สุขภาพ ฯลฯ ทั้งนี้เนื่องจากขาดการเรียนรู้ทักษะชีวิต

คุณภาพชีวิตของแรงงานเด็กโดยรวมจึงยังเป็นการที่ต้องการคำคอบจากสังคม

ปรากฏการณ์ที่ควรให้ความสำคัญ

◆ สถานการณ์วิกฤตเศรษฐกิจกับปัญหาแรงงานเด็ก

ยังคงมีเด็กกลุ่มหนึ่ง ที่แม้ว่ารัฐจะส่งเสริมการศึกษามากขึ้น ก็ยังหลุดออกจากระบบ และเข้าสู่ตลาดแรงงานอยู่ดี เด็กกลุ่มนี้คือกลุ่มที่ยากจน ด้วยโอกาส เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๔๐ เป็นต้นมา มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็กสำรวจพบว่าแรงงานเด็กในกิจการหลายแห่งถูกเลิกจ้าง เพราะการผลิตของนายจ้างลดลง และประกอบกับใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ กฎหมายมีความเข้มงวดมากขึ้นด้วย เด็กที่เคยทำงานในกิจการที่เป็นระบบ ต้องถูกให้ออกจากงาน ในชนบทยังไม่มีอาชีพรองรับ จึงกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานอีก แต่งานหายากขึ้น โอกาสในการเลือกงานน้อยลง ส่วนใหญ่จึงยินยอมที่จะทำงานอะไรก็ได้และมักเป็นงานที่อยู่นอกการคุ้มครองของกฎหมาย

อีกกลุ่มหนึ่งก็คือเด็กที่เคยอยู่ในโรงเรียนและได้รับผลกระทบจากวิกฤตครั้งนี้ ครอบครัวยากจนลง ทำให้เด็กไม่มีโอกาสเรียนต่อ และเข้าไม่ถึงความช่วยเหลือต่างๆ

ที่รัฐและเอกชนจัดให้ ทำให้ต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานหาเงินช่วยครอบครัว โดยยอมรับเงื่อนไขการทำงานที่เอารัดเอาเปรียบกว่าเดิม เช่น ค่าจ้างต่ำลง เป็นต้น

◆ แรงงานเด็กต่างชาติในประเทศไทย

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม ประเมินการว่ามีเด็กต่างชาติที่อายุต่ำกว่า ๑๘ ปี อยู่ในประเทศไทยจำนวนไม่ต่ำกว่า ๓ แสนคน ทั้งที่เดินทางมากับครอบครัวที่เป็นแรงงานต่างด้าว มาเกิดใหม่ในประเทศไทย ถูกชักจูง ล่อลวง ถูกนำมาค้า หรือข้ามแดนมาเอง เด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน คือ พม่า ลาว เขมร จีน เข้าสู่กระบวนการการทำงานในหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่หาเด็กไทยทำได้ยากขึ้น เช่น งานรับใช้ตามบ้าน งานในไร่สวนขนาดใหญ่ งานประมง และงานอื่นๆ ที่นายจ้างต้องการจ่ายค่าแรงงานราคาถูก ฯลฯ นอกจากนั้น ยังพบการนำเด็กต่างชาติที่อายุน้อยมาข่มขืน นำเด็กหญิงมาค้าบริการทางเพศ

แรงงานเด็กต่างชาติมักถูกเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย เพราะมีความหวาดกลัว ความผิดเนื่องจากเข้าเมืองมาอย่างผิดกฎหมาย ไม่กล้าหลบหนี สื่อสารภาษาไทยไม่ได้ และขมทนเพราะสถานภาพยังดึกดำในประเทศต้นทาง ทักษะฝีมือของคนส่วนใหญ่ในสังคมยังเห็นว่าแรงงานเด็กต่างชาติเหล่านี้เป็นกลุ่มที่นำมาซึ่งปัญหาสังคมต่างๆ และไม่สมควรที่จะต้องเข้าไปดูแลช่วยเหลือ เนื่องจากเด็กไทยก็ยังอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ทำให้เด็กต่างชาติถูกละเลย และซ่อนเร้นอยู่ในส่วนต่างๆ ของสังคม และจากกรณีแรงงานเด็กที่มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็กให้ความช่วยเหลือ พบว่าเด็กต่างชาติถูกเอารัดเอาเปรียบมากกว่าเด็กไทย ทั้งในเรื่องค่าแรงต่ำ ถูกโกงค่าแรง ถูกกักขัง ถูกทุบตีทารุณ และเด็กหญิงบางรายถูกข่มขืนโดยนายจ้างหรือโดยนายหน้า กรณีแรงงานเด็กที่แจ้งเหตุมายังมูลนิธิมีแนวโน้มเป็นแรงงานเด็กต่างชาติเพิ่มมากขึ้นทุกปี การช่วยเหลือและส่งกลับประเทศต้นทางยังไม่ใช่ทางออกของปัญหานี้ เพราะเด็กจำนวนมากเดินทางกลับเข้ามาใหม่ สำหรับหลายคน “การส่งกลับ” เป็นการส่งเด็กไปเผชิญสถานการณ์ที่เลวร้ายกว่าเดิม เนื่องจากที่ประเทศต้นทางมีอันตรายหลายด้านจากนายหน้า จากความกดขี่ภายในประเทศ (ดูรายละเอียดจาก กรณีศึกษา)

◆ การใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหายาเสพติดที่รุนแรงมาก และเด็กถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการขายและส่งยาเสพติดมากขึ้น ซึ่งทำให้เด็กต้องเข้าสู่การทำงานใน

ลักษณะที่เป็นอันตรายและผิดกฎหมาย รวมถึงการเป็นผู้เสพยาด้วย ดูได้จากสถิติของเด็กติดยาเสพติดในโรงเรียนที่มากขึ้น รวมถึงเด็กที่กระทำผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดที่ถูกส่งเข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กก็มากขึ้นจนน่าห่วงใย

นอกจากนั้น การเติบโตของธุรกิจบริการทางเพศในรูปแบบที่หลากหลาย มีลักษณะแอบแฝงมากกว่าในอดีต ทำให้เด็กถูกนำเข้าสู่การทำงานในธุรกิจการค้าบริการทางเพศได้ง่ายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในงานบริการในร้านอาหาร ผับ บาร์ คาราโอเกะ ร้านนวด การถ่ายภาพลามก การแสดงโชว์ลามกอนาจาร ฯลฯ ทั้งในลักษณะถูกบังคับ ถูกขาย ถูกล่อลวงชักจูง ไปจนกระทั่งสมัครใจก็มีมากขึ้น

ความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหาดังกล่าวเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการค้ายา กระบวนการค้ายมนุษย์ ที่ผิดกฎหมาย แต่มีอิทธิพลและเครือข่ายใหญ่โต ผวนวกับปัญหาพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งมีผลมาจากครอบครัวที่แตกแยก อ่อนแอ การละเลยไม่เอาใจใส่เด็ก การขาดกิจกรรมในทางสร้างสรรค์ที่เพียงพอในชุมชนในสังคม ทำให้เด็กถูกแสวงผลประโยชน์และดึงดูดเข้าสู่กระบวนการเหล่านี้ ที่น่าห่วงใยอีกคือแนวโน้มเป็นไปในลักษณะที่ดูเหมือนเด็กสมัครใจเข้าสู่กระบวนการเหล่านี้ และเป็นกลุ่มเด็กที่อยู่ยังเรียนในระบบโรงเรียนมากขึ้น การแก้ไขปัญหานี้จึงเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนและยากลำบากยิ่งกว่าในอดีต

ปัจจัยที่ทำให้แรงงานเด็กยังคงถูกเอารัดเอาเปรียบ

◆ แนวทางการพัฒนาประเทศที่ขาดความสมดุลคือสาเหตุหลัก

แนวทางการพัฒนาประเทศของรัฐบาลที่เน้นการขยายการลงทุน เพื่อเพิ่มการจ้างงานในภาคการค้าและอุตสาหกรรม นโยบายการส่งเสริมการส่งออก โดยใช้ยุทธศาสตร์การจ้างแรงงานราคาถูก เพื่อแข่งขันกับต่างประเทศ การส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของชุมชน ได้ก่อให้เกิดช่องว่างทางรายได้ ระหว่างคนจนและคนรวย มีการจ้างแรงงานเด็กราคาถูกโดยไม่เป็นธรรม และมีการแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กของธุรกิจทางเพศมากขึ้น ทำให้เกษตรกรในชนบทที่ถึงขั้นฐานครอบครัวและชุมชน ซึ่งส่งผลถึงปัญหาครอบครัวและการละเลยทอดทิ้งเด็ก โครงสร้างเหล่านี้ทำให้การใช้แรงงานเด็กยังคงมีอยู่ กลายเป็นกลุ่มที่ถูกเอารัดเอาเปรียบและเป็นผู้ที่ถูกกีดกันให้ออกจากระบบการศึกษา และระบบการพัฒนา

อันเป็นสิทธิที่พึงได้รับเหมือนเด็กทั่วไป

◆ ระบบเศรษฐกิจขนาดเล็กอยู่่นอกระบบและถูกละเลยและการเติบโตของธุรกิจที่เอาเปรียบเด็ก

นายจ้างที่มีทุนขนาดเล็ก และมีระดับการศึกษาต่ำ ไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากรัฐ ทำให้นายจ้างเหล่านี้ประกอบกิจการที่ไม่ได้มาตรฐานตามกฎหมายและดำเนินกิจการอย่างซ่อ้นเร้น ทำให้รัฐและหน่วยงานต่างๆ ไม่สามารถเข้าถึงแรงงานเด็ก ความยากจนของครอบครัวแรงงานเด็ก และเด็กที่ด้อยโอกาส ไม่มีทางเลือก จะถูกผลักดันให้สู่ธุรกิจของนายจ้างกลุ่มนี้ และมักเป็นช่องทางที่เด็กจะถูกเอารัดเอาเปรียบ

สถานบริการที่ใช้บริการทางเพศดึงดูดลูกค้า จะจ้างเด็กหรือหญิง เป็นแรงจูงใจให้ลูกค้ามาใช้บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและแข่งขันกันมากขึ้น

◆ ระบบและกลไกในการควบคุมอ่อนแอ ไม่มีประสิทธิภาพ

การที่ยังไม่สามารถจัดขบวนการค้าหญิงและเด็กข้ามชาติ หรือยังไม่สามารถควบคุมสำนักงานจัดหางานเอกชนได้อย่างแท้จริง ทำให้ขบวนการเหล่านี้ยังคงแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กและผู้หญิงในรูปแบบต่างๆ โดยได้มีการปรับเปลี่ยนเทคนิควิธีการที่จะเข้าถึงและจัดหาเด็กมาทำงานอยู่ตลอด

◆ ความยากจนและการขาดโอกาสทางการศึกษา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของพ่อแม่ที่จะให้ลูกเรียนต่อหรือออกไปทำงานนั้น พบว่าฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ถ้าครอบครัวมีฐานะดี ลูกก็จะมีโอกาสได้เรียนต่อมากกว่า ในช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงปี ๒๕๔๐ นั้น ในภาพรวมพบว่าส่งผลกระทบต่อรายได้ของประชาชนที่หุดตัวลงตามไปด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทบต่อครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุด ๑๐% แรกของประเทศมากที่สุด กล่าวคือในช่วงปี ๒๕๔๑-๒๕๔๓ กลุ่มนี้มีรายได้ลดลงจาก ๖๐๗ บาทต่อเดือนต่อคน เหลือ ๕๕๖ ต่อเดือนต่อคน หรือมีรายได้หุดตัวลง ร้อยละ ๘.๓ ต่อปี ผลกระทบดังกล่าวทำให้คนจำนวนมากต้องตกอยู่ในสภาพที่เป็น “คนจน” ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็น ๗.๕ ล้านคนในปี ๒๕๔๑ และ ๘.๕ ล้านคน ในปี ๒๕๔๒ (คิดเป็น ๑๔% ของคนทั้งประเทศ) โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็น

ภาคเดียวที่มีจำนวนคนจนเพิ่มขึ้นมาตลอดตั้งแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ

◆ **ครอบครัวและชุมชน ขาดข้อมูลข่าวสาร ทางเลือก**

การขาดข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกในการประกอบอาชีพ ตลาดแรงงาน (เช่น รายได้ เงื่อนไข และสภาพการจ้าง นายจ้าง สถานที่ทำงาน เป็นต้น) ทำให้เด็กและครอบครัวซึ่งไม่มีความรู้เหล่านั้นตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์หรือได้ทำงานในสภาพเลวร้าย

พ่อแม่ผู้ปกครองโดยเฉพาะ “แม่” ที่ขาดการศึกษา เป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานในลักษณะเสี่ยงโชค หรือตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ได้โดยง่าย

พ่อแม่ผู้ปกครองที่แยกกันอยู่อาศัยเพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และการที่ครอบครัวขาดสัมพันธภาพที่ดี เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองไม่ติดตามความเป็นอยู่ของเด็ก มีผลให้เด็กต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ขณะอายุน้อย หรือทำให้เด็กมีโอกาสจะอยู่ในเงื่อนไขหรือสภาพการจ้างงานที่เลวร้ายสูง โดยไม่มีการคุ้มครองดูแล

◆ **การให้คุณค่าต่อเด็ก ทักษะคิด อคติ และการเลือกปฏิบัติต่อเด็กต่างชาติ**

ทัศนคติของคนส่วนใหญ่ซึ่งรวมถึงพ่อแม่ ยังคงเห็นว่าเด็กเป็นสมบัติของพ่อแม่ การที่เด็กทำงานเป็นสิ่งที่เหมาะสมแล้ว เพราะทำให้เด็กมีรายได้ช่วยเหลือตนเองและครอบครัว ดีกว่าว่างงาน เร่ร่อนไร้งานทำ นอกจากนั้น ยังเชื่อว่าการส่งเด็กไปทำงานจะช่วยให้เด็กได้รับการฝึกฝนทักษะ ความอดทน ความรับผิดชอบ และสามารถตอบแทนบุญคุณครอบครัวได้ (ซึ่งในความเป็นจริงเด็กถูกเอาเปรียบด้านแรงงานและประสบปัญหามาก) ทางด้านนายจ้างเองก็เห็นว่าตนเองมีส่วนในการช่วยเหลือเด็กให้มีรายได้ ดีกว่าการอดอยากอยู่กับครอบครัว ทัศนคติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการขาดความตระหนักในผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นกับเด็ก การให้คุณค่าและความสำคัญต่อเด็กมีน้อย

ในส่วนของแรงงานเด็กต่างชาติ คนส่วนใหญ่มีทัศนคติว่าเป็นผู้ที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย จึงต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย การเอาเปรียบเด็กกลุ่มนี้ไม่เป็นที่สนใจของสังคม เมื่อแรงงานเด็กต่างชาติถูกกดขี่ทารุณ ก็เห็นว่ายังไม่สมควรได้รับความช่วยเหลือเนื่องจากเด็กไทยก็ยังคงประสบปัญหาหลายด้านและประเทศไทยมี

ทรัพยากรจำกัด ทศนคติแบบนี้ปรากฏอยู่ทั่วไปทุกระดับ

การป้องกันแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็ก

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กจนได้มาตรฐานทัดเทียมหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มอายุขั้นต่ำของการใช้แรงงานเด็ก จาก ๑๓ ปี เป็น ๑๕ ปี นอกจากนั้น ยังมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมากที่มีบทบาทในการคุ้มครองช่วยเหลือแรงงานเด็ก รัฐบาลได้กำหนดนโยบาย มาตรการ และแผนระดับชาติในการป้องกันแก้ไขปัญหาแรงงานเด็ก รวมถึงได้ลงนามรับรองอนุสัญญา ฉบับที่ ๑๘๒ ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดแรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายที่สุด (The Worst Form of Child Labors) แล้ว และขณะนี้อยู่ในระหว่างการเตรียมการเพื่อเข้าสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการ ๕ ปี (Time Bound Programmer) แต่จุดอ่อนของการดำเนินงานเหล่านี้ คือ

- ทิศทางการแก้ไขปัญหามาที่ยังมุ่งเน้นไปที่มาตรการการคุ้มครองมากกว่าการป้องกันที่ต้นทางอย่างได้ผล
- การบังคับใช้กฎหมาย ยังไม่มีประสิทธิภาพ พบว่ายังคงมีการละเมิดกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กหลายมาตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องค่าจ้าง ชั่วโมงการทำงาน เวลาพักผ่อน และสวัสดิการที่เด็กพึงได้รับ
- การดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ยังเป็นลักษณะที่ต่างคนต่างทำขาดการประสานแผนงาน งบประมาณ และขาดกลไกที่เชื่อมต่อ ในการผลักดัน กำกับ ดูแล และประเมินผล ให้เป็นไปตามแผนงานในระดับชาติและระดับพื้นที่
- ในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับแรงงานเด็กต่างชาติมีพระราชบัญญัติที่คุ้มครองเด็กและผู้หญิงที่เป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ และจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติเพื่อรองรับการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่ดำเนินการคุ้มครองช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ จัดทำร่างแผนระดับชาติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามีความพยายามในการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศต้นทาง เช่น

กำลังจัดทำร่างบันทึกข้อตกลงในการช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงที่เป็นเหยื่อการกักขังนุษย์จากประเทศกัมพูชา เป็นต้น อย่างไรก็ตามช่องว่างของการดำเนินงานเพื่อคุ้มครองช่วยเหลือเด็กต่างชาติยังคงมีมากในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการการคุ้มครองที่มีอยู่ คุ้มครองเฉพาะเด็กที่ถูกพิจารณาว่าเป็นเหยื่อจากการถูกนำมาค้า แต่ในทางปฏิบัติมีความยากลำบากอย่างยิ่งที่จะแยกแยะ รวมถึงทัศนคติทางลบที่มีต่อเด็กต่างชาติ ที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย ก็ทำให้เด็กเหล่านี้ถูกเลือกปฏิบัติ และถูกละเมิดสิทธิในหลายด้าน เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติจึงไม่ปฏิบัติตามระเบียบ หรือแนวทางที่กำหนด

ปัญหาและอุปสรรค

๑. ข้อมูลสถิติตัวเลขเกี่ยวกับแรงงานเด็กในประเทศไทย

จากการศึกษาเอกสารข้อมูลของหน่วยงานต่างๆ พบว่า ยังขาดรายงานสถิติตัวเลขและข้อมูลที่สมบูรณ์ไม่เพียงพอต่อการวางแผนและเท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของปัญหาแรงงานเด็กในระดับประเทศ ตัวอย่างเช่น ไม่มีการเก็บข้อมูลแรงงานเด็กที่อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ซึ่งกฎหมายไม่อนุญาตให้มีการจ้างงาน แต่ในความเป็นจริงมีอยู่ ข้อมูลที่ใช้ในการอ้างอิงเกี่ยวกับปริมาณแรงงานเด็ก มักอ้างอิงจากตัวเลขที่สำรวจได้ในระบบประกันสังคม การตรวจแรงงาน ซึ่งเป็นเด็กที่ระบบบริการของรัฐเข้าถึงได้เท่านั้น แต่ยังมีเด็กที่เข้าไม่ถึงอีกจำนวนมาก เช่น แรงงานเด็กที่นายจ้างไม่เข้าสู่ระบบประกันสังคม เด็กรับใช้ตามบ้าน ร้านอาหาร ร้านขายของ แรงงานเด็กภาคเกษตร เด็กที่ทำงานตามท้องถนน ฯลฯ รวมถึงการขาดระบบข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานเด็กต่างชาติด้วย

๒. การบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ

เมื่อวิเคราะห์รากเหง้าของปัญหาการใช้แรงงานเด็ก ซึ่งคือความยากจน จะเห็นว่าปัจจัยที่สำคัญมากที่ทำให้การขจัดปัญหาดังกล่าวยังไม่ได้ผล ก็เนื่องมาจากการขาดระบบและกลไกบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐและประชาสังคม ซึ่งไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากระบบกระจายทรัพยากร

บริการทางสังคม ที่ไม่เสมอภาค และเข้าไม่ถึงคนส่วนใหญ่ซึ่งยังยากจน แรงงานเด็ก จึงเป็นปัญหาที่ปลายเหตุ ที่รอการแก้ไขที่ต้นเหตุและรากเหง้าอย่างแท้จริง

๓. ปัจจัยภายในประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศเพื่อนบ้านเป็นประเทศต้นทางของการอพยพแรงงานของเด็ก และถูกนำมาค้าในประเทศไทย หรือถูกส่งต่อไปยังประเทศอื่นๆ สถานการณ์ที่ผลักดันให้เด็กเหล่านี้ออกนอกประเทศ ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ที่เป็นปัจจัยที่ยากแก่การที่ประเทศไทยจะเข้าไปดำเนินการแก้ไขได้ แม้ว่ามีความพยายามในการสร้างความร่วมมือ และข้อตกลงในการช่วยเหลือเด็กที่เป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ดังเช่น ขณะที่อยู่ในระหว่างการเข้าร่างบันทึกข้อตกลง (MOU) ระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชาแล้ว ฯลฯ แต่การสกัดกั้นการอพยพแรงงาน การหลบหนีเข้าเมือง การค้ามนุษย์จากประเทศเพื่อนบ้าน ยังเป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องการระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพทั้งระยะสั้น ระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

มีข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาในระยะสั้นและระยะยาว ดังนี้
ระยะสั้น

๑. ส่งเสริมให้เด็กยากจนได้มีโอกาสทางการศึกษา โดยสนับสนุนด้านทุนการศึกษา สวัสดิการครอบครัว และกิจกรรมที่เสริมรายได้แก่ครอบครัวอย่างเพียงพอ ที่จะเป็นค่าเสียโอกาสที่เด็กจะขาดรายได้เมื่อเรียนหนังสือ ควรมีการทดลองรูปแบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นซึ่งทำให้เด็กได้เรียนและขณะเดียวกันมีรายได้ระหว่างเรียนอยู่ในชุมชน และผลักดันให้มีการขยายผลและปฏิบัติอย่างจริงจัง และทั่วถึง

๒. กลุ่มแรงงานเด็กที่เข้าสู่ตลาดแรงงานแล้ว ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ทักษะฝีมือและทักษะชีวิต โดยรัฐต้องใช้มาตรการจูงใจให้นายจ้างให้โอกาส และจัดบริการทางด้านการศึกษาและสวัสดิการแก่เด็กกลุ่มนี้ โดยใช้ยุทธศาสตร์จูงใจให้ลดเวลาการทำงานของเด็กลงและพัฒนาบริการของภาครัฐและภาคเอกชนให้มีประสิทธิภาพ และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในระดับพื้นที่

๓. เพิ่มมาตรการคุ้มครองแรงงานเด็กต่างชาติ โดยพิจารณาไปพร้อมกับมาตรการการคุ้มครองแรงงานข้ามชาติทั้งระบบ และกวาดล้างขบวนการค้าเด็กต่างชาติอย่างจริงจังและส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศต้นทางของแรงงานเด็ก

ต่างชาติเพื่อป้องกันปัญหาการค้าเด็กและผู้หญิง

๔. ส่งเสริมการลดการจ้างแรงงานเด็ก โดยพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่ให้นายจ้างมีการยกระดับพัฒนามาตรฐานฝีมือแรงงานมากขึ้น

๕. พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลแรงงานเด็กไทยและเด็กต่างชาติ ที่ทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ เพื่อประโยชน์ในการวางแผน ติดตามและประเมินผลการทำงาน

ระยะยาว

ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กควรมุ่งไปที่การแก้ไขที่รากเหง้าของปัญหา คือความยากจนของครอบครัว และการด้อยโอกาสทางการศึกษา การเข้าถึงสวัสดิการ และหลักประกันด้านต่างๆ ของคนในชนบท การให้คุณค่าต่อเด็กว่ามีความสำคัญยิ่ง ส่งเสริมความตระหนักและการเคารพในสิทธิของเด็ก

กรณีศึกษา

แรงงานเด็กที่ประสบปัญหาจากการทำงาน

และได้รับความช่วยเหลือจากโครงการแรงงานเด็ก มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก

กรณีตัวอย่างที่ 1

เด็กหญิงผิ้วอายุ ๘ ปี และเด็กชายสอ อายุ ๑๑ ปี เด็กทั้งสองเป็นพี่น้องกันมีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดอุดรธานี เด็กทั้งคู่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เนื่องจากไม่มีหลักฐานการเกิดและสำเนาทะเบียนบ้าน เด็กอยู่กับพ่อและแม่ที่มีฐานะยากจน มีอาชีพเก็บขยะ และไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กได้ เคยขกเด็กให้กับญาติทางฝ่ายพ่อ ซึ่งบอกว่าจะพาเด็กมาส่งเรียนหนังสือแต่ไม่ได้ส่งเรียน ทางแม่เด็กจึงไปปรับตัวเด็กกลับมาที่บ้าน ต่อมานายจ้างจากตลาด กรุงเทพฯ ได้ไปปรับเด็กจากแม่ของเด็กโดยบอกว่าจะให้เด็กมาเรียนหนังสือต่อ แต่เด็กก็ไม่ได้เรียนและนายจ้างนำตัวมาทำงานหนัก เด็กต้องช่วยนายจ้างเตรียมอุปกรณ์ทำขนมครก ขนมห้วย ป่าทองโก๋ คีนอนนตั้งแต่ตีหนึ่งและยังต้องไปช่วยขายที่ตลาด ตอนเย็นต้องช่วยเตรียมเครื่องทำขนม เด็กจะได้พักนอนนอนเป็นช่วงๆ ช่วงละประมาณ ๒ ชั่วโมง โดยที่เด็กหญิงผิ้วไม่ได้รับค่าแรงและเด็กชายสอได้รับค่าแรงวันละ ๒๐ บาท สภาพร่างกายของเด็กอิดโรยเพราะพักผ่อนไม่เพียงพอ ได้กินข้าววันละ ๒ มื้อ คือมื้อเช้าและมื้อเที่ยง นายจ้างเคยพาเด็กไปเยี่ยมแม่ที่อุดรธานี โดยจะให้เด็กใส่ทองเส้นโต เพื่อที่จะอวดแม่ของเด็ก

ว่าเด็กอยู่สุขสบายดี

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก ดำเนินงานให้ความช่วยเหลือโดยประสานกองแรงงานหญิงและเด็ก กองสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เพื่อเรียกร้องค่าแรง และดำเนินคดีกับนายจ้างที่ใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า ๑๓ ปี

กรณีตัวอย่างที่ ๒

เด็กหญิงมุก อายุ ๑๔ ปี พ่อแม่ของเด็กมีอาชีพทำนา แต่พ่อของเด็กได้เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุ แม่มีสามีใหม่เพื่อให้ช่วยเหลือเลี้ยงดูครอบครัว สามีใหม่แม่มีอาชีพรับจ้างขับรถไถนา แต่ชอบเล่นการพนัน ขณะที่เด็กเรียนอยู่ชั้น ม.๒ ได้มีนายจ้างเข้าไปรับคนงาน เด็กก็ตามเข้าไปทำงานโรงงานเย็บชุดชั้นในในกรุงเทพฯ แต่แม่ไม่อนุญาต จึงแอบหนีแม่มาทำนายนายจ้าง เพราะสงสารน้อง ๒ คน ที่ไม่มีเสื้อผ้าใส่ อยากทำงานเพื่อเอาเงินไปช่วยแม่ เด็กเข้ามาทำงานพร้อมกับเพื่อนอีก ๓ คน นายจ้างบอกว่าจะให้เงินเดือน ๒,๐๐๐ บาท เด็กต้องทำงาน ตั้งแต่ ๐๘.๐๐-๒๑.๐๐ น. เกือบทุกวัน บางวันเที่ยงคืนถึง ตี ๒ ถ้ามีงานเร่งก็ต้องทำถึงเช้าโดยนายจ้างให้ค่าล่วงเวลาเป็นไข ๑ ฟอง

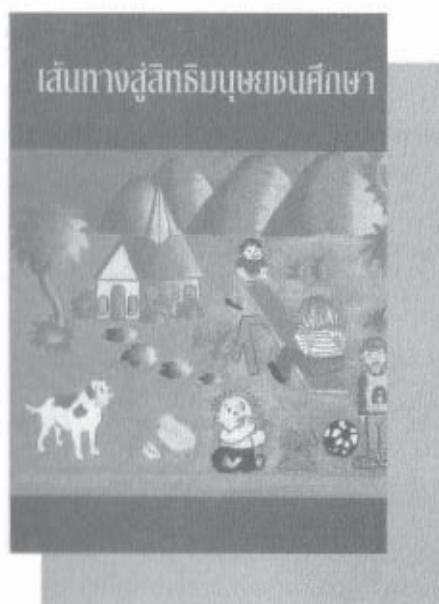
เด็กทำงานได้เพียง ๒ สัปดาห์ก็ได้รับความช่วยเหลือจาก **มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก** ซึ่งประสานกับกองแรงงานหญิงและเด็ก ในการช่วยเหลือเด็กออกจากโรงงานและดำเนินการเรียกร้องค่าแรง ปัจจุบันเด็กได้เข้าเรียนฝึกอาชีพของกรมประชาสัมพันธ์ ใกล้จะจบหลักสูตร เด็กมีแผนจะเปิดร้านเสริมสวยเพื่อหาเงินช่วยพ่อแม่และส่งน้องให้เรียนสูงๆ

กรณีตัวอย่างที่ ๓

นางสาวลีลา อายุ ๑๖ ปี มีพี่น้อง ๖ คน ลีลาเป็นลูกคนที่ ๕ ของครอบครัวชาวกระเหรี่ยงอพยพที่เข้ามาอยู่เมืองไทย ตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ เข้ามาอยู่ค่ายผู้ลี้ภัยสงครามที่ชายแดน อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี ต่อมาเด็กเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านที่มีญาติอาศัยอยู่ และได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ๓ เดือน โดยไม่มีงานหรืออาชีพใดๆ ในหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อนายหน้ามาชักชวนให้ไปทำงานรับใช้ในบ้าน เด็กจึงตกลงใจเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ เพื่อหาเงินส่งให้ครอบครัว เด็กทำงานได้เพียง ๒ วัน ก็ถูกลูกชายของนายจ้างทำร้ายร่างกาย และลวนลามทางเพศ แล้วนำไปปล่อยเด็กทิ้งไว้ข้างทาง ได้มีพลเมืองดีช่วยเหลือและพาส่งสถานีตำรวจ ซึ่งได้ประสานงานมายังมูลนิธิเพื่อการ

พัฒนาเด็ก เพื่อให้รับเด็กไปอยู่ในความดูแล จากเหตุการณ์ครั้งนั้นส่งผลกระทบต่อร่างกาย และจิตใจของเด็กเป็นอย่างมาก เด็กต้องนอนฝันร้ายและหวาดกลัวอยู่หลายเดือน ทางมูลนิธิฯ ได้พาเด็กไปบำบัดรักษาร่างกายและจิตใจ ประกอบกับการจัดกิจกรรมบำบัดฟื้นฟูและเสริมทักษะคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง จนเด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีขึ้น และเข้าเรียนฝึกอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าในองค์กรแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

ปัจจุบันเด็กเรียนจบหลักสูตรและกำลังหาประสบการณ์ในการเสริมทักษะงานอาชีพเพื่อเป็นอาชีพในอนาคตและจะได้หารายได้ช่วยเหลือครอบครัวต่อไป ดำรงได้ดำเนินคดีกับนายจ้าง ขณะนี้เรื่องอยู่ในชั้นศาล

เส้นทางสู่สิทธิมนุษยชนศึกษา

- ผู้เขียน : คณะกรรมการโครงการสิทธิมนุษยชนศึกษา
ในคณะกรรมการคานาโทลิกเพื่อความยุติธรรม และสันติ
- ผู้จัดพิมพ์ : คณะกรรมการโครงการสิทธิมนุษยชนศึกษา
ในคณะกรรมการคานาโทลิกเพื่อความยุติธรรม และสันติ
- ผู้แนะนำ : สุวรรณ สภาอานันท์

ในขณะที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับ “สงครามยาเสพติด” ซึ่งเป็นนโยบายหลักประการหนึ่งของรัฐบาลปัจจุบัน สังคมโลกก็กำลังเผชิญกับ “สงครามสหรัฐ-อิรัก” ที่กำลังปะทุทุกกรุ่นอาจเริ่มต้นเมื่อใดก็ได้ กระบวนการเหตุปัจจัยอันสลับซับซ้อนและ

ต่อเนื่องยาวนานได้นำพาสภาวะวิกฤตทั้งสองมาสู่จุดอันล่อแหลมอันตรงยั้งในขณะนี้
ภาวะล่อแหลมดังกล่าวจะเป็น “ทางเลือกที่เลวที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งคู่” ระหว่าง
ปัญหาหาเสพติดกับการยอมรับการฆ่า “ตัดตอน” ระหว่างความก้าวร้าวของสหรัฐฯ
กับผู้นำพระราชของอิรัก สังคมโลกได้ก่อกรรมทำเข็ญประการใดไว้จึงต้องมาเผชิญหน้า
กับทางเลือกที่น่าเวทนาขนาดนี้ ?

ในสภาวะ “สงคราม” นอกจาก “ความจริง” จะเป็นเหยื่อรายแรกแล้ว การ
เคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ก็อาจจะดูเป็นเรื่อง “ห่างไกล ไม่ใช่เวลา
และทำไม่ได้” ไป ในทางตรงกันข้าม หากคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับการ
เคารพเชิดชูเสียแต่ต้น กระบวนแห่งเหตุปัจจัยอันสลับซับซ้อน อาจไม่นำพา
เหตุการณ์มาสู่จุดวิกฤตขณะนี้ได้สะดวกดังที่เป็นอยู่

หนังสือเล่มน้อย เส้นทางสู่สิทธิมนุษยชนศึกษา มาจากความพยายามเล็กๆ
ของคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเชื่อในการปลูกฝังความเข้าใจ การตระหนักรู้ และส่งเสริมวิถี
การดำเนินชีวิตที่เห็นคุณค่าแห่งความเป็นคน หนังสือเล่มเล็กนี้ มิใช่การให้ความรู้
เกี่ยวกับ “สิทธิมนุษยชน” เท่านั้น หากแต่มุ่งเน้นที่การปลูกฝังบ่มเพาะเยาวชนให้
ตระหนักในคุณค่าการเคารพกันระหว่างมนุษย์ ไม่ว่าชาติใดมีจน ต่างวัย ต่างชนชาติ สีผิว
หรือต่างเพศ

“สิทธิมนุษยชน” เป็นแนวคิดที่มีการถกเถียงกันมานานในสังคมโลก แต่ไม่ว่า
คำๆ นี้ จะพัฒนามาจากวัฒนธรรมตะวันตก แล้วมี “ความหมาย” เฉพาะในวัฒนธรรม
เหล่านั้นหรือไม่ แต่ที่สำคัญน่าจะอยู่ที่ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นที่มาแห่งรากฐานคุณค่าที่
เริ่มต้นจาก ความเสมอเหมือน กันระหว่างมนุษย์ ความแตกต่างทั้งมวลที่ปฏิเสธไม่ได้
ไม่ว่าจะเป็นงานทางเศรษฐกิจ สีผิว เพศ ต้องไม่ เป็นที่มาแห่ง ความไม่เท่าเทียมกัน
ระหว่างมนุษย์ คำประกาศสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ตั้งแต่ ปี พ.ศ.
๑๙๔๘ คือพยายามประกันความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับรัฐ ผ่านองค์การระดับ
โลกไม่ให้รัฐใช้อำนาจเบียดเบียน ริดรอน หรือข่มเหงพลเมือง ในเรื่องที่เป็นพื้นฐานแห่ง
“สิทธิ” ของบุคคล การประกัน “สิทธิ” เหล่านั้น คือ การประกันความเป็น “มนุษย์”
ของบุคคลในโลกนี้

หนังสือ เส้นทางสู่สิทธิมนุษยชนศึกษา มีเนื้อหาครอบคลุมกว้างขวางตั้งแต่
ศาสนธรรม กับสิทธิมนุษยชน สิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชนในโรงเรียนและในสังคมไทย

รวมถึง “ปัจฉาวิธาน” ว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่ การเขียนที่เรียบง่าย มีข้อมูลที่กลั่นกรองมาแล้ว ที่สำคัญคือมีแบบฝึกหัดมีกิจกรรม เสริมเนื้อหา ที่น่าสนใจสนุกและเอื้อต่อการพัฒนาสำนึกในการเคารพผู้อื่น คุณครู ตามโรงเรียนต่างๆ ทั้งระดับประถมและมัธยม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความ เหมาะสม นอกจากนี้ **เส้นทางสู่สิทธิมนุษยชนศึกษา** ยังมีภาพสีสดสวยจากฝีมือของ เด็กๆ ประกอบตลอดเล่ม ทำให้น่าหยิบมาศึกษาหาใช้ในชั้นเรียน หรือใช้ในการฝึก อบรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

หากว่าหนังสือเล่มนี้จะมีโอกาสแพร่หลายออกไปในวงกว้าง และมีแม้แต่ครู คนหนึ่งหรือนักเรียนคนหนึ่งเห็นคุณค่าแห่งสิทธิมนุษยชนและนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ก็นับว่าคุ้มค่ากับความพยายามของผู้เขียนและคณะบรรณาธิการแล้ว

หากว่าหนังสือเล่มนี้ได้มีส่วนเสริมสร้างสังคมไทยโดยรวมให้เห็นความ สำคัญของสิทธิมนุษยชน จนนำไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายระดับชาติ ไม่ว่า จะเป็นปัญหาวิสามัญฆาตกรรม โทษประหาร ผู้ป่วยโรคเอดส์ ฯลฯ ก็นับว่าคนกลุ่มเล็กๆ กลุ่มหนึ่งมีส่วนช่วยพลิกผันกระแสเหตุปัจจัยอันนำสู่วิกฤตแห่งมวลมนุษย์ มาสู่การ เพิ่มโอกาสการดำรงอยู่ร่วมกันฉันพี่น้องของสมาชิกทั้งหลายในโลกนี้

ติดต่อขอทราบรายละเอียดหนังสือเพิ่มเติมได้ที่

คณะกรรมการลาทอลีกเพื่อความยุติธรรมและสันติ

โทรศัพท์ ๐-๒๒๗๗-๔๖๒๕, ๐-๒๒๗๕-๗๗๘๗

แนะนำหนังสือ/สื่อสิทธิมนุษยชน

ผู้เขียน : คณะกรรมการประจำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ

ผู้แปล/จัดพิมพ์ : โครงการจัดตั้งสำนักงานสิทธิมนุษยชนศึกษา และการพัฒนาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล; สนับสนุนการแปล และจัดพิมพ์โดย
สถานทูตอังกฤษในประเทศไทย (๒๕๔๕)

วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชน ๑ (๒), ๒๕๕๖
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ຈົດສາ ດາຍາກຸລ | ໑໕໑

กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ นับเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย โดยเฉพาะเมื่อ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้บัญญัติให้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งมีอำนาจหน้าที่ประการหนึ่งในการ “ตรวจสอบ และรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี”

แต่ปัจจุบันยังคงมีนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนจำนวนจำกัด ในประเทศไทย ที่ให้ความสนใจเรื่องพันธกรณีภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศด้าน สิทธิมนุษยชนซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี

ในแวดวงวิชาการและนักสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศเองก็ตาม การตีความ เิงกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่างๆ หลายประเด็นก็ยังเป็นเรื่อง ที่ถกเถียงกันอยู่มาก อาจเนื่องจากสาเหตุหลายประการ กล่าวคือ หลังสิ้นสุดสงคราม โลกครั้งที่สอง เมื่อมีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น ได้เกิดความท้าทายและการ พัฒนาที่สำคัญหลายประการในกฎหมายระหว่างประเทศ อันเป็นกฎกติกาเกี่ยวกับการ ปฏิบัติระหว่างรัฐต่อรัฐ รวมถึงเรื่องสิทธิมนุษยชน จากเดิมที่รัฐเป็นผู้ทรงสิทธิ (subject) เป็นการที่รัฐจะต้องคุ้มครองปัจเจกบุคคลซึ่งอาศัยในเขตอำนาจรัฐ อันเป็นการยกสถานะของบุคคลหรือนุชนในกฎหมายระหว่างประเทศ

ในระยะเปลี่ยนผ่านดังกล่าว เอกสารสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่าง ประเทศที่เกิดขึ้น เช่น *กฎบัตรสหประชาชาติ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน* เป็นที่ถกเถียงกันระหว่างนักวิชาการทางกฎหมายด้วยกันเองและนักการทูตในเวที ระหว่างประเทศ ทั้งในเรื่องสถานะทางกฎหมายของเอกสาร ความชัดเจนของพันธกรณี ของรัฐต่างๆ ที่เป็นสมาชิกที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประกอบกับเมื่อ โลกเข้าสู่ยุคสงครามเย็น สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นใน ช่วงดังกล่าว เช่น *กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หรือ สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม* ก็ได้รับอิทธิพลจากอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน ทางการเมืองระหว่างประเทศ ทำให้ความชัดเจนและการตีความในการที่รัฐภาคีจะนำ ข้อบทต่างๆ มาปฏิบัติมีความแตกต่างกันไป เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง สถานการณ์ ด้านสิทธิมนุษยชนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษย

ชนบางฉบับที่จัดทำขึ้นมาเป็นระยะเวลานาน จำเป็นต้องมีการตีความเพื่อความชัดเจนในการปฏิบัติ

อย่างไรก็ดี ภายใต้ระบบของสหประชาชาติ จะมี **คณะกรรมการประจำสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนหลัก ๖ ฉบับ** ซึ่งมีหน้าที่หลักในการติดตามให้การปฏิบัติตามพันธกรณีของประเทศภาคี การตรวจและให้ข้อเสนอแนะต่อรายงานซึ่งประเทศภาคีจะต้องจัดทำขึ้นในการนำพันธกรณีในสนธิสัญญานั้นๆ มาปฏิบัติให้เกิดผลในประเทศ นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ในการให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิต่างๆ ตามสนธิสัญญาฉบับนั้นๆ โดยทั่วไป ซึ่งคณะกรรมการประจำสนธิสัญญาทั้ง ๖ คณะ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่ได้รับการเลือกตั้งจากประเทศภาคีที่มีระบบกฎหมาย สังคม และวัฒนธรรมต่างๆ กัน

คณะกรรมการเหล่านี้จะรับรองเอกสารซึ่งเรียกว่า General Comments ซึ่งมีสาระหลักในการตีความเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ระบุในสนธิสัญญา เพื่อให้เกิดความชัดเจน ซึ่งถือเป็นเอกสารคำวินิจฉัยของผู้เชี่ยวชาญ (authoritative interpretation) ที่จะช่วยสร้างหรือเป็นแหล่งที่มาของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่ง

โดยความเป็นมาอันสำคัญยิ่งดังกล่าว **โครงการจัดตั้งสำนักงานสิทธิมนุษยชนศึกษาและการพัฒนาสังคม** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ได้แปลเอกสารดังกล่าวขึ้น โดยการสนับสนุนด้านทุนจากสถานเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทย ออกเผยแพร่ครั้งแรกเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๕๖

คณะผู้แปลได้ใช้ชื่อชุดเอกสารดังกล่าวว่า **ความเห็นทั่วไปและข้อเสนอแนะทั่วไปที่รับรองโดยองค์กรกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน** ซึ่งชื่อภาษาไทยอาจทำให้ความสำคัญของเอกสารดังกล่าวลดลงไปบ้าง เอกสารทั้งชุดจะประกอบด้วยเอกสารย่อย ๖ เล่ม แปลคำวินิจฉัยของคณะกรรมการประจำสนธิสัญญา ๖ คณะ คือ

- ๑) กติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- ๒) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- ๓) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- ๔) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

- ๕) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ

- ๖) อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน

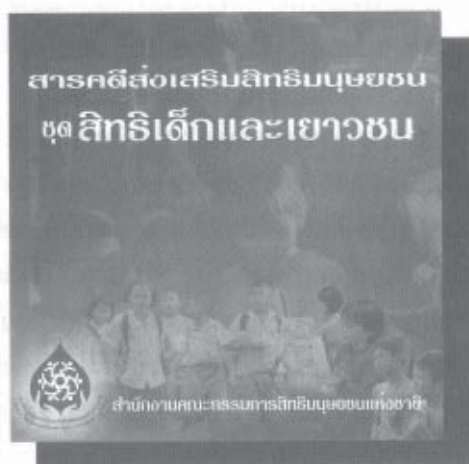
สนธิสัญญาฉบับที่ ๑-๕ นั้น ประเทศไทยเป็นภาคี และมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม สำหรับฉบับที่ ๕ นั้น รัฐบาลกำลังดำเนินการเข้าเป็นภาคี และยังไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน

การแบ่งคำแปลออกเป็นเอกสารฉบับย่อยๆ ช่วยให้ผู้ใช้เอกสารซึ่งต้องการ
 ขอสืบค้นในสนธิสัญญาแต่ละฉบับทำได้อย่างรวดเร็ว และตอนท้ายของทุกฉบับได้
 กล่าวถึงหน้าที่และบทบาทของคณะกรรมการประจำสนธิสัญญา ซึ่งเป็นประโยชน์แก่
 ผู้อ่านที่จะได้รู้จักและเข้าใจความสำคัญของคณะกรรมการ นอกจากนี้ ในบางฉบับ เช่น
 ความเห็นทั่วไปว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม
 และวัฒนธรรมนั้น ผู้แปลได้แปลเอกสารของสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องเพื่อแจ้งให้ผู้อ่าน
 ได้ทราบถึงเจตนารมณ์ของคณะกรรมการในการจัดทำความเห็นขึ้น

ในการแปล คณะผู้แปลและบรรณาธิการสามารถทำได้ดีเมื่อคำนึงว่าเอกสารเหล่านี้มีคำเทคนิคในภาษาเดิมค่อนข้างมาก โดยเฉพาะคำที่เกี่ยวกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ แต่มีคำพิมพ์ผิดอยู่บ้างเป็นบางแห่ง ทั้งนี้ ผู้ใช้เอกสารฉบับนี้อาจจำเป็นต้องพิจารณาสนธิสัญญาทั้งฉบับประกอบกันด้วย

นับเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่ได้มีการแปลเอกสาร คำวินิจฉัยของคณะกรรมการประจำสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน เป็นภาษาไทย เพราะนับวันเรื่องสิทธิมนุษยชนจะมีบทบาทมากขึ้นในด้านสังคมและกฎหมายของไทยที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติเรื่องการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไว้อย่างครบถ้วน รวมทั้งการจัดตั้งกลไกต่างๆ ในการดูแลให้มีการปฏิบัติตามบทบัญญัติ ทั้งยังจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยหรือนักปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ ทั้งในการเป็นคู่มือปฏิบัติงานและการจัดทำรายงานของประเทศซึ่งฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรจะได้เผยแพร่เอกสารฉบับนี้พร้อมชี้แจงถึงความสำคัญของเอกสารควบคู่กันไปด้วย

แนะนำหนังสือ/สื่อสิทธิมนุษยชน

แนะนำสารคดีสั้นส่งเสริมสิทธิเด็ก

ผู้จัดทำ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ความยาว : 1 นาที จำนวน 15 ตอน

ผู้แนะนำ : ธัญญา ใจดี

คำกล่าวที่ว่า “เด็กคือผ้าขาว” “เด็กคืออนาคตของชาติ” หรือ “เด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า” สะท้อนมุมมองที่มีต่อเด็กสองประการ คือ เด็กเป็นตัวแทนของความรู้สึท เด็กจะเติบโตขึ้นมออย่างไรก็สุดแล้วแต่ผู้ใหญ่เดิมแต่ง นอกจากนี้ยังแสดงถึงความคาดหวังที่ผู้ใหญ่มีต่อเด็กและความสำคัญของเด็กในการสร้างสังคมอุดมคติ หลาฯ ประเทศทั่วโลกจึงให้ความสำคัญกับสิทธิเด็ก จนกระทั่งสามารถผลักดันให้เกิดอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่ได้รับการรับรองจากสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒

วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชน ๑ (๒), ๒๕๔๖

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ISSN 1685-8077

กันยายน ๒๕๓๓ สำหรับประเทศไทย ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๕ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยตั้งแต่วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๓๕

การที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กย่อมหมายถึงการยอมรับในหลักการ และยินยอมที่จะปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งมีข้อกำหนดห้ามการเลือกปฏิบัติต่อเด็ก ไม่ว่าเด็กคนนั้นจะมีเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ชาติพันธุ์ หรือสังคม ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิด หรือสถานะอื่นๆ ของเด็ก หรือบิดามารดา หรือผู้ปกครองทางกฎหมายเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังกำหนดว่าการกระทำหรือการดำเนินการทั้งหลายต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก สิทธิของเด็กยังรวมไปถึงสิทธิในการมีชีวิต การอยู่รอด และการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และที่สำคัญ เด็กๆ ยังมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น และผู้ใหญ่ต้องให้ความสำคัญกับความคิดเห็นเหล่านั้น

สิทธิเด็กมีความละเอียดอ่อน และมีนัยลึกซึ้ง และครอบคลุมมิติต่างๆ มากกว่ากฎหมาย หรือ กฎระเบียบใดๆ สารคดีสั้นส่งเสริมสิทธิเด็กจึงเกิดขึ้น ด้วย **สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (สสม.)** เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในสิทธิเด็ก สารคดีชุดนี้ นอกจากจะพูดกับเด็กๆ แล้ว ยังต้องการสื่อสารให้ผู้ใหญ่ในสังคมตระหนักในหน้าที่ที่ต้องดูแล ปกป้อง และคุ้มครองเด็กๆ ทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และการพัฒนาทางอารมณ์

สาระของสารคดีชุดนี้ อ้างอิงจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการนำเสนอ ๓ ประการ คือ

๑) สิทธิเด็กที่นำเสนอจะต้องสอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมไทย

๒) เป็นปัญหา/ประเด็นการละเมิดสิทธิเด็กที่รุนแรงและสังคมต้องร่วมแก้ไขอย่างเร่งด่วน และ

๓) เป็นการละเมิดสิทธิเด็ก โดยที่ผู้ละเมิดไม่รู้ตัว หรือไม่ตระหนักว่าสิ่งที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่นั้นเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก และจะส่งผลต่อพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมของเด็ก ซึ่ง สสม. ให้ความสำคัญกับการละเมิดสิทธิเด็กโดยผู้ละเมิดไม่ตระหนักรู้เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นประเด็นละเอียดอ่อน ยังไม่มีกลไกทางกฎหมายเข้ามารองรับ จำต้องอาศัยกลไกทางสังคม หรือการสร้างความรู้ ความ

ตระหนักร่วมในสังคม

สารคดีสั้นทั้ง ๑๕ ตอน ประกอบด้วย สิทธิของแรงงานเด็ก, สิทธิของเด็กติดเชื้อ เอช ไอ วี, สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากการล่วงละเมิดทางเพศ, สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากการหาประโยชน์ทางเพศทุกรูปแบบ, สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากความรุนแรงทุกรูปแบบ, สิทธิที่จะได้รับการศึกษาโดยเสมอภาค, สิทธิในการเล่นและการพักผ่อนของเด็ก, สิทธิที่จะได้รับการดูแลจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสังคม, สิทธิที่จะได้อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธ์ภาพที่ดี, สิทธิที่จะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมกับวัย, สิทธิในการเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย, สิทธิที่จะรักษาความสัมพันธ์ในภาวะที่บิดามารดาหย่าร้าง หรือแยกกันอยู่, สิทธิที่จะได้รับการดูแลและปกป้องจากสื่อที่รุนแรงและไม่เหมาะสม, สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง คุ้มครองให้ห่างไกลจากยาเสพติด, และ สิทธิที่จะได้รับการส่งเสริมในกิจกรรมสันติภาพ

เห็นได้ว่าสารคดีสั้นส่งเสริมสิทธิเด็กชุดนี้ได้เปิดพื้นที่ให้กับการดูแลด้านจิตใจของเด็กๆ เป็นพิเศษ โดยคำนึงถึงสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ปัญหาที่เด็กๆ จากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจในระดับต่างๆ ต้องเผชิญร่วมกัน คือ ความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ หากเด็กๆ ขาดสิ่งนี้ ก็เท่ากับสูญเสียเครื่องมือ หรือเกราะป้องกันจากภัยต่างๆ ทั้งที่มองเห็นได้ และมองไม่เห็น ไม่ว่าจะเป็นภัยจากการถูกชักชวนให้ลองสิ่งเสพติด ภัยจากความเครียดอันเนื่องมาจากการแข่งขันด้านต่างๆ เช่น การเรียน การตอบสนองความคาดหวังของผู้ใหญ่

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (สสม.) เชื่อมมั่นในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และเชื่อว่าไม่ว่ามนุษย์จะมีวัยต่างกันเพียงใด แต่ย่อมมีความเสมอภาคในศักดิ์ศรีของความเป็นคน ทั้งนี้ หวังว่าสารคดีสั้นส่งเสริมสิทธิเด็กทั้ง ๑๕ ตอนนี้ นอกจากจะให้ความรู้แก่เด็กๆ เกี่ยวกับสิทธิของพวกเขาแล้ว ยังจะทำให้ผู้ใหญ่รู้สึกอ่อนไหวต่อสภาพจิตใจ และอารมณ์ของเด็กๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิด หรือทัศนคติของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ที่มักมองว่าตนมีสิทธิเหนือเด็ก เป็นเจ้าของเด็ก และสามารถคิดแทนเด็กๆ ได้ในทุกกรณี

สารคดีสั้นชุดนี้ จึงน่าจะเป็นแนวทางให้ครอบครัวหรือผู้ใหญ่ในสังคมได้เรียนรู้ที่จะปรับทัศนคติ และพฤติกรรมของคนที่มีต่อเด็กๆ ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมในปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใหญ่ตระหนักว่าความคิด ทัศนคติ และการปฏิบัติ

บางประการของผู้ใหญ่ ในนามของความรักและความหวังดี ได้กลั่นกลายเป็นการทำร้ายเด็ก และถือเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก และหากผู้ใหญ่ไม่เรียนรู้ที่จะเคารพสิทธิของเด็กๆ ในวันนี้ พวกเขาคงไม่สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่เคารพในศักดิ์ศรีของคน และไม่สามารถเป็นเบ้าหลอม ที่บ่มเพาะวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนแก่คนรุ่นต่อไปได้

วិถีทัศน์

- ▶ **แนะนำคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ**

- ▶ **สารคดีส่งเสริมสิทธิมนุษยชน**

ชุด "สิทธิเด็กและเยาวชน" ความยาวเรื่องละ 1 นาที

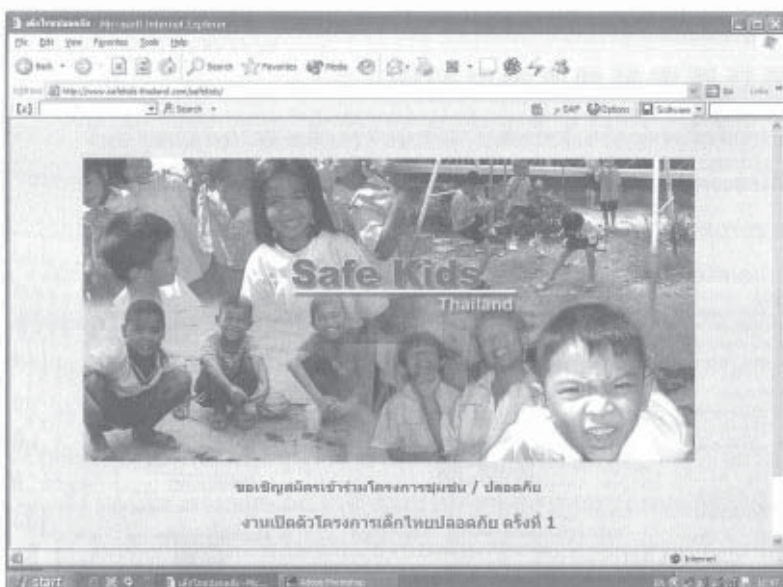
- 1.สิทธิของแรงงานเด็ก
- 2.สิทธิในการเล่นและพักผ่อนของเด็ก
- 3.สิทธิของเด็กติดเชื้อ เอช ไอ วี/เอดส์
- 4.สิทธิที่จะได้รับการดูแลจากพ่อแม่ ผู้ปกครองและสังคม
- 5.สิทธิที่จะได้อยู่ในครอบครัวที่มีสันติภาพที่ดี
- 6.สิทธิที่จะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมกับวัย
- 7.สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการล่วงละเมิดทางเพศ
- 8.สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากการหาประโยชน์ทางเพศทุกรูปแบบ
- 9.สิทธิในการเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
- 10.สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากความรุนแรงทุกรูปแบบ
- 11.สิทธิในการรักษาความสัมพันธ์ในภาวะที่บิดา มารดาหย่าร้าง หรือแยกกันอยู่
- 12.สิทธิที่จะได้รับการดูแลและปกป้องจากสื่อที่รุนแรงและไม่เหมาะสม
- 13.สิทธิที่จะได้รับการศึกษาโดยเสมอภาค
- 14.สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง คุ้มครองให้ห่างไกลจากยาเสพติด
- 15.สิทธิที่จะได้รับการส่งเสริมในกิจกรรมสันติภาพ

เว็บไซต์เพื่อเด็ก และเยาวชน

สุธีรัตน์ เจริญพร

วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชนฉบับ “เด็ก เยาวชน และครอบครัว” ขอแนะนำสื่อสิทธิมนุษยชนที่เป็นเว็บไซต์เกี่ยวกับเด็ก อันจัดเป็นชุมชนสาธารณะที่เน้นให้ความสนใจของเด็ก เยาวชน และครอบครัว

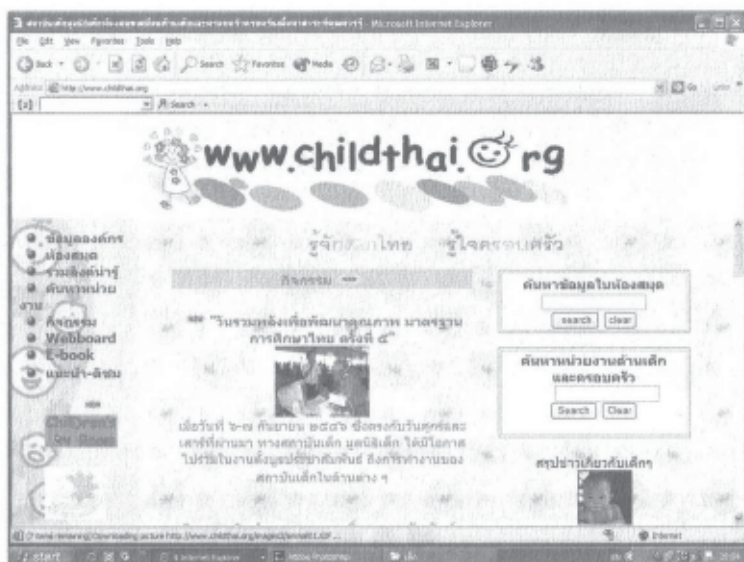
www.safekids-thailand.com

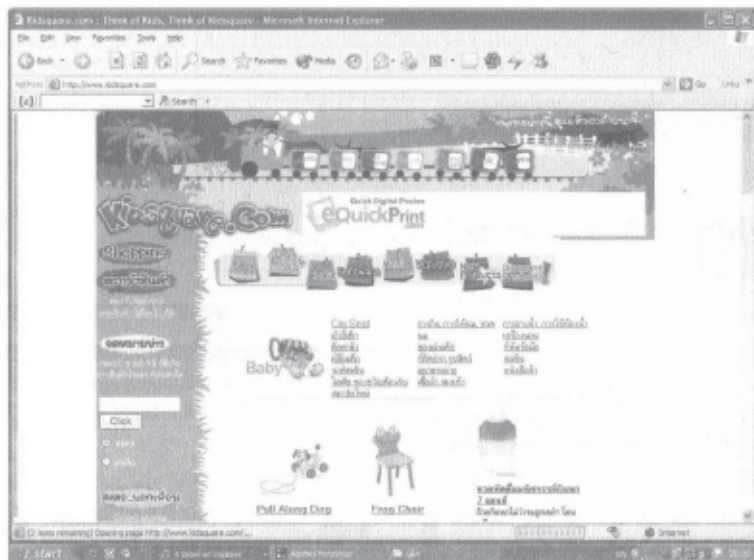

ในด้านสิทธิเด็ก มีหลากหลายเว็บไซต์ที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และสร้างการร่วมพิทักษ์สิทธิเด็ก www.dordek.org เป็นเว็บไซต์ข้อมูลข่าวสารที่เน้นประเด็นการเผยแพร่ และส่งเสริมให้ชาวไทยตระหนักต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก รวมทั้งสนับสนุนเวทีสิทธิเด็กที่เปิดโอกาสให้เด็กไทยมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในความเป็นไปของสังคม www.dordek.org/cpcr/first.html เป็นเว็บไซต์ของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก สนับสนุนส่งเสริมสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งองค์การสหประชาชาติ โดยเป็นองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ รวมทั้งศึกษาค้นคว้าเสนอแนวทางในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทยให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งองค์การสหประชาชาตินอกจากนี้ยังมี www.childprotection.or.th เว็บไซต์เผยแพร่กิจกรรม ข้อมูลของมูลนิธิคุ้มครองเด็กที่พิทักษ์ของเด็กที่ถูกบิดามารดาหรือผู้ปกครองละเมิดสิทธิโดยผิดกฎหมาย

www.childthai.org

www.kidsquare.com

ในด้านความปลอดภัยสำหรับเด็ก มีเว็บไซต์เครือข่ายเด็กไทยปลอดภัย www.safekids-thailand.com เป็นเว็บไซต์สร้างความรู้ และความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยของเด็ก ครอบคลุมประชาชน ชุมชน องค์การภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ผลิต และผู้กำหนดนโยบาย เน้นกลยุทธ์ชุมชนปลอดภัยสำหรับเด็ก (safe community for children) สร้างความมีส่วนร่วม ความรู้ และทักษะของชุมชนในระดับรากหญ้า (grass-root coalition) ประสานงานการดำเนินการโครงการโดยศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ในการช่วยเหลือและป้องกันเด็ก www.depdc.org เว็บไซต์ของศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อลูกหญิงและชุมชน ที่ทำงานด้านการช่วยเหลือ และป้องกันไม่ให้เด็กเข้าสู่ขบวนการค้าประเวณี และกระบวนการกดขี่แรงงานเผยแพร่สนับสนุน โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสที่มีฐานะยากจน และประสบปัญหาครอบครัว

www.childprotection.or.th

www.thaiparents.com

แตกแยก และอื่นๆ เพื่อจัดทำเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา ทักษะ กลุ่มครอบครัว และช่วยเหลือเด็ก เหยื่อผู้เคราะห์ร้าย จากการถูกกระทำทารุณกรรม หรือความรุนแรง และเหยื่อการค้ามนุษย์ เว็บไซต์ของสถาบันมูลนิธิเด็ก www.childthai.org เผยแพร่การทำงานด้านเด็ก กระตุ้นให้สังคมตระหนักในความสำคัญของ “คุณภาพผู้ดูแลเด็ก” ว่าส่งผลต่อคุณภาพเด็ก เป็นสื่อกลางในการประสานงานและเผยแพร่ความรู้ด้านเด็ก และครอบครัวสู่ชุมชนให้ดูแลเด็กอย่างถูกต้องและเหมาะสม www.childlife-maesai.org เว็บไซต์ของกลุ่มการป้องกันและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก (บ้านนา) ที่เน้นการทำงานช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส ตามแนวชายแดนที่มีปัญหาในรูปแบบต่างๆ ทั้งเด็กเร่ร่อน เด็กขอทาน เด็กกองขยะ เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกาย และเด็กที่อพยพตามผู้ปกครอง เน้นให้เด็กได้รับความเท่าเทียมในด้านสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมขยาย

โอกาสทางการศึกษา และการป้องกันตัวเองในวัยเยาว์ โดยใช้กระบวนการต่างๆ เข้ามาช่วย เช่น การศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียน และนอกโรงเรียน การพัฒนาทักษะชีวิต การเสริมสร้างกิจกรรม

ในด้านการดูแลสุขภาพเด็ก เว็บไซต์ www.thaibaby.com ให้รายละเอียดการดูแลสุขภาพทั้งของมารดา และเด็ก www.doolaeedek.com เว็บไซต์การแลกเปลี่ยนการดูแลลูก การใช้ชีวิตในครอบครัว เพื่อการมีครอบครัวคุณภาพ www.lovekid.com คู่มือเลี้ยงลูกฉบับออนไลน์ www.thaiparents.com รวมคำถามคำตอบสำคัญสำหรับการเลี้ยงดูเด็ก

ด้านการศึกษาของเด็ก และแนวทางการเรียนรู้แบบใหม่สำหรับเด็กไทย www.neatkidsclub.com ของชมรม Neat Kids www.thaiparents.net เว็บไซต์สำหรับเด็กและผู้ปกครองเพื่อการท่องอินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัยของบุตรหลาน และชุมชนสาธารณะ www.thailandkids.com เว็บไซต์ศูนย์รวมสื่อข่าวกิจกรรมของเครือข่ายเด็ก ในรูปแบบวิทยุบนเว็บไซต์ จัดทำโดยคณะทำงานสนับสนุนสื่อเว็บไซต์เพื่อเด็กและเยาวชน (คณะ สวช.)

นอกจากนั้น ยังมีเว็บไซต์ที่น่าสนใจในด้านต่างๆ เช่น เว็บไซต์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งชื่อเด็ก www.thaibabynames.com และ www.familyxone.com ที่ให้ข้อมูลรวมด้านโหราศาสตร์ เว็บไซต์นิตยสารออนไลน์หลากหลายเนื้อหาที่น่าสนใจ www.planpublishing.com รวมถึงเว็บไซต์ www.kidsquare.com เพื่อประโยชน์สำหรับเด็กและผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กด้วยเกม หรือแนะนำของเล่นสำหรับการเลี้ยงดูเด็กในวัยเยาว์

ผมคือออทิสติก

อนงค์นาถ หาญณรงค์

สังคมไทยได้ขึ้นและรู้จักคำว่า “ออทิสติก” มากขึ้นในระยะสามสี่ปีมานี้
เนื่องด้วยบุคคลสำคัญและมีชื่อเสียงหลายท่านได้ก้าวนำออกมาบอกเล่าถึงหลากหลาย
แง่มุมชีวิตของท่านว่าเป็น “เด็กหรือบุคคลออทิสติก”

อะไรคือ “ออทิสติก” ?

ผู้เขียนใคร่ขอยกนิยามถึงบุคคลออทิสติกจากบทแรกของหนังสือชื่อ “ผมคือ
ออทิสติก” ซึ่งเป็นผลงานของเด็กชายออทิสติกไทยคนหนึ่ง เจ้าของนามปากกา “นัช
เขียนเอง” ที่ได้เขียนเล่าเรื่องราวชีวิตของเขาตั้งแต่ยังเป็นออทิสติกน้อยแบบเบา
จนกระทั่งย่างเข้าวัย ๑๓ ปี มาให้ท่านผู้อ่านได้ทำความรู้จักกับคำว่า “ออทิสติก”
เสียก่อน

“ออทิสติก” (Autistic) หรือ “ออทิสซึม” (Autism) เป็นคำภาษาอังกฤษ
ที่มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก แปลว่า “ตัวเอง”

เราใช้คำนี้เรียกคนที่มีลักษณะผิดปกติจากคนทั่วไป คือ ชอบแยกตัว อยู่กับ
ตัวเอง ไม่พูดหรือติดต่อสื่อสารกับคนอื่น และมีปัญหาด้านพฤติกรรม

อาการออทิสติกนี้จะสามารถพบได้ตั้งแต่ในวัยก่อน ๒ ขวบครึ่งถึง ๓ ขวบ
และสามารถเกิดได้กับคนในทุกเชื้อชาติ ศาสนา ทุกระดับฐานะและเพศ แต่จะพบใน
เด็กชายมากกว่าเด็กหญิง ประมาณ ๓:๑ หรือ ๔:๑

ในเด็กปกติ ๑๐,๐๐๐ คน จะพบเด็กออทิสติก ๔-๕ คน และบางรายงานบอก

ไว้ว่า หากรวมเด็กในทุกระดับอาการตั้งแต่น้อยไปถึงมาก อาจมีสัดส่วน ๑๐-๓๐ คนต่อ ๑๐,๐๐๐ คนเลยทีเดียว

ในประเทศไทย ยังไม่มีการสำรวจสถิติที่แน่ชัด แต่ในอเมริกาพบว่า ปัจจุบันมีบุคคลออทิสติกแล้วถึง ๔๐๐,๐๐๐ คน

การเกิดออทิสติกนี้ อาจเกิดใน ๒ ลักษณะ คือ เป็นมาแต่แรกเกิด ซึ่งมักทำให้เด็กไม่เคยแสดงพัฒนาการด้านการสื่อสารกับคนอื่นเลย

และอีกลักษณะหนึ่ง คือ เป็นออทิสติกในภายหลัง โดยแรกเกิดนั้นเด็กมีพัฒนาการปกติทุกอย่าง พยายามสื่อสาร เรียนรู้ภาษา และเข้าใจภาษาพูดและบางคนอาจส่งเสียงหรือพูดคำที่มีความหมายได้ในระดับหนึ่ง แต่ต่อมากลับพูดน้อยลง และหยุดพูดหยุดสื่อสารในที่สุดรวมทั้งพัฒนาการด้านอื่นๆก็ถดถอยลง

สำหรับสาเหตุของการเกิดออทิสติกนั้น ในปัจจุบันยังไม่มี การค้นพบชัดเจนว่าเกิดจากสาเหตุใด แต่เชื่อว่าน่าจะมาจากหลายๆ สาเหตุ ทั้งกรรมพันธุ์ ความไม่สมดุลของสารเคมีในสมอง การเจ็บป่วยหรือการติดเชื้อในสมอง การบาดเจ็บบริเวณสมอง ความผิดปกติระหว่างการตั้งครรภ์หรือการคลอด รวมทั้งเรื่องมลภาวะ เช่น สารตะกั่ว เป็นต้น

อาการเริ่มแรกที่เราจะสามารถสังเกตถึงความผิดปกติในเด็กออทิสติกนั้น สิ่งที่เราเห็นชัดเจนคือ เด็กจะมีความบกพร่องด้านการพูด ไม่พูด หรือพูดได้ช้ากว่าวัยมาก

การพูดก็จะพูดในแบบไม่มีความหมาย พูดภาษาแปลก ๆ พูดคำซ้ำ ๆ พูดเลียนแบบโดยไม่เข้าใจความหมายและไม่สามารถนำมาสื่อสารได้ มักจะพูดคนเดียวจัมจัม ๆ ไม่พูดกับใคร เสียงพูดก็มักเพี้ยนทั้งจังหวะ ความชัดเจน น้ำหนัก

ในรายที่เริ่มสื่อสารด้วยการพูดได้ มักจะใช้คำไม่ตรงความหมายและไวยากรณ์ สับสนในการเรียงประโยค รู้คำศัพท์น้อย เข้าใจภาษาแบบตรงไปตรงมา ไม่สามารถนำไปดัดแปลงเชื่อมโยงได้เช่นคนปกติ การพูดคุยมักตอบไม่ค่อยตรงคำถาม ใช้คำบางคำผิดความหมาย เช่น พูดมาเป็นไป ไปเป็นมา ฯลฯ เนื้อหาที่พูดก็มักไม่สัมพันธ์กันและมักพูดคุยในเรื่องที่ตัวเองสนใจโดยไม่สนใจว่าคู่สนทนาจะฟังหรือไม่

นอกจากบกพร่องด้านการพูดแล้วคนที่ เป็นออทิสติกมักมีปัญหาการเรียนรู้อื่นๆ ด้วย ด้านสังคม อารมณ์ และในบางรายอาจพบความบกพร่องด้านสติปัญญาไปด้วย โดยด้านสังคมมักไม่สนใจผู้อื่น ชอบอยู่คนเดียว ไม่สบตา ไม่มองหน้าคน ไม่เล่นกับ

คนอื่น ไม่ชอบการสัมผัส ไม่แสดงความรักความผูกพันกับใครทั้งสิ้นแม้แต่พ่อแม่หรือคนใกล้ชิด

บางคนชอบซุกตัวเองอยู่ในที่แคบๆ เล่นกับตัวเองซ้ำๆ เช่นถูนิ้ว ดึงผม กัดเล็บ ฯลฯ ไม่บอกความรู้สึกของตัวเอง ไม่รับรู้ร้อนหนาว หิว เจ็บปวด ใดๆ บางคนจะบอกความต้องการของตัวเองด้วยภาษาท่าทาง เช่น อยากกินนมก็จะงูมมือพ่อแม่ไปวางที่ขวดนม เป็นต้น

ไม่แสดงอาการได้ยินเสียงต่างๆ ที่การได้ยินเป็นปกติ แต่จะมีปฏิกิริยาทันทีกับเสียงที่ตัวเองสนใจซึ่งมักเป็นเสียงแปลกๆ เช่น เสียงที่กันรดิไฟ เสียงคนจาม ฯลฯ และบางคนกลัวเสียงบางเสียงที่คนปกติไม่รู้สึก เช่น กลัวเสียงหัวเราะของเด็กเล็กๆ กลัวเสียงน้ำไหล เป็นต้น

นอกจากนี้ เด็กออทิสติกส่วนมากมักมีพฤติกรรมแปลกๆ บางคนชอบจ้องไฟ กระพริบตลอดเวลา บางคนชอบดูของหมุนๆ และบางรายจะแสดงพฤติกรรมซ้ำๆ เช่น โยกตัว โขกศีรษะกับพื้น นึกกระป๋องแกงตัวเอง นึกกระดาด ฯลฯ

หลายๆ รายไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็น อาหาร ของใช้ กิจกรรมประจำวัน สภาพแวดล้อมต่างๆ ชอบทำอะไรซ้ำๆ ไม่ชอบลองของใหม่ บางคนจะแสดงอาการโกรธทันทีหากสิ่งที่เคยชินถูกเปลี่ยนแปลง

ในด้านอารมณ์นั้น เด็กออทิสติกมักแสดงอารมณ์ไม่สมเหตุสมผล เช่น อยู่ๆ ก็หัวเราะหรือร้องไห้ออกมาโดยไม่มีเหตุผล บางคนเมื่อไม่พอใจก็จะกรี๊ดร้องโดยไม่สนใจว่าจะอยู่ที่ไหน อย่างไร

และบางคนก็กลัวในสิ่งที่ไม่น่ากลัว เช่น กลัวสีแดง กลัวผ้าขนหนู แต่สิ่งที่ควรกลัวกลับไม่กลัว สามารถกระโดดลงสระน้ำได้ทั้งที่ว่ายน้ำไม่เป็น หรือเดินข้ามถนนขณะที่มีรถวิ่งขวักไขว่ เป็นต้น

ด้านการเล่น เด็กจะไม่สามารถเล่นอย่างมีจินตนาการได้ เล่นสมมติไม่เป็น สนใจรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ มากกว่าภาพรวม เช่น ยี่ห้อสินค้า ยี่ห้อรถ ฯลฯ

ความบกพร่องด้านต่างๆ เหล่านี้มักมีร่วมกับอาการสมาธิสั้น ซึ่งเด็กจะแสดงออกด้วยการอยู่นิ่งๆ บางคนจะเดินไปมาตลอดเวลา ไม่สามารถมีสมาธิในการทำอะไรได้นาน ขยับโน่นจับนี่วุ่นตลอดเวลา แต่ในบางรายก็อาจนิ่งเฉยไม่สนใจสิ่งใด จับไว้ตรงไหนก็นิ่งอยู่ตรงนั้นก็มี

สำหรับระดับความรุนแรงของความผิดปกติในเด็กแต่ละคนมักน้อยต่างกัน บางรายอาจมีเกือบทุกอาการที่กล่าวและแถมซ้ำด้วยความบกพร่องด้านสติปัญญา แต่บางรายก็มีเพียงบางอาการเท่านั้น

ฉะนั้น ผู้ที่จะสามารถวินิจฉัยเด็กว่า เป็นออทิสติกหรือไม่ มากน้อยแค่ไหน คือแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น

“ออทิสติก” มีมาแต่ครั้งไหน ?

จากเอกสารประกอบการสัมมนา ในการประชุมวิชาการระดับชาติเรื่อง “ครู หมอ พ่อแม่ มิติแห่งการพัฒนาศักยภาพบุคคลออทิสติก” ที่จัดขึ้นโดย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์ และกรมสุขภาพจิต เมื่อต้นปี ๒๕๕๕ ที่ผ่านมา ศาสตราจารย์แพทย์หญิงเพ็ญแข ลิ้มศิลา จิตแพทย์เด็ก และวัยรุ่น แพทย์ที่ปรึกษากรมสุขภาพจิต และโรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์ ได้เล่าถึงประวัติความเป็นมาของโรค “ออทิสติก” ไว้ว่า

สังคมโลกได้รับรู้เรื่องราวของคนออทิสติกมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๐๑ (พ.ศ. ๒๓๔๔) มาแล้ว โดยแพทย์ชาวฝรั่งเศสชื่อ จินมาร์ก แคสปาร์ก อิทาร์ด ได้รายงานถึงเด็กชายอายุ ๑๒ ปีที่มีผู้นำมาจากป่าในอเวรอน แล้วตั้งชื่อให้ว่า “วิกเตอร์”

ซึ่งต่อมาคุณหมออิทาร์ดได้นำมาเลี้ยงดูอยู่ ๑ ปีก็พบว่า เด็กมีพฤติกรรมแปลกๆ และพูดภาษาคนไม่ได้แม้จะฝึกสอนให้พูดก็ตาม เด็กจะใช้การดึงแขนคนที่อยู่ให้ทำในสิ่งที่ต้องการ ไม่สนใจเล่นของเล่นและจะทำลายของเล่นทันทีที่อยู่ลำพัง

นอกจากนี้วิกเตอร์จะแสดงอาการไม่พอใจทุกครั้งที่เกิดจักรหรือสิ่งที่เขาค้นเจอถูกเปลี่ยนแปลง

แพทย์และนักจิตวิทยาในตอนนั้นส่วนหนึ่งคิดว่าเป็นเพราะวิกเตอร์ถูกพรากจากมนุษย์ตั้งแต่ยังเป็นทารก แต่จากรายงานพบว่า มีผู้พบวิกเตอร์ครั้งแรกในปี ๑๗๙๗ (พ.ศ. ๒๓๔๐) เมื่ออายุประมาณ ๕ ปี เขาไม่ได้ใส่เสื้อผ้า เว้นหาผลไม้กินในป่า มีคนพยายามช่วยเหลือแต่ก็พบปัญหาจากพฤติกรรมที่ผิดปกติ เขาจึงถูกปล่อยให้อยู่เพียงลำพัง

ตอนพบวิกเตอร์ครั้งแรกนั้นเขามีแผลเป็นใหญ่ที่ลำคอเหมือนถูกทำร้ายซึ่งเชื่อกันว่าเขาจะพลัดพรากจากพ่อแม่ในระหว่างการปฏิวัติฝรั่งเศส

กรณีของวิกเตอร์นี่ในอีก ๒๐๐ ปีต่อมา นักจิตวิทยาที่เชี่ยวชาญด้านการพูด “ฮาเลน เลน” ได้รวบรวมข้อเขียนของคุณหมออิทาร์มาจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ **The Wild Boy Aveyron** บรรยายถึงพฤติกรรมของวิกเตอร์ที่เหมือนกับเด็กที่ได้รับการวินิจฉัยในปัจจุบันว่าเป็น “ออทิสติก”

“ออทิสติก” ในเมืองไทย

สำหรับในเมืองไทยเรา ผู้เขียนเชื่อว่าเราก็คงจะมีคนออทิสติกอยู่ร่วมสังคมมานานพอๆ กับยุควิกเตอร์นั่นแหละ เพียงแต่ไม่มีใครเก็บบันทึกหลักฐานหรือศึกษาค้นคว้ารวบรวมไว้เท่านั้น

แต่ที่บันทึกจากประสบการณ์ตรงของศาสตราจารย์แพทย์หญิงเพ็ญเพ็ญนั้น ท่านเล่าไว้ในเอกสารชิ้นเดียวกันนี้ว่า

ประมาณปี ๒๕๑๐-๒๕๑๒ เมื่อท่านเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ หรือโรงพยาบาลลำโรง ในสมัยนั้น ท่านได้พบกับเด็กชายอายุราว ๕ ขวบคนหนึ่ง หน้าตาน่ารักแต่เฉยเมย ไม่สนใจใคร อยู่ไม่นิ่งวิ่งขึ้นลงบันไดโดยใช้มืออุบไปมาตามราวซำๆ ซากๆ ไม่รู้จักเหน็ดจักเหนื่อย

เด็กคนนี้อาจารย์แพทย์ของท่านได้วินิจฉัยว่าเป็น “infantile psychosis” หรือเรียกอีกหลายชื่อเช่น แคนเนอร์ซินโดรม ตามชื่อจิตแพทย์อเมริกันที่ค้นพบและพิมพ์บทความเกี่ยวกับโรคนี้เป็นภาษาอังกฤษเป็นคนแรก และเรียกอีกชื่อที่ต่อมาเป็นที่รู้จักกันคือ “ออทิซึม” ซึ่งแปลว่าตัวเอง

คุณหมอเพ็ญเพ็ญเล่าอีกว่า หลังจากที่พบเด็กชายอายุ ๕ ขวบคนนั้นแล้ว ในระยะต่อมาก็มีเด็กอาการเดียวกันนี้ถูกส่งมารับการรักษาอีกมากมายจนกระทั่งทุกวันนี้

กระบวนการดูแล-ช่วยเหลือ

จากอดีตในยุคปลายศตวรรษที่ ๑๙ จนถึงศตวรรษที่ ๒๐ วงการแพทย์ตะวันตกต่างให้ความเห็นว่า ออทิสติกเป็นโรคจิตในเด็ก ที่เกิดจากปัญหาทางอารมณ์อันเป็นผลมาจากการเลี้ยงดูของพ่อแม่

แต่ในระยะหลังเมื่อได้มีการค้นคว้าวิจัยศึกษากันเรื่อยๆ มากก็ได้ข้อวินิจฉัยใหม่ที่ส่งผลอย่างใหญ่หลวงต่อการแพทย์และกระบวนการดูแลรักษาทั่วโลกว่า

ภาครัฐชนิดที่พ่อแม่หรือทิสติกไทยน้ำตาตกในเลยละ

เคนเนธเล่าถึงชีวิตเขาไว้ในหนังสือ ชื่อ “Asperger Syndrome, the Universe and Everything” หรือในชื่อภาษาไทยว่า “ผม, จักรวาลและสรรพสิ่ง” ว่าเมื่อรัฐทราบว่าเขาเป็นบุคคลพิเศษแอสเปอร์เกอร์ กระทรวงศึกษาธิการก็จัดการส่งผู้เชี่ยวชาญและทีมงานมาพบพ่อแม่ของเขาและขอความร่วมมือในการจัดโปรแกรมการเรียนรู้เฉพาะบุคคลเพื่อส่งเสริมทักษะทั้งการเรียนรู้และการใช้ชีวิตให้กับเขา

ดอกผลที่ติดตามมาหลังได้รับการดูแลคือ ทีมงานสามารถค้นพบอัจฉริยภาพที่เหนือกว่าเด็กปกติธรรมดาในตัวของเขาเคนเนธ ฮอลส์

ทิศทางของออทิสติกไทย

เมื่อเกณฑ์การวินิจฉัยทางการแพทย์ทั่วโลกเห็นพ้องกันว่า ออทิสติกคือบุคคลที่มีความผิดปกติทางพัฒนาการ การช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้ที่ถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องที่สุดก็คือ การบำบัดควบคู่กับการรักษาทางการแพทย์ โดยอาศัยบุคลากรด้านการแพทย์ ที่ประกอบด้วย จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักแก้ไขการพูด นักกระตุ้นพัฒนาการ ฯลฯ

และเมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยเรียนเขาควรจะต้องได้เข้าเรียนในเงื่อนไขการช่วยเหลือของทีมครูที่ประกอบด้วย ครูประจำชั้น ครูการศึกษาพิเศษหรือครูที่ได้รับการอบรมมาโดยเฉพาะ

ทั้งนี้ครอบครัวโดยเฉพาะพ่อแม่จะเป็นบุคคลเบื้องต้นในชีวิตของคนออทิสติกที่ต้องเป็นผู้คอยดูแลช่วยเหลือนำพาพวกเขาและทุกฝ่ายที่แวดล้อมคนเหล่านี้ก็ต้องยึดหลักความร่วมมือกัน และเข้าใจถึงพัฒนาการเฉพาะบุคคลที่แตกต่างกัน

แต่ละคนจะมีพัฒนาการที่เร็วหรือช้า มากหรือน้อยนั้นขึ้นกับหลายๆ ปัจจัยที่เป็นเฉพาะตัว และที่สำคัญระดับอาการที่เป็นพื้นฐานของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันแน่นอน

การบำบัดรักษาที่เหมาะสมถูกต้อง สอดคล้องกับลักษณะของคนๆ นั้น ระยะเวลาและความต่อเนื่องก็เป็นสิ่งสำคัญ หากไม่มีความต่อเนื่องยาวนานพอโอกาสที่มองเห็นพัฒนาก็ยาก

ทั้งนี้รวมถึงวัยที่เริ่มบำบัดก็มีความสำคัญไม่น้อย เชื่อกันว่า ยิ่งอายุน้อย

เท่าไรโอกาสที่จะพัฒนาได้เต็มศักยภาพก็มีมากเท่านั้น

ในกระบวนการพัฒนาช่วยเหลือคนออทิสติกข้างต้นนั้น หากพิจารณาลงในรายละเอียดจะพบว่า ปัจจัยทางครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในเบื้องต้นของชีวิตคนออทิสติก

หากออทิสติกคนไหนเกิดมาในครอบครัวที่พ่อแม่พ่อแม่มีอันจะกิน มีความรู้ และมีเงื่อนไขในการดิ้นรนเพื่อพาลูกหลานไปบำบัดรักษา โอกาสที่เด็กจะได้รับการพัฒนามักมีมากขึ้น

แต่หากรายไหนที่ยากจนข้นแค้น ชีวิตวัน ๆ ต้องหมกมุ่นอยู่กับการหากินหาอยู่ ไม่มีเวลาสนใจข่าวสารข้อมูลวิทยาการใดๆ กระทั่งเวลาที่จะเจียดพาลูกหลานไปบำบัดรักษาก็ โอกาสของเด็กก็ดูจะวิ่งตามวันเวลาที่ผ่านมาทุกวันทุกปีไม่ทัน

เราจึงมักเห็นบุคคลที่น่าจะเข้าข่ายออทิสติกที่ถูกพ่อแม่จับล่ามโซ่ไว้ได้ดูบ้านหรือขังไว้ในกรง โดยที่พ่อแม่ไปทางแม่ไปทางพ่อหากิน คนเหล่านี้เมื่อโตขึ้นสิ้นบุญพ่อแม่สิ่งที่สังคมจะมองเห็นเขาก็คือ ไอ้บ้าหรือไอ้บ้อง ที่เดินดุหรืดุเหว่ ไม่รับรู้ร้อนหนาว เดินหัวเราะหรือร้องไห้ พึมพำเพื่อเจอคนเดียวไปตามท้องถนน คำไหนนอนนั้น มีกินก็กินไม่มีก็ไม่รู้จักวิธีหากินและก็นักจบชีวิตอยู่ข้างถนนเหมือนหมูหมากาไก่ที่ไร้ค่า

แล้วออทิสติกเลือกเกิดได้ไหม

ไม่ได้แน่นอน จะขาดดีมีจนก็สามารถเกิดเป็นคนออทิสติกได้ทั้งนั้น

เมื่อเลือกเกิดไม่ได้ และต้องเกิดภายใต้สังคมโดยเฉพาะสังคมไทย ชะตาชีวิตของคนออทิสติกไทยจึงเป็นปริศนาแห่งมนุษยธรรมที่ทั้งสังคมต้องร่วมรับรู้และร่วมค้นหาคำตอบ

จากสถิติทั้งในและต่างประเทศพบว่าปริมาณออทิสติกนั้นใกล้เคียงกันคือ ในประชากร ๑๐,๐๐๐ คน จะพบคนออทิสติก ๔-๕ คน ในกลุ่มอาการปานกลางถึงรุนแรง และพบ ๑๐-๓๐ คน ในกลุ่มอาการเล็กน้อย

หากเราจำนวนประชากร ๖๐ ล้านคนในเวลาี้นี้มากำนวน เราจะพบว่า ทุกวันนี้ประเทศไทยมีออทิสติกปานกลางและรุนแรงอยู่ในหลักหมื่น และหากรวมทุกกลุ่มอาการเรามีคนออทิสติกเฉียดแสน

คนเหล่านี้ซุกตัวอยู่ในทุกซอกหลืบของสังคม อยู่ในคนทุกสถานะอาชีพ และทุกขอบเขตทั่วประเทศ

แล้วสังคมไทยทุกวันนี้จัดการกับชีวิตของเขาเหล่านี้อย่างไร

ครอบครัวของคนออทิสติกในเมืองไทยเวลานี้ประสบปัญหามากมาย อันนี้ไม่นับรวมความทุกข์ทรมานจากภาวะทางจิตใจที่บอบช้ำเมื่อต้องยอมรับความไม่ปกติของลูก ซึ่งหลายๆ รายที่ลูกอยู่ในกลุ่มอาการรุนแรงนั้นมันเป็นเหมือนความทุกข์ที่ไม่มีวันหมดสิ้นไปจากชีวิตจนกว่าจะตายจากกันข้างหนึ่งหรือแม้ตายก็ยังตายคาไม่หลับ เพราะห่วงว่าลูกจะมีชีวิตอย่างไรเมื่อขาดพ่อแม่

ปัญหาของครอบครัวนั้นเริ่มแต่การอบรมเลี้ยงดูลูกในวัยเด็กเล็ก พ่อแม่ออทิสติกไทยในทุกวันนี้ยังขาดข้อมูล ความรู้ที่ชัดเจนและมากพอ แม่เมื่อเปรียบเทียบกับหลายสิบปีที่แล้วอาจจะดูมากขึ้น แต่ก็ยังถือว่าไม่มากพอที่จะใช้ในการดูแลลูก

ผู้เขียนมีเพื่อนเป็นแพทย์ที่เชี่ยวชาญการผ่าตัดในโรงพยาบาลต่างจังหวัด วันหนึ่งเมื่อทราบว่าคุณเป็นออทิสติก คุณหมอมอบให้ฟังว่าตัวเขากลับไปฝึกดำราที่เคยเรียนสมัยเป็นนักศึกษาแพทย์ ก็พบว่ามันมีอยู่สั้นๆ เพียง “๑ หน้ากระดาษ” เท่านั้น และความรู้ที่คุณหมอมืออยู่ในเวลานั้นมันก็หัดสั้นเสียยิ่งกว่าหนึ่งหน้ากระดาษเสียแล้ว

ชะตากรรมของลูกชายวัย ๒ ขวบเศษของคุณหมอมานั่นนั้น จึงต้องถูกกระเดงกจากบ้านเพื่อมาหาแพทย์เฉพาะทางในกรุงเทพฯ ทุก ๓ วันในหนึ่งสัปดาห์ โดยภรรยาคุณหมอดังต้องยอมลาออกจากงานเพื่อจะได้คืนดี ๑ อุ่นลูกขึ้นรถขับมากันสองคนแม่ลูก เพื่อให้ถึงโรงพยาบาลเช้าที่สุดเท่าที่จะทำได้ และตกบ่ายก็ต้องทำแบบเดียวกันนี้อีก

ครอบครัวคุณหมอดังต้องแบกภาระซ้ำๆ ซากๆ เหมือนเป็นออทิสติกเสียเองอยู่เป็นปี ที่สุดก็ตัดสินใจว่า “เลิกเถอะ ไม่ไหวแล้ว”

ครั้งไม่พาลูกมาพบแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อบำบัดรักษา ในใจก็ว่าเขาไม่รู้จักฟังพาแหล่งความรู้จากไหน อย่างไร จนที่สุดคุณหมอและภรรยาจึงตัดสินใจให้บริการอินเทอร์เน็ต และสั่งซื้อหนังสือมาจากต่างประเทศเพื่อศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองและค่อยๆ หาหนทางที่แม้จะถือว่าสายแล้วในทางการแพทย์ แต่ในหัวใจพ่อแม่ แม้สายกว่านี้ก็ยังไม่ว่าสาย

ตัวอย่างนี้เป็นเพียงหนึ่งในไม่รู้กี่ครอบครัวไทยที่ต้องเผชิญภาวะ “ขาดความรู้” ในการจะช่วยเหลือลูกตัวเอง นี่ยังถือว่าโชคดีเพราะฐานะของครอบครัวคุณหมอมอบที่จะค้นรณหาหนทางแก้ปัญหาได้ แต่ลองนึกภาพครอบครัวอีกมากมายที่ไม่

ได้มีฐานะเช่นนี้ อะไรจะเกิดกับลูกหลานของเขา

นอกจากปัญหาขาดข้อมูลความรู้ที่พ่อแม่จะสามารถนำมาประกอบเข้ากับการช่วยเหลือลูกด้านอื่นๆ แล้ว ออทิสติกในเมืองไทยยังต้องพึ่งพระระบบการดูแล บำบัดรักษาทางการแพทย์ซึ่งโรงพยาบาลหลักที่มีกิจกรรมและแผนรองรับ รวมทั้งมีบุคลากรที่เชี่ยวชาญ เครื่องมือเครื่องมือค่อนข้างดีก็มักกระจุกตัวอยู่ในเมืองหลวง โดยเฉพาะกรุงเทพฯ เป็นหลัก

โรงพยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์ที่จะช่วยเหลือบำบัดคนออทิสติกในต่างจังหวัดนั้น หาได้น้อยมากและมักรวมกันในเมืองใหญ่ และไม่สามารถรองรับจำนวนรวมทั้งปัญหาของคนออทิสติกได้อย่างครอบคลุม

ภาพเก่าๆ ที่พ่อแม่คนออทิสติกต้องอุ้มลูกงูหลามมารักษากับหมอในเมืองหลวง ในกรุงเทพฯ จึงยังพบเห็นอยู่ ผู้เขียนเคยพบพ่อแม่ของเด็กออทิสติกที่มีอาการไม่รุนแรงมากนักที่จังหวัดกาญจนบุรี เขาเล่าว่าต้องกระเด่งพาออกไปพบหมอที่โรงพยาบาลยุวประสาท จังหวัดสมุทรปราการ และต้องหอบลูกไปฝึกพูดที่โรงพยาบาลในจังหวัดนครปฐม

วันที่ไม่ได้ไปฝึก ก็จะต้องปล่อยให้ลูกเดินวนเวียนรอบต้นไม้กลางลานบ้าน เพราะเด็กไม่ยอมทำอะไร นอกจากเดินวนรอบต้นไม้ต้นโปรด โดยที่พ่อแม่ต้องขายของไม่มีเวลาดูแล ยังโชคดีที่พ่อแม่ขายของใกล้ๆ บ้านทั้งคู่ เด็กจึงไม่ต้องถูกทิ้งให้อยู่คนเดียว

ในอีกด้านของบริการจำเป็นทางการแพทย์ที่ยังกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะกรุงเทพฯ คือ บริการ “ฝึกพูด” ที่ทุกวันนี้โรงพยาบาลรัฐในกรุงเทพฯ เองก็ขาดแคลนบุคลากรการฝึกพูดที่เหมาะสม ในระยะเวลา ๑ สัปดาห์ เด็กควรได้รับการฝึกอย่างน้อย ๑ ครั้ง ครั้งละ ๓๐-๔๐ นาทีก็ไม่สามารถทำได้ ผู้ปกครองหลายรายจึงได้รับการนัดที่ยาวนานมาก บางราย ๑ ครั้งต่อ ๑ เดือน หรืออาจยืดไปกระทั่ง ๑ ครั้งต่อ ๒ เดือน ซึ่งผู้ปกครองที่พอมีฐานะจึงมักหันมาใช้บริการของโรงพยาบาลเอกชนที่อาจมีเวลามากกว่า แต่ค่าใช้จ่ายแต่ละครั้งก็แพงเช่นกัน ส่วนราคาในปัจจุบันต่อการฝึกพูด ๑ ครั้ง ใช้เวลาประมาณ ๓๐-๔๐ นาที โรงพยาบาลเอกชนคิดราคา ๓๕๐-๔๐๐ บาท

ด้านการบำบัดอื่นๆ ก็มีสภาพไม่แตกต่างกัน บริการภาคเอกชนจึงเข้ามาเป็น

ทางเลือกให้กับพ่อแม่ที่พอมีฐานะ แต่สำหรับพ่อแม่ที่ติดใจที่ยากจน บริการส่วนนี้แทบไม่ต้องพูดถึง

ระบบบริการด้านการแพทย์นี้ รัฐควรเข้ามาเป็นผู้ดูแล จัดการอย่างจริงจัง กระทรวงสาธารณสุข ควรจะต้องเข้ามาจัดการแก้ปัญหาบริการที่กระจุกตัวอยู่แต่ในกรุงเทพฯ ให้กระจายออกไปตามต่างจังหวัดให้มากที่สุด แม้จะไม่ทุกจังหวัดแต่ก็ควรมีศูนย์ที่สามารถรองรับได้ ทั้งกำลังคน ประสิทธิภาพคนเครื่องไม้เครื่องมือ เพื่อคนที่อยู่ในต่างจังหวัดจะได้ไม่ต้องยากลำบากเดินทางเข้ามาในกรุงเทพฯ และเพื่อที่คนยากจนจะได้ใช้บริการอย่างเท่าเทียมและสะดวก

เรื่องนี้ที่มีความเป็นไปได้ที่สุดคือ กระทรวงควรสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยที่มีคณะแพทยศาสตร์ต่างๆ ในหัวเมืองทุกภาค เป็นแหล่งเริ่มต้น ร่วมสร้าง ส่งเสริมการผลิตบุคลากรด้านการแพทย์ในทุกความต้องการ เช่น จิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านออทิสติก นักจิตวิทยา นักแก้ไขการพูด นักกิจกรรมบำบัด เพราะมหาวิทยาลัยมีความพร้อมในทุกๆ ด้าน ทั้งการเป็นศูนย์กลางในการศึกษาค้นคว้าความรู้ การเรียนรู้และวิจัย และยังเป็นพี่รวมของบุคลากรที่เรียนรู้วิชาชีพนี้ในทุกระดับ มีแพทย์ที่เป็นครูอาจารย์ที่ประกอบด้วยความรู้และประสบการณ์ ทุกฝ่ายน่าจะร่วมมือกันทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้า รวมทั้งบำบัดรักษาคณออทิสติกไปพร้อมกับการร่วมผลิตบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางต่างๆ

วิทยาการความรู้ในเมืองไทยจึงจะเกิดไปพร้อมกับการพัฒนาและช่วยเหลือคนออทิสติก

อีกบริการที่สำคัญสำหรับชีวิตคนออทิสติกที่เริ่มเข้าสู่วัยเรียนคือ “โรงเรียน” ทุกวันนี้เด็กออทิสติกไม่ว่าจะอยู่ในระดับอาการเช่นไรก็ต้องเผชิญกับการหลีกเลี่ยงปฏิเสธ ที่จะรับเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ ทั้งๆ ที่โดยหลักการการพัฒนาคนออทิสติกนั้น ไม่ว่าทางการแพทย์หรือทางการศึกษาในปี พ.ศ. นี้ ต่างสรุปเหมือนกันว่า คนออทิสติกจะพัฒนาได้เร็วและดีขึ้นจนเต็มศักยภาพ ถ้าได้อยู่ร่วมเรียนรู้และใช้ชีวิตกับคนปกติ เพราะคนปกติคือ “ต้นแบบ” ที่เขาจะได้เรียนรู้ที่ดีที่สุด

ไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องเลยที่คนในแวดวงการศึกษาเข้าใจและเชื่อเหลือเกินว่าคนออทิสติกควรจะต้องเรียนในโรงเรียนเฉพาะกลุ่มของเขา ไม่ควรจะมาวุ่นวายเกี่ยวข้องกับนักเรียนปกติ เพราะนอกจากจะฉุดเด็กปกติให้ช้าแล้ว ยังเป็นภาระแก่ครูบาอาจารย์

ที่ดูแล เพราะแน่นอนว่า ออทิสติกย่อมมีปัญหาที่น่าปวดหัวสำหรับครูที่ไม่รู้จัก ไม่เข้าใจ ไม่ยอมรับในความแตกต่างของคน และที่สำคัญ ครูไทยทุกวันนี้ยังขาดความรู้ความเข้าใจต่อการจัดการเรียนการสอนให้คนออทิสติก จึงไม่ทราบจะจัดการอย่างไรกับนักเรียนที่มีภาวะเหล่านี้

เป็นความยากลำบากอย่างมากของพ่อแม่ที่จะหาโรงเรียนสักแห่งให้ลูก แม้ว่าทางภาครัฐจะมีนโยบายที่ประกาศกันบนแผ่นกระดาษและแผ่นกระดาน ป้ายผ้าต่าง ๆ นานา ถึงโอกาสได้รับการศึกษาของบุคคลพิเศษ แต่ข้อมูลจากผู้ปกครองที่ผู้เขียนได้รับ เด็กไม่ว่าในวัยไหน หากพ่อแม่เดินเข้าไปในโรงเรียนและบอกว่า จะเอาลูกมาสมัครเป็นนักเรียน แต่ลูกเป็นเด็กออทิสติก ร้อยละเก้าสิบของผู้บริหารโรงเรียนจะหาวิธีการทุกอย่างที่จะหลบเลี่ยงต่อรองทันที และหากเป็นก่อนช่วงที่จะมีการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งมีบทบังคับให้ทุกโรงเรียนต้องรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วม ห้ามปฏิเสธ ผู้ปกครองมักจะได้รับคำตอบแทบจะทันทีว่า โรงเรียนไม่มีนโยบายรับเด็กพิเศษหรือพิการ หรือหากตัดสินใจรับก็จะรับอย่างมีข้อต่อรองชนิดที่เรียกว่าไม่เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์เลยก็ได้ คือจะอนุญาตให้ทดลองเรียนสักหนึ่งเทอม ถ้าหากไม่สร้างปัญหาให้เด็กปกติก็เรียนต่อได้ แต่หากมีปัญหาก็คต้องออก แล้วก็ขึ้นมือรับค่าเล่าเรียนเต็ม ๆ เทอมนั้นแบบหน้าตาเฉย โดยไม่คิดถึงจิตใจคนเป็นพ่อแม่ว่า เมื่อวันทีลูกเขาถูกเชิญออกจากโรงเรียนในระหว่างกลางภาค เด็กจะไปหาที่ไหนเรียนต่อ หรือเด็กจะเป็นอย่างไร ผู้ปกครองรายที่เคยถูกโรงเรียนดั่งเงื่อนไขแบบนี้ เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า เธอเกือบจะควักกระเป๋าจ่ายค่าเล่าเรียนให้กับโรงเรียนแห่งนั้นแล้ว แต่สำนึกลึก ๆ บอกกับเธอว่า นี่หรือคือครู นี่หรือคือโรงเรียนที่ลูกของเธอซึ่งมีความยากลำบากอยู่แล้ว จะต้องมาฝากชีวิตไว้กับครู กับโรงเรียนที่เหมือนไม่มีหัวใจหัวใจเช่นนี้ สุดท้ายเธอก็เดินออกมาโดยไม่ยอมให้ชะตาชีวิตของทั้งลูกและทั้งครอบครัวต้องอยู่ในกำมือของผู้บริหารแบบนั้น

แม้เวลานี้โรงเรียนหลายแห่งก็มีวิธีการหลีกเลี่ยงที่จะรับเด็กที่ผู้ปกครองแจ้งว่าเป็นเด็กออทิสติกด้วยการเน้นย้ำอย่างเอาจริงเอาจังว่า โรงเรียนเน้นการเรียนเป็นพิเศษ เด็กจะต้องเรียนได้ เรียนเก่งเท่านั้นจึงจะสามารถอยู่รอดได้แต่โดยดี ถ้าลูกคุณเป็นออทิสติก เขาก็ต้องเรียนได้นะ และคุณก็ต้องมีบัตรคนพิการมาแสดงก่อนนะเราจึงจะรับ

เข้าเรียน และ ๆ ๆ ๆ ๆ จนมัน

ทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองเด็กออทิสติกส่วนมากได้รับจากโรงเรียน

แต่หากถามถึงภาวะความเป็นจริงของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู ตลอดจนผู้ที่ต้องเกี่ยวข้องกับหลายว่า ทำไมเขาเหล่านั้นจึงกลัวนักหนาที่จะมีนักเรียนออทิสติกสักคนมาเรียนร่วม

ปัญหาที่เห็นชัดเจนก็คือผู้เกี่ยวข้องเหล่านั้นต่างคิดว่ามันเป็นความยากลำบากหนักหนาสาหัส เป็นภาระในการจัดการและตัวพวกเขาเองก็ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการด้วย แต่จากข้อเขียนในเอกสารการประชุมวิชาการ “ครู หมอ พ่อแม่” ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรณี อุทัยรัตนกิจ หัวหน้าศูนย์วิจัยการศึกษาเพื่อเด็กที่มีความต้องการความช่วยเหลือพิเศษ รองอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิจัย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รายงานว่า

เมื่อทางมหาวิทยาลัยอนุมัติให้โรงเรียนสาธิตเกษตรฯ ดำเนินโครงการความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยการจัดการศึกษาพิเศษระหว่างโรงเรียนสาธิตฯ กับโรงพยาบาลยุวประสาทฯ นั้น ไม่มีครูอาจารย์ท่านใดในโรงเรียนเคยรู้จักหรือเคยสอนเด็กออทิสติกมาก่อนเลย รวมทั้งไม่มีครูอาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาด้านการศึกษาพิเศษโดยตรงมาเลย

แต่ผู้บริหารสูงสุดของโรงเรียนท่านมองว่า ขอเพียงมี “ใจ” ที่จะทำงานกับเด็กออทิสติกเท่านั้น อย่างอื่นย่อมเรียนรู้และพัฒนากันไปได้ โดยผู้บริหารมีความเชื่อว่า ...

“การพัฒนาครูอาจารย์ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพก็คือ ให้ความสำคัญควบคู่กับการปฏิบัติงานจริง ให้การนิเทศแบบกัลยาณมิตร และการศึกษาดูงานที่สมควรไปพร้อมกัน”

จะเห็นได้ว่าในความเป็นจริงแล้วกระบวนการจัดการเรียนการสอนเด็กออทิสติกนั้น สำคัญเบื้องต้นของครูและผู้บริหารโรงเรียนคือ “ใจ”

เมื่อเรามีใจที่เอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจในความทุกข์ร้อนของเพื่อนมนุษย์ มีใจเมตตาต่อชะตากรรมที่ดีกว่าด้อยกว่าเรา และที่สำคัญเรามองเห็นคุณค่าในความเป็นคนที่เท่าเทียมกัน ปัญหาในการจัดการนั้นเป็นเรื่องที่เรียนรู้ศึกษาค้นคว้ากันได้

เวลานี้เป็นที่พิสูจน์ชัดแจ้งแล้วว่า คนออทิสติกนั้นหากได้รับการพัฒนาในทุกช่วงชีวิตเช่นคนปกติ และควบคู่ไปพร้อมคนปกติโดยใช้ปัจจัยทางสังคมที่เท่าเทียมกัน

ออทิสติกมากมายจะสามารถพัฒนาตัวเองขึ้นมาจนเต็มศักยภาพของเขาได้ไม่ต่างจากคนปกติเลย

การเรียนรู้ก็เช่นกัน หากรัฐเห็นความจำเป็น ความสำคัญอย่างแท้จริง รัฐมีความพร้อมที่สุดอยู่แล้วในการส่งเสริม สนับสนุน ผลักดัน ให้คนออทิสติกสามารถเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ได้โดยแทบไม่ต้องลงทุนไม่ต้องปลูกตึกซื้อที่ดินใหม่เพื่อสร้างโรงเรียนเฉพาะสำหรับคนออทิสติกที่ในพวกเขาไม่ได้ต้องการเลย

เพียงแต่รัฐจะต้องทำให้นโยบายเปิดโอกาสทางการศึกษาแก่คนออทิสติกเป็นจริงในทางปฏิบัติด้วยการสนับสนุน ส่งเสริม ทั้งบุคลากร งบประมาณ ในทุกจุด และต้องยกย่องให้กำลังใจแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานในทุกด้านเท่านั้น

การจัดการเรียนการสอนร่วมระหว่างคนออทิสติกกับคนปกติในระบบเรียนรวมจึงจะสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นจริง

ทั้งนี้โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์น่าจะเป็นตัวอย่างแห่งความร่วมมือที่ได้ผลดี ชัดเจนที่สุด เพราะ ณ เวลานั้นเด็กออทิสติกที่เข้าไปเรียนร่วมในโครงการรุ่นแรกเมื่อ ๑๒ ปีที่แล้ว สามารถจบการศึกษาในระดับมัธยมปลายและได้รับโอกาสในการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในต่าง ๆ คณะตามความถนัดและศักยภาพส่วนบุคคล โดยมีรุ่นน้องที่อยู่ในโครงการกำลังทยอยที่จะได้รับโอกาสเช่นเดียวกันอีกร่วมร้อยชีวิต

และในปีการศึกษา ๒๕๕๖ นี้ โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ก็เป็นอีกแห่งที่เปิดโอกาสการเรียนร่วมสำหรับบุคคลออทิสติกขึ้น โดยครั้งนี้เป็นการเปิดกว้างที่สนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐโดยตรง (ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นผู้อนุมัติ) และไม่ใช่เป็นโครงการวิจัยดังเช่นที่สาธิตเกษตรฯ ซึ่งมีข้อจำกัดทั้งเกณฑ์การที่จะต้องเป็นเด็กที่อยู่ภายใต้การดูแลของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เท่านั้น รวมทั้งปริมาณที่ไม่สามารถรับได้เกิน ๕-๗ คนต่อปี ฉะนั้นจึงถือว่าการเปิดการเรียนการสอนที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่นนี้เป็นการเปิดโอกาสที่กว้างขึ้นไม่มีข้อจำกัดในการรับนักเรียนใดๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นก้าวใหม่อีกก้าวของระบบการเรียนร่วมของคนออทิสติกที่สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปกครองได้มากที่สุดทีเดียว

แต่ทั้งนี้ผู้เขียนยังมองว่า การเปิดโอกาสทางการศึกษาที่โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นผู้เริ่มต้นนี้ ภาครัฐน่าจะส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้อีกหลายๆ แห่ง

โดยเฉพาะในหัวเมืองต่างๆ ซึ่งจะเป็นโรงเรียนสาธิตหรือไม่ก็ตาม ได้เริ่มขยายโอกาสทางการศึกษาแก่คนออทิสติกให้ครอบคลุมกว้างมากยิ่งขึ้น เป็นเหมือนโรงเรียนนำร่องที่ทยอยเปิดและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน อันจะทำให้การเรียนการสอนคนออทิสติกไม่ถูกจำกัดอีกต่อไป

ผู้เขียนเชื่อว่าเมื่อโรงเรียนที่ขยายโอกาสการเรียนร่วมของคนออทิสติกได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจังเกิดขึ้นเต็มทั่วทุกภูมิภาค ปัญหาอนาคตที่มีมนของคนออทิสติกก็จะคลี่คลายลง

และในทางกลับกันการได้เข้าร่วมใช้ชีวิตกับคนปกติโดยเฉพาะในวัยเรียน มิใช่แต่คนออทิสติกเท่านั้นที่จะได้รับประโยชน์ เด็กปกติเองก็ได้รับคุณค่าทางความคิดจิตใจเช่นกัน โรงเรียนจะกลายเป็นแหล่งฝึกสอนคุณธรรม และเมตตาธรรมที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งเยาวชนไทยทุกวันนี้แทบไม่มีที่ให้เรียนรู้ซึมซับเลย

แต่ทั้งหมดคนนี้จะเกิดขึ้นได้ ถ้าผู้ใหญ่ในสังคมโดยเฉพาะในภาครัฐซึ่งเป็นผู้กุมชะตาชีวิตของเยาวชนจะต้องเป็นผู้เริ่มทำเป็นแบบอย่างแก่เขาก่อนด้วยเช่นกัน

นักเรียนออทิสติกไม่ได้ต้องการเครื่องมือหรืออุปกรณ์พิเศษอะไรมากมายในการเรียนร่วมเลย แต่สิ่งที่เขาต้องการคือ โอกาสและความพร้อมทาง “ใจ” ของคนที่เกี่ยวข้องมากกว่า

ขอเพียงโอกาสและความเข้าใจ...

ชีวิตของคนออทิสติก นอกจากครอบครัว คนใกล้ชิดแล้ว สังคมภายนอกก็เป็นสิ่งที่จะช่วยพัฒนาและสร้างชีวิตใหม่ให้แก่พวกเขา

โอกาสและความเข้าใจจากเพื่อนร่วมสังคมคือสิ่งที่คนออทิสติกไทยในปัจจุบันต้องการมากที่สุด เพราะเมื่อออทิสติกคนนั้นๆ ได้รับการยอมรับเข้าร่วมกลุ่มสังคม เขาย่อมพัฒนาตัวเองไปสู่ศักยภาพที่สูงสุดของเขา และแน่นอนว่าเมื่อเติบโตขึ้นในท่ามกลางสังคมที่เปิดใจกว้างที่จะยอมรับความแตกต่าง ที่ทางในการดำเนินชีวิตของพวกเขา เขาย่อมไม่จบลงที่ ความเป็น “ไอ้บ้าและไอ้บ้อง” อย่างแน่นอน

พวกเขาจำนวนมากอาจจะไม่กลายเป็นภาระของใครๆ อีกต่อไป

และเชื่อว่าเมื่อเวลานั้นมาถึง พ่อแม่ของคนออทิสติกทุกคนในสังคมไทย คงจะไม่ต้องปิดบัง ซ่อนเร้น อับอายที่จะบอกกับคนอื่นๆ ว่า ลูกของเขาหรือเธอคือ “ออทิสติก”

“น้องนัช” เด็กออทิสติกไทย เป็นหนึ่งในตัวอย่างของบุคคลออทิสติกที่ได้รับเงื่อนไขที่เป็นผลดีต่อการพัฒนา ทั้งจากครอบครัวและสังคมที่แวดล้อมเขาในทุกช่วงของชีวิต

เมื่ออายุ ๓ ขวบครึ่ง “น้องนัช” ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นออทิสติก อาการที่มองเห็นได้ชัดเจนขณะนั้นคือ น้องนัชไม่พูดหรือสื่อสารเช่นเด็กปกติเลย ไม่สบตา ไม่สนใจผู้คน ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับใครๆ ทั้งสิ้นแม้แต่พ่อแม่ มีอาการสมาธิสั้นและชนผิดปกติ รวมทั้งมีการแสดงออกแปลกๆ หลายอย่างเช่น พูดคนเดียวด้วยภาษาที่ไม่มีความหมาย ชอบเล่นของหมุนๆ ทำอะไรซ้ำๆ ไม่สนใจเล่นกับเด็กคนอื่นๆ ถ้าได้ยินเสียงที่ไม่ชอบจะใช้มือปิดหูแล้วส่งเสียงอือๆๆ ต่อต้าน หากมีอะไรที่ไม่พอใจจะกรีดร้อง ทำร้ายตัวเอง และหลายๆ ครั้งจะขว้างปาข้าวของ

หลังการวินิจฉัย จิตแพทย์ คือ รศ.นพ.อัมพล สุอำพัน ได้ให้ “น้องนัช” เข้ารับการฝึกพูด และแนะนำให้พ่อแม่เลี้ยงดูน้องนัชเช่นเด็กปกติทุกอย่าง แต่ให้เน้นการฝึกและสอนบ่อยๆ ซ้ำๆ ในกิจกรรมที่เด็กทั่วไปในวัยเดียวกันทำ รวมถึงการเบี่ยงเบน ปรับแก้ในพฤติกรรมที่ผิดปกติ พยายามพาออกสังคมภายนอกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อส่งเสริมการรับรู้เรียนรู้ ให้เข้าเรียนในโรงเรียนตามวัย รวมทั้งพบแพทย์เพื่อติดตามผลด้านพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

แพทย์จะเน้นย้ำกับพ่อแม่ของน้องนัชเป็นระยะๆ ถึงความคาดหวังต่ออนาคตทุกด้านของลูกว่า ให้ลดความคาดหวังเดิมๆ ก่อนจะทราบว่าลูกเป็นเด็กพิเศษลงเพื่อจะไม่เกิดแรงกดดันทั้งต่อตัวเองและลูก ให้ยอมรับความเป็นจริงของลูกว่าเขาแตกต่างจากเด็กทั่วไป

น้องนัชได้รับการฝึกพูดอยู่ประมาณ ๔ ปี พร้อมกับการเข้าเรียนชั้นอนุบาลในโรงเรียนอนุบาลเมืองเอกซึ่งเป็นโรงเรียนสำหรับเด็กปกติทั่วไป โดยได้รับการเอาใจใส่อย่างดียิ่งจากคุณครูระดับพร วิสุทธิวงศ์ คุณครูใหญ่ที่ทราบเพียงแค่ว่าน้องนัชยังพูดไม่ได้และมีลักษณะต่างจากเด็กคนอื่นๆ แต่ด้วย “ใจ” ที่มีความเมตตาต่อลูกศิษย์ทำให้น้องนัชได้รับโอกาสทุกอย่างจากโรงเรียน และด้วยการคิดค้นวิธีการต่างๆ เพื่อปรับแก้พฤติกรรมของน้องนัชจากคุณครูระดับพร ทำให้น้องนัชสามารถพูด อ่าน เขียนหนังสือได้คล่องแคล่วเมื่ออยู่ชั้นอนุบาล ๒

และเมื่อเรียนจบชั้นอนุบาล ๓ น้องนัชก็เข้าเรียนระดับประถมตั้งแต่ ๑-๖ ที่โรงเรียนสิวลี (ปทุมธานี) ซึ่งที่นี่ก็เช่นเดียวกับโรงเรียนเดิม น้องนัช ได้รับการเอาใจใส่และเมตตาจากคุณครูทุกคนเป็นอย่างดี

การได้ใช้ชีวิตในโรงเรียนร่วมกับเด็กคนอื่นๆ ทำให้ทักษะทางสังคมที่เป็นปัญหาของน้องนัชลดลงมาก แต่ทักษะด้านการสื่อสารยังคงเป็นปัญหาที่ทำให้น้องนัช มีอุปสรรคในการเรียนหนังสือและความรู้ทางวิชาการ พ่อแม่จึงพยายามค้นหาสิ่งที่น้องนัชถนัดและที่สุกก็พบว่า ดนตรี เป็นสิ่งที่ลูกชื่นชอบและไม่มีอุปสรรคในการเรียนรู้เลย

น้องนัชจึงได้รับการส่งเสริมให้เรียนดนตรีตั้งแต่อายุ ๑๐ ขวบ โดยเรียนในวันหยุดและเรียนเพียง ๑ อย่างคือ อิเล็กโทน จนเมื่อเรียนในระดับมัธยมต้นพ่อแม่ของน้องนัชก็ได้ปรึกษากับ รศ.ดร.สุกรี เจริญสุข ผู้อำนวยการวิทยาลัยดุริยางค์ศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อวางแผนทางด้านการเรียนดนตรีในอนาคต ดร.สุกรี จึงแนะนำให้ขอความร่วมมือจากทางโรงเรียนมัธยมที่น้องนัชเรียนอยู่คือ โรงเรียนมีนประสาทวิทยา ขออนุญาตให้น้องนัชใช้เวลาในวันเรียนปกติ ๑ วันเรียนดนตรีโดยเฉพาะเพื่อทดสอบความสนใจและความถนัด โดยเรียนวิชาเปียโน ฟลูต ขั้วร้อง ที่โรงเรียนดนตรีเอี่ยมอารี และในวันเสาร์ เรียนวิชาอิเล็กโทน กีตาร์ ทฤษฎีดนตรี ที่โรงเรียนจินตวิดี

ผลจากการทดสอบในระยะเวลา ๓ ปีปรากฏว่าน้องนัชสามารถเรียนรู้ดนตรีได้เหมือนเด็กปกติทั่วไป สามารถอ่านเขียนโน้ตดนตรี เรียนรู้ทฤษฎีและสามารถประพันธ์เพลงด้วยตนเองได้

และเมื่อปี ๒๕๔๔ ขณะอายุ ๑๓ ปี น้องนัชมีผลงานหนังสือ ๑ เล่มชื่อ “ผมคือออทิสติก” เป็นงานเขียนที่เล่าถึงชีวิต ความคิด ความเข้าใจ ของตัวเอง

ในปีต่อมาก็มีผลงาน ซีดีเพลงชุด “Goodnight Moon Sound From Autistic” ซึ่งน้องนัชประพันธ์ทำนองเอง และมีบรรดาศิลปินในแวดวงดนตรีหลายคน เช่น เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ทองกราน ทานา พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ วีระศักดิ์ ขุนอินรังสิต จงฉานสิทธา ธเนศ ศรีวงษ์ และนักดนตรีมืออาชีพอีกหลายท่าน ร่วมกันจัดทำขึ้นเพื่อการกุศล หารายได้ให้องค์กรที่ทำงานช่วยเหลือบุคคลออทิสติก ซีดีชุดนี้วางขายตั้งแต่กลางปี ๒๕๔๕

นอกจากนี้น้องนัชยังได้ร่วมแสดงดนตรีในงานต่าง ๆ หลายครั้ง นอกจากคอนเสิร์ตประจำปีของโรงเรียนดนตรีเอี่ยมอารี

ได้เคยแสดงหน้าพระที่นั่ง ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนฯ ในงานราตรีการกุศลเพื่อบุคคลออทิสติก ซึ่งจัดโดยสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และล่าสุดได้ร่วมแสดงดนตรีกับวง “การาวาน” ในฐานะแขกรับเชิญเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ โดยบรรเลงเพลงที่ประพันธ์ขึ้นเอง พร้อมกับร่วมบรรเลงบทเพลงของวง “การาวาน” ด้วย

ปัจจุบันน้องนัช อายุ ๑๖ ปี กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ หลักสูตรเตรียมอุดมดนตรี วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ผลกระทบของระบบการศึกษาไทยที่มีต่อเด็ก

กมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี

แพทย์หญิงกมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี ประธานเครือข่ายพ่อแม่/เยาวชนเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้ขึ้นหนังสือร้องเรียนลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๕ ต่อนายนิโคลัส โฮเวน (Nicholas Howen) ผู้แทนข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ ประจำภาคพื้นเอเชีย-แปซิฟิก โดยในหนังสือร้องเรียนนั้น แพทย์หญิงกมลพรรณได้แสดงความห่วงใยในสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนในเอเชีย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย ที่ต้องเผชิญกับความเครียด อันเนื่องมาจากระบบการศึกษาที่เน้นปริมาณวิชาเรียนและการบ้าน ทำให้เด็กๆ และเยาวชนไม่มีเวลาพักผ่อนเพียงพอ นำไปสู่ความเครียด และการฆ่าตัวตายในหมู่วัยรุ่น ซึ่งอัตราการตายนั้นเป็นอันดับสองรองจากกลุ่มแรงงานผู้ใหญ่ พร้อมกันนี้ ยังได้เรียกร้องให้มีการกระตุ้นให้รัฐบาลไทย และประเทศต่างๆ ในเอเชียปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และปกป้องคุ้มครองเด็กจากระบบการเรียนดังกล่าว

นาย Nicholas Howen ได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ถึงคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เพื่อส่งต่อหนังสือร้องเรียนฉบับดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าเป็นประเด็นสิทธิเด็กที่เกี่ยวข้องกับการกิจของ กสม. โดยตรง จึงควรได้รับการพิจารณาโดยหน่วยงานภายในประเทศไทยเสียก่อน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และหลังจาก กสม. เข้ารับตำแหน่งอย่างเป็นทางการแล้ว ได้จัดระบบการทำงานในรูปของคณะอนุกรรมการชุดต่างๆ โดยได้มีการแต่งตั้ง

คณะอนุกรรมการการศึกษาและการพัฒนา ขึ้น เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ เพื่อ
รับผิดชอบประเด็นการศึกษาและการพัฒนา ดังนั้น *ประธานคณะกรรมการสิทธิ*
มนุษยชนแห่งชาติ จึงส่งหนังสือร้องเรียนฉบับนี้ไปยัง *ประธานอนุกรรมการการศึกษา*
และการพัฒนาใน กสม. เพื่อนำเข้าสู่การประชุมคณะอนุกรรมการฯ ในการประชุมครั้งที่
๓/๒๕๕๖ วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๖ และที่ประชุมได้มีมติให้แจ้งไปยัง แพทย์
หญิงกมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี ว่าคณะอนุกรรมการการศึกษาและการพัฒนาได้รับรู้
ประเด็นหรือข้อห่วงใยดังกล่าวไว้ในวาระการทำงานของคณะอนุกรรมการฯ โดยมี
เป้าหมายที่จะปฏิรูปการศึกษาให้สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างแท้จริง
โดยเน้นการเรียนรู้มีความสุขและพัฒนาทั้งด้านปัญญาและอารมณ์ของเด็ก

เวทีสิทธิ ฉบับนี้จึงขอนำเสนอหนังสือร้องเรียนฉบับดังกล่าว เพื่อนำเสนอแ่ง
มุมมองของสิทธิเด็กที่มักถูกละเลย โดยเฉพาะการละเมิดที่โครงสร้างระดับนโยบายและ
วัฒนธรรมการทำงานของสถาบันด้านการศึกษา ซึ่งควรเป็นเป้าหมายสำคัญในการ
ถ่ายทอดความรู้ และการสร้างวัฒนธรรมการเคารพสิทธิเด็ก ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม
และอารมณ์

Parent-Youth Network for Education Reform

18 Ekamai soi 10, Wattana district
Bangkok, Thailand 10110

12 December 2002

Dear Mr.Nicolas Howen, the Asia-Pacific representative of the
UN High Commission for Human Rights,

Have you ever heard about children's suicide and the high unhappiness and frustration in Asian countries about the educational system, including in Thailand (Time Asia, document enclosed)?

In Thailand the suicide rates among teenagers is second only to adult workers. The main reasons are parents' and teachers' wrong attitudes, problems with friends, and the educational system. About 61% of Thai students have too much tension from the educational system, leading them to drug addiction and misbehavior (confirmed by the Thai Farmers Bank Research Center, 1999 and many researches). About 36% of students have depressive disorders (researched by Dr.Winadda Piyasilp, a psychologist from a children's hospital) and about 40% have had suicidal thoughts (researched by Prof. Dr. Umaporn Trangkasombat, a psychologist from Chulalongkorn University)

Thailand started educational reform since 1999, but it still keeps the same method of studying many subjects (now there are 21 subjects in every level from grade 1 until grade 12). Every subject is repeated every year. And many schools assign too many projects, resulting in an overload of homework. Now, Thai students in many schools work too hard, have

inadequate time for relaxing and sleeping, and have too much tension.

So, we want your help in urging the Thai government and many governments in Asia to protect our children from being overloaded with irrelevant and useless subjects and unproductive homework. Educational reform should be based on brain research. At the same time the government should promulgate laws to protect the rights of children, and the Thai government must follow the international convention on the rights of the child, especially sections 19, 31, 32 and 33.

I hope that you will help the children in the world, especially in Asia. I have complained about this matter to the Thai Human Rights Commission a year ago but without any response.

Thank you very much for helping the children in the world and Thai children.

Sincerely,

Dr.Kamolpan Cheewapansri
Chair, Parent-Youth Network

Tel. 0-2661-2810

Mobile : 0-1298-0284

**เสียงเพรียกจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแห่งโลก
ที่เมือง โปรโต อัลเรเกอร์ ประเทศบราซิล**
เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ค.ศ. ๒๐๐๓

**Call of the World Social Movements,
Porto Alegre, Brazil, 27 January 2003**

ผู้แปล: พรทิพย์ภา เกอร์ และ เจอจันท์ วงศ์พลกานันท์
ผู้เรียบเรียง: คริส เบเกอร์

ทุกๆ ปี เริ่มจาก ค.ศ. ๒๐๐๑ **สมัชชาสังคมโลก (World Social Forum)** ประชุมที่โปรโต อัลเรเกอร์ ประเทศบราซิล ประหนึ่งว่าเป็นการประชุมของประชาสังคมโลก ในเวลาเดียวกับที่สมัชชาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) ประชุมกันที่ดาวอส ปีนี้ ที่ประชุมได้ออกแถลงการณ์ฉบับนี้ขึ้น

เรามาพบกันที่เมือง โปรโต อัลเรเกอร์ ในภาวะมืดของวิกฤตโลก ความมุ่งหมายของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาที่จะก่อสงครามในอิรัก เป็นตัวกักคุกคามต่อชีวิตของพวกเขาทุกคน และสำแดงให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่าง ลัทธินิยมการพร้อมรบ (militarism) และการครอบงำทางเศรษฐกิจ

ในขณะเดียวกัน โลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ กำลังอยู่ในช่วงวิกฤต การคุกคามของความขบเซาของเศรษฐกิจโลกก็ปรากฏขึ้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เรื่องอัปยศในการร่วมกันฉ้อโกงกลายเป็นข่าวร้ายวันประจำหน้าหนังสือพิมพ์ และเปิดเผยความจริง

ของระบอบทุนนิยม

ความไม่เสมอภาคของสังคมและเศรษฐกิจ กำลังเจริญเติบโต ทุกคามโครงสร้าง
ของสังคมในมนุษย วัฒนธรรม สิทธิและชีวิตของเรา

ความหลากหลายทางชีวภาพ อากาศ น้ำ ป่า ดิน และทะเล ถูกทำให้กลายเป็น
สินค้า และ นำมาจำหน่ายได้

สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ถูกคามอนาคตร่วมของเรา

เราขอต่อต้านสิ่งเหล่านี้!

เพื่ออนาคตร่วมของเรา

เราคือขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่กำลังร่วมกันต่อสู้ทั่วโลกเพื่อต่อต้าน
โลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ สงครามลัทธิแบ่งผิว ลัทธิแบ่งชั้นวรรณะ ความยากจน ปิตา
ธิปไตย และทุกรูปแบบของการแบ่งแยก และการกีดกัน ทางเศรษฐกิจ ชาติพันธุ์ สังคม
การเมือง วัฒนธรรม เพศสภาพ และ เพศสถานะ พวกเราาร่วมกันต่อสู้เพื่อความ
ยุติธรรมทางสังคม สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม สิทธิ
สากล และเพื่อความถูกต้องยุติธรรมของประชาชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคต
ของตนเอง

เรายืนหยัดเพื่อสันติสุขและความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อสังคมที่ยั่งยืน
สนองตอบความต้องการของประชาชน ในการที่ได้มาซึ่งอาหาร ที่อยู่อาศัย อนามัย
การศึกษา ข้อมูลข่าวสาร น้ำ พลังงาน การขนส่งมวลชน และ สิทธิมนุษยชน

เรามีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับผู้หญิงที่เข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้าน
ความรุนแรงของสังคมและของระบอบปิตาธิปไตย เราสนับสนุนการต่อสู้ของชาวนา
ผู้ใช้แรงงาน ขบวนการเคลื่อนไหวของชาวเมือง และกลุ่มคนที่ถูกพรากสิทธิอย่าง
กะทันหันในการมีที่อยู่อาศัย อาชีพ ที่ดิน และสิทธิของตน

เราได้แสดงให้เห็นนับหลายล้านครั้ง เพื่อจะบอกว่า มีอีกโลกหนึ่งที่เป็นไปได้
และไม่เคยมีอะไรที่เป็นจริงและเร่งด่วน ไปมากกว่านี้อีกแล้ว

ไม่เอาสงคราม !

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมต่อต้าน การใช้กำลังทหาร การเพิ่มฐานทัพ และ การปราบปรามของรัฐ ทำให้จำนวนผู้ลี้ภัยเพิ่มขึ้นอย่างไม่ถ้วน และทำให้เกิดอาชญากรรมทางสังคม และ คนจน

เราต่อต้านสงครามในอิรัก การโจมตีชาวปาเลสไตน์ ชาวเซเชน และชาวเคิร์ด สงครามในอัฟกานิสถาน โคลัมเบีย อาฟริกา และการเกิดภัยคุกคามของสงครามในเกาหลี เราไม่เห็นด้วยกับความก้าวร้าวของสังคมและการเมือง ในเวเนซุเอลา และการที่รัฐบาลสหรัฐขัดขวาง ต่อต้าน เสริมธุรกิจ และการเมืองใน คิวบา และที่อื่นๆ พวกเราไม่เห็นด้วยกับการปฏิบัติการทางทหารและเสริมธุรกิจ ในการสร้างแบบจำลองของระบบเสรีนิยมใหม่ ซึ่งเป็นการบ่อนทำลาย อธิปไตย และสันติภาพของมวลมนุษยชาติทั่วโลก

สงครามได้กลายเป็นโครงสร้างที่ถาวรของการครอบงำโลกโดยใช้กำลังทหาร ควบคุมผู้คน และทรัพยากรยุทธศาสตร์ เช่น น้ำมัน สหรัฐอเมริกาและประเทศพันธมิตรได้ใช้สงครามเป็นหนทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยเห็นเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ เราขอประณามความพยายามอย่างจริงจังของฝ่ายจักรวรรดินิยมในการเพิ่มความตึงเครียด และความขัดแย้ง ทางศาสนา ชาติพันธุ์ ลัทธิแบ่งแยกเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ที่มีอยู่ทั่วโลก เพื่อที่จะแสวงหาผลประโยชน์ที่แสดงถึงความเห็นแก่ตัวให้กับตนเอง

ความเห็นส่วนใหญ่ของสาธารณชนทั่วโลกต่อต้านสงครามในอิรัก เราขอเรียกร้องให้ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม พลังกลุ่มก้าวหน้า ในอันที่จะสนับสนุนมีส่วนร่วมและจัดการให้มีการประท้วงทั่วโลก ในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๒๐๐๓ การประท้วงเหล่านี้ได้รับการวางแผนและได้รับความร่วมมือจากคนทั้งหลาย ผู้ต่อต้านสงครามซึ่งอาศัยอยู่ในมหานครต่างๆ กว่า ๓๐ แห่งทั่วโลก

ยกเลิกองค์การการค้าระหว่างประเทศ

องค์การการค้าระหว่างประเทศ (WTO) และ เขตการค้าเสรีอเมริกา (Free Trade Area of the Americas, FTAA) และการขยายความตกลงทางการค้าในระดับภูมิภาคและทวีปาคี เช่น African Growth and Opportunity Act (AGOA) และ

ความตกลงเกี่ยวกับเขตการค้าเสรีแห่งอเมริกากลางที่อยู่ในระหว่างการนำเสนอ ได้ถูกมาใช้โดยบรรษัทลงทุนข้ามชาติเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ของตน เพื่อครอบงำและควบคุมเศรษฐกิจของเรา และเพื่อกำหนดแบบจำลองของการพัฒนาซึ่งทำให้สังคมของเราเกิดความยากจน อำนาจของการค้าเสรี ได้นำเอาชีวิตและธรรมชาติในทุกแง่มุมมาทำให้เป็นสินค้า และผู้คนได้ถูกลิดรอนสิทธิพื้นฐาน บรรษัทลงทุนข้ามชาติด้านการเกษตรกำลังพยายามที่จะกำหนดบทบังคับวิสวพันธุกรรมทั่วโลก ประชาชนกำลังได้รับความทุกข์ทรมานจากโรคเอดส์ และโรคระบาดต่างๆ แพร่ขยายไปยังแอฟริกา และประเทศอื่นๆ ก็ปฏิเสธการเข้าถึง ยาราคาถูกที่ไม่ได้รับการคุ้มครองทางการค้า นอกจากนี้ ประเทศกำลังพัฒนา กำลังติดบ่วงวัฏจักรที่ไม่รู้จบของการเป็นหนี้ซึ่งบ่งกับประเทศของตนให้เปิดตลาด และขายความอุดมสมบูรณ์เป็นสินค้าออก

ในที่กำลังมาถึง เราจะมียุทธการที่เพิ่มขึ้นทั้งขนาดและทัศนวิสัยในการต่อต้านองค์การการค้าระหว่างประเทศ เขตการค้าเสรีอเมริกา และการค้าเสรี เราจะวางกลยุทธ์ที่จะหยุดและถอนกลับ การค้าเสรีทางการเกษตร น้ำ พลังงาน การบริการ สาธารณะ และการลงทุน และเรียกคืนอำนาจอธิปไตยของประชาชนที่มีต่อสังคมของตน แหล่งทรัพยากร วัฒนธรรม ความรู้ และ เศรษฐกิจ ของเขาทั้งหลาย

เราเชื่อมั่นว่าหนึ่งใจเดียวกับชาวนาเม็กซิโกที่กล่าวว่า “ชาวนารู้สึกแสนจะเหนื่อยหน่าย” (“el campo no aguanta mas”) และในจิตวิญญาณที่มุ่งมั่นในการที่จะต่อสู้ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ที่จะยกเลิกองค์การการค้าระหว่างประเทศ และเขตการค้าเสรีอเมริกา เราจะสนับสนุนการเคลื่อนไหวทั่วโลก และต่อสู้เพื่อจะได้มาซึ่งอธิปไตยทางอาหาร และต่อต้านแบบจำลองของเสรีนิยมใหม่ในเรื่องการเกษตร การผลิตอาหาร และการจำหน่ายปันส่วน เฉพาะอย่างยิ่ง เราจะชุมนุมประท้วงทั่วโลกต่อต้านการประชุมระดับรัฐมนตรี องค์การการค้าโลกครั้งที่ ๕ ที่แคนคูน ประเทศเม็กซิโก และระหว่างการประชุมของคณะกรรมการการค้าเสรี ที่ไมอามี ประเทศสหรัฐอเมริกา ในเดือนตุลาคม

ฉบับนี้

การยกเลิกหนี้ของประเทศโลกที่ ๓ ทั้งหมด อย่างไม่มีเงื่อนไข เป็นการสถาปนา
วางพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน เราต้องช่วยกันสนับสนุนประเทศที่เป็นหนี้ และหยุด
การจำหนี้ยและยกเลิกข้อตกลงกับ ไอเอ็มเอฟ โดยเฉพาะโครงการปรับโครงสร้าง
(Structural Adjustment Programs) หลายศตวรรษแล้วที่ประชาชนโลกที่ ๓
ถูกเอาเปรียบ ทั้งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้เขาเหล่านั้นมีสิทธิที่จะฟื้นฟู
ชีวิตในสิ่งที่สูญเสียไป เราขอถามว่า “ใครเป็นหนี้ใครกันแน่?” ประเด็นนี้จะถูกยก
ขึ้นมาในการประชุมในปี ค.ศ. ๒๐๐๓ ทั้งการประชุม จี ๘ ที่เมืองอีว็อง ในเดือน
มิถุนายน การประชุมองค์การการค้าโลก ที่เม็กซิโก และการประชุมประจำปีของธนาคาร
โลกและไอเอ็มเอฟที่ กรุงวอชิงตัน ในเดือนกันยายน

คัดค้านจี ๘

เราขอเรียกร้องกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม และ กลุ่มพลังก้าวหน้าร่วมกันเป็น
ส่วนหนึ่งในการระดมคนในการประณามความไม่ชอบธรรม และนโยบายของ จี ๘
ซึ่งจะมีการประชุมกันที่อีว็อง ประเทศฝรั่งเศส ระหว่างวันที่ ๑-๓ มิถุนายน ค.ศ.
๒๐๐๓ การระดมพลังกันครั้งนี้จะมีขึ้นทั่วโลก ด้วยการรวมตัวกันในระดับนานาชาติ
ณ เมืองอีว็อง ซึ่งจะรวมเอาการประชุมสุดยอดคู่ขนานอีกทางเลือก ค่ายคู่ขนานอีก
ทางเลือก และการประท้วงใหญ่ระดับนานาชาติเข้าไว้ด้วย

ผู้หญิง : ส่งเสริมความเสมอภาค

เราเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวสนับสนุนการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้หญิงใน
วันที่ ๘ มีนาคม ซึ่งจะเป็นวันสตรีสากลระดับนานาชาติ ที่จะต่อต้านทุกรูปแบบของ
ความรุนแรงและระบอบปิตาธิปไตย เพื่อความเสมอภาคในระดับสังคมและการเมือง

รวมพลังเพื่อความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

เราขอเรียกร้องการรวมพลังเพื่อความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันจากกลุ่มพลัง
ก้าวหน้า และองค์กรต่างๆ ทั่วโลก รวมไปถึงชาวปาเลสไตน์ เวเนซุเอลา โบลิเวีย
และชนชาติอื่นๆ ที่กำลังประสบปัญหาวิกฤตและกำลังต่อสู้กับการครอบงำแบบ

จักรวรรดินิยม ในเวลานี้

เราขอเรียกร้องต่อประชาชน (We call to the people)

เพราะเราเชื่ออย่างแน่วแน่นว่า มีอีกโลกหนึ่งที่เป็นไปได้ อีกโลกหนึ่งที่เป็นไปได้เนื่องจากว่า มันเป็นพันธสัญญาของเราเอง การดิ้นรนของเราเอง และการชุมนุมในระดับนานาชาติ เรายึดความมุ่งมั่นที่จะเดินไปข้างหน้าและเสริมสร้างความเป็นเอกภาพของพวกเราต่อต้านสงครามต่อต้านความยากจน สนับสนุนสันติภาพและความยุติธรรมของสังคม

ส่งเสริมเครือข่ายระหว่างประเทศของเรา

เมื่อปีที่ผ่านมามีระหว่างการประชุมสภาสังคมโลก (World Social Forum) ณ เมืองปอร์โต อัลเรเกร เราได้รับเอาคำแถลงการณ์ซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์ การดิ้นรนต่อสู้รวมทั้งวิธีการที่เราสร้างพันธมิตร จิตวิญญาณของบทความนี้ยังคงดำรงอยู่และจะสร้างแรงบันดาลใจแก่การระดมพลังของเราที่จะเกิดขึ้นในอีกไม่ช้า

นับแต่นั้นเป็นต้นมาโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก และเราตระหนักถึงความจำเป็นที่จะก้าวไปข้างหน้าในสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้ คือ กระบวนการตัดสินใจความร่วมมือและพันธมิตร ความจำเป็นในการส่งเสริมนักสากลนิยม (internationalists) นักสตรีนิยม (feminists) และแนวคิดที่ไม่แบ่งแยก (non-discriminatory) ซึ่งมีลักษณะ กว้าง (broad), แปลกใหม่ (radical), เป็นประชาธิปไตย (democratic), มีความหลากหลาย (plural), และระเบียบวาระการประชุมที่ต่อต้านนักจักรวรรดินิยม (anti-imperialist agenda)

ขณะนี้เราต้องการที่จะกำหนดเค้าโครงเพื่อแสดงความชัดเจนในสิ่งที่เราวิเคราะห์และพันธสัญญาทั้งหลายที่มีต่อการระดมคน ดังกล่าวต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการเคลื่อนไหวทั้งหลาย ยึดมั่นไว้ในใจเสมอว่า สภาทางสังคม (social forums) ไม่สังกัดรัฐบาลและพรรคการเมืองใดๆ (ดังที่ใหไว้ใน WSF Charter of Principles) และให้ความสนับสนุนในความมีเอกราชของพวกเขาเหล่านั้น เค้าโครงดังกล่าวอาจจะได้รับการเสริมสร้างให้แข็งแกร่งโดยนักเคลื่อนไหวทางสังคมอันหลากหลายที่มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมทั้งการปฏิบัติทางสังคม

ที่มีความเป็นรูปธรรม ยิ่งไปกว่านั้นเค้าโครงนี้ควรมีความสอดคล้องกับรูปแบบอันหลากหลายในการแสดงออกทางการเมืองการจัดองค์ประกอบของการเคลื่อนไหวและคำนึงถึงความหลากหลายของอุดมการณ์และวัฒนธรรม

เรารู้สึกถึงความจำเป็นที่จะสร้างเครือข่ายแห่งการเคลื่อนไหวที่มีลักษณะของการตอบสนอง ชิดหุ่ยนและยั่งยืน แต่กระนั้นก็ต้องกว้างขวางและโปร่งใส หน้าที่รับผิดชอบของเครือข่ายควรจะเสริมความสมบูรณ์และหล่อเลี้ยงกระบวนการส่งเสริมความหลากหลายของกระบวนการและรับเอาระดับที่จำเป็นของความร่วมมือเป้าหมายของเครือข่ายจะเป็นการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวในที่ต่างๆ ทั่วโลก ในการอภิปรายทางการเมืองที่ลึกซึ้งมากขึ้น เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติการร่วมกันสร้างเสริมความริเริ่มของนักปฏิบัติการสังคม ในสิ่งที่ป็นรูปธรรมทำการต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของสังคม งานของเครือข่ายควรจะเป็นไปอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ

เมื่อถึงประเด็นนี้เราขอเสนอให้สร้างกลุ่มประสานการติดต่อในฐานะของทรัพยากรและเครื่องมือในการระดมกำลังผู้คนรวมทั้งจัดเตรียมการประชุม ส่งเสริมการอภิปรายและประชาธิปไตยด้วยการสร้างเว็บไซต์และรายชื่อเพื่อการส่งทางไปรษณีย์ กลุ่มประสานการติดต่อนี้ควรจะต้องขึ้นเป็นระยะเวลาระหว่าง ๖ และ ๘ เดือน และกลุ่มควรจะนำเอาประสบการณ์ของผู้สนับสนุนเครือข่ายทางสังคมและการเคลื่อนไหวของแนวร่วมประชาชนที่มีรากฐานอยู่ในประเทศบราซิล

การเตรียมนี้ต้องมีการส่งผ่านและรับประกันว่ามีความต่อเนื่อง ภาระหน้าที่หลักของกลุ่มเฉพาะกิจคือ การก่อให้เกิดการอภิปรายเพื่อว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมทั่วโลกจะได้นิยามแนวทางที่เป็นรูปธรรมเพื่อที่จะทำงานร่วมกัน การทบทวนครั้งแรกเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มประสานการติดต่อจะเกิดขึ้นในการประชุมของเครือข่ายแห่งขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในระหว่างที่มีการระดมพลังมวลชนเพื่อต่อต้านองค์การการค้าโลก ณ เมืองแคนุน ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๒๐๐๓ การทบทวนครั้งที่สองจะกระทำอีกครั้งหนึ่งในการชุมนุมของเครือข่ายแห่งการเคลื่อนไหวทางสังคม จะเกิดขึ้นตามมาในระหว่างการประชุม World Social Forum (WSF) ที่คาดว่าจะจัดขึ้นในประเทศอินเดียในปี ค.ศ. ๒๐๐๔

ที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใด การทบทวนนี้จะพิจารณาความมีประสิทธิภาพของความ

ร่วมมือและแสวงหาวิถีทางใหม่ๆ ในการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ การทบทวนดังกล่าวนี้ยังจะพิจารณาว่าควรดำเนินการต่อไปอย่างไร จากปีหนึ่งต่อไปอีกยังปีหนึ่ง และวิธีที่จะรวมเอาการเคลื่อนไหวในระดับชาติ ภูมิภาค และการรณรงค์ตามหัวข้อ (thematic campaigns) ในขณะเดียวกันเราต้องการการอภิปรายครั้งใหญ่ในระหว่างองค์กร การรณรงค์และเครือข่ายเพื่อที่จะรวบรวมข้อเสนอต่างๆ สำหรับโครงสร้างที่ถาวรและมีชีวิตเป็นตัวแทนที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น

ในเวลาอีกหลายเดือนที่จะมาถึง เราจะมีโอกาสอันดีมากมายในการทดลองปรับปรุง และสร้างกระบวนการนี้โดยอาศัยการรณรงค์และการระดมพลังประชาชน

เราขอเรียกร้องให้เครือข่ายทั้งหมด ขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนและสังคม ให้ลงนามในถ้อยแถลงนี้ภายในเวลา ๒ เดือน

คำเตือน

เคียนจิต นวรงค์

แทนที่คุณจะเล่านิทานอันดีงาม
และซึ้งถึงเวลาของอรุณเหนือท้องทุ่ง
แก่เด็กตัวน้อยน้อย
แทนที่คุณจะเขียนภาพดอกไม้สดสวย
และบึงบางช่อมงามในหุบเขา
แก่บุตรและธิดาแห่งชีวิต
แทนที่คุณจะสั่งสอนให้เด็กเล็กเหล่านั้น
เห็นอกเห็นใจผู้ที่ต่ำต้อย
และแทนที่คุณจะก่อไฟระอุใจ
ขับไล่ความหนาวเย็นและความมืดมิด
ในคำคืนอันเปล่าเปลี่ยว
เพื่อความฝันอันแก่แก่แห่งหมู่ผู้เยาว์วัย

คุณกลับตั้งข้อห้ามและคำตวงพากมาย
คำขู่เชิงอุปและการทุบตี
คือโทษที่กระทำต่อบุตรหลานของคุณ
ผู้พูดถึงอรุณเหนือท้องทุ่ง
เมื่อแม่หมู่พูดถึงดอกไม้และบึงบางช่อมงาม

คุณกลับคำว่าและเยาะเย้ย
คุณระงับคำอธิบายโหดเหี้ยม
ขึ้นมามข่มขู่ทุกครั้ง
เมื่อเด็กน้อยพูดถึงความชั่วร้ายของผู้คน
ในความผิดผิดและทรมานเป็น
เมื่อแสงไฟจากฟอเรนส์สว่างขึ้น
การจับผิดก็ตามมา
พร้อมพร้อมกับเสียงร่ำไห้

ทุกวันทุกคืน
คุณหาข้ออ้างกับหัวใจเดียว
โดยการส่งเสริมเรื่องราวเลวเลว
ตลอดทั่วทั้งนั้นตรงนี้
การเอารัดเอาเปรียบคือความชอบธรรม
การแสวงประโยชน์ส่วนตัว
แม้จะทำลายประโยชน์ส่วนรวม
คือความถูกต้อง
การข่มเหงกดขี่คือความสุข
การเหยียบย่ำผู้อื่น
เพื่อเอาตัวรอดไปโดยลำพัง
คือความแข็งแกร่งและเจตจำนง
คุณหาข้ออ้างไปพลาง
และยังหลอกลวงใจพร้อมกันไปด้วย
ฉันทอถาม
คุณมีสิทธิอย่างไรหรือ
เมื่อคุณไม่เคยมองสร้างวันเวลาอันดีงาม
แก่เขาเหล่านั้น
แล้วคุณยังกลับก็ตักมันทำลาย

ความคิดและการกระทำของเขาเสียอีก
ฉันขอถามอีกครึ่ง
คุณมีสิทธิ์อะไรหรือที่กระทำเช่นนั้น

ฉันเวลาบ่นเตือนนับปี
ผ่านไปผ่านไป
คุณก็ลืมความเป็นเด็กของคุณ
และมีศรัทธาพระหว่างผู้คนเสียสิ้น
สายลมสายฝนแสงแดดและสิ่งรอบข้าง
ให้อะไรแก่คุณหรือ
นอกจากทรัพย์สินสมบัติ
ที่คุณกอบโกยกักตุนมากมาย
และร่างกายที่เปลี่ยนไป

โครงการของคุณเริ่มมุ่งอ
เนื้อฟามหนังเหี้ยมขุ่น
เส้นผมเริ่มหลุดร่วงและเป็นสีเทา
สายตาฝ้าฟาง
เสียดายว่าป่านนี้ควรระวัง
ความตายที่รอคุณอยู่แต่แรก
ก็มาเคาะประตูเรียกคุณ
บ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า

ในคืนที่ที่คุณกลัวเกรง
คุณต้องการเสียงร่ำไห้
ของผู้คนและเด็กน้อยเป็นเพื่อนคุณ
คุณบอกว่ามันเป็นเสียงแห่งชีวิต
เด็กน้อยนั้นไม่ยอมรับรู้และเห็นดีเห็นงาม

กับความละโมภทุกสิ่งทุกอย่างของคุณหรือ
ชีวิตที่ไร้ค่าของคุณ
เมื่อตายไปมันจะมีอะไรเหลืออยู่
นอกจาก
ความสดชื่นในวันเวลาของคนรุ่นลูก
เท่านั้น

ทำไมสิ่งต่างๆในวันเวลาที่ผ่านไปผ่านไป
ไม่อาจทำให้ลืมของคุณ
คนขึ้นและต่าขึ้น
ทำไมหนอ
ลืมของคุณกลับที่และคำผิด
หากขึ้นหากขึ้น
ฉันขอบอกคุณอีกครั้ง
เพื่อคุณตายไป
คุณจะมีอะไรเหลืออยู่หรือ
นอกจาก
ความสดชื่นในวันเวลาของคนรุ่นลูก
และของผู้คนทั้งหลาย
เท่านั้น

ประวัติผู้เขียน

เข็มพร วิรุณราพันธ์

ผู้อำนวยการมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก

- ❖ การศึกษา รัฐศาสตรบัณฑิต (2525) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ❖ พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาดบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2542)
- ❖ พ.ศ. 2526 เริ่มงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ของโครงการ *แต่น้องผู้หิวไทย* มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) และเป็นผู้ประสานงานโครงการต่างๆ ของ มพด. คือโครงการส่งเสริมมวลชนเพื่อเด็ก โครงการแรงงานเด็ก โครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา
- ❖ เป็นผู้แทนของมูลนิธิในคณะกรรมการระดับชาติ และจัดทำแผนนโยบายด้านการพัฒนาเด็ก
- ❖ วิทยากรบรรยายและฝึกอบรมในเรื่องแรงงานเด็ก และบทบาทของสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็กให้กับองค์กร และสถาบันศึกษาต่างๆ
- ❖ ผลงาน : งานวิจัยเรื่องแรงงานเด็กต่างชาติ กรณีศึกษาเด็กจากประเทศลาว, การศึกษานโยบายและการปฏิบัติเรื่องแรงงานเด็กต่างชาติ, แรงงานเด็กทำงานบ้าน ฯลฯ

ดร.คริส เบเกอร์

นักเขียน นักวิจัยอิสระ

- ❖ สำเร็จการศึกษาปริญญาเอกสาขาประวัติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ. 2516
- ❖ สอนวิชาประวัติศาสตร์และการเมืองเอเชียที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์เป็นเวลา 7 ปี
- ❖ เดินทางมาพำนักอยู่ประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ทำงานในวงการธุรกิจ และเป็นอาจารย์สอนพิเศษที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ NIDA และ ABAC
- ❖ เขียนหนังสือคู่กับศาสตราจารย์ ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร เช่น เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ และ Thailand's Boom and Bust
- ❖ แปลงานภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ เอกสารหรืองานวิชาการที่มีค่า ซึ่งสมควรได้รับการเผยแพร่ระดับนานาชาติ เช่น งานของรัชกาลที่ 5 ท่านปรีดี พนมยงค์ จิตรทิพย์ นาถสุภา นิธิ เอียวศรีวงศ์
- ❖ งานหลักปัจจุบัน ศึกษาวิจัยและเขียนหนังสือด้านประวัติศาสตร์ไทย แปลเอกสารและบทความ งานด้านบรรณาธิการหนังสือและวารสาร และเขียนบทความหนังสือพิมพ์ไทยและต่างประเทศ

ศ.(พิเศษ) ดร.ชลธิรา สัตยาวัฒนา

ผู้อำนวยการ สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต

- ❖ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (จุฬาฯ) ดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชามานุษยวิทยา (The Australian National University)
- ❖ ผู้เชี่ยวชาญด้านอักษรศาสตร์ มานุษยวิทยา วัฒนธรรมศึกษา ไทยศึกษา และสหวิทยาการ
- ❖ ศาสตราจารย์พิเศษ ระดับ Professeur des Universités (ISCID), Academie de Lille, Université du Littoral, Dunkerque, France
- ❖ หัวหน้าโครงการวิจัย “โครงการสิทธิชุมชนท้องถิ่น จากจารีตประเพณีสู่

สถานการณ์ปัจจุบัน : การศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางนโยบายสิทธิชุมชนในประเทศไทย” ในชุดโครงการ “สิทธิมนุษยชนไทยในสถานการณ์สากล” ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก เป็นผู้ประสานงานโครงการ (2544-2545) โดยทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- ❖ รองประธานคณะกรรมการคัดสรรและเผยแพร่วรรณกรรมของชาติ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
- ❖ อนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ❖ อนุกรรมการศึกษาปัญหาชนกลุ่มน้อยกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในคณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา
- ❖ งานเขียน งานวิจัย และงานบรรณาธิการหนังสือวารสารวิชาการ อีกจำนวนมาก เช่น แพทยศาสตร์สงเคราะห์, ถั่วเมื่อนาน, ไปเยว่, กิ่งศตวรรษ ขบวนการสันติภาพ, จีนใหม่ในกระแสการเปลี่ยนแปลง, บทเรียนจากเหตุการณ์ความรุนแรงในกัมพูชา
- ❖ ผลงานล่าสุด : พลวัดสิทธิชุมชน : กระบวนทัศน์ทางมานุษยวิทยา, จัดพิมพ์โดย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (2546)

ซูริตัน เจริญพร

เจ้าหน้าที่วิจัย สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต

- ❖ สำเร็จการศึกษาวิทยาศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาหอนบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ❖ สิทธิชุมชนบ้านครัว : พลวัดชุมชนบ้านครัว ในโครงการสิทธิชุมชนท้องถิ่น จากจารีตประเพณีสู่สถานการณ์ปัจจุบัน : การศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางนโยบายสิทธิชุมชนในประเทศไทย
- ❖ มีประสบการณ์ทำงานปฏิบัติการชุมชน วิจัยเชิงปฏิบัติการ และเผยแพร่งานชุมชนแออัดในเมือง

นายแพทย์ชูชัย สุภวงศ์

เลขาธิการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

- ❖ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเวชศาสตร์ป้องกันและด้านอาชีวเวชศาสตร์ของแพทยสภา
- ❖ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทอาชีวอนามัย และปริญญาโทด้านสาธารณสุขศาสตร์ จากมหาวิทยาลัย Harvard ประเทศสหรัฐอเมริกา
- ❖ เคยดำรงตำแหน่งสำคัญๆ เช่น กรรมการแพทยสภา เลขาธิการแพทยสภา และประธานชมรมแพทย์ชนบท
- ❖ ปัจจุบัน นอกจากดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้ว ยังเป็นกรรมการมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค มูลนิธิแพทย์ชนบท และมูลนิธิสื่อสร้างสรรค์ รวมทั้ง กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ) ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ
- ❖ มีผลงานที่โดดเด่นในการศึกษาวิจัยและร่วมรณรงค์เพื่อปกป้องสิทธิของคนไม่สู้บุญศรี

ดร.โชคชัย สุทธาเวศ

เลขาธิการ อนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

- ❖ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาสังคมวิทยาอุตสาหกรรม (แรงงานและองค์การ) จากมหาวิทยาลัยบิลเลเฟลด์ ประเทศเยอรมนี เมื่อปี 2538
- ❖ เคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักวิจัยและบรรณาธิการจดหมายข่าววิจัยมหาวิทยาลัยเอเซียอาคเนย์ (2543-2544)
- ❖ กรรมการรองผู้อำนวยการและกรรมการฝ่ายวิชาการ สถาบันปรีดี พนมยงค์ (2541-2543)
- ❖ นักวิชาการฝ่ายสนับสนุนการวิจัยด้านความสัมพันธ์ข้ามชาติและทางเลือกในการพัฒนา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2539-2541)

บุรินทร์ ชินเรนศ (เตือนจิต นวตรงค์)

นักเขียนอิสระ

- ❖ สำเร็จการศึกษาคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ❖ เคยทำงานในนิตยสารลลนา และนิตยสารผู้ฝัน ระยะหนึ่ง
- ❖ มีผลงานเป็นบทกวีลงในนิตยสาร และวารสารต่างๆ เช่น กระดังงา อิมเมจ มติชนสุดสัปดาห์ ฯลฯ โดยใช้นามปากกาว่า เตือนจิต นวตรงค์
- ❖ ปัจจุบันทำงานฝีมือ เล็กๆ น้อยๆ ประทับชีวิต

รัญญา ใจดี

เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน สำนักส่งเสริมและประสานงานเครือข่าย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

- ❖ สำเร็จการศึกษาปริญญาโทสาขา Women's Studies จาก Rutgers, the State University of New Jerseys ประเทศสหรัฐอเมริกา
- ❖ เป็นคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2544-2549)
- ❖ คณะทำงานจัดทำรายงานการอนุวัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW)
- ❖ คณะทำงานจัดทำรายงานเพื่อติดตามผลการปฏิบัติงานของรัฐบาลตามแผนปฏิบัติการปักกิ่ง (Beijing Platform of Action)
- ❖ คณะทำงานโครงการบูรณาการมิติหญิงชายเข้าสู่กระแสหลักของสังคม (gender mainstreaming) ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารโลก

พรทิพย์ภา ประทุมรัตน์ เกอร์

ผู้พิพากษาสมทบ ศาลจังหวัดนนทบุรี แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

- ❖ นักศึกษาปริญญาเอก รุ่น 3 โครงการปริญญาเอกสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำพระจันทร์ พ.ศ. 2544-ปัจจุบัน หัวข้อวิทยานิพนธ์ “Thailand Policy Analysis Responding to the Kyoto Protocol Ratification and its Ramification”
- ❖ นักวิจัย CDM (Clean Development Mechanism) Forum สถาบันวิจัยพลังงาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ❖ ผู้ประเมินประเมินประจำศาลจังหวัดนนทบุรี แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว
- ❖ อดีตคณะที่ปรึกษารัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม
- ❖ ผู้ช่วยนายกนิสดีหญิง สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในสมัยเรียกห้องประชาธิปไตย 14 ตุลาฯ
- ❖ ฝ่ายประชาสัมพันธ์และโฆษก วัดไทย นครลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1981-1990)

รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร

รองเลขาธิการคณะกรรมการวิจัยศึกษาปัญหาสิทธิมนุษยชน

- ❖ นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2522
- ❖ ประกาศนียบัตรชั้นสูงทางกฎหมายระหว่างประเทศ จากมหาวิทยาลัยโรแบร์ ชูมาน เดอ สตาร์สบูร์ก ในปี พ.ศ. 2528
- ❖ ปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยโรแบร์ ชูมาน เดอ สตาร์สบูร์ก (เกียรตินิยม) (ระบบใหม่) ในปี พ.ศ. 2532
- ❖ รองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ❖ งานเขียนและงานค้นคว้าทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายต่างๆ เช่น งานที่เกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง งานที่เกี่ยวกับกฎหมายสัญญาติ งานที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย เป็นต้น

- ❖ อาจารย์พิเศษ ในมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยพายัพ

รศ.ดร.วไล ณ ป้อมเพชร

ประธานโครงการสิทธิมนุษยชนศึกษา คณะกรรมการยุติธรรมและสันติ โดเกีย
อนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

- ❖ ปริญญาตรี อบ. เกียรตินิยม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปริญญาโท วิชาประวัติศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัย Sorbonne กรุงปารีส, ฝรั่งเศส
ปริญญาเอก วิชาประวัติศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัย Sorbonne กรุงปารีส, ฝรั่งเศส
- ❖ รองศาสตราจารย์ หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ
- ❖ ผู้เชี่ยวชาญการศึกษาเพื่อสันติภาพและสิทธิมนุษยชนองค์การ UNESCO
- ❖ ปัจจุบันเป็นที่ปรึกษาโครงการโรงเรียนเพื่อสันติภาพที่ปรึกษาเครือข่ายประเทศในเอเชียและแปซิฟิกเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติและคำนิยมศึกษา และประธานโครงการสิทธิมนุษยชนศึกษา คณะกรรมการยุติธรรมและสันติ โดเกีย
- ❖ ผลงาน : หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาและประวัติศาสตร์ระดับมัธยมและมหาวิทยาลัย บทความการศึกษาเพื่อสันติภาพและสิทธิมนุษยชน

วิรัชดา สุทธยามคม

- ❖ สำเร็จการศึกษาปริญญาโทสาขาสาธารณสุขศาสตร์ จากมหาวิทยาลัย The Johns Hopkins ประเทศสหรัฐอเมริกา
- ❖ รักษาการแทนหัวหน้าส่วนวิจัยสิทธิมนุษยชน สำนักวิจัยและนิติธรรม สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ❖ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ คณะอนุกรรมการด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สมา โกมลสิงห์

บรรณาธิการรายการข่าวพิเศษ สถานีโทรทัศน์ ITV

- ❖ ผู้ประสานงานโครงการศึกษาปัญหาผลกระทบของเกมคอมพิวเตอร์ต่อเด็กในสังคมไทย
- ❖ นักวิจัยหลักในโครงการศึกษาพฤติกรรมนอกระบบของมนุษย์ในสังคมไทยบนอินเทอร์เน็ต

สุดารัตน์ เสรีวัฒน์

เลขาธิการองค์กรพัฒนาการคุ้มครองเด็ก

- ❖ ปริญญาตรีและปริญญาโท อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ❖ อบรมหลักสูตร ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บยส.) รุ่น 6 วิทยาลัยการยุติธรรม
- ❖ ก่อตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่หญิงไทยในเยอรมัน ปี 1984 เมืองฟรังเฟิร์ต (พ.ศ. 2527)
- ❖ ศึกษาปัญหาโสเภณีเด็กในเอเชีย (พ.ศ. 2530-2533)
- ❖ ผู้อำนวยการองค์กรเอกแพท (ECPAT) โครงการรณรงค์ยุติการค้าประเวณีเด็กในธุรกิจท่องเที่ยวของเอเชีย (พ.ศ. 2534-2537)
- ❖ ผู้อำนวยการองค์กรเฟซ (FACE) หรือองค์กรพัฒนาการคุ้มครองเด็ก
- ❖ กรรมการในคณะกรรมการแก้ปัญหาการค้าหญิงและเด็กของสำนักงาน สท. (ส.ย.ช. เดิม สท. คือ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ)
- ❖ ผู้ประสานงานทางคดีที่เด็กถูกระทำทางเพศ และเรื่องการค้าประเวณี โดยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา

รศ.ดร.สุวรรณา สถาอานันท์

รองคณบดีฝ่ายวิจัยคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ❖ อักษรศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง โดยได้เหรียญทองสาขาวิชาปรัชญา
- ❖ คุุณบัณฑิตสาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยฮาวาย สหรัฐอเมริกา
- ❖ ทำการศึกษาวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธปรัชญา ปรัชญาจีน และญี่ปุ่น ปรัชญาสตรี ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับสังคม
- ❖ ปัจจุบันเป็นรองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์
- ❖ ผลงาน : มนุษยทัศน์ในปรัชญาตะวันออก (2533), ภูมิปัญญาวิชาเซน : บทวิเคราะห์คำสอนปรมาจารย์โคเก็น (2543), คำ: ร่องรอยความคิด ความเชื่อไทย (บรรณาธิการ) (2535), ปรัชญาพุทธศาสนับมหานิพนธ์ธรรม (2536), เงินกับศาสนา (2542), กระแสปรัชญาจีน (2543) และบทความภาษาอังกฤษ เช่น “Truth over Convention: Feminist Interpretation of Buddhism”, Courmcy Howland (ed.) **Religious Fundamentalisms and the Human Rights of Woman**. New York St. Martin Press, 1999.

ผศ.นพ.อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์

หัวหน้าศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก

(Child Safety Promotion and Injury Prevention Research Center-CSIP)

- ❖ วุฒิปดการแพทย์คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
- ❖ ปริญญาโทสาขารณสุขศาสตร์ Karolins Institute ประเทศสวีเดน
- ❖ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำหน่วยผู้ปวยนอก-เวชศาสตร์ฉุกเฉิน ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี

อนงค์นาค หาญณรงค์ (นามปากกา)

อดีตผู้สื่อข่าวและคอลัมนิสต์ประจำกองบรรณาธิการ นิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็กสตรีและเยาวชน

- ❖ นักต่อสู้เพื่อสิทธิเด็ก โดยเฉพาะเด็กออทิสติก
- ❖ ปัจจุบันเป็นนักเขียนอิสระ บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม

อัจฉรา ฉายากุล

หัวหน้าส่วนวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

- ❖ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทสาขา Theory and Practice of Human Rights จากมหาวิทยาลัย Essex สหราชอาณาจักร
- ❖ มีประสบการณ์ในการทำงานด้านสิทธิมนุษยชน เช่น เป็นอนุกรรมการจัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ❖ อนุกรรมการพิจารณาการเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- ❖ อนุกรรมการว่าด้วยการส่งเสริมการจัดทำรายงานการเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- ❖ กรรมการดำรงชุดกฎหมายสิทธิมนุษยชน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บรรณาธิการประจำฉบับ

วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชน มาพบกับท่านผู้อ่าน ผู้มีหัวใจเป็นนักพัฒนาธรรม
สิทธิมนุษยชนอีกคำรบหนึ่ง พบกันครั้งนี้เป็นฉบับที่ว่าด้วย สิทธิเด็ก เยาวชน และ
ครอบครัว ซึ่งเราถือว่าเป็นสายใยและหัวใจแห่งสังคม นับเป็นห่วงโซ่ที่สำคัญที่สุดของ
สถาบันทางสังคม

เป็นสายใยที่อ่อนไหวบอบบางที่สุดแต่ก็เป็นห่วงโซ่ที่คล้องกันแน่นแนบเข้มแข็ง
ที่สุด นำมาซึ่งการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนที่สุด

อ่อนกับแข็ง คือ ด้านตรงข้ามที่ขัดแย้งกันอย่างสิ้นเชิง

แต่เมื่อ อ่อนกับแข็ง สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน ก็จะกลายเป็นองค์
เอกภาพของคู่ความขัดแย้ง ที่สามารถพัฒนาสร้างสรรค์ต่อไปได้อย่างไม่มีขีดจำกัด
และอย่างยั่งยืน

ปราชญ์ของโลกได้ค้นพบสังขธรรมข้อนี้มาเนิ่นช้านาน

ภูมิปัญญาตะวันออกได้เสนอความรู้ในการดำรงอยู่ของ “ทวิลักษณ์” ที่
สัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นและกลมกลืน ในรูปแบบของ “หยินกับหยาง” อันเป็น
ลักษณะตัวแทนของคู่ของด้านตรงข้ามที่สร้างสรรค์

เด็ก และ เยาวชน ก็คือผลิตผลอันสร้างสรรค์ของ หยิน กับ หยาง

ครอบครัว คือ องค์เอกภาพของด้านตรงข้ามที่ขัดแย้งกัน ทั้งดูดีมีค่าหากัน
และผลักไสซึ่งกันและกัน

การบริหารชีวิตคู่ ชีวิตครอบครัว จึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ ที่ไม่มีใครกล้า
อวดอ้างว่าเจนจบ

ผลผลิตอันสร้างสรรค์ของชีวิตคู่ จึงมีทั้งที่เป็น ต้นแบบของปฏิกิริยากรรมล้ำค่า

พิมพ์เขียว และต้นฉบับสำเนาของการผลิตซ้ำ ที่มีทั้งดีขึ้นและเลวลง รวมทั้งแบบพิมพ์ที่บิดเบี้ยว

ทุกองคาพยพของสังคม ล้วนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์เด็กและเยาวชน
แต่ในกระบวนการสร้างสรรค์นั้น หนีไม่พ้นจากฐานทางเศรษฐกิจที่เป็นพื้นฐาน
ของสังคม และอยู่ในโครงกรอบของจิตสำนึกทางสังคมรูปแบบต่างๆ อันเป็นผลจาก
ระบอบเศรษฐกิจที่ฐานราก

เด็กและเยาวชนไทย ถูกล้อมกรอบอยู่ในระบอบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี อันนำ
มาซึ่งวัฒนธรรมที่มีทั้งด้านที่ทำลายและด้านที่สร้างสรรค์

ความรู้เท่าทัน และความรู้จักเลือก ดูเหมือนจะเป็นทางเดียวที่เหลืออยู่ เพื่อมิ
ให้ถึงทางตัน

การประกันสิทธิเด็กและเยาวชน ก็ดูเหมือนจะเป็นมาตรการเดียวที่เหลืออยู่เพื่อ
ให้เด็กและเยาวชนมีทางรอด

การให้การศึกษาด้านสิทธิมนุษยชน ในลักษณะต่างๆ ทั้งแก่เด็ก เยาวชน ครู
ผู้ปกครอง คือวิธีการสำคัญอันจะนำมาซึ่งวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน ทั้งในระดับ
ครอบครัว ระดับชุมชน ระดับโรงเรียน และระดับสังคมในวงกว้าง

แต่วิธีการดังกล่าว เป็นงานที่ต้องหยั่งรากลึก มิใช่สิ่งที่จะทำได้ในชั่วพริบ
ตา หากต้องใช้เวลา

ผู้ที่ทำงานด้านนี้ จึงต้องมีความอดทน เข้าใจ และรู้จักรอคอย

เนื้อหาสาระใน วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชน ฉบับเด็ก เยาวชน ครอบครัว
สายใยและหัวใจแห่งสังคม เป็นเพียงส่วนเล็ยเล็กๆ ของการสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับ
เด็กและเยาวชน กระบวนการจัดการเพื่อแก้ปัญหาบางส่วน และข้อเสนอแนะเชิง
สร้างสรรค์ ทุกสาระของบทความและงานวิจัย นำไปสู่การเสนอปัญหาในเชิงระบบ
และโครงสร้างที่ปรากฏในสังคมไทย

ทุกๆ สิ่ง ทุกๆ ปัญหา ทุกๆ เสียงสะท้อน ที่เสนอไว้ในวารสารฉบับนี้ แม้เป็น
เพียงส่วนเล็ย แต่ก็สามารถเป็นดัชนีชี้วัดความร้ายแรงของปัญหาและความรุนแรง
ในเชิงโครงสร้าง

เป็นสิ่งที่ช่วยดอกย้าเตือนให้รับรู้และตระหนักว่า หากไม่รีบดำเนินการแก้ไข
ปัญหาเด็กและเยาวชนไทย อาจจะสาบสูญไปที่คาดหวังให้ดอกไม้ผลิบาน

ดอกไม้ก็คือดอกไม้

คือความบริสุทธิ์

คือความอ่อนหวาน

คือความละเอียดอ่อน

รักที่จะเห็นดอกไม้ไม่ชอกช้ำ ก็ต้องทะนุถนอม

รักที่จะเห็นดอกไม้เต่งตมและผลิบาน ก็ต้องหมั่นรดน้ำพรวนดิน

รักที่จะเห็นดอกไม้ไม่ถูกทำลาย ก็ต้องพิทักษ์ปกป้อง

การรักษาความงามของดอกไม้ คือ การรักษาความสมดุลของธรรมชาติ

ความสมดุลของธรรมชาติ คือ สภาวะธรรมของหยินกับหยาง...

ชลธิรา สัตยาวัฒนา

โปรดติดตาม :

วารสารวิชาการ

ISSN 1685-8077

สิทธิมนุษยชน

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓

๑

กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๔๖

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สิทธิทางเศรษฐกิจ
สังคม วัฒนธรรม
ในยุคครอบโลก

Thailand Human Rights Journal

วารสารวิชาการ

สิทธิมนุษยชน

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓

กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๔๖

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คนจนเกิดจากการปล้นสิทธิทางเศรษฐกิจของคนส่วนใหญ่โดยระบบทุนนิยมผูกขาดที่ด้อยพัฒนา

วิทยากร เขียงกุล

ชุมชนท้องถิ่นกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา “กระเช้าดอยหลวง”

ชลธิรา สัตยวัฒนา

กรอบคิดและการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

กมล กมลตระกูล

การต่อสู้ของประชาชนฝ่ายขวากับประชาชนฝ่ายซ้าย :

มุมมองจากการเติมเต็มสิทธิสวัสดิการของแรงงานนอกระบบในอ้อมกอดของการประสาสังคม

โชคชัย สุทธาเวศ

โลกาภิวัตน์ทางทรัพย์สินทางปัญญากับปัญหาสิทธิมนุษยชน

จักรกฤษณ์ ควรวจน์

โลกาภิวัตน์การครอบครองอาณาบริเวณพื้นที่ และสิทธิแห่งสาธารณสมบัติรวม

คริส เบเกอร์

การจัดตั้งเครือข่ายสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

กมล กมลตระกูล

การศึกษาไทยในยุคโลกไร้พรมแดน

วไล ฌ ป้อมเพชร

โครงการวิจัยเศรษฐกิจนอกระบบ

รัตพงษ์ สอนสุภาพ

การต่อสู้ปกป้องสิทธิของชาวบ้าน : กรณี “คลองด่าน”

สุกรานต์ โรจนไพรวงศ์/ดาวิทย์ จันทรหัสดี

ISSN 1685-8077

9 771685 807000